

**В.М. Власенко**

# **ВОНИ ТВОРИЛИ НАШУ ВЕЛИЧ**

м. Біла Церква  
2016

**УДК 378.4(093)**

**ББК 74.483**

**В 58**

**Власенко В.М.** Вони творили нашу велич. – Біла Церква, 2016. – 300 с.

*Автор видання – Володимир Максимович Власенко, доктор ветеринарних наук, професор, академік НААН, заслужений працівник вищої школи, впродовж майже 30 років очолював Білоцерківський національний аграрний університет.*

*В книзі викладена історія навчального закладу, яка тісно пов'язана з історією нашої держави. Основне місце у виданні займають персоналії.*

*Книга розрахована на всіх, хто цікавиться історією української освіти та рідного краю.*

© БНАУ, 2015

## **Від автора**

*Читач тримає в руках книгу про історію, видатних педагогів, учених та випускників Білоцерківського національного аграрного університету.*

*Відомо, що історію творять неординарні особистості. Це видання є першою спробою пов'язати долю нашого університету з долями конкретних людей, які впродовж віків творили і творять сьогодні величну історію нашого навчального закладу.*

*Звичайно, що повністю охопити біографії сотень і сотень людей, які зробили неоціненний внесок у розвиток університету, дуже важко.*

*Автор буде вдячний за доповнення, пропозиції та зауваження до книги і обов'язково врахує їх при перевиданні.*

*В.М. Власенко*

## **НАПРЯМИ ПІДГОТОВКИ У НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ – ВІД КОЛЕГІУМУ ДО УНІВЕРСИТЕТУ, ЩО РОЗВИВАЛИ ІНТЕЛЕКТ, КУЛЬТУРУ, ІНІЦІАТИВУ**

Білоцерківський національний аграрний університет має глибоку 385-літню історію.

Протягом цього часу змінювалися напрями підготовки випускників, зміст навчання, залежно від політичного устрою в Україні, боротьби релігійних конфесій «за душі людей», потреб суспільства, джерел фінансування.

Залежно від цих факторів етнічна українська молодь піддавалася колонізації, русифікації, ідеологізації католицизму, потім – більшовицького утопічного тоталітаризму. Тільки в 1991 р. привідкрилося вузьке вікно до свободи духу, незалежної волі людини, розкриття її природних задатків, таланту, розумової й емоційальної діяльності.

За всю історію наш навчальний заклад мав три напрями освіти. Перший – гуманітарний – з 1630 до 1872 рр. і повторно – з 1890 до 1920 рр. Другий – гуманітарно-технічний напрям – з 1870 до 1890 рр., коли Білоцерківську реальну гімназію реформовано в реальне училище, але залишалися гімназійні класи. Третій напрям – аграрний – з 1920 р. і донині.

### **Перший етап – гуманістична освіта**

У XVI–XVIII столітті освіта в Європі за своєю організацією, методикою, змістом навчання і виховання знаходилася в руках церковників. Так і праматір нашого університету – Вінницький колегіум був організований Товариством Ісуса і довго працював як колегіум (від латинського *kollegium* – товариство, співдружність).

Єзуїти Товариства Ісуса в боротьбі з протестантами за душі вірних головною метою ставили поширення й поглиблення католицької віри за допомогою письменницької та наукової діяльності, виховання і якомога дешевшого та навіть безкоштовного навчання молоді. Останнє було призначене для дітей всіх станів. Для виховання неофітів ордену розумовий розвиток мав займати таке ж важливе місце, як і військове муштрування характеру та емоцій.

Оскільки колегіум належав ордену Товариства Ісуса, то й виховання учнів здійснювалося за десятьма заповідями Божими.

Гріхами смертними вважається гордість, скупість, нечистота, заздрість, нестриманість, гнів, лінощі, черевоугодництво. А напро- тивагу їм виховували смиренність, щедрість, чистоту, доброзичли- вість, поміркованість, лагідність, працелюбність, справедливість, безкорисливість, любов до людей, гідність, обов'язок.

Поняттям «гуманістична школа» унормувалася європейська програма виховного ідеалу – освітнього благочестя (*pietas litterata*), спрямована на коригування дитячої психіки і запровадження фізіо- логічних методів ранніх гуманістів. А це засвоєння прикладів з ан- тичної літератури, «окультурення» душ на взірцях античності. Знання латини, діяльна побожність і вміння скрізь поводити себе належно – головні чесноти для вихованця колегіуму.

Колегіум навіть нижчого рівня давав гуманістичну освіту з се- ми вільних мистецтв – граматики, поезики, арифметики, геометрії, діалектики й музики. Останній, вищий клас граматики – синтаксис, давав учням знання властивостей мови та правил, а клас поезики давав правила віршування. А в останньому, п'ятому, дворічному класі учні оволодівали досконалою вимовою та мистецтвом поезії.

Спочатку вивчали граматику, синтаксис, поезику, риторику, моральну теологію, а потім – філософію, арифметику, геометрію, діалектику, музику. Теологію, як правило, вивчали члени самого Товариства Ісуса та кандидати до духовного сану. Раз на тиждень, у неділю, викладалися основи католицької релігії. Світська молодь, яка не збиралася присвячувати себе духовній кар'єрі, обмежувалася програмою середньої школи та вивченням філософії.

Значна увага в колегіумі приділялась практичним заняттям: ус- ним та письмовим вправам, диспутам, власним письмовим компо- зиціям, переказам, а також тренуванню пам'яті завдяки за- пам'ятовуванню цілих уривків із творів стародавніх авторів.

Сучасний історик З.І. Хижняк так описує сутність колегіуму: «Добре організовані з підвипускною європейською програмою на- вчання, диспутами й театральними виставами, католицькі школи й колегії швидко здобували прихильників. Двері їх були відкриті й для української православної молоді». [Хижняк З.І. Києво- Могиланська академія. Суспільно-політичні й ідеологічні передумови виникнення вищої освіти на Україні. – К., 1991. – С. 24].

Свідченням цього є й те, що Богдан Хмельницький навчався в єзуїтському колегіумі, що не тільки не завадило, а, навпаки, допо-

могло йому стати Великим Гетьманом. Іван Мазепа, Лазар Баранович теж закінчили єзуїтські колегіуми. Навчання у єзуїтів не зашкодило їм зробити значний внесок у розвиток державності та православ'я в Україні.

Чотири фактори впливали на учня колегіуму: навчальний процес та його педагогі, ідеологія родини, суспільно-політична атмосфера, генетика. «...Єзуїтська освіта давала безпосередні взірці й істотній поштовх до видозмін в українській культурі та освіті, бурхливо «започаткованих на зламі Середньовіччя і нового часу» [Яковенко Н.М. Протестанські і католицькі школи. Заморська академія. Історія української культури. – К.: Наукова думка, 2001. – Т. 2. – С. 588.]

Метою Товариства Ісуса було поширення й поглиблення католицької віри, зокрема за допомогою місій, письменницької та наукової діяльності, виховання і якомога тривалішого та навіть безкоштовного навчання молоді. Останнє було призначене для дітей усіх станів та для найбільш обдарованих.

Члени ордену дотримувалися і пропагували чотири чернечі робітництва: цнотливості, бідності, послуху генералу ордену і особливої покорі Папі Римському. Проте ні доктрина, ні практика єзуїтів не мала загального визнання навіть серед католицького світу. І в 1773 р. Папа Римський Климентій був змушений розпустити єзуїтський орден.

У зв'язку з цим почався новий етап освіти у Вінниці – під впливом ідей просвітництва. У спорах колишнього єзуїтського колегіуму Едукаційна комісія Польщі заснувала окружну школу, яка в 1789 році визнана як «колегіум академічної школи». З 1797 року ця школа отримала статус дворянського повітового училища, а в 1814 році реорганізована у Подільську академічну гімназію, підпорядковану Віленському університету.

Гімназія за короткий час стала головною в краї. Гуманістичний напрям освіти ґрунтувався на вивченні математики, фізики, політичних і моральних наук, поезії й вимови, стародавньої грецької та римської літератури, латині, російської, німецької мови, музики, малювання, фехтування. У 1818 році чисельність учнів становила 747.

У 1824 році Подільська академічна гімназія отримала назву Вінницької. Свідченням високого рівня навчання у цій гімназії є те, що з неї вийшли відомі діячі науки і культури: сатирик і філософ

Титус Щеньовський (1808-1880), письменник Пйотр Якса Биковський (1823–1889), дослідник у галузі антропології, археології та етнографії Ізидор Коперницький (1825–1891) та інші.

В 1828–1837 рр. і пізніше неодноразово змінювалися навчальні плани щодо викладання предметів, але завжди залишалася грамастика, поетика, риторика, стародавня грецька та римська література, іноземні мови, філософія, математика, що було стержнем гуманістичної освіти, яка збуджувала чуттєву сферу учнів, їх ініціативу повторити канони поетики і творчість попередників.

У 30-60-х роках XVIII ст. у Білій Церкві існувала розвинута система церковних парафіяльних шкіл при церквах святого Миколая та Святої Трійці православного віросповідування.

Свою школу білоцерківські ієзуїти відкрили, напевне, в 40-х роках XVIII ст. В 1748–1752 рр. тут вивчав латину відомий Андрій Христовський.

Білоцерківська резиденція єзуїтів мала серед своїх місіонерів багато освічених і відомих проповідників. Найбільше прославився своєю красномовністю Константій Аведик, вірмен, професор гуманітарії, філософії, природного права, канонів і моральної теології. Суператором Білоцерківської місії він був з весни 1767 р., помер у Білій Церкві 30 березня 1771 р.

Білоцерківська місія мала теж суто гуманітарний напрям, а також відігравала роль медичного центру.

Інкорпорація Правобережної України Російської імперії відзначалася занепадом освіти на її теренах. В Білій Церкві у 1816 році залишилося парафіяльне училище під упорядкуванням Віленського університету – одне із 15 на теренах Київської губернії.

На відміну від єзуїтських колегіумів за новою загальнонавчальною програмою в округових, повітових та парафіяльних школах не викладалася теологія та схоластична філософія, а замість них було впроваджено вивчення природничих і точних наук.

Після першого польського повстання 1830 року російський уряд заходився скорочувати шкільну мережу на Правобережній Україні. На меті було залишити невелику кількість гімназій, в яких би навчалася дворянство і де його мали русифікувати. Внаслідок цих репресивних заходів була скасована і Білоцерківська повітова школа.

Парафіяльне училище в Білій Церкві проіснувало до 12 жовтня 1831 року, тобто до того часу, коли воно разом з іншими училища-

ми, які утримувалися римо-католицьким духовенством у західних губерніях Російської імперії, було закрито згідно з царським указом. Так сумно перервався у містечку освітній процес аж до 1847 року, коли у Білу Церкву перевели Вінницьку гімназію. Гімназія мала подвійне призначення: підготовка учнів до університету та вступу на державну службу. Це був період змін у загальнодержавному устрої Російської імперії, коли виникла нагальна потреба вирішення соціальних, національних, культурно-освітніх та інших проблем країни. Правобережна Україна після другого розподілу Речі Посполитої 1793 року стала ареною боротьби між російським царським урядом та місцевими поміщиками – поляками за похищенням. З часів Катерини II росіяни будь-якими засобами намагалися витіснити звідси поляків та ополячених кількома століттями раніше українців. Одним із таких засобів була русифікація краю.

Вінницька, а потім Білоцерківська гімназія знала декількох змін залежно від диктату російського уряду. Спочатку вона була класична, бо в ній викладалися дві мертві мови – давньогрецька та латинь. 1865 р. Білоцерківська гімназія була перетворена в реальну.

Згідно зі статутом 1864 року Міністерства народної освіти в гімназії зменшено навчання класичних мов і збільшено викладання математики, фізики, астрономії, природознавства, креслення, чистописання та малювання, введено викладання хімії органічної та мінералогії. Важливою особливістю нового статуту було скасування перепон для вступу в гімназію осіб податного стану – купців, міщан, одновірців, селян. Це означало відкриття шляху до середньої і вищої освіти представникам корінної нації – українцям.

Для графів Браницьких, які брали на роботу випускників гімназії, велике значення мало відкриття загального та комерційних відділень – механіко-технічного та хіміко-технічного. Загальне відділення переважно готувало учнів для вступу до вищих спеціальних інститутів, а на механіко-технічному та хіміко-технічному відділеннях додатково вивчали діловодство і книгознавство. Зокрема, на механіко-технічному відділенні викладалася механіка, складання креслень машин, моделювання, землевпорядкування і нівелювання.

Тут, а також на хіміко-технічному відділенні вивчали загальне будівельне мистецтво, рахівництво та хімічну технологію, проводилися лабораторні заняття.



Був запроваджений інститут класних наставників, які мають наглядати за успіхами, розвитком і моральністю учнів, виконувати роль найближчих посередників між училищем та сім'єю.

Все це сприяло підйому освіченості, інтелектуального рівня, набуттю спеціальної фахової підготовки майбутніх працівників краю.

Графи Браницькі були творцями навчальної бази та науково-технічного прогресу краю, будучи зацікавленими в освічених випускниках гімназії, яких використовували на різних посадах у своєму графстві.

Одним із засобів перетворення Білоцерківської гімназії в бастіон російської культури стала фондована в 1868 році з ініціативи ректора М. Чалого гімназична церква святих апостолів Архипа і Філімона як антикатолицький ідеологічний осередок.

«Завданням нових навчальних закладів було відвертати від польськості не тільки росіян, які перебували під впливом, але й самих поляків переробити на росіян», – писав М. Чалий. Щоб здолати польськість школи, ректор М. Чалий клопотався про спеціальні шкільні стипендії для хлопських дітей і для жидів з найнижчих верств (з останнім він мав багато клопотів і неприємностей), протиставляючи цей цілком чужий елемент культур і польських дітей.

Згідно зі статутом 1828 року освітянська сфера була закріплена виключно за росіянами, а ними вважалися православні росіяни, українці та білоруси.

### **Гуманітарно-технічний напрям освіти**

У 1872 році гімназію реформовано у реальне училище зі збереженням класів гімназійної освіти. Замість класичної освіти з гуманітарними та філологічними пріоритетами першокурсникам почали викладати переважно точні та природничі науки.

Метою училища було надання молоді загальної освіти і набуття технічних знань. Викладання загальноосвітніх предметів велося паралельно з навчанням спеціальних дисциплін.

До переліку загальноосвітніх предметів входили Закон Божий, російська мова, математика, географія, історія, сучасні іноземні мови. До дисциплін, що стояли між загальними та спеціальними, належала математика, фізика, хімія, природознавство, чистописання, креслення і малювання. На відділеннях – загальному, комерцій-

ному, механіко-технічному, хіміко-технічному – вивчалися механіка, креслення, моделювання, землевпорядкування, нівелювання, загальне будівельне мистецтво, рахівництво, хімічна технологія, філософство, книгознавство. Окрім того, проводилися лабораторні заняття.

Графи Браницькі, ректор О. Сокович, білоцерківська громадськість вели тривалу боротьбу за повернення статусу гімназії і домоглися скасування рішення вищого російського навчального начальства. В 1883 році розпочався зворотний процес, і реальне училище було зреформовано на класичну гімназію, а в 1890 році організовано дві гімназії – чоловічу і жіночу. Природничі й математичні науки викладалися фаховими вчителями, запрошеними з-за кордону.

Білоцерківські гімназії виховували кадри чиновників середньої ланки. Навчалися учні за державні і благодійні кошти, проживали та харчувалися безкоштовно.

Українізація Білоцерківських державних гімназій розпочалася у 1917-1918 навчальному році, коли було запроваджено курс українознавства, що включав у себе викладання української мови та історії України. Тоді були засновані в Білій Церкві громадські національні гімназії, школи – українські, російські, польські, єврейські.

### **Сільськогосподарська освіта**

Правонаступником і майновим спадкоємцем державних білоцерківських гімназій у 1920 році став Білоцерківський технікум хліборобства, який виріс до Білоцерківського національного аграрного університету.

Ще під час Першої світової війни відчулася нестача аграрних та технічних кадрів вищої кваліфікації і народилися проекти відкриття нових вищих навчальних закладів. У 1917 році Браницькі планували заснувати аграрно-ремісничу школу ім. О.В. Браницької, виділили кошти на її будівництво та закупівлю обладнання і сучасної сільськогосподарської техніки. Але у зв'язку з революційними подіями, не судилося плану здійснитися.

Ініціативу групи агрономів і викладачів Білої Церкви підтримали органи місцевої влади, і рішенням Київського губревкому на базі Білоцерківської класичної гімназії було створено технікум хліборобства, який відкрився 17 жовтня 1920 року і почав готувати фахівців із трьох спеціальностей: рільництва, садово-городництва,

механізації сільського господарства з ухилом на сільськогосподарське машинобудування. З цього часу основним завданням навчального процесу стала підготовка висококваліфікованих спеціалістів для зростаючих потреб сільськогосподарського виробництва і переробної промисловості, машинобудування. Набуває важливого значення ведення перспективних теоретичних і практичних наукових досліджень в галузі біології, хімії, фізики, ґрунтознавства, рослинництва, тваринництва, селекції, ветеринарної медицини.

## МЕЦЕНАТИ. БЛАГОДІЙНИКИ

У розвиток нашого навчального закладу внесли свої пожертвування благодійники, про яких слід пам'ятати вдячним нащадкам .

Валентій-Олександр Калиновський, дідич Уманщини, староста Вінницький у 1610 р. заснував у м. Вінниці як філію Кам'янецького колегіуму єзуїтську резиденцію зі школою. Уже в 1619–1622 рр. ректором Вінницької резиденції був Себастьян Цоброніус, в 1621–1622 рр. – Станіслав Ходаковський, в 1623–1627 рр. – Теґож Ходаковський, а в 1627–1631 рр. – Марцин Залуський.

В.-О. Калиновський напередодні 1613 р. відновив Вінницький замок, що вщент згорів 8 жовтня 1580 р. Водночас він викупив декілька будинків і незайнятих ділянок (плаців) під єзуїтську резиденцію і костьол. Резиденція була споруджена на зразок замку – з великим мурами та міцними наріжними баштами (залишки мурів стоять і дотепер).

В.-О. Калиновський пожертвував на колегіум 30 тис. польських злотих та надавав у його користування села Кайданиху і Казаниху під Вінницею, два села у Брациславському повіті – Бондарівку і Пісочин.

Оскільки будівництво резиденції замку потребувало багато часу, то заняття в колегіумі розпочалися лише 1630 р. з викладачами граматики і поетики, 1632 р. додалася риторика, а з 1642 р. – синтаксис і моральна теологія.

У складі колегіуму налічувалося 24 особи, з них чотири магістри і один професор.

Теофіла Хмілецька, вдова Київського воєводи Стефана Хмілецького, 1635 р. записала Вінницькому колегіуму містечка Балабанівку і Лукашівку з прилеглими селами, річний чистий прибуток з яких становив 1500 польських злотих.

Криштор Збараський, канцлер коранжний, жертвував Вінницькому колегіуму; Анджей Ліпський, великий коранжний канцлер, Єжи Чортолицький, луцький староста, також жертводавці колегіуму.

Правобережна Україна – це справжнє поле битв між польською шляхтою та російським урядом. У роки Великого повстання Вінниця неодноразово переходила з рук в руки, за неї точилися кровопролитні бої. Все це призвело до значного занепаду міста. Врешті-

решт, згідно з умовами Гадяцького миру, Вінниця залишилася за поляками.

Томаш Заленський 1702 р. організував місіонерський дім і керував ним до 1709 р., з перервою в 1706–1707 рр. Спочатку місія підпорядковувалася Острозькому колегіуму, а з 1711 р. – Кам'янецькому. Т. Заленський вів дипломатичні відносини з Іваном Мазепою, про що йтиметься нижче.

Станіслав Засецький відродив резиденцію, у 1732 р. відкрив усі класи в колегіумі, навіть риторики.

Адам Мікуловський в колегіумі відкрив інтернат, у 1758 р. увів курси філософії, математики, фізики.

Антон Вежбич за допомогою старости Людвіга Калиновського в 1740 р. поновив і перебудував споруди резиденції. Останній підтримував класи граматики й поезики, клопотався про підбір для них професорів і бібліотеки, упорядкував функції місії та утримував 5 місіонерів.

Міхаел Мацейовський, кам'янецький канонік, князь, у 1814 р. призначений російським урядом директором Подільської академічної гімназії, за короткий час упорядкував колишній єзуїтський будинок і за допомогою громадських потерів заклав бібліотеку, наукові кабінети та ботанічний сад. Під його керівництвом і під опікою куратора Щеновського гімназія за короткий час стала головною в краї.

Тут викладали математику, фізику, політичні й моральні науки, вимову й поезію, стародавню грецьку та римську літературу, латинь, російську, французьку, німецьку мови, малювання, фехтування. Польська мова не вивчалася. Зростала кількість учнів: при відкритті гімназії було 400 учнів, а через чотири роки – 477.

Тадей Чацький, польський освітянський діяч, один з творців Вінницької гімназії, яка була реорганізована 1832 р. у Подільську академічну гімназію. Він зібрав для гімназії значну суму грошей – більше півмільйона рублів.

У 1842 р. дворянство губернії виділило значні кошти на утримання Вінницької гімназії.

Паралельно з Вінницею у Білій Церкві проповідували з деякими перервами ще з кінця XVII століття. Проте, тільки в 1732 р. в місті стала постійно працювати місія цього ордену, і з цього часу Біла Церква могла мати колегіум.

Держатель Білоцерківського староства Станіслав-Вінцентій Яблунівський 1732 р. у Львові записав Білоцерківській місії іезуїтів на довічний фондуш суму в 30 тис. польських злотих.

Згідно з контрактом 1755 р. між білоцерківським старостою Яном Каролем Мніхеком і дружиною Катериною, уродженою Замотською, з суперником Ш. Рулевичом Білоцерківській місії у трирічне заставне володіння передано декілька маєтків Володарського ключа, а саме села Сквирка, Гайворон і Біліївка. А в 1764 р. вони отримали в довічне орендне володіння маєток села Сквирка.

Катерина Мнішек у 1766 р. записала 20 тис. злотих Білоцерківській місії.

Каспер-Казимеж Колюмна-Цецішковський, київський єпископ (1784–1796), наказав видавати щорічно 200 злотих (30 рублів) на утримання Білоцерківського парафіяльного училища, внісши зміни до угоди в бік зменшення виплати Володарському і Юревицькому костельам і припинення її Білоцерківському.

Окрім 30 рублів капітал Білоцерківського училища на початку 60-х років XIX ст. становив ще 77 рублів 72 коп., тобто щорічний прибуток становив 107 рублів 72 коп.

Францішек-Ксаверій Браницький, граф, власник Білоцерківщини, генерал-аншеф російської армії, опікувався освітою ще до переведення Вінницької гімназії в Білу Церкву. Так, коли київське дворянство у 1805 р. ухвалило пропозицію зібрати на утримання училищ, у тому числі і Білоцерківського, по одному мідному рублю за кожного кріпака чоловічої статі, то Ф.-К. Браницький вніс зі свого боку 19600 злотих (29400 рублів сріблом), 5 відсотків з яких щорічно сплачував до Васильківського повітового казначейства. До речі, ця сума перебільшувала кількість кріпаків чоловічої статі в маєтках Браницьких. Білоцерківське училище було під урядуванням Віленського університету і, як відзначив візитор трьох губерній Правобережної України Ян-Непомучин Вилежанський, у 1818 р. Білоцерківське та Іллінцівське училища виявилися найкращими серед 16 парафіяльних шкіл в Київській губернії, а тому він запропонував відкрити у Білій Церкві повітову школу. Ф.-К. Браницький з метою піднесення освіти підписав акт 02.06.1843 р., яким подарував Білій Церкві садибу із одноповерховою кам'яницею, територією колишнього єзуїтського монастиря та повітової школи для майбутньої гімназії, або іншого рівноправного їй навчального закладу. В акті він також зобов'язувався перебудувати цей

будинок власним коштом. Протягом трьох років граф Ф.-К. Браницький мав побудувати усі потрібні для гімназії будинки і пансіонат на 400 учнів з помешканнями для вчителів та господарські будівлі. Також за графські кошти можна було придбати всі потрібні меблі. На потреби майбутньої гімназії Ф.-К. Браницький записав капітал у розмірі 50 тис. срібних рублів, з яких щорічно на утримання гімназії мало використовуватися 4 % (по 2 тис. срібних рублів). Ф.-К. Браницький зобов'язувався також утримувати шість сторожів.

В акті було важливе застереження: у випадку, коли б влада вирішила закрити навчальний заклад або понизити його статус, усі приміщення та утримання мусили повернутися у вотчинну власність володаря або його спадкоємців.



Великі будівельні роботи велися до 1847 р. Побудовано триповерховий централізований навчальний корпус – нині корпус № 3 університету – та два бокові двоповерхові флігелі – нині корпуси № 2 і № 4, що з'єднувалися з ним коридорами. У флігелях розташовувалися квартири.

Поступово забудова гімназії поповнювалася новими спорудами різноманітного призначення. Садиба гімназії площею 5960 кв. сажнів була огорожена кам'яним.

У вересні 1847 р. імператор Микола I оголосив благовоління графом Браницьким засновником закритого навчального закладу в Білій Церкві, а архітектор Яків-Фрідріх Вольман за спорудження ансамблю гімназії згідно з велінням імператора був нагороджений золотою табакеркою.

Із Вінницької гімназії була переведена бібліотека, фонд якої становив 6965 томів, архів Подільської та Вінницької гімназії, мінеральні колекції та прилади фізичного кабінету тощо. 19 серпня 1947 р. гімназія розпочала свою роботу. (На жаль, всі архіви гімназій, як і архіви Білоцерківського сільськогосподарського інституту, було спалено за розпорядженням більшовиків у червні 1941 року).

Гімназія мала подвійне призначення: підготовка учнів до університету та вступу на державну і цивільну службу. Особливо велика потреба у випускниках була за інтенсивного розвитку промисловості, сільського будівництва, торгівлі графів Браницьких.

З роками зростала торгівля і у маєтках Браницьких. Найбільше ярмарків відбувалося у Білій Церкві – 11, у Богуславі – 8, а також в Медвині, Вільшані, Винограді, Ставиці та Рокитному.

Передбачаючи велику вигоду в торгівлі, зайнятості населення, Браницькі безкоштовно виділили землю під будівництво через Білу Церкву Південно-Західної залізниці, яка з'єднала Одесу з Києвом і Москвою. Одна «чугунка» дорівнювала тисячі коней. Працювало 24 тисячі землекопів, 3 тисячі підвід. Робітники за свою дійсно тяжку працю отримували 12 рублів на місяць, тоді як офіцер поліції отримував не набагато більше землевпорядника – 17,5 рублів на місяць, а покоївка – близько 3 рублів. На банкеті по завершенні будівництва Київського вокзалу у 1867 р. генерал-губернатор Безак О.П. підняв незвичайний тост: «За здоров'я робітників». Тепер стало можливим вивозити швидше і дешевше хліб, цукор, тварин на південь до моря, і вигідно там продавати, а взамін купувати іноземні товари, які привозять на кораблях.

Залізниця стала «локомотивом прогресу», вона сприятливо вплинула на навколишнє життя. По ходу залізниці будуються заводи, фабрики, багатоповерхові будинки, відкриваються школи, училища, майстерні, бібліотеки, музеї. Вона стала рушієм прогресу, активізувала нові творчі сили.

А в 90-х роках XIX ст. Київ стали порівнювати з Чикаго – за темпами будівництва і Парижем – за зручностями життя і красою вулиць. Це можна віднести і на рахунок Білої Церкви, і гімназії. Так, дендрологічний парк «Олександрія» і сьогодні є перлиною ландшафтно-архітектурного зодчества, осередком збереження природи через мистецтво, базою вивчення буття.

Щодо кредитів, то Браницькі не мали обмежень, проте вони не хотіли попадати в кабалу, тому заклали під проценти села на 37 років. Як раціонально, розумно!

Канцелярії Браницьких працювали значно краще й оперативніше, ніж бюро генерал-губернатора Бібікова.



На власні потреби і свій побут графи Браницькі, за їх величезних багатствах, витрачали порівняно небагато. Лише в 50-х роках XIX ст. почали купувати палаци і будинки за кордоном.

Однією з важливих сторінок господарської діяльності гр. Браницьких було розведення коней, які до XIX ст. були основною виробничою і тяговою силою як у поміщицьких, так і в селянських господарствах.

У Білій Церкві в 1778 р. коронний великий гетьман Речі Посполитої Францішек-Ксаверій Браницький заснував конезавод. Потім його розмістили у фільварку с. Шамраївка. Закупили жеребців і кобил перських і черкеських порід, місцевих кобил виключно східного типу.

У 1803 р. була заведена табунна книга, де докладно відображено історію генетики коней цього конезаводу. 3240 жеребців і кобил було продано і подаровано Браницьким з 1818 по 1871 рр.

Браницькі особисто займалися добором найкращих коней для своїх конезаводів або довіряли цю справу відомим спеціалістам. Організовували дорогі експедиції в Аравію, Єгипет, Туреччину, Індію. Браницькі привезли з цих експедицій до Білої Церкви 122 жеребці і 15 кобил найцінніших східних порід, яких тільки могли знайти. Купували коней і у відомих торговців Росії в Петербурзі, Одесі, і за кордоном – в Англії, Франції, Словенії, створюючи чудовий генетичний фонд своїх конезаводів, а вони були в с. Виноград (Ставищенський ключ), Чепалівці, Узині. Світову велич і визнання Шамраївського конезаводу принесла закупівля у Білій Церкві в 1864 р. султаном Абдулою Авізом 196 коней. А султанський конезавод під Стамбулом було засновано після придбання з конезаводу Браницьких синів плідника Індіанина Яжмо та Інак.

Браницькі брали участь у «випробуваннях конезаводів» – у виставках, ярмарках у Білій Церкві, Росії, а також за кордоном. Так, В. Браницький виставив на міжнародній виставці у Варшаві в 1874 р. 8 першеронських кобил-полукривок, і всі вони отримали нагороди: 4 золоті, 2 великі срібні та 2 бронзові медалі. На виставці в Києві у 1913 р. коні узинського конезаводу одержали 2 великі срібні медалі, 1 малу срібну і 2 бронзові, а сам конезавод було нагороджено премією за племінне розведення (1 тис. рублів).

Крім розведення арабських і англо-арабських коней, Узинський конезавод займався розведенням порід для полювання, господарських потреб і спорту. Конезаводи гр. Браницьких перестали існувати

в 1918 р. і більше не відродилися ні на Білоцерківщині, ні загалом на Київщині.

В кінці XIX ст. графи Браницькі заснували селекційну станцію великої рогатої худоби в с. Терезине. Під наглядом В. Браницького проводили селекційну роботу з розведення свиней англійських порід. У 1857 р. В. Браницький виставив на Київській виставці сільськогосподарської продукції свиней англійської породи, які були відзначені золотою медаллю і куплені відвідувачами для племінного розведення. У Варшаві в 1874 р. комісія нагородила Браницьких похвальним листом за створення нової породи шляхом схрещування української свині з йорським кабаном.

Також велика заслуга Браницьких і в розведенні тонкорунних овець у Васильківському, Таращанському і Канівському повітах.

У маєтку с. Синява (нині Рокитнянського району) граф В.О. Браницький заклав дослідне поле, а у с. Великополовецькому було відведено землі для селекційної станції, для якої будували господарські споруди, наймали штат агрономів. На станції проводилися дослідні із селекції, агрохімії, агротехніки. Отримані результати доповідалися у Київському товаристві сільського господарства, на з'їзді господарів та на другому з'їзді діячів сільськогосподарської дослідницької справи у Санкт-Петербурзі. Звіт про результати досліджень В. Браницький надсилав також у «Труды сети опытных полей Всероссийского общества сахарозаводчиков» (Київ, 1905 г.). Великополовецька дослідницька станція діяла до 1918 р., націоналізована і не відновилася.

Браницькі запроваджували передові технології землеробства: дванадцятипільну сівозміну у поєднанні з якісним насінням та родючими ґрунтами, чим забезпечували стабільні високі врожаї і збагачення землі гумусом.

Інтенсивне будівництво фабрик і заводів Браницькі вели з середини XIX ст. у новій галузі промисловості – цукровій, розвитком якої почалося їх загальне економічне піднесення. Перший цукровий завод вони побудували у 1844 р. у містечку Вільшанка на Звенигородщині. Впровадили нову технологію виробництва цукру і випробували це за допомогою пари. Ця технологія давала змогу добувати більше цукру з однакової кількості сировини і як паливо використовувати не тільки деревину, а й торф, хмиз, вугілля. Тут були встановлені світового рівня парові машини, центрифуги, випсані з Франції, Німеччини. Проект цього заводу було складено

місцевими інженерами, він розглядався в Парижі і був дещо вдосконалений. А в 1856 р. одержав патент та золоту медаль 1-го класу від Лондонської спілки сприяння промисловості.

У 1847 р. було збудовано заводи в Білоцерківському ключі – у селах Руні (Шамраївський завод), в 1848 р. – в с. Гнильцях (Вільшанський ключ), в 1858 р. – рафінадний завод в с. Миронівці, в 1858 р. – в с. Кожаники та в с. Озерне в 1859 р.

До реформи 1861 р. Браницькі за 13 років збудували 9 цукрових заводів, у тому числі і в Києві. Це капітальне будівництво вимагало допоміжних підприємств, і тому 1850 р. було збудовано 4 цегельні заводи, лікарня, будівельна фабрика та меблева, майстерня сільськогосподарських машин, сільськогосподарський завод у Білій Церкві. Ще раніше Браницькі побудували 10 гуралень, суконні фабрики і цехи, серветну фабрику, фабрику з обробки мінералів, фаянсовий завод, 7 цегелень, 2 шкіряні заводи. І скрізь були грамотні працівники – випускники гімназії.

У 1901 р. у цукропромисловості заснували Всеросійське товариство цукрозаводчиків і регулярно видавали «Вестник сахарной промышленности». Активним членом товариства був і граф В. Браницький .

Головна заслуга у розвитку промисловості у цей економічний період належала Владиславу Владиславовичу Браницькому. Цьому передувала серйозна фінансова підготовка, тому що будівництво цукрових заводів потребувало значних коштів і не одразу вони окуповувалися. Він перебудовував і будував складські приміщення в Одесі і Києві, купував акції відомих банків і підприємств у Росії і за кордоном. Мав капітали в банках Парижа, Берліна, Лондона і Рима, у Вільнюсі і Києві. Він вміло підбирав здібних службовців, провів повну інвентаризацію всіх своїх сіл, фільварків і підприємств. На кожне село була складена карта, на якій було позначено господаря будинку, розміщення його землі, категорію, до якої він належав. Лісові угіддя, які давали паливо, потрібне для виробництва цукру, були розбиті на квадрати і детально описані, які там дерева, їх породи, вік і кількість насаджень.

Контори з торгівлі цукром були закладені у 1856–1859 рр. у Харкові, Чернігові, Бердичеві. Цукор відправлявся до Києва (26 %), а решта – до Ростова та Маріуполя (42 %), Сімферополя, Могильова, Кременчука, Умані, Білої Церкви. Пирогов Микола Іванович, будучи попечителем освіти Київського округу, звернувся до мініс-

тра народної освіти Російської імперії з проханням додати до коштів училища при Білоцерківській гімназії фондуш, вказавши джерела і суми. Він обгрунтував своє прохання тим, що в парафіяльне училище (школу) при гімназії місцеві жителі могли б віддавати дітей для початкового навчання і тим усунути важливу перепону у підготовці дітей для вступу в гімназію. Проте міністр відмовив.

М.І. Пирогов у 1863 р. звернувся до нового директора гімназії Чалого Михайла Корнійовича розглянути пропозицію щодо відкриття парафіяльної школи.

Чалий Михайло Корнійович підтримав пропозицію М.І. Пирогова. Він також погодився виділити необхідну площу під клас з меблями та прислугою, квартиру учителю з опаленням, жалуванням 100 рублів, використавши на це декілька дрібних фундацій. Після 1862 р. функції училища взяв на себе створений підготовлений гімназійний клас.

Російсько-японська війна 1905 р., революційний рух на теренах Російської імперії, Перша світова війна, Лютнева революція 1917 р., більшовицький переворот і встановлення їхньої диктатури, у тому числі і в Білій Церкві, призвело до присвоєння благодій, зокрема пожертвування коштів нашому навчально-науковому закладу.

У 1920 р. більшовицька влада закрила гімназії, які, на їх думку, є «буржуазні». За тоталітарного режиму припинилася спонсорська благодійна діяльність.

Білоцерківська інтелігенція порушила клопотання про відкриття профільного навчального закладу – сільськогосподарського технікуму – і досягла своєї мети в 1920 р.

Технікум, пізніше інститут розвинулися в національний аграрний університет завдяки трьом новим джерелам: по-перше, – державне фінансування, по-друге, – надходження коштів за наукові розробки та їх впровадження у виробництво і по-третє, – пошук університетом законно дозволених освітянських і господарських послуг.

Але в період незалежної держави Україна ці джерела всі міліють.

За 23 роки до влади, до права змінювати закони, до фінансів держави, майна, землі, проривалися крадії, які розграбували країну і тому бюджетне фінансування освіти весь час скорочується.

Друге джерело доходів університету замулилося. Сьогоднішні олігархи не хочуть замовляти наукові проекти. Нувориші дешево користуються армією безробітних, у тому числі і випускниками університету, використовують досягнення науково-технічного прогресу інших країн і безоглядно, безбожно експлуатують Землю,

Надра, Води, Ліси, Людей. Їхня безсоромна, аморальна мета – взяти собі побільше і пошвидше. Третє джерело – пошуки колективом університету заробітків, надходжень коштів до кошторису все більше обмежується казначейством держави.

Таке фінансове становище університету б'є по всіх напрямках його роботи і аукнеться в недалекому майбутньому на конкурентоспроможності випускників в обраній актуальності, інтелекті, культурі, духовності народу.

Якщо до 1920 р. меценатами, спонсорами, благодійниками, виступало Товариство Хреста і окремі жертводавці, то після 1991 р. олігархи і корупціонери, які у власність свою забрали багатства країни, фінанси, зовсім не турбуються про майбутнє України, її народу – освіту, науку, культуру, соціальне майбуття.

## ПОЧЕСНІ ПОПЕЧИТЕЛІ. ЗАКОНОВЧИТЕЛІ

У статуті гімназій, затвердженому 8 грудня 1928 р. Міністерством освіти Російської імперії, введено положення про почесного попечителя – куратора. Він обирався дворянством губернії із свого середовища на кожне триріччя для спільного з директором керівництва гімназією і пансіоном. Як правило, це були багаті місцеві поміщики, що дозволяло їм бути щедрими меценатами.

**Томаш Залеські** (Зеленський, Заленський) керував Вінницьким колегіумом з 1702 р. до 1709 р. з перервою в 1706–1707 рр. Дані про нього знаходимо у книзі «Мазепа» (К.: Мистецтво, 1993): «...Його (І. Мазепу – авт.) відвідав Львівський єзуїт Заленський, з котрим він листувався раніше. Мазепа зустрів єзуїта з великими почестями, почастивав його обідом. За столом, незважаючи на присутність Орлика і військового товариша Димитрашка, виголошував тости за «єдність друзів», «загибель супостата». Заленський певно добре розумів хлібосольного господаря, бо охоче відповідав на загадкові тости...»

Щеновський – відомий нам перший куратор Вінницької гімназії в 1814 р.

О. Руссановський – останній, єдиний відомий нам попечитель Вінницької гімназії.

20 травня 1847 р. він звернувся до попечителя Київського навчального округу О. Тарасіна з проханням про створення у Вінниці дворянського училища замість гімназії, яка переводиться в Білу Церкву. Проте наказом від 11 грудня 1842 р. йому було відмовлено.

**Судієнко Михайло Йосипович**, поміщик Чернігівської губернії, меценат освіти та науки, був першим почесним попечителем Білоцерківської гімназії з 10 вересня 1847 р. до 10 червня 1854 р.

Завдяки тому, що тогочасна польська еліта органічно поєднувала в собі постаті поміщика й науковця, почесні куратори гімназії записали до її історії кілька важливих сторінок.

**Руліковський Едмунд Осипович** – повітовий маршалок Василівського дворянства, дідич Мотовилівського маєтку. Був почесним попечителем гімназії з 16 листопада 1854 р. до 1857 р. Родина Руліковських відзначилася великим науковим внеском. Один з братів Едмунда Владислав був відомим геральдиком, інший – Едвард-Леопольд – відомий історик, археолог, етнограф.

**Граф Браницький Владислав-Міхаел Владиславович**, молодший син Ксаверія Браницького, фундатора Білоцерківської гімназії, був почесним попечителем гімназії з 2 листопада 1857 р. до 1866 р. Його обрало дворянство Білої Церкви. Граф Владислав був відомим меценатом науки та й сам займався дослідженнями. Він досліджував цукрові буряки, оскільки мав декілька цукрових заводів. Багато Владислав Браницький офірував на наукові дослідження в галузі орнітології, ботаніки та інших природних наук, якими особливо захоплювався його брат Костянтин Браницький. З його великої колекції було створено природничий музей Браницьких у Варшаві (сучасний Природничий музей Польської Академії наук), була складена й природнича колекція, яку брати подарували Білоцерківській гімназії.

Католик В.В. Браницький особисто пожертвував православному храму гімназії срібні свхаристичні предмети, а також велике і мале Євангелія та три священницькі яси.

**Граф Браницький Владислав Олександрович** був почесним попечителем гімназії з 24 січня 1885 р. до квітня 1914 р.

Першочерговим завданням попечителів був пошук коштів для фінансування пансіонів при гімназії. Почесні попечителі також цікавилися науковими дослідженнями, фінансували наукові експедиції.

Особливе положення в гімназії займали законовчителі. Викладання Закону Божого було обов'язковим для навчальних закладів Російської імперії всіх рівнів. Звичайно, священники, які призначалися на таку посаду до гімназій чи університетів, мали вищу духовну освіту та досвід викладання. В Білоцерківській гімназії викладали два законовчителі: православного та римо-католицького сповідання. З огляду на переважно католицький контингент гімназистів, які мали відвідувати православні служби, законовчитель православного сповідання мав репрезентувати кращі сили Православної Церкви, аби реалізувати на практиці імперські плани по знищенню національної ідентичності поляків. Натомість ксьондз мав підтримувати в гімназистах-католиках почуття національної гідності, формувати майбутніх борців-патріотів для звільнення Польщі. Отже, обидва законовчителі мали бути свідомі своєї історичної ролі, мати здібності вищі за звичайні, підкріплені найкращою освітою. Саме тому на цих поса-

дах раз у раз опиняються непересічні особистості, які згодом стають справжньою прикрасою Церкви.

Тривалий час посаду законовчителя Білоцерківської гімназії обіймали настоятелі або перші священики Білоцерківської соборної церкви Преображення Господнього, які мали академічну освіту та ступінь кандидата чи й магістра богослів'я. Після другого польського повстання, коли стала очевидно висока ефективність польської визвольної пропаганди, виникла думка про неефективність сумісництва посад парафіяльного настоятеля та закону вчителя Білоцерківської гімназії, частина гімназистів якої брала участь у повстанні 1863 року. Кращим вирішенням цієї проблеми було визнано фундацію домової гімнастичної церкви зі своїм, окремим притчом. Настоятель гімнастичної церкви мав займатися пастирською діяльністю саме з гімназистами. Це був значний крок щодо поліпшення православної пастирської роботи в гімназії, адже настоятелі або перші священики соборної церкви Преображення Господнього мали, окрім обов'язків законовчителя Білоцерківської гімназії, ще велику кількість пастирських обов'язків у великій парафії Преображення Господнього, яка охоплювала лівобережну частину Білої Церкви і с. Піщане. Внаслідок таких міркувань було фондовано в гімназії домову церкву святих апостолів Архипа і Філімона. Її висвячення відбулося 25 лютого 1868 року. Вибір часу не був випадковим, адже саме тоді Російська імперія святкувала на державному рівні річницю звільнення селянства від кріпацтва. Звичайно ці свята мали ідеологічний характер і використовувалися для пропаганди прогресивного значення самодержавства. Можна припустити й іншу причину. Тодішній директор гімназії Михайло Чалий, який ініціював фундацію гімнастичної церкви, був особистим приятелем і відомим біографом Тараса Шевченка. Можливо, що саме річницю передчасної смерті Великого Українця спонукали його обрати саме таку дату для висвячення гімназичної церкви. В будь-якому випадку, з 1868 року Білоцерківська гімназія мала окремих законовчителів, яких не відволікала пастирська робота в міській парафії. Близько цього часу гімназія отримала й окремого законовчителя римо-католицького сповідання. Перед цим цю посаду обіймав настоятель Білоцерківського костельу св. Івана Хрестителя чи його вікарій.



Серед законотчителів православного віросповідання Білоцерківської гімназії особливо визначне значення мали Петро Лебединцев та Нестор Шараєвський.

### **Лебединцев Петро Гаврилович (1819–1896)**

Народився 21 грудня 1819 року в селі Зелена Дубрава Звенигородського повіту Київської Губернії в родині священника.

Освіту Петро Лебединцев почав здобувати у диякона, бо до 1836 року в Зеленій Дубраві школи не було.

З 1827 по 1833 рік навчався в Богуславському духовному училищі, в 1833 році вступив у Київську духовну семінарію, навчався там добре, після її закінчення вступив у Київську духовну академію, в 1843 році він її закінчив.

Після закінчення академії він був призначений вчителем словесності в Орловську духовну семінарію.

У квітні 1845 року був переведений викладачем в Київську духовну семінарію.

18 лютого 1851 року Лебединцев переїздить до Білої Церкви, стає священником в Преображенській церкві, і одночасно призначений вчителем закону Божого в місцеву гімназію.



На 1851 рік за словами Петра Лебединцева в Білій Церкві було 20 тисяч населення із них половина євреїв, невелика кількість поляків, а все інше православне селянство.

У такій обстановці почав працювати в Білій Церкві Петро Лебединцев.

Діяльність Петра Лебединцева в Білій Церкві не обмежувалася тільки священництвом та вчителюванням. Він започаткував краснорічний рух у Білій Церкві, збирав та записував спогади старожилів про минувшину нашого краю, писав статті про містечко в духовний журнал при Київсь-

кій духовній академії, а також дописував статті про Білу Церкву в «Киевские Губернские Ведомости».

Працюючи вчителем в Білоцерківській гімназії, зарекомендував себе добрим наставником, користувався повагою місцевого населення, був добрим, гуманним.

У Білій Церкві Петро Лебединцев займався просвітницькою діяльністю, відкривав школи для селян. Перша школа в Білій Церкві була відкрита при Преображенській церкві 24 листопада 1859 року на церковній квартирі священика, 15 грудня 1859 року була відкрита школа на приході Магдалинівської церкви, а 17 грудня того ж року школа була відкрита на Ротку, 3 лютого 1860 року відкрили школу в тодішньому передмісті Білої Церкви – Олександрії.

В цьому напрямку діяльність Петра Лебединцева в Білій Церкві мала загальноукраїнське значення. Діяльність Петра Лебединцева в Білій Церкві можна поділити на три великі групи: був священиком та вчителем закону Божого в гімназії; займався краєзнавчим рухом; займався просвітницькою діяльністю та відкривав школи для селян.

У Білій Церкві його відвідував Тарас Шевченко.

У 1860 році він переїздить до Києва. Вже будучи в Києві Петро Лебединцев не забував про Білу Церкву, він вніс в Магдалинівську церкву 1000 рублів, щоб пом'янули його дружину.

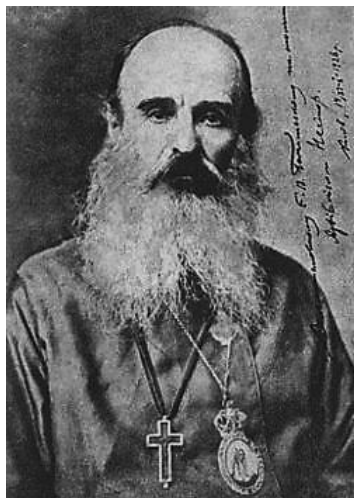
17 вересня 1893 року Петро Лебединцев склав духовний заповіт, в цьому заповіті він не обійшов уваги і Білої Церкви. Передав в Магдалинівську церкву ікони Спасителя та Божої Матері.

Помер Отець Лебединцев 1896 року, похований в Києві.

## **О. Нестор Шараєвський** **(1862–1929)**

Закінчив Київську духовну академію 1891 року зі ступенем кандидата богослів'я. Протягом 1891–1895 років обіймав посаду законовчителя Злотопольської класичної гімназії. У 1895 році його перевели в Бердичівський повіт: спочатку він був настоятелем церкви Вознесіння Христового в Козятині, потім займав різні посади в благочиннях Бердичівського повіту. 10 жовтня 1899 року був призначений на посаду законовчителя Білоцерківської гімназії. На цій посаді о. Нестор Шара-

євський пробув майже двадцять років. Його діяльність в Білій Церкві відзначалася активністю як у церковному, так і в науковому відношенні. О. Нестор Шараєвський, який мав за бердичівського періоду свого життя досвід місіонерської діяльності, прагнув до активнішої пастирської праці й, на цьому ґрунті, критикував пасивність білоцерківського священництва. Тривалий час він опікувався братським рухом у Білій Церкві, очолюючи в 1905-1908 роках Білоцерківське братство св. Олександра, а з 1908 року – братство св. Миколая. Активна пастирська діяльність о. Нестора була відзначена кількома синодальними нагородами.



В науковому відношенні о. Нестор Шараєвський відомий своєю діяльністю в Церковно-археологічному товаристві при Київській духовній академії. Відоме його листування з професором Миколою Петровим з приводу історії та опису старожитностей Білоцерківської церкви св. Миколая. Діяльність о. Нестора Шараєвського після революції 1917 року була спрямована на фундацію Української Автокефальної Православної Церкви, одним з перших єпископів якої він став у 1921 році. У сані архієпископа займався двома важливими справами: був вікарієм митрополита УАПЦ та головою Перекладової Комісії УАПЦ, яка займалася перекладом на українську мову Священного Писання та літургійних текстів.

### **О. Станіслав Райко (1873–1937)**

Викладач у Білоцерківській гімназії Закону Божого для гімназистів римо-католицького обряду у перші роки ХХ століття.

Кількість гімназистів у Білоцерківській гімназії з часом зростала. На момент другого польського повстання (1863) в гімназії навчалося майже 300 дітей. Наприкінці століття кількість гімназистів зросла до 400, а перед революцією становила вже майже 600 осіб. Щонайменше дві тре-

тини, а звичайно близько 80 % від загальної кількості гімназистів, завжди були діти з польських чи полонізованих родин, які сповідували християнство за римо-католицьким обрядом. Директори Білоцерківської гімназії кілька разів приступали до спроб різкого зменшення римо-католиків серед гімназистів, але жодна з цих спроб не була вдалою. Соціально більшість гімназистів належала до інтелігенції, офіціалістів з навколишніх маєтків, римо-католицького міщанства та шляхти. Наприкінці XIX століття, коли більша частина шляхти вже мала селянський статус, збільшився і відсоток гімназистів із селянських родин.

У той бурхливий час випускник Санкт-Петербурзької духовної академії Станіслав Райко привіз до Білої Церкви революційний дух, що панував у північній столиці. Апогеєм його польської національно-визвольної пропаганди серед гімназистів стало збунтування їх у 1904 році. О. Станіславу вдалося переконати гімназистів-католиків, що вони мусять відмовитися від участі в православному молебні, який мав відбутися з приводу оголошення війни. Гімназичний бунт не вдалося погамувати директорові Самойловичу. Він був змушений вдатися до компромісу, але відкрита русофобська позиція гімназистів-католиків наробила багато галасу: «Директор Самойлович виголосив промову патріотично, високохмарно, закликаючи до єдності. Закінчив словами: «Кому не дорога Росія, може вийти». Як же остовпіли присутні шкільні можновладці, коли всі поляки-католики шеренгами вийшли на коридор, де чекав кс. Райко. Префект негайно запропонував, щоб усі ми пішли з ним до костелу і там відправили короткі молитви. Цей бунт був переломним в житті польської молоді гімназії». Наказом генерал-губернатора, який передали телеграфом, о. Станіслав Райко був усунутий з гімназії і позбавлений права займати будь-які церковні посади. Викладання Закону Божого для католиків було припинене. Однак, кількома тижнями пізніше надійшов загальноімперський циркуляр, яким католики й іновірці звільнялися від участі в православних богослужіннях і впроваджувалося в школах викладання релігії для католиків польською мовою.

## ПИСЬМЕННИКИ. ПОЕТИ.

Гуманітарний напрям нашого навчального закладу започаткований в 1630 р. у Вінницькому колегіуму, в якому запрограмувала-ся вся європейська програма освіченого благочестя.

Виховання в душі побожності, слідування 10 заповідям Ісуса Христа доповнили єзуїти трьома обітницями: цнотливості, бідності, послуху і покорі папі Римському.

Крім виховного процесу, в перші ж роки роботи колегіуму ви-кладалися: граматики, поетика, з 1632 р. – риторика, з 1732 р. – етика, філософія, природничі науки, з 1814 р. – вимова, поезія, ста-родавня грецька та римська література. З 1632 р. в колегіумі пра-цював шкільний театр.

Усе це пробуджувало в учнів гени творчості в галузі культури, мистецтва, науки. Тому багато випускників стали журналістами, письменниками, поетами.

### Бодянський Осип Максимович

(1808–1877)

Літературні псевдоніми: Запоро-жець, Ісько Материнка, Бода-Варвинець, І. Мастак та ін.

Український поет-романтик, істо-рик, фольклорист, учений філолог, перекладач.

Народився у містечку Варва на Чернігівщині.

Закінчив Білоцерківську гімназію, Переяславську духовну семінарію, а у 1855 р. – словесний відділ Московсь-кого університету.

Перші бурлескні вірші 1828–1831 рр.: «На новий 1828 р.», «Епітафія п'яниці», «Епітафія самому со-бі», байки «Суха ложка», «Орел і черепаха».

Козацькій тематиці присвятив поезію «Козацька пісня», низку поетичних текстів: «Напис до портрета Богдана Хмельницького», «Епітафія Богданові Хмельницькому», «Кирилові Розуму».



Інтимну тему розвивав у віршах «Пісня», «Мадригали», «Тріолета».

У 1842–1868 рр. працював професором Московського університету, очолював кафедру слов'янської історії та літератури.

Був обраний секретарем Московського товариства історії й старожитностей, редагував його видання: «Чтения», де опублікував «Історії Русів», «Реєстр усього війська Запорізького», «Літопис Самовидця», «Літопис розповідь про малу Росію», збірку Я. Головацького «Народні пісні Галицької і Угорської Русі» з коментарями.

О.М. Бодянський автор однієї з перших літературно-критичних розвідок про повісті Г. Квітки-Ослов'яненка, М. Гоголя, інтерпретував твори О. Пушкіна, переклав низку фундаментальних праць із славістики, зокрема «Слов'янський народопис» П. Шафарика та ін.

### **Руліковський Едвард (1825–1900)**

Польський історик, етнограф. Народився в селі Мотовилівка Васильківського повіту Київської губернії в шляхетній польській родині. Закінчив Білоцерківську гімназію.

Видав «Опис Васильківського повіту» (Варшава, 1853), «Давні дороги і шляхи на правому березі Дніпра, їхнє історичне значення» (Варшава, 1878), «Етнографічні записки з України» (Краків, 1879), «Опис Київського повіту» (Київ-Варшава, 1913).

У своїх творах Е. Руліковський описав багато історичних фактичних відомостей. Проаналізував економічне становище населення України під владою Речі Посполитої. Негативно ставився до гайдамацького руху 18 століття, до визвольної війни українського народу 1848–1854 рр.

### **Ролле Юзеф Антоній (1830–1894)**

Династичне коріння Юзефа Антонія Ролле сягає французької Бретані. Дід його був французьким офіцером.

У пошуках кращого життя батько Антонні Ролле перебрався на Шаргородщину Могилів-Подільського повіту Подільської губернії, почав працювати управителем маєтку князя Любомирського.

25 вересня 1830 р. народився хлопчик, батьки, як було прийнято в польських сім'ях, нарекли хлопчика потрійним ім'ям Юзеф-Антоній-Аполінарій.



Юний Ролле отримав початкову освіту вдома, з 1842 р. продовжив навчання в Немирівській гімназії, потім перевівся до Вінницької, а згодом до Білоцерківської гімназії. Середню освіту здобув у 1850 р. в Київській гімназії.

Після здобуття гімназійної освіти Ролле вступає на медичний факультет Київського університету, він обрав фах лікаря-психіатра.

У 1855 р. Антонні Ролле закінчив Київський університет.

Перші шість років самостійної праці сформувавши його як вченого в галузі медицини. Одночасно він почав займатися краєзнавством.

У 1861 р. Антоній Ролле назавжди оселився в Кам'янець-Подільському, став не тільки лікарем, але відомим краєзнавцем-істориком.

Монографія доктора Ролле «Замки Подільські» має історичне значення, висвітлює унікальні історичні факти минувшини Поділля і українського населення. Ця праця стала джерельною базою написання трилогії Г. Сенкевича «Вогнем і Мечем», матеріали монографії були використані для написання праці з історії міст і сіл УРСР Вінницької та Хмельницької областей.

21 січня 1894 р. Антоній Ролле помер, похований на римокатолицькому кладовищі в Кам'янець-Подільському. В 30-х роках ХХ століття могила його була знищена, а в роки незалежності на будівлі костельу встановлена меморіальна дошка.

### **Дикий Андрій Іванович (1841–1868)**

Народився 1841 р. в Києві, з 1852 по 1859 р. навчався в II-й Київській гімназії.

У 1859 р. Андрій Дикий закінчив гімназію з золотою медаллю і вступив до Київського університету св. Володимира, після закінчення якого у 1864 р. поступив на службу вчителем російської словесності в Білоцерківську гімназію. Цей предмет в гімназії був дуже запущений, учні писали безграмотно, читали мало, погано знали письменників.

За два роки своєї служби він зумів піднести свій предмет на достатній рівень. До учнів ставився добре, служив зразком благородної людини, квартира Дикого найбільше відвідувалася учнями. Він планував створити власний підручник із російської мови, який відповідав би вимогам науки.

Але важка хвороба не дала йому реалізувати його планів. У 1868 р., щоб підтримати своє здоров'я, відправився до Ялти. Але в Криму Андрію Дикому було не дуже добре, йому не вистачало коштів, щоб жити в нормальних умовах, і хвороба ще більше почала розвиватися. Після того, як він повернувся з Криму, на уроках він був всього тиждень.

12 листопада 1868 р. Андрій Дикий помер, йому було всього 27 років. Дізнавшись про смерть свого вчителя, колишні білоцерківські гімназисти в листі на ім'я тодішнього директора Білоцерківської гімназії Михайла Чалого, прикріпили сім рублів на пам'ятник Андрію Дикому.

Похований біля церкви св. Марії Магдалини, могила збереглася донині.

## **Познанський Борис Станіславович** (1841–1906)

Український етнограф, українофіл Борис Станіславович Познанський народився 25 квітня 1841 р. в містечку Стародуб Чернігівської губернії .

Рід Познанських – дворянський рід, який походив із давніх великокняжих дружинників, був затверджений у своїх правах дворянства литовськими князями. Мав свого родового герба, який називався «Позняк».

Борис Познанський спочатку вступив до Полтавської гімназії, там він навчався три роки, до смерті свого батька. В четвертий клас він пішов вже до Білоцерківської гімназії. Там був на утриманні свого дядька Андрія, який служив у Білій Церкві домашнім лікарем в графів Браницьких.



За спогадами Бориса Познанського, Білоцерківська гімназія незадовго до його вступу до неї була переведена із Вінниці. Склад учнів був польським, на той час, коли він навчався, серед 250–300 католицьких гімназистів православних було 20–25 учнів. Вчителем закону Божого православного віросповідання в Бориса Познанського був отець Петро Лебединцев. Пануючою мовою в Білоцерківській гімназії була польська. Борис Познанський навчився говорити польською мовою, коли вступив до гімназії і довгий час розмовляв літературною польською мовою.

Перші романи та повісті, які він прочитав у Білій Церкві, були на польській мові.

На той час у містечку відкрилася книжна лавка, в якій продавалися тільки польські та французькі книги.

У 1859 році Борис Познанський закінчив Білоцерківську гімназію, і вступив до Університету Святого Володимира. В кінці 50-х на початку 60-х років українці створили свої студентські гуртки-земляцтва, так звані «гміни» із виходців однієї гімназії. Була гміна і Білоцерківська. Вони були гуртками взаємодопомоги, переймалися культурницькими та просвітницькими проблемами. Це було українофільство, течія української інтелігенції, які усвідомили, що потрібно служити українському народові. Серед відомих українофілів: Володимир Антонович, Тадей Рильський, Павло Чубинський.

У 1861 р. Борис Познанський залишив університет. Він відправляється в село Дударі Канівського повіту, щоб посильно допомагати селянам.

У Дударях він навчає грамоті селян, читає українські книжки, пояснює їм основні положення реформи 1861 р.

У квітні 1861 р. в Дударях Познанського заарештовують, в супроводі двох солдат він побував на похороні Тараса Шевченка.

Після його арешту друзі надавали допомогу, але згодом Бориса Познанського відпустили. В 1866 р. Познанський був заарештований і висланий у Воронежську губернію під суворий контроль поліції. Він був звинувачений у справі польського повстання 1863 р., а також в нього були знайдені виписки із журналу «Колокол».

Останні свої роки прожив в Воронежчині в повітовому місті Остроогожськ, як приватна особа.

У 1861–1870 рр. Б. Познанський надрукував українською мовою твори «Чумаки», «Весна в українському селі», «Спогади».

Великого удару по Борису Познанському завдали чорносотенці, коли 26 листопада 1905 р. вбили його сина, який працював земським лікарем, цього він не міг витримати.

27 вересня 1906 р. він помер.

### **Рішаві Людвіг Альбертович** (1851–?)

Рішаві Людвіг Альбертович – доктор ботаніки, професор Новоросійського університету. Народився 1851 р., навчався в Немирівській, а потім у Білоцерківській гімназіях.

Слухав лекції в університеті св. Володимира, через три роки перейшов у Новоросійській університет, там в 1872 р. закінчив курс по природничому відділу фізико-математичного факультету.

В 1877 за твір «К вопросу о дыхании растений» отримав ступінь магістра ботаніки і згодом призначений екстраординарним професором Варшавського університету, потім перейшов до Новоросійського університету.

У 1885 р. за дисертацію «К вопросу о так называемом гальванотропизме» став доктором ботаніки. Вивчав флору Київщини, свої дослідження узагальнив у працях: «Материалы для флоры водорослей Киевской губернии (1872) та «Материалы для флоры лишайников Киевской губернии» (1872)».

### **Яциневич Яків Михайлович** (1869–1945)

Видатний український композитор і хоровий диригент.

Музичну освіту здобув у Миколи Лисенка. В 1891–1904 рр. разом з М. Лисенком брав участь в організації українських хорів.

В 1899–1912 рр. керував хором Київського університету. В 1906–1917 рр. очолював музичну частину в українських театральних групах.

В 1925–1930 рр. Яциневич – керівник міського одеського хору, 1930–1940 – викладач музики в Запоріжжі. З 1940 р. до кінця життя

– керівник Адигейського ансамблю пісні і танцю в м. Майкоп. Засновник відомої української капели ім. Л. Леонтовича.

У творчому доробку Я.М. Яциневича симфонія «1905 рік», ораторія «Скорбна мати» на слова П.Тичини, твори для хору, обробки українських народних пісень, серед них популярна і зараз «Сусідка».



### **Покос-Будяк Юрій Якович** (1878–1942)

Юрій Якович Покос-Будяк народився у селі Красногорка на Полтавщині в родині селянина-бідняка. Справжнє його прізвище було Пукась, але в 1911 р. чи в 1912 р. він змінив своє прізвище на Покос, а Будяк – літературний псевдонім.

З 1916 по 1924 рік Юрій Покос-Будяк жив і працював у Білій Церкві, в місті він проживав на вулиці Гетьманській. В Білій Церкві займався викладацькою діяльністю. В кінці 1917 – на початку 1918 рр. Юрій Покос був одним із активних організаторів у Білій Церкві української гімназії, був учителем української мови та літератури цієї гімназії. Виховував гімназистів в дусі патріотизму до України.

У Білій Церкві Юрій Покос-Будяк був рядовим членом та заступником голови місцевої Просвіти, влаштовував вечори на українську тематику.

Після закриття гімназії Юрій Покос працював учителем української мови та літератури на трирічних педагогічних курсах, з 1920 по 1924 року лектор української літератури в Білоцерківському педагогічному технікумі.

Юрій Покос-Будяк був деякою мірою причетний до створення Білоцерківського краєзнавчого музею. Був уповноважений Центральної Ради з конфіскації музейних цінностей у графині Браницької.

Юрій Покос був причетний до історичних подій у Білій Церкві 1919–1920 рр., пов'язаних з антибільшовицьким рухом. Був двічі заарештований.

Після звільнення в 1924 р. з Білоцерківського педагогічного технікуму, переїздить до Києва. Там він займався літературою, був бібліотекарем у клубі письменників, також був період, що він ніде не працював.

Не оминула, як і більшості українських інтелігентів, Юрія Покоса-Будяка хвиля репресій з боку радянської влади. Будучи в Білій Церкві, він двічі був заарештований.

Першого лютого 1935 р. в Києві Юрія Покоса-Будяка було заарештовано за стандартним звинуваченням приналежності до «контрреволюційної націоналістичної організації.»

28 жовтня 1935 р. особливою нарадою при НКВС СРСР Юрій Покос-Будяк засуджений на п'ять років таборів. Покарання відбував у Карагандинському таборі НКВС, потім – в Ухті і Воркуто-Печорському таборі.

Звільнений після відбуття строку покарання 1 лютого 1940 року, повернувся до Києва. Помер 1942 р. під час німецької окупації, похований на Куринівському Кладовищі.

### **Глікберг Олександр Михайлович (Саша Чорний) (1880–1932)**

Олександр Михайлович Глікберг народився 1 жовтня 1880 року в Одесі в родині провізора, походив з єврейської сім'ї. Але був хрещений, також були хрещені його брат та сестра, щоб могли вступити до гімназії.

Із Одеси родина переїхала до Білої Церкви. Білоцерківський період Саші Чорного, в якому він провів своє раннє дитинство, документально зовсім не висвітлено, і тільки згадується в його художньому творі «Самое Страшное». Саме з цього оповідання ми можемо довідатися, що Саша Чорний навчався в підготовчому класі Білоцерківської гімназії.



До дев'яти років він виховувався вдома, хоча і складав вступні іспити до Білоцерківської гімназії, але його не зараховували, бо не було квоти для єврейських дітей. І тому батько вирішив похрестити своїх дітей.

Восени 1890 р. він вступив до підготовчого класу Білоцерківської гімназії.

Потім родина переїхала до Житомира, там Саша Чорний навчався в другій Житомирській гімназії, але її не закінчив, був виключений без права вступу в інший навчальний заклад, бо грубо поводився з директором гімназії, він не терпів неповаги до себе.

Із 1902 по 1905 рік служив у новоселецькій митниці, що поблизу Хотина, тодішній Російсько-Австро-Угорській кордон. 1906–1907 рр. перебував у Німеччині, слухав лекції Гейдельському університеті.

Літературну творчість розпочав співробітництвом у журналі «Зритель» в 1905 році, працював в журналах «Сатирикон», «Современный мир». Відомість поету дали дві головні дореволюційні збірки в 1910 «Сатира», а в 1913 р. «Сатира та Лірика».

Олександр Глікберг прийняв псевдонім – Саша Чорний. Одна із версій чому він взяв такий псевдонім, тому що в 1905 р. в Росії почалися чорносотенні погроми. В 1920 р. емігрує з Росії в Литву, Німеччину, Італію і врешті-решт у Францію.

Саша Чорний бачив у більшовиках «нових скіфів», які оскверняли рідну землю, і зруйнували культуру. В еміграції він сказав: «Щоб не сталося, я не повернуся назад, тому що мосі Росії вже нема і не буде ніколи».

Помер поет в 1932 р., похований у Провансі на півдні Франції.

## БУНТАРІ. РЕВОЛЮЦІОНЕРИ.

Перше польське Листопадове повстання 1830 р. привернуло увагу імперського російського уряду до освіти як важливого інструменту збереження національної ідентичності поляків.

Першим кроком був царський указ про закриття навчальних закладів, які утримувалися римо-католицьким духовенством і загальне скорочення мережі повітових шкіл та гімназій на теренах правобережних губерній. Згідно з царським наказом 12 жовтня 1831 р. було закрито і Білоцерківське парафіяльне училище.

Довго точилася боротьба за джерела фінансування училища між римо-католицьким духовенством і Едукаційною комісією. І тільки 17 грудня 1842 р. Білоцерківське парафіяльне училище відзначило свою діяльність під урядуванням цивільної влади, воно утримувалося на державному бюджеті, потроху збільшуючи свій початковий капітал.

Про наступність Білоцерківського парафіяльного училища в гімназії говорив той факт, що директор училища у 1804–1831 рр. Маєвський Степан Павлович став учителем Білоцерківської гімназії у 1847 р., в перший рік її переведення з Вінниці.

Серед гімназистів першої половини XIX ст. було багато поляків.

**Отець Могильницький** – настоятель білоцерківського парафіяльного костюлу св. Івана Хрестителя був відданим польським патріотом. Його діяльність припала на часи перед другим польським повстанням 1863 р. Палкі проповіді з кафедри, в яких використовували біблійні тексти, алегорично розповідали про визначні події польського національно-визвольного руху, зворушували і запалювали гімназистів.

Весною 1863 р. на ліхтарних стовпах, воротах гімназичного двору почали з'являтися пасквілі та прокламації, відозви до патріотизму поляків. У кімнатах пансіонату ночами проводили збори. Вихованці старших класів, не відстаючи від дорослих, запасались вогнепальною і холодною зброєю. Двох учнів заслано на каторгу в Сибір. Відомо, що учень 5 класу Чубинський до 1866 р. був в Александрійському заводі на каторжних роботах, по маніфесту вийшов на поселення в Братську волость Іркутської губернії.

Небагато учнів закінчували гімназію, легко знаходили службу в економії графів Браницьких – на заводах, фабриках і фільварках, де не потрібно було особливої освіти. Вони то і склали готовий контингент для повстання 1863 р.

У другому польському повстанні 26 квітня 1863 р. взяли участь 13 студентів Білоцерківської гімназії, за що були виключені з гімназії, а окремі – ув'язнені і вислані до Сибіру.

У 1874 р. білоцерківські гімназисти час від часу вчиняли безпорядки за політичними мотивами.

Уряд Російської імперії пильно слідкував за політичними настроями у навчальних закладах, про що свідчать такі, зокрема, постанови уряду, як «Исключение учеников за дурное поведение» (1872 р.), «О производстве Белоцерковского реального училища беспорядков в г. Белая Церковь» (1874 р.).

## Варинський Людвіг

(1856–1989)

*Активний діяч польського революційного соціалістичного руху*

Народився в с. Мартинівці Канівського району Київської області. Навчався і закінчив Білоцерківську гімназію.

Революційну діяльність почав у студентських гуртках Петербурга, а потім продовжував у Варшаві, Львові, Лодзі.

У 1878 р. написав програму польських соціалістів, в якій була чітко сформульована ідея класової боротьби та інтернаціональної солідарності пролетаріату.



Внаслідок переслідувань змушений емігрувати до Львова (1878) і Кракова, потім до Женеви (1880–1881 рр.).

Перебуваючи в 1878–1879 рр. у Львові, Л. Варинський разом з І. Франком, М. Павликом та іншими українськими і польськими революціонерами-демократами співпрацював у робітничій газеті «Ргаса» («Праця»), брав участь у революційному русі Галичини.

У 1881 р. повернувся до Варшави і в 1882 р. заснував першу польську робітничу революційну партію «Пролетаріат».

Л. Варинський заарештований 1883 р. і засуджений до 16 років каторги. Помер у казематі Шліссельбурзької фортеці.

## **Мойсей Соломонович Урицький (1873–1918)**

Моїсей Соломонович Урицький народився 14 січня 1873 р. в Черкасах в родині небагатого єврейського купця. Коли йому виповнилося три роки його батько втопився. Сім'я була багатодітна – було вісім дітей. Мати приділяла мало уваги своїм дітям. Вдома він спостерігав за приїжджими торговцями, слухав їх розмови. На вулиці знайомився з життям бідноти, яка заселяла нижню частину Черкас, там і знаходився дім Урицьких.

Завдяки старшій сестрі Беті, культурній і начитаній жінці, він полюбив читати. До тринадцяти років виховувався вдома в релігійному дусі, вивчав талмуд. Під впливом старшої сестри зацікавився російською мовою та літературою, в тринадцять років він склав іспити в Черкаську прогімназію, а після її закінчення вступив до Гомельської шестикласної гімназії. Після її закінчення їде в містечко Біла Церква, там в 1893 році закінчує Білоцерківську гімназію. В серпні 1893 року він вступає в Київський університет Святого Володимира на юридичний факультет.

Рано пристав до революційного та робітничого руху, неодноразово заарештовувався та був у в'язниці, перебував за кордоном у Німеччині та Данії.



Вступив до Російської соціал-демократичної партії. До жовтневого перевороту перебував у меншовицькому її крилі.

Російський публіцист Марк Алданов не високої був думки про Мойсея Урицького, за його словами він був комічним персонажем, зовнішність його була не приваблива, криві ноги, кругленьке безбороде обличчя, великий ніс, більшовицьким функціонером він не був. До 1917 року був меншовиком,



першу світову війну перебув у Копенгагені, в Росію повернувся під час Лютневої революції, коли відчув, що в меншовиків немає майбутнього, – перейшов до більшовиків.

Перейшовши до більшовиків, став прихильником збройного повстання проти тимчасового уряду. Брав участь в підготовці жовтневого перевороту, після жовтневого перевороту входив до уряду. Після створення всеросійської надзвичайної комісії він очолив петроградську ЧК, проводив боротьбу з «ворогами більшовизму», він не мав ораторських здібностей, воювати не хотів, тому і вибрав поліцію.

6 грудня 1917 року він призначається комісаром по виборах до російських установчих зборів по суті першого виборного демократичного органу Росії, і доводить справу з виборів цього органу «до логічного кінця» тобто до розпуску, був знищений зародок демократії. Влада на нього звалилася відразу. Мав владу над мільйонами людей, вершив долі без закону і суду, за велінням «революційної совісті». В нього знамениті письменники просилися виїхати з Петрограду, а в тюрмах сиділи князі. Все це для соціалізму і все перед лицем історії – рубати серпом, дробити черепи молотком.

У країні розгортається громадянська війна, 6 січня в Петрограді біля Таврійського палацу був здійснений замах на Мойсея Урицького, але він залишився живим. Перебуваючи на посаді голови Петроградської надзвичайної комісії, він проявив ініціативу щодо висилення царської сім'ї з міста, вів боротьбу з інакодумцями більшовицького режиму.

Можливо сам Урицький і був не жорстокою людиною, але природа більшовизму вимагала жорстокості, щоб утриматися при владі, необхідно було знищувати негодних режиму. Коли нібито Урицькому закидали м'яккотілість, то він відповідав: «Если не будет другого выхода, я собственной рукой перестреляю всех контрреволюционеров и буду совершенно спокоен».

Влітку 1918 року обстановка загострилася, урядом було прийнято рішення: хто виступить проти більшовизму чи буде замішаний в «шпіонажі», буде негайно розстріляний. Розстріли відбувалися за постановою надзвичайної комісії. Особисто Урицький розглядав справу проти офіцерів із Михайлівського артилерійського училища Петрограда, які виступили проти більшовиків, засідання надзвичайної комісії винесло всім смертний вирок.

30 серпня 1918 року у відповідь на цей вирок юнкер Михайлівського училища Леонід Канігісер в під'їзді комісаріату внутрішніх справ на Дворцовій площі вбив Мойсея Урицького.

## БІЛА ЦЕРКВА НА РУБЕЖІ СТОЛІТЬ

На кінець XIX–початок XX ст. припадають відомі погроми євреїв у Російській імперії, в тому числі і в Білій Церкві. Їх спричинювала шовіністична пропаганда російських реакційних кіл («Союз Русского народа», «Союз Двуглавого Орла», «Народної волі»). У 1905 р. київському губернатору надійшла телеграма від жителів Білої Церкви з повідомленням про потерпілих єврейського населення, розбиті вікна їхніх будинків, пограбування магазинів, лавок та з проханням якнайшвидше навести порядок з допомогою армії.

У 1905 р. робітники майстерень, чоботарі, гімназисти Білої Церкви провели страйки на захист євреїв.

Лютнева революція 1917 р. в Петербурзі і падіння царизму викликала великий ентузіазм у різних партій і течій. В цей час 54 % населення Білої Церкви становили євреї, які не мали єдиної політичної орієнтації і не виступали єдиним фронтом. Більшість із них належала до опозиційних груп та політичних організацій або ж брала участь у діяльності загальноросійських партій, часто займаючи в них керовані пости. Найбільш відомими були Бунд, «Соціал-максималісти», «Єврейські соціалісти», «Гатхю», «Паолей – Ціона».

Місцева буржуазія Білої Церкви вибрала «новий революційний» орган влади – «Рада громадських організацій», в який увійшли купці, чиновники, офіцери, священники і декілька робітників. На чолі Ради став ярий монархіст, директор чоловічої та начальник жіночої гімназії І.В. Лихачов.

Три дні засідала Рада, не прийняла ніяких рішень щодо роззброєння і розпуску царської поліції, заміни останньої народною міліцією. На наступному засіданні Рада замінила Лихачова більш ліберально орієнтованим директором гімназії Низковим, який пізніше став головою виконкому Ради і комісаром Тимчасового уряду. Була розпущена царська поліція, зроблені спроби по боротьбі з дороговиною. У зв'язку з цим буржуазії не сподобалися ці скромні заходи і вона перестала фінансувати виконком, завершилася діяльність Ради з демократизації управління.

У цей час активну пропагандистську роботу розгорнули есери, більшовики, бундівці, сіоністи та українські націоналісти. Найбільшим впливом користувалася бундівська організація, яка нараховувала у своїх рядах близько 300 осіб. Значні сили були і у есерів, які об'єднували приказників, чиновників, гімназистів. Уже в перші

дні Лютневої революції 1917 р. виникла Рада робітничих депутатів із делегатів від кожного підприємництва, майстерні – по одній особі, всього 50 осіб. У виконком Ради було обрано 100 осіб, із них: 3 есери, 3 бундівці, 2 меншовики і 2 більшовики.

У подальші місяці Білоцерківська Рада робітників перетворилася в Раду робітничих і солдатських депутатів, у виконкомі якої із 7 членів 5 були більшовиками. Таким чином у Білій Церкві навесні 1917 р. утворилося двовладдя, дві диктатури. Одна диктатура буржуазії – Рада громадських організацій з комісаром Тимчасового уряду і друга диктатура пролетаріату – Рада робітничих і солдатських депутатів під керівництвом більшовиків.

16 липня 1917 р. Білоцерківська Рада робітничих і солдатських депутатів ухвалила рішення про повну підтримку Тимчасового уряду. В цей час українці почали формувати озброєні загони «Вільного козацтва» і «Січових стрільців» із солдат, селян, чиновників, значною частиною яких стали учні Білоцерківської гімназії.

1905 р. ознаменувався підйомом революційного руху в місті. Страйкували робітники заводу Менцеля, будівельники, друкарі, кравці, шевці, прикажчики, гімназисти. Пройшли мітинги під гаслами «Геть війну!», «Геть самодержавство!», «Слава соціал-демократичній єдності!». Діями страйкарів керували соціал-демократи.

1 травня 1906 р. на хресті гімназійної церкви був вивішений червоний прапор з написом «Слава соціалізму!». Палали панські економії і фільварки. 1 травня 1907 р. згоріла економія графині Браницької. Це було наслідком політики «викурювання панів з гнізда», як писала газета «Київська думка» 9 травня.

Січові стрільці – одне з найкращих військових з'єднань Армії Української Народної Республіки під час українських національно-визвольних змагань 1917 – 1922 рр., в яких активну участь взяли учні і випускники Білоцерківської гімназії, молодь Білоцерківщини. Одним із них був випускник гімназії Євген Слабченко, в подальшому відомий кінорежисер Єжен Деслав.

На початку листопада 1917 р. з метою збройного захисту УНР Галицько-Буковинський комітет відібрав добровольців з полонених галичан.

19 січня 1918 р. командиром куреня січових стрільців став член Української соціально-демократичної партії Є. Коновалець, нача-

льником штабу А. Мельник. Особовий склад куреня налічував близько 600 бійців і перетворився на один із найбоєздатніших частин Армії УНР.

У січні–лютому 1918 р. курінь січових стрільців вів кровопролитні бої проти більшовицьких військ під командуванням М. Муравйова у Лівобережній Україні, на підступах до Києва і в самій столиці.

20–22 січня 1918 р. перша сотня січових стрільців Р. Сушка спільно з Чорними гайдамаками, Гайдамацьким кошем Слобідської України і дорошківцями придушили антиурядовий виступ більшовиків заводу «Арсенал».

27 січня 1918 р. С. Петлюра відвідав 2-гу кадетську школу на Подолі (в приміщенні сучасної Києво-Могилянської академії), звернувся з промовою: «Я прийшов просити вас піти зі мною боронити нашу Неньку від більшовиків, які під прапорами ніби свободи, рівності і братства ідуть за нас, щоб знову накласти кайдани, які ми тільки що скинули... Ми йдемо боронити себе, кров'ю і потом наших дідів политу Землю. Мені потрібно вас тільки двісті чоловік. Ви будете називатись «Курінь Чорних гайдамаків» при Коші Слобідської України, яким командує я». До куреня Чорних гайдамаків записалися до 150 юнаків.

Вранці 29 січня Чорні гайдамаки прибули до Яготина, де роззброїли більшовицькі підрозділи.

Під станцією Кононівка 150 чорних гайдамаків (в окопах) і 30–40 січових стрільців (зайняли позицію авангарду перед окопами) тримали оборону проти харківської колони Першої армії П. Єгорова на чолі з Беленковичем (до 1100 багнетів). Пополудні донецькі та харківські червоногвардійці вишикувалися та рушили в атаку на станцію Кононівка.

Довго тримали чорні гайдамаки й січові стрільці Кононівку, поки противник не оточив їх. Тоді обсадили потяг і, відстрілюючись на всі боки, в останній момент без втрат покинули станцію. Чорні гайдамаки і січові стрільці підірвали міст через річку Супій та укріпилися в Яготині. На річці Трубіж чорні гайдамаки підірвали міст і, примусивши супротивника нести значні втрати, затримали наступ на Київ.

Відступ чорних гайдамаків і січових стрільців був викликаний рішенням С. Петлюри ліквідувати більшовицьке повстання в Києві та зустріти московський наступ на лінії Дніпра.

На початку березня 1918 р. курінь січових стрільців, кіш Слобідської України і Окремий запорізький загін визволити Київ від більшовицьких військ.

Але військові сили були нерівними. З 5 до 7–8 лютого армії більшовиків з Червоним козацтвом В. Примакова вдалося захопити Київ.

Було оголошено евакуацію. 7 лютого під прикриттям куреня січових стрільців Київ покинула Центральна Рада і вирушила до Житомира. 29 квітня 1918 р. за погодженням з окупаційними німецьким та австрійським командуванням вчинено державний переворот. Центральну Раду було ліквідовано. Гетьманом України проголошено ад'ютанта Миколи Другого, одного з найбільших землевласників, командира І Українського корпусу, почесного отамана «Вільного Козацтва» П.Скоропадського із правами самодержавного володаря.

Стало очевидним, що реакційна політика дуже швидко призведе до падіння української державності.

30 квітня 1918 р. полк січових стрільців був оточений німецькими військами і роззброєний за відмову визнати гетьмана Скоропадського. Більшість стрільців вступили до Запорізького корпусу Армії УНР, де з них сформовано курінь у складі 2-го Запорізького піхотного полку.

Оцінивши становище, стрілецька рада в липні 1918 р. вирішила зібрати січових стрільців, що були розформовані. Гетьман Скоропадський пішов на поступки стрілецькій раді і 28 серпня 1918 р. видає наказ про формування «Окремого загону січових стрільців». Січовому стрілецтву було дозволено збиратися в Білій Церкві. Організація загону січових стрільців покладалася на Є. Коновальця.

У січове стрілецтво вступили білоцерківські гімназисти, новобранці із Білоцерківщини. Бойовий склад стрільців нараховував 46 старшин і 816 рядових, і вони в Білій Церкві досягли вершин своєї боєздатності, якої ніколи ні до того, ні пізніше не досягали.

Є. Коновалець і делегація січових стрільців з Білої Церкви декларували урядові Української Держави: «Січові стрільці будуть

вірні гетьманській владі, якщо вона буде боронити самостійність і ні від кого не залежність української державності».

Восени 1918 р. партизанським рухом проти П. Скоропадського була охоплена вся Білоцерківщина. 14 листопада 1918 р. П. Скоропадський обнародував федеральний акт, яким зобов'язувався приєднати Україну до майбутньої Російської небільшовицької держави. Після цього не було жодної української політичної організації, яка не була б за повстання проти П. Скоропадського.

У таких умовах Український Національний Союз почав загальне повстання. Для керівництва повстанським рухом було обрано Директорію з п'яти осіб: В. Вінніченко, С. Петлюра, О. Андрієвський, А. Макаренко.

14 листопада до Білої Церкви прибув С. Петлюра і тут видав наказ від свого імені до народу із закликом до повстання. Біла Церква стала штабом усіх антискоропадських сил. Зібралася військова сила близько 60000 чоловік. А основною силою Директорії були січові стрільці.

1918 р. члени Директорії разом із оперативним штабом підписали звернення до німецьких військ, а делегація січових стрільців звернулася до німецького командування з вимогою нейтралітету, бо народний гнів, що наростає, змете німців без сліду.

В ніч з 16 на 17 листопада члени Директорії і оперативний штаб підписали угоду про нейтралітет німецьких окупаційних військ. В місті виставлена стрілецька варта.

У цю ж ніч у нашому місті віддрукована відозва Директорії Української Національної Республіки до населення про відновлення влади УНР.

16 і 17 листопада січові стрільці з гарматами зайняли Фастів – важливий залізничний вузол. Прибув С. Петлюра та члени Директорії. Гетьманське командування, щоб не ліквідувати повстання, не допустити зайняття Києва, вислало до Фастова найдобріші свої частини: батальйон московських офіцерів (1000 чол.), бронепотяг, один сердюцький полк, кінну сотню, одну батарею. Всього 3000 чол.

18 листопада розгорівся запеклий бій біля Мотовилівки. Стрілецьтво отримало перемогу. Четверта сотня січових стрільців, яка складалася з білоцерківців, відіграла вирішальну роль у перемозі над гетьманськими військами. Бій під Мотовилівкою мав вирішальне значення в подальшому розвитку повстання.

12 грудня 1918 р. українські повстанські війська повели загальний наступ на Київ. 17 грудня січові стрільці і відділи Дніпропетровської дивізії увійшли до столиці. 19 грудня Директорія урочисто в'їхала в Київ, була відновлена УНР.

Протягом січня–лютого 1919 р. ударна група січових стрільців вела бої з більшовицькими військами в Лівобережній Україні в районі Полтави, Гадяча, Гребінок і за Київ.

У березні–квітні 1919 р. корпус січових стрільців зазнав тяжких втрат у боях з більшовиками за Бердичів і Шепетівку, на напрямку Базалія–Чорний Острів. У жовтні–листопаді 1919 р. частини Армії УНР, в тому числі січові стрільці були оточені більшовицькими, польськими і денкінськими військами в районі Острополя–Любара–Чорторії.

6 грудня 1919 р. на зібранні командирів частин групи січових стрільців прийнято рішення про самодемобілізацію.

Січових стрільців В. Вінниченко у своїй книзі «Відродження нації» назвав «ядром справжнього руху революції».

На жаль, у кривавому вихорі громадянської війни загубилися сліди 4-ї Білоцерківської сотні січових стрільців, не дійшли до нас славні імена гімназистів, які не шкодували життя заради створення своєї незалежної держави України. Залишився відомим тільки Євген Слабченко.

Після поразки армії УНР у війні з більшовиками та вимушеного розміщення державного центру (Директорії) на території Польщі, надії на відновлення національної влади були пов'язані з підтримкою українського народу.

5 серпня 1921 р. у Білій Церкві було засновано «Козачу Раду Правобережної України», яка мала стати новим центром всієї підпільної, політичної, військової та виконавчої влади. Вона була спадкоємницею Всеукраїнського центрального повстанського комітету (ВУЦПК) і підпорядковувалася Партизансько-повстанському штабу (ППШ), очолюваного генерал-хорунжим армії УНР Юрієм Тютюнником.

19 січня 1922 р. керівництво «Козачої Ради» скликало у Білій Церкві нараду, на якій було вирішено утворити штаб для військової підготовки збройного виступу навесні 1922 р. Проте «Козача Рада» потрапила під пильне око Київської ГНК, і в березні 1922 року була остаточно ліквідована. У справі «Козачої Ради Правобережної України» було притягнуто до відповідальності 325 осіб, 86 з яких



за вироком Київського губернського революційного трибуналу від 22 серпня 1922 р. засуджено до різної міри покарання, зокрема до розстрілу – 47 осіб.

Вічна пам'ять героям України!

### **Радянський період**

Смертоносна коса більшовизму пройшлася по викладачах, студентах, службовцях і робітниках Білоцерківського сільськогосподарського інституту і в 1933–1938 рр. Чи були вони бунтарями? Ні, не були. Але такими їх уявляли влада і тому вони були знищені безпідставно і жорстоко. На знищення працювала потужна державна машина. Всі вони були засуджені або особливою нарадою при НК ВС СРСР, або трійкою при УНКВС по Київській області, або Військовим трибуналом Київського військового округу, або Особливою Нарадою при Колегії ДПУ УСРР. О скільки було своєвільно караючих органів! Безголова й безсердечна їх жорстокість!

Людей різних національностей – українців, поляків, євреїв, росіян – чоловіків і жінок різного віросповідання, віку засудили до розстрілу. Вбили в той же день або через декілька днів без суду, без повідомлення про смерть і місце поховання.

Для історії назвемо тільки на сьогодні відомі імена безневинно знищених більшовицьким режимом.

**БАЛИЦЬКИЙ Михайло Антонович**, 1891 року народження, с. Корлівка Тлумаченського району Івано-Франківської області, українець, освіта вища. Проживав у м. Біла Церква, викладач сільськогосподарського інституту. Особливою Нарадою при НКВС СРСР 14 липня 1935 року засуджений до 3 років позбавлення волі. Реабілітований у 1958 році.

**ЄЗЕРНИЦЬКИЙ Григорій Олександрович**, 1873 року народження, с. Студенці Кам'янець-Подільського району Хмельницької області, українець, освіта неповна середня. Проживав у м. Біла Церква, охоронник у сільськогосподарському інституті. Трійкою при УНКВС по Київській області 7 березня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 21 березня 1938 року. Місце поховання невідомо. Реабілітований у 1964 році.

**ЗБОРОВСЬКИЙ Микола Федорович**, 1895 року народження, м. Москва, росіянин, освіта середня. Проживав у м. Біла Церква, бухгалтер на будівництві сільськогосподарського інституту. Трійкою при УНКВС по Київській області 28 квітня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 28 квітня 1938 року. Місце поховання невідомо. Реабілітований у 1957 році.

**КОБАТ Андрій Матвійович**, 1888 року народження, с. Чернява Волочиського району Хмельницької області, поляк, освіта середня. Проживав у м. Біла Церква, викладач робфаку при сільськогосподарському інституті. Трійкою при УНКВС по Київській області 28 квітня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 28 квітня 1938 року. Місце поховання невідомо. Реабілітований у 1957 році.

**КОГАН Шоель Хаїмович**, 1901 року народження, м. Біла Церква, єврей, освіта середня. Проживав у м. Біла Церква, викладач фізкультури у сільськогосподарському інституті. Трійкою при УНКВС по Київській області 13 квітня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 10 травня 1938 року. Місце поховання невідомо. Реабілітований у 1989 році.

**КРАВЧЕНКО Галина Афанасіївна**, 1921 року народження, м. Біла Церква, освіта середня. Проживала у м. Біла Церква, студентка сільгосподарського інституту. Військовим Трибуналом Київського Військового округу 29 квітня 1945 року засуджена до 10 років позбавлення волі. Реабілітована у 1992 році.

**ЛИПИНСЬКИЙ Анатолій Валентинович**, 1892 року народження, м. Біла Церква, поляк, освіта початкова. Проживав у м. Біла Церква, секретар сільськогосподарського інституту. Трійкою при УНКВС по Київській області 30 вересня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 8 жовтня 1938 року. Місце поховання невідомо. Реабілітований у 1958 році.

**ЛИЧЕНКО Микола Петрович**, 1889 року народження, м. Біла Церква, українець, малописьменний. Проживав у м. Біла Церква, робітник радгоспу сільськогосподарського інституту. Київським

обласним судом 26 серпня 1936 року засуджений до 6 років позбавлення волі. Реабілітований у 1995 році.

**МАКСАЙ Михайло Адамович**, 1902 року народження, м. Біла Церква, українець, малописьменний. Проживав у м. Біла Церква, комендант гуртожитку сільгоспінституту. Особливою Народою при НКВС СРСР 9 серпня 1935 року засуджений до 3 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

**ПЕЛЮШОК Володимир Тихонович**, 1887 року народження, с. Стара Осота Олександрійського району Кіровоградської області, поляк, освіта середня. Проживав у м. Біла Церква, помічник бухгалтера сільгоспінституту. Трійкою при УНКВС по Київській області 30 вересня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 8 жовтня 1938 року. Місце поховання невідомо. Реабілітований у 1958 році.

**ПИЛЕЦЬКИЙ Йосип Михайлович**, 1876 року народження, с. Мала Вільшанка Білоцерківського району Київської області, поляк, освіта початкова. Проживав у м. Біла Церква, робітник у господарстві сільськогосподарського інституту. Трійкою при УНКВС по Київській області 25 вересня 1938 року засуджений до розстрілу. Вирок виконано 2 жовтня 1938 року. Місце поховання невідомо. Реабілітований у 1960 році.

**ШИМКОВСЬКИЙ Іван Іванович**, 1902 року народження, Вінницької області, українець, освіта середня. Проживав у м. Біла Церква, студент робітничого факультету. Особливою Народою при Колегії ДПУ УРСРР 14 квітня 1933 року засуджений до 3 років позбавлення волі. Реабілітований у 1989 році.

Вони посмертно реабілітовані лише в 1957, 1958, 1960, 1964, 1989, 1992, 1995 роках. І це тільки невелика відома частина безвинно знищених.

## ГЕРОЇ ВІЙНИ

22 червня 1941 р., в день початку Великої Вітчизняної війни, ректор Юрій Іванович Дудін в парку інституту зібрав мітинг співробітників і студентів. Всі виступаючі гнівно затаврували німецько-фашистських загарбників і одночасно висловили бажання виступити зі зброєю в руках на захист Вітчизни, що й було записано в рішенні мітингу.

Понад 1200 викладачів, студентів та співробітників інституту одягли військову форму і пішли на Південно-Західний фронт. Одна із груп викладачів і студентів у складі 82 чоловік прийняла перший бій у районі Кременчука, після чого живими залишилися лише 11 чоловік.

Ректор розпорядився припинити заняття до особливого розпорядження; іспити продовжити складати згідно із розкладами, всім залишатися на своїх місцях; студентам, вільним від занять, приступити до риття траншей і окопів у повний зріст навпроти інституту, в саду, у дворі; комітету комсомолу виділити 50–70 осіб для охорони інституту і великих об'єктів міста та учгоспу; військовій кафедрі забезпечити цей загін бойовими гвинтівками і патронами; кулемет «Максим» тримати в бойовій готовності; всьому колективу інституту приступити до будівництва оборонних укріплень навколо міст. Лопатами, ломами і кирками щоденно працювали студенти інституту, робітники учгоспу, 10 тисяч жителів міста. Роботами керували військові сапери.

Була дана вказівка організувати прогон великої рогатої худоби учгоспу і всіх тракторів за Дніпро і далі в тил, розбити всі машини, які не будуть відправлені в тил, всі особові справи студентів, викладачів, справи партійної, комсомольської і профспілкової організації знищити, спалити в котельні інституту. Аптечний склад знищити.

Вночі з 6 на 7 липня місто бомбили фашистські літаки. Розбомбили залізничний вокзал, міськком партії, житлові будинки, корпус № 2 інституту був перетворений на руїни. Працівники інституту, що чергували в ту ніч, врятували від пожежі інші корпуси. Поранених воїнів із госпіталів, що розмістилися в гуртожитках № 1 і № 2 інституту, студенти і співробітники перенесли в укриття на березі річки Рось. Спасли – жодного вбитого.

За швидким наближенням фронту в місті створюються з його жителів, зокрема і зі співробітників та студентів інституту, «винищувальні батальйони», покликані вести боротьбу з десантами й агентурою ворога, а також створюються загони протиповітряної оборони, які гасили пожежі під час бомбардування та об'єкти інституту. Керував самообороною міста начальник кафедри військової підготовки інституту О.П. Дорофєєв, у майбутньому Герой Радянського Союзу. Під його керівництвом сформовані загони народного ополчення були направлені на фронт. А війна продовжувалася.

Студенти інституту хотіли допомогти воїнам, які були на фронті. Студентки в'язали шерстяні онучі, шарпетки і рукавиці, вишивали носові хустинки, кисати для тютюну, пекли печиво, писали ліричні листи, підписували свої фотографії і посилками відправляли на передову. Один із одержувачів посилок Іван Лукашенко писав у газеті: «Я, здавалося, уже витривалий воїн-фронтвик, не витримав і заплакав не тільки від радощів, які заповнили моє серце і душу, але й від одної думки: Боже, ці дівчата з Білоцерківського сільгоспінституту в такий занадто трудний час, коли і самі, можливо, не ходять в тому, що вони мені прислали, не їдять того, що послали в посилку воїну, відірвали від себе єдине, що було в них на той час – віддали все, що мали, фронтовику, своєму захиснику. Які вони патріоти. Навіть суперпатріоти!» У 1982 р. через газету «Київська правда» колишні фронтовики розшукали 25 студенток-відправників посилок. У переповненому актовому залі відбулася зустріч ветеранів-солдатів і колишніх студенток Е. Дарженко, Г. Сиволуп, О. Ткаченко, В. Шкулій, Тетяни та Надії Сацкових, Т. Жмурко, Х. Скуратової, яка зворушила кожного присутнього – старого та юного.

У ніч з 6 на 7 липня 1941 року Біла Церква зазнала варварського бомбардування, в результаті якого було зруйновано корпус № 2, а пізніше пограбовано матеріальні цінності, спалено документи. Саме через втрату документів дуже важко було встановити особи тих, хто загинув на фронтах війни. Але частково вдалося це зробити, і фото загиблих є на спеціальному стенді в музеї університету. Назвемо їх поіменно: М.М. Бамбура, помічник директора з учбової частини; О.Л. Злочевський, ординатор каф. терапії; А.В. Кияшко, доцент каф. фізики; С.П. Охрончук, ординатор каф. хірургії; В.М. Розенбліт, ви-

кладач каф. марксизму-ленінізму; О.В. Похалович, помічник військового керівника; П.О. Царенко, асистент каф. анатомії. Студенти агрофаку: А.Г. Наконечний, П.Л. Вернигора, З.Л. Бродський, К.Ф.Котляр, П.Є. Кореневич, Б.А. Ляско, А.В. Маскай, С.З. плотніков, П.М. Залозний, Д.Н. Шмулевич. Студенти ветфаку: В.П. Глушенко, П.К. Довгань, Н.Г. Довгань, Р.І. Клігерман, А.Р. Косар, В.М. Лісовенко, В.Ф. Малихін, В.М. Мельничук, Н.С. Новіцький, І.А. Сікачина, Я.І. Турченко. Студенти зоофаку: Г.К. Алферов, І.Ф. Волошин, П.З. Вагушенко, О.Г. Голубець, П.П. Голяк, М.А. Куплінський, А.Х. Маматюк, І.І. Неский, В.М. Пересипкін, Я.С. Павловський, В.П. Потіха, Х.С. Татленко, Є.В. Чоба.

За мужність і героїзм, виявлені у боротьбі з німецько-фашистськими загарбниками, багато випускників, викладачів, студентів і співробітників були нагороджені орденами і медаліями. Ці люди заслуговують особливої шани. Адже у страшний час випробувань вони обороняли не якість ідеологічні догми, як це зараз намагається довести дехто з новоявлених або перелицьованих істориків, а захищали свій народ, Вітчизну, волю. І якщо певні ідейні переконання допомагали їм, не шкодуючи власного життя, вистояти в пекельній боротьбі з ворогом, то такі переконання, якщо навіть з позицій сьогодішнього дня вони в чомусь вважаються помилковими, варті тільки поваги, а не осуду. Справжньою гордістю університету стали п'ять Героїв Радянського Союзу, кожен із них заслуговує на окрему розповідь.

## **Дорофєєв Олександр Петрович** **(1895-1973)**

Народився в Карелії, село Ведмежа Гора, за національністю карел.

До війни протягом ряду років очолював військову кафедру Білоцерківського сільгоспінституту.

У Червоній Армії знаходився з 1917 року був учасник громадянської і Великої Вітчизняної війни.

Вже на третій день війни Дорофєєв у рядах діючої армії, він начальник розвідки дивізії, командир полку. На початку жовтня 1941 року О.П. Дорофєєв з важкими боями вивів з оточення велику групу військ у район Охтирки. Тут він став командиром 295 стрілецької дивізії, яка на той час сформувалася. Війну закінчив у званні генерал-майора, за героїчні подвиги йому присвоєно звання

Героя Радянського Союзу. В нагородному листі від 16 березня 1944 року, підписаному командиром 26 армії, генерал-лейтенантом



Гречкіним подвиг О.П. Дорофеева викладено так: «295 стрілецька дивізія одержавши завдання форсувати річку Дніпро, зосередившись біля переправ у районах південніше Антонівки, Кіндійки і Кузьминки в ніч з 12 на 13 березня 1944 року, ведучи вперті бої з ворогом, форсували річку Дніпро. Захопивши плацдарм на правому березі в районі Антонівки, Кіндійки і розвиваючи наступ зі сходу на Херсон після впертих, кровопролитних боїв 13 березня 1944 року оволоділи містом Херсон. У цих боях дивізія разом з 49 гвардійською стрілецькою дивізією

завдала серйозної поразки ворогу в живій силі і техніці і продовжувала тіснити його залишки в західному напрямку.

Полковник Дорофеев своєчасно і правильно поставив завдання своїм частинам і підрозділам, сам особисто знаходився на передових позиціях, на переправах під вогнем ворога, особисто перевіряв готовність до переправи і бою, керував переправою і боєм на правому березі.

Полковник Дорофеев, находячись у розпалі бою на найбільш відповідальних ділянках під вогнем ворога, безперервно здійснював керування військами, був для своїх підлеглих прикладом особистої хоробрості, витримки і волі до перемоги. Приклад командира вселяв впевненість у перемогу, визивав масовий героїзм рядового, сержантського і офіцерського складу частин дивізії.

За зміле командування військами, проявлену ініціативу, мужність і хоробрість полковник Дорофеев був представленим до звання «Герой Радянського Союзу».

Указам Президії Верховної Ради СРСР від 19 березня 1944 року полковнику Дорофееву Олександровичу було присвоєно звання Героя Радянського Союзу.

Після війни генерал-майор Дорофеев проживав у Москві, помер у 1973 році.

## Капранов Василь Логвинович

(1904–1950)

Народився в м. Біла Церква Київської області в родині робітника.

Закінчив робфак при Білоцерківському сільськогосподарському інституті, вступив на агрономічний факультет, брав активну участь у громадському житті, обирався секретарем комсомольської організації курсу, членом міськкому комсомолу.

З 1933 року Капранов В.Л. – на керівній радянській роботі у виконкомі Чернігівської обласної Ради депутатів трудящих, а в 1940 році обирається заступником голови виконкому обласної Ради. На цьому посту Василя Логвиновича застала Велика вітчизняна війна.

Він бере активну участь у партизанському русі в Україні як заступник командира партизанського з'єднання двічі Героя Радянського Союзу Федорова. Перебуваючи у партизанському з'єднанні, Василь Логвинович показав себе мужнім патріотом, безмежно відданим Батьківщині, самовіддано борючись в тилу у ворога проти німецько-фашистських окупантів.

Після визволення Чернігівщини від німецьких загарбників, Василь Логвинович продовжує працювати заступником голови, а з січня 1949 року – головою виконкому Чернігівської обласної Ради депутатів трудящих.

У 1947 році Василь Логвинович Капранов обирається депутатом Верховної Ради УРСР.

Нагороджений орденами Червоного Прапора, Трудового Червоного Прапора, Червоної Зірки, медаллю «Партизану Вітчизняної війни» 1-го ступеня, медаллю «За перемогу над Німеччиною у Великій Вітчизняній війні 1941–1945 рр.» і медаллю «За доблесну працю у Великій вітчизняній війні 1941–1945 рр.»





Нині на Алеї Героїв у центрі Чернігова споруджено бюст В.Л. Капранова – одного з визначних учасників партизанського руху в Україні.

### **Наконечний Анатолій Гаврилович (1915–1945)**

Народився в 1915 році в с. Ладижин, Тростянецького району, Вінницької області. За національністю українець, член ВКП(б). Вчився на агрономічному факультеті Білоцерківського сільськогосподарського інституту 1933–1937 рр. У 1938 році Державна екзаменаційна комісія присвоїла йому кваліфікацію агронома, вручила диплом із відзнакою.

З січня 1941 року знаходиться в рядах Червоної армії. Воював на Західному, 3-му Білоруському і Забайкальському фронтах. Майор, начальник штабу 212-го гвардійського гаубичного артилерійського ордену Кутузова полку РГК. Загинув у бою з японцями.



Із нагородного листа командира 8-ї гвардійської гаубичної бригади РГК гвардії полковника Стариніна 17 серпня 1945 року: «Це було 15 серпня 1945 року. Полк на п'ятий день наступу підійшов до Салуні. Далі дорога була невідома. Вечоріло. На кожній сопці за кожним кущем можна зустріти японця. Майор Наконечний разом з начальником розвідки дивізії, розуміючи важливість бойового завдання, взявши трьох розвідників йдуть у розвідку.

Ось уже розвідано 20 кілометрів шляху і хоч навкруги темна ніч, дорогу знайдено. Наконечний повертається за полком. В районі станції Дебоси його зустрічає група японців.

Організували кругову оборону. Японці насадили з усіх боків, та розвідники не здавалися. Куля ворога прошила Наконечного. Переборюючи біль, показуючи приклад мужності і відваги, із словами на устах «За Батьківщину!» бив ворога герой.

В цей час підійшла друга розвідгрупа. Наконечний ще встиг розповісти про розвіданий маршрут і серце героя перестало битися».

Указом Президії Верховної Ради СРСР від 8 вересня 1945 року за проявлену сміливість, мужність у боях з японськими мілітаристами Анатолію Гавриловичу Наконечному посмертно присвоєно звання Героя Радянського Союзу.

### **Кривець Олександр Єлисеєвич (1919–1992)**

Народився 12 вересня 1919 року в с. Піски Бобровицького району Чернігівської області в сім'ї селянина-бідняка. Сім'я його пов'язала свою долю із хліборобською працею. Мати померла в 1941 р., а батька і брата Андрія розстріляли фашисти за допомогу партизанам. Після закінчення місцевої неповної середньої школи в 1934 р. вступив на річні підготовчі курси при Білоцерківському сільгоспінституті, а в 1935 р. став студентом, причому наймолодшим в інституті (16 років). Незважаючи на цю обставину, проявив потяг до знань, кмітливість і організованість, активність у всіх громадських справах. Успішно закінчив інститут у лютому 1940 р., одержав диплом агронома-рільника.

Ще навчаючись в інституті, проявив великий інтерес до військової справи. Можливо, це і спонукало його, як комсомольця з вищою освітою, добровільно відгукнутися на заклик ЦК ВЛКСМ і стати курсантом Московського військового авіаційного технічного училища.

У червні 1941 року з відзнакою закінчив училище, одержавши спеціальність авіаційного техника. Був направлений у 254-й авіапункт, дислокований в районі Києва, а згодом біля села Вільшанка Васильківського району на Київщині, де його і застала війна.

В середині вересня потрапив у оточення, з якого вийти вдалось небагатьом. В листопаді 1941 року О.Є. Кривець був вимушений пове-



рнутися в рідне село, де згодом разом з І.А. Головком створює антифашистську підпільну організацію в складі 35 чоловік. Ця організація стала ядром партизанського загону ім. Щорса, що розпочав бойові дії проти окупантів навесні 1942 року, а на кінець року налічував 117 бійців. Згодом загін переріс у велику бойову одиницю, що налічувала до 600 чол. Командиром своїм партизани обрали О.Є. Кривця. Маючи на озброєнні трофейні автомобілі, мотоцикли, автоматичну зброю, відбиті у ворога, загін активно діяв у 12 районах Чернігівської і Полтавської областей і був грізною силою для окупантів та їх прислужників. За час своїх бойових дій з квітня 1942 року по жовтень 1943 року загін провів 59 бойових і 92 диверсійних операцій, підірвав 28 ешелонів з танками, гарматами, боеприпасами та живою силою, розгромив 35 німецько-поліцейських гарнізонів, підірвав на мінах 36 автомобілів, 2 танки, декілька мостів, складів, 6 підприємств, що працювали на фашистів, захопив 2 райцентри – Яготин і Згурівку, знищив більше 100 солдатів і офіцерів фашистської армії та їх поплічників.

За героїзм і мужність у боротьбі з фашистськими загарбниками майже 200 бійців і командирів загону були нагороджені орденами і медалями.

О.Є. Кривцю як командиру загону за виконання бойових завдань, організацію і керівництво загonom, а також за особливі заслуги в розвитку партизанського руху на Україні Указом Президії Верховної Ради СРСР від 4 січня 1944 р. було присвоєно звання Героя Радянського Союзу. Удостоєний він був також ордена Богдана Хмельницького першого ступеня та медалі «Партизан Великої Вітчизняної Війни» першого ступеня.

Після завершення війни О.Є. Кривець з 1944 по 1979 роки працював на керівних посадах у системі цукрової промисловості України. Його самовіддана праця була відзначена високими урядовими нагородами: орденами Жовтневої революції, Трудового Червоного Прапора, трьома орденами Знак Пошани, Почесною Грамотою Президії Верховної Ради УРСР, золотою і двома срібними медалями ВДНГ СРСР, багатьма медалями та іншими знаками за трудові успіхи.

У 1945 році О.Є. Кривець був першим делегатом Всесвітнього Конгресу молоді і студентів у Лондоні, обирався депутатом Верховної Ради УРСР та Київської області, в керівні профспілкові та партійні органи.

У 1973 році видав документальну повість «Багряними дорогами», а в 1974 р. став кандидатом економічних наук.

З 1982 року О.Є. Кривець працював старшим науковим співробітником Всесоюзного науково-дослідного інституту цукрових буряків.

27 січня 1992 року він пішов з життя. Похований на Байковому кладовищі.

## **Вернигора Петро Леонтіївич**

**(1921–1943)**

Народився в місті Тараща Київської області, українець, член ВКП(б).

У 1938 році вступив на I курс агрономічного факультету нашого інституту. У вересні 1939 року рекомендований комітетом комсомолу інституту у військово училище, яке він закінчив у 1941 році, в званні лейтенанта був направлений для проходження служби в одну із артилерійських частин.

Учасник Великої вітчизняної війни з грудня 1942 року, лейтенант, командир батареї СУ-122, 1817 самохідного артилерійського полку, під командуванням майора Чепіля.

У нагородному листі бойовий подвиг лейтенанта П.Л. Вернигори описано так:

«Лейтенант П.Л. Вернигора в боях за Левчинки, Солдатський, Миргород, Хорол і на правому березі Дніпра за Геронімовку, Черкаси проявив високу майстерність в керуванні самохідної артилерійської батареї і особистий приклад хоробрості, мужності, відваги і героїзму на полі битви.

В ніч з 16 на 17 листопада 1943 року з десантом піхоти скрито підібравшись до ворога він перший зі своєю батареєю увірвався в розташування гітлерівців у Геронімовці, одночасно командує батареєю. Могутнім ударом вогню і гусениць він розгромив підрозділ дивізії СС «Вікінг».



На світанку 20 листопада 1943 року лейтенант П.Л. Вернигора першим увірвався на своїх грізних бойових машинах на станцію Черкаси, а через 20 хвилин він уже знищував танки, гарматні установки гітлерівців на центральних вулицях міста Черкаси.

Закінчились снаряди. Важко поранений він продовжував командувати і знищувати ворога гусеницями, вбивав із пістолета, не відходив з поля бою. В машину Вернигори попав снаряд, випущений «тигром». Вернигора і водій машини, командир батареї сержант Ігнат Хоменко були тяжко поранені. Але незважаючи на це, лейтенант Вернигора наказав: «Выполняют задачу! Броней и гусеницами уничтожайте фашистскую нечисть. Вперед!» Це був останній його наказ. Смертю хоробрих Вернигора загинув в центрі міста Черкаси.

Указом Президії Верховної Ради від 22 лютого 1944 року П.Л. Вернигори і механіку-водію Хоменку І.С. посмертно присвоєно звання Героя Радянського Союзу.

Похований П.Л. Вернигора у селі Геронімовка, що в 6 км від міста Черкаси. Наказом Міністра оборони СРСР ім'я П.Л. Вернигора навечно внесено в списки полку, під прапором якого воював Герой.

Вдячні жителі міста Черкаси на тому місці, де були захоронені останки Героїв Радянського Союзу П.Л. Вернигори і І.С. Хоменка, в селі Геронімовка, встановили пам'ятник – постать солдата у скорботі за загиблими побратимами.

Іменем Вернигори П.Л. названо вулицю у м. Черкаси.

### **Івкін Іван Михайлович** **(1923–1982)**

Народився у селі Кувакіно Алатирського району Чувашії в сім'ї селянина. Закінчив Бердичівське військово-піхотне училище в 1942 році. У боях Великої Вітчизняної війни з січня 1944 року. Воював на 1-му і 2-му Українському фронтах, брав участь у визволенні України, Молдови, Польщі. У боях двічі поранений.

Звання Героя Радянського Союзу з врученням ордена Леніна і медалі «Золота Зірка» (№ 6512) старшому лейтенанту Івкіну Івану Михайловичу присвоєно 10 квітня 1945 року за відвагу і мужність,



проявлені при форсуванні Одера, захопленні і утриманні плацдарму на західному березі річки на південний схід від міста Бреслау (Вроцлав, Польща).

У 1957 році закінчив Військову академію імені М.В.Фрунзе. В 1960–1961 роках працював викладачем військової кафедри Білоцерківського сільськогосподарського інституту.

В 1973 році полковник І.М.Івкін пішов у запас. Помер 18 червня 1982 року. Похований у місті Артемівськ. Нагороджений орденами Леніна, Вітчизняної війни 2-го ступеня, двома

орденами Червоної Зірки, медалями.

## ВИДАТНІ ТВОРЧІ ОСОБИСТОСТІ

### Серговський Леонід Вітович (літературний псевдонім Болобан) (1893–1979)

Відомий український драматург, актор, громадський діяч.

Народився 18 червня 1893 р. в Білій Церкві в родині вчителів. Батько Віт Серговський, крім вчительської роботи, захоплювався музикою. Йому вдавалося по селах організовувати хори та концерти.

Але життя родини Серговських складалося нещасливо. Батько залишив сім'ю. Леонід був найстарший в родині, і разом з матір'ю йому доводилося поділяти всі турботи родини.

У 1902 р. він вступив до Білоцерківської гімназії, яку закінчив 1912 р. Після закінчення гімназії він вступив на математичний факультет Київського університету Святого Володимира.

Під час революційних подій він працює вчителем-вихователем у дитсадку для дітей біженців із західної України. Леонід Болобан працював коректором у друкарні «Южная Копейка», а також в редакції газети «Народна Воля.»

У 1919 р. вступає до студії «Молодого Театру,» в цьому театрі зібрався колектив митців-ентузіастів на чолі з Лесем Курбасом.

В 1920 р. Леонід Болобан був актором київського театру ім. Шевченка, 1923–1924 рр. він виступає в харківському театрі ім. Франка, там засновує студію «Гарт».

З 1926 по 1934 рр. один із фундаторів та відповідальний секретар журналу «Сільський театр,» був заступником редактора журналів «Культробітник,» та «Масовий театр».

В 1928 р. Леонід Болобан розпочав свою літературну діяльність з інсценізації повісті Михайла Коцюбинського «Фата Моргана.» Він створив низку п'єс та інших творів. Серед них можна відзначити історичну легенду «Кирило Кожум'яка», драматичну поему «Паризька Сюїта», у співавторстві з Леонідом Предславичем в тра-



вні 1939р. створив п'єсу «Рева та Стогне Дніпр широкий», в якій використав сюжет балади «Причинна» та інші твори Т.Шевченка. Зробив інсценізацію бориславських оповідань Івана Франка «Ой піду в Бориславку». Автор спогадів про Леся Курбаса.

Помер драматург 21 грудня 1979 р.

## **Ковжун Павло Максимович**

**(1896–1939)**

Народився 15 жовтня 1896 р. в селі Костюшках Овруцького повіту Київської губернії (сучасна Житомирщина) в родині лікаря.

Згодом родина Ковжунів переїхала до Василькова. Черговим відрадженням його батька була Біла Церква, Павло Ковжун відвідував Білоцерківську гімназію.



Навчався в Київському художньому училищі, там він захопився графікою.

Його малюнки-оздоби з'явилися в «Сяйві», «Маяку», «Вітчизні», «Дзвоні», в віснику «Культура та Життя» та іншій київській періодиці.

У 1914 році розпочалася Перша світова війна. Він був призваний до російської армії, закінчив школу прапорщиків, потрапив на фронт, був двічі поранений.

Початок української революції його застав на фронті, Павло Ковжун виступив за українізацію свого полку, за це мав бути притягнутий до військово-польового суду, але він українізував цілком гарнізонний корпус, в якому був його полк. Був представником Центральної Ради в місії до Румунії.

Приїхавши до Києва, був мобілізований Центральною Радою до Військово-Історичного Відділу Генерального штабу. Після демобілізації був одним із організаторів видавництва «Грунт», секретарем універсального журналу. Вступив до Української Державної академії Мистецтв. У 1918 р. в часи повстання проти гетьмана Павла



Скоропадського виїхав з Києва, а після встановлення радянської влади—емігрував разом з іншими діячами уряду УНР.

У 1921 р. подружжя Ковжунів переїжджає до Львова, там в Павла Ковжуна починається найбільш плідний період його життя.

Особливу популярність принесло Павлу Ковжуну оформлення книжок «Борислав Сміється», «Панські Жарти», «Зів'яле Листя» та інших видань Івана Франка, які були видані в 1921–1922 рр.

Поряд з графікою Павло Ковжун значних успіхів досяг в малярстві. Таким чином, перебуваючи поза межами тодішньої України, хоча і на етнічних українських землях в Східній Галичині, митець спрямував свою енергію на пропаганду українського мистецтва.

15 травня 1939 р. Павла Ковжуна не стало. Він похований у Львові.

### Слабченко Євген Антонович

(Єжен Деслав)

(1899–1966)

Випускник Білоцерківської гімназії. Відомий французький та іспанський кіноактор і кінорежисер, один із творців французького кіно авангарду. Лауреат кінопремії «Оскар».

Народився в селі Таганча Канівського повіту Київської губернії 8 грудня 1899 р.

Пращурами його були козаки. Закінчив Білоцерківську гімназію в 1917 році. Його однокласником був відомий в майбутньому український письменник Юрій Смолич.

Був першим організатором Пластової дружини в Наддніпрянській Україні, в 1917 році Євген Слабченко створив загони українських січових стрільців в Білій Церкві, Києві, Катеринославі, та інших містах .

У 1918–1919 рр. – офіцер української національної армії. Як член українського уряду поїхав до Франції у складі делегації. Після



того повернувся в Україну, але в 1920 р. поїхав до Франції як студент Паризької Сорбони і більше в Україну не повернувся. Він одружився з французенкою і взяв собі нове ім'я – Єжен Деслав. Псевдонім «Деслав» у перекладі з французької означає «зі слов'ян». Майбутній кінорежисер, крім Сорбони, студіював науки в Берлінському та Паризькому університетах.

У 1925–1926 роках Єжен Деслав навчався в паризькій кінотехнічній школі. Працював у галузі кіножурналістики. Молодий кінорежисер Єжен Деслав заснував у Парижі і став головою товариства друзів українського кіно. Завдяки йому на одній із кіновиставок Парижа глядач бачив «Землю» та інші твори Олександра Довженка. В 1930 р. Деслав зустрівся в Парижі з Олександром Довженком, Юлією Солнцевою, Даниїлом Демуцьким. З Олександром Довженком вони заприятелювали і листувалися аж до 1937 року, коли Довженка викликали до НКВД і наказали негайно припинити листування. Євген Деслав подбав про ювілейну ретроспективу довженківських фільмів у французькій сінематиці.

У 30-х роках ХХ століття кінокар'єра Деслава в повному розквіті, він був режисером таких фільмів, як «Робот», «Райське Сяйво», «Фантастична Візія», співрежисером фільму «Війна Духів», що отримав кінопремію «Оскар».

У 1939 р. він переїхав до Іспанії, де став першим слов'янином, який був прийнятий до іспанської спілки митців.

Під час II світової війни він мешкав у Швейцарії і працював над декількома фільмами.

Вступив до українського Червоного Хреста, який був створений українським емігрантом Євгеном Бачинським для допомоги українським біженцям.

Був учасником двадцятьох світових кінофестивалів, що відбулися в різних містах Європи.

Він був кореспондентом київського журналу «Кіно» і харківської «Нової Генерації», а до того ще й кореспондентом Львівського журналу «Кіно».

Архів Євгена Деслава складається з понад 15 тис. вирізок з преси про Україну та 600 тек з документами, манускриптами, фото, реєстрами творів і образів українських письменників, художників, артистів, композиторів, науковців та історичних осіб. В його архіві «Дипломатична історія України», наводяться уривки зі світової преси про Україну та інші матеріали ця праця була закінчена за кілька тижнів до його смерті.

Євген Деслав (Євген Слабченко) помер 10 вересня 1966 р., похований на православному кладовищі в Ніцці на півдні Франції.

### Смолич Юрій Корнелювич (1900–1976)

Юрій Корнелювич Смолич народився 25 червня 1900 року в Умані Київської губернії в родині вчителів. З Умані родина Смоличів переїхала до містечка Стародуб на Чернігівщині. Згодом його батька Корнелія Смолича, який був інспектором ряду гімназій, перевели інспектором до Білоцерківської гімназії, і родина переїхала в містечко Біла Церква.

У Білоцерківському краєзнавчому музеї є довідка, на підставі його автобіографічної повісті «Дитинство», що нібито він закінчив підготовчий клас Білоцерківської гімназії.

Дослідники історії гімназійної освіти Білої Церкви встановили, що Юрій Смолич був зарахований у підготовчий клас Білоцерківської гімназії, але через кілька днів був звільнений у зв'язку з переведенням його батька до Глухівської гімназії. Змінив кілька гімназій, бо його батька переводили на роботу в різні місця.

У 1918 році вступив до Київського Комерційного інституту на комерційно-технічний факультет. Але довго в ньому не навчався, бо не хотів іти до війська гетьмана Павла Скоропадського.

У 1919 р. він приєднався до повстанського загону, який згодом прилучився до армії Української Народної Республіки, але Смолич з цього загону втік і приєднався до більшовиків, до самої смерті вірно служив радянському режиму.

Він працював у червоному хресті санітаром, свою роботу поєднував з аматорською діяльністю в театральних трупах.

У 1922 р. вступив до Вінницького театру Івана Франка, пізніше працював актором у театрі ім. Івана Франка в Києві. Був у спілці пролетарських письменників «Гарт», при якій була організована



аматорська театральна трупа. Його дружина Скуратова Ада Федорівна була актрисою.

Із 1924 року залишив театр ім. Івана Франка і віддався літературній діяльності.

Вже було сказано, що Юрій Смолич не відходив від радянської ідеології, багато його творів були присвячені викриттю людей, які боролися за Українську державність (зокрема твори: «Фальшива Мельпомена», «По той бік серця»).

Але найбільший успіх йому принесла автобіографічна трилогія «Дитинство», «Наші тайни», «Вісімнадцятилітні», написана в 1936 році.

1943–1950 рр. він редактор журналу «Україна».

1971–1973 рр. Юрій Смолич голова правління спілки письменників України.

Помер у 1976 році, похований на Байковому кладовищі в Києві.

## **Солодкий Дмитро Іванович**

### **1927 р. народження**

Закінчив факультет ветеринарної медицини Білоцерківського сільськогосподарського інституту (1952 р.). Під час навчання працював літпрацівником у газеті «Ленінський шлях». Кілька років був відповідальним секретарем газети. Потім перейшов працювати в обласну газету «Київська правда».

Байкар. Опублікував ряд збірок, публікувався в сатиричному республіканському журналі «Перець» та інших журналах та газетах України і колишнього СРСР. Перекладач ряду творів російської (С. Михалков, О. Малінін) і білоруської (М. Танк, У. Корбан) поезії.

Член СП України, майстер сатиричних мініатюр.

## **Кульчицький Анатолій Іванович**

### **1938 р. народження**

Заслужений працівник культури України, почесний професор Білоцерківського національного аграрного університету, почесний громадянин м. Біла Церква, занесений до Золотого фонду міста.

Народився у м. Миронівка в родині службовця.

У 1955 р. закінчив Київську середню школу, а згодом – Київський технікум підготовки культурно-освітніх працівників – хорове відділення.

У 1968 р. закінчив факультет журналістики Національного університету ім. Т.Г. Шевченка.

Трудову діяльність розпочав завідувачем клубу с. Шандра Миронівського р-ну, потім працював художнім керівником та директором Миронівського районного Будинку культури, завідувачем райвідділу культури.

З 1963 по 1991 рр. працював відповідальним за культурно-масову роботу Білоцерківського сільськогосподарського інституту.

Колектив художньої самодіяльності, яким керував А.І. Кульчицький, неодноразово був учасником республіканських і обласних фестивалів самодіяльного мистецтва, часто виступав із концертами у місті та районі.

Хори, ансамблі, квартет, тріо, дуети неодноразово були переможцями міських, обласних і республіканських оглядів самодіяльності.

А.І. Кульчицький проводив велику громадську роботу, був головою культурно-масової комісії і заступником редактора багатотиражної газети Інституту і радіогазети.

Член бюро міського літературного об'єднання «Заспів», член ради міського народного університету культури і один із керівників студентського ансамблю пісні і танцю «Рось». Багато уваги приділяє створенню масових молодіжних пісень, які з успіхом виконуються професійними і самодіяльними колективами. Він автор музики і слів пісні «Моя Біла Церква».

Клуб інституту, під керівництвом А.І. Кульчицького, лише в 1977 р. провів 3 тематичні кінофестивалі, 3 лекції, 25 тематичних вечорів, 8 читацьких конференцій, 8 вечорів запитань і відповідей, 12 диспутів, 13 вечорів-зустрічей із видатними людьми, 28 вечорів-зустрічей із діячами літератури і мистецтва, 12 тематичних показів



кінофільмів, 26 концертів професійних і самодіяльних колективів, 32 культпоходи до театрів і на концерти, 24 вечори відпочинку.

При клубі працювали гуртки: ансамблю пісні і танцю «Рось» (120 чол.), вокальний (25 чол.), духовий оркестр (25 чол.), драматичний (40 чол.), ансамбль баяністів (20 чол.), художнього читання (20 чол.), естрадні ансамблі на факультетах (30 чол.).

Працювали клуби за інтересами: літературний, музичний, книголюбів.

При клубі працювало два народні університети: сільськогосподарських знань і спортивний, в яких навчалося більше 500 осіб.

Нині А.І. Кульчицький відповідальний секретар київського обласного творчого об'єднання «Культура», голова регіонального відділення Українського фонду культури, член президії УФК, член правління Міжнародного фонду ім. П. Глазового, член Національної музичної спілки України.

Творча діяльність А.І. Кульчицького відзначена Міжнародною премією ім. В. Вінниченка (2004 р.) та Всеукраїнською літературно-мистецькою премією ім. І.С. Нечуя-Левицького (2009 р.).

Він перший лауреат міської літературно-мистецької премії ім. І.С. Нечуя-Левицького (1992 р.).

З 1993 р. очолює комісію з присудження молодіжної літературно-мистецької премії ім. М. Вінграновського, з 2005 р. – оргкомітет з проведення Всеукраїнського літературно-мистецького свята «З обійнятих тобою днів» пам'яті видатного письменника і кінорежисера М.С. Вінграновського.

Автор понад 600 пісень та семи вокальних циклів: «Дивніше з див» (на вірші Б. Олійника), «Дарую серце Білій Церкві» (на власні вірші та інших поетів), «Свіча любові і добра» (на вірші П. Ральченка), «Школа доброти» (на вірші С. Пушика), «Я хмельной есенинской строкой» (на вірші С. Єсеніна).

Написав дві пісні про університет: «Вже стільки літ» та «Гімн університету».

Автор гімни: Білоцерківщини, спортивного гімну Білої Церкви, всеукраїнського свята «Усмішки Глазового», 72-ї механізованої дивізії, міст Вишгород, Тетіїв, Чуднів.

Видав 15 книг пісень, поезії, прози. Один із авторів книг «Біла Церква – шлях крізь віки» (1994 р.) та «Біла Церква газетним рядком» (2013 р.). Нагороджений почесною грамотою та грамотою

Верховної Ради України, медалями, має почесні відзнаки Міністерства оборони України.

**Кисліцин Анатолій Полікарпович**  
(1936–2001)

Закінчив Ленінградський бібліотечний інститут. Працював з 1980 по 2001 рік керівником студентського народного театру естрадних мініатюр.

Публікації: альманах «Огни Кузбаса», журнал «Смена», «Дыхание земли».

Автор поетичних збірок: «Третий свет», «Пути, дороги, перепутья», «Глаза земли», «Вот и я», повісті: «Шаги» или «Исповедь заблудившегося».

Лауреат літературно-мистецької премії ім. І.С. Нечуя-Левицького і «Молодость Кузбаса».

Член Спілки письменників України. Помер у 2001 р.

**Хоменко Олег Борисович**  
(1936–2000)

Білоцерківець. Закінчив агрономічний факультет Білоцерківського сільськогосподарського інституту в 1959 р. Працював літпрацівником міськрайонної газети «Ленінський шлях», в обласній газеті «Київська правда». Посідав посаду головного редактора журналів «Ранок» та «Соціалістична культура».

Творчий доробок: «Щастя по-італійському» (1971 р.), «Слід на землі» (1973 р.), «Гомони, вітре» (1971 р.), «Медовий жар» (1982 р.), «Там, в даліні, синій птах» (1987 р.), «Обійми спрута» (1991 р.), словник «Язык блатных, язык мафиози» (1999 р.).

Член СП України. Лауреат премії ім. Я. Галана.

**Грабовський Віктор Никанорович**  
1942 р. народження

Закінчив факультет журналістики Київського державного університету ім. Тараса Шевченка. Кілька років працював у Білоцерківському сільгоспінституті відповідальним секретарем інститутської газети «За ленінські кадри» (1972–1979 рр.), загальнодержавної літературно-художньої газети «Літературна Україна».

Автор поетичних збірок «Канари», «Дерево слова», багатьох перекладів кращих поетичних творів зі словацької, сербської, польської та інших мов на українську.

Член СП України.

### **Проценко Василь Олексійович**

**1943 р. народження**

Народився в с. Андріївка Миронівського району Київської області. Закінчив Білоцерківську бухгалтерську школу, Одеську республіканську школу кіномеханіків, Маслівський технікум та агрономічний факультет Білоцерківського сільськогосподарського інституту.

Працював помічником пасічника, вагарем, бухгалтером, кіномеханіком, завскладом, а з 1967 р. – незмінним завідувачем відділу кадрів Миронівського інституту пшениці.

Вірші почав писати з 5 класу. Був членом літстудії при Білоцерківській міській газеті. Довгий час редагував газету «Селекціонер» Інституту пшениці.

Друкувався в Білоцерківській і Миронівській газетах, «Сільських вістях» та в журналі «Перець».

Любов'ю до людей, природи, традицій народу та України пронизані поетичні твори В.О. Проценка зі збірки «Де пшениці кругом шумлять» (2001 р.).

### **Андрусенко Микола Васильович**

**(1954–2005)**

Народився в селі Шевченківка Білопільського району Сумської області в багатодітній сім'ї, в якій було дев'ятеро дітей. Закінчив 8 класів у школі смт Жовтневе.



У шкільні роки захоплювався літературою, а також сам почав писати вірші та оповідання.

Все життя з подякою та повагою згадував своїх перших вчителів. Сильно любив своїх батьків і своє рідне село (написав на честь села вірш).

У 9-му класі батьки відправили його вчитися до старшого брата Сергія у м. Дубровиця Рівненської обл. Свої юнацькі «університети» Микола опановував там: перше кохання, перші вірші, перше розчарування, захват від пробудження природи навесні; любов до друзів, міста, в якому проживає, школи – і все це знайшло відображення у його юнацьких віршах.

Успішно закінчивши школу, він вступив до Білоцерківського сільськогосподарського інституту на агрономічний факультет. Вчився на «добре» та «відмінно». Був членом комітету комсомолу університету, паралельно навчався в університеті журналістики при районній газеті «Ленінський шлях» (вечірній факультет). Писав вірші, оповідання, статті в районну та обласну пресу. Був позаштатним кореспондентом районної газети. Він дуже любив рідну мову і навіть в інституті, де викладалося російською, він розмовляв бездоганною українською мовою. Жив у гуртожитку, підробляв, одержував підвищену стипендію. Літом працював у будівельному загоні. Був активним студентом у науковій та суспільній діяльності. Отримав 2 дипломи 1-го та 2-го ступеня на Загальносоюзному конкурсі робіт студентів.

У 1977 р закінчив інститут. За направленням поїхав працювати головним агрономом на рідну Сумщину в колгосп Ворошилова Охтирського р-ну, с. Мала Павлівка.

У січні 1980-го року вступив до аспірантури Білоцерківського СГІ. Науковим керівником був професор М.Я. Молоцький.

Переїхав на Київщину в с. Піщану Білоцерківського району, де по 1997 рік працював головним агрономом колгоспу.

З 1997-го по 2000-й рік його обирають головою правління КСП «Піщанське».

У 1990-му році як одного з найкращих фахівців М.В. Андрусенка направили на стажування до Сполучених Штатів Америки.

У США Микола Васильович переймав досвід провідних сільсько-господарських підприємств, знайомився з культурою та побутом населення, жив у сім'ях фермерів.

На початку 2000-го року виходить його збірка віршів «Надія». Микола Васильович був активним членом спілки письменників Білоцерківщини «Заспів».

У 2000–2005 рр. Микола Андрусенко створив та очолював фермерське господарство, займався творчою діяльністю.

8 квітня 2005-го року серце Андрусенка Миколи Васильовича зупинилося назавжди. Він помер на полі, на рідній землі, на лоні природи.

Після його смерті білоцерківська письменниця і поетеса Галина Гай, член Спілки письменників України, написала поему «Храм на крові», з посвятою: «Світлій пам'яті хлібороба та поета Миколи Андрусенка».

### **Приходько Андрій Петрович**

**1956 р. народження**

Народився в с. Бакіївка Ічнянського району Чернігівської області.

У 1982 р. закінчив ветеринарний факультет Білоцерківського аграрного університету. Працював ветеринарним лікарем на своїй малій батьківщині

У 1984 р. призваний в армію. Учасник війни в Афганістані, ліквідатор наслідків Чорнобильської катастрофи. Начальник учбових курсів військово-ветеринарного факультету Московської ветеринарної академії ім. К.І. Скрябіна.

А.П. Приходько – автор поетичних збірок «Афганістан – моя пам'ять и жизнь» (1997), «Околица шквальных ветров» (1999), «Мое лихолетье» (2004), багатьох нарисів і віршів у періодичній військовій пресі.

Член Спілки письменників Росії.

### **Божок Віталій (Віктор) Михайлович**

**1957 р. народження**

Народився в с. Держанівка Носівського району Чернігівської області.

У 1985 р. закінчив агрономічний факультет Білоцерківського сільськогосподарського інституту, а в 1994 р. – факультет журналістики Київського державного університету ім. Тараса Шевченка.

Працював заступником редактора газети «Біла хата» м. Крюківка Чернігівської області, власним кореспондентом газети «Киевские ведомости».

В.М. Божок – автор публіцистичних видань «Світле відродження», «Безкрилі береги», повісті «Архіпелаг Джейнлат», роману «Нічні тигри». Лауреат Всеукраїнських журналістських премій «Слово на захист природи», «Золоте перо», «Бізнес», «Чисті джерела», «Моя справа», «Свій голос віддаю на захист природи» та багатьох інших. Член Спілки письменників України.

## ВИДАТНІ ВЧЕНІ

### Шимановський Олександр Федорович (1860-1918)

Народився в сім'ї службовця. Закінчив Білоцерківську гімназію, а в 1884 р. – медичний факультет Київського університету.

У 1903–1918 рр. очолював кафедру офтальмології медичного факультету Київського університету.

Талановитий лектор, проф. О.Ф. Шимановський багато часу і сил віддавав педагогічній діяльності.

Для свого часу він був видатним хірургом-офтальмологом. Праці О.Ф. Шимановського присвячені вивченню проблеми пересадки рогівки. В 1893 р. він першим в Росії здійснив повну гомопластичну пересадку рогівки, взявши трансплантат з ока, видаленого у хворого на глаукому.

Вперше у світі в 1911 р. він зробив трьом пацієнтам пересадку переднього відділу ока – операцію, яка і нині є екстраординарною. Цією операцією О.Ф. Шимановський передбачив досягнення сучасної трансплантології. Він вказав на можливість використання для пересадки трупної рогівки, збереженої за зниженої температури.

Підводячи підсумки своєї роботи в галузі пересадки рогівки за 18 років (1893–1911), О.Ф. Шимановський зробив висновки, які значно випереджали той час.

Через 29 років, у 1931 р, в Одесі трансплантацію рогівки, взятої з трупного ока, яке тривалий час зберігалось за зниженої температури, вперше в світі здійснив академік В.П. Філатов. Ця найвідоміша операція, яка допомогла зберегти зір багатьом сліпим, – результат наполегливої праці його попередників, найголовнішим з яких слід вважати О.Ф. Шимановського.



Понад 30 наукових праць проф. О.Ф. Шимановського відзначалися оригінальністю думки та незалежністю суджень, зокрема «Про сутність трахоми», «Про пульсууючий екзофтальм», «Про пересадку переднього відділу ока».

**Плотніков Володимир Олександрович**  
(1873–1947)

*Професор, академік АН УРСР,  
член-кореспондент АН СРСР*

Народився в місті Орел, закінчив Московський університет у 1895 р. В 1895–1898 рр. працював у Брянському технічному училищі. В 1899–1941 рр. – в Київському політехнічному інституті. З 1910 р. – присвоєно вчене звання професор.

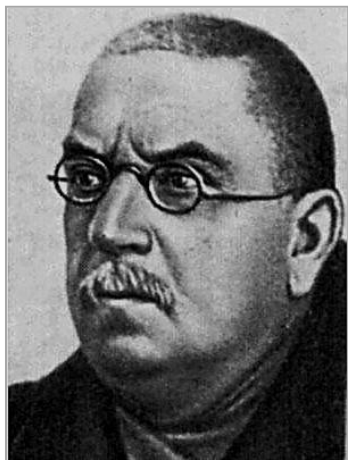
У 20-ті роки працював у Білоцерківському сільськогосподарському технікумі.

У 1931–1941 рр. – директор інституту хімії АН УРСР. З 1945 року – працював в Інституті загальної та неорганічної хімії АН УРСР.

Основні наукові дослідження присвячені хімії мінералів та електрохімії неводних розчинів. Вивчав комплексні сполуки алюмінію та його солей. Експериментально підтвердив хімічну теорію розчинів Д.І. Менделєєва. Вперше добув металевий алюміній електролізом неводних розчинів за звичайних температур для пояснення електропровідності розчинів

У хімічних поколіннях ходило безліч історій про Плотнікова. Більша частина з них виявлялися розхожими апокрифами про розсіяних професорів. Плотнікова любили і співробітники, і студенти. Хоча треба визнати, що дивацтв у нього і справді було з надлишком.

Незважаючи на неспортивну зовнішність, академік дуже любив спорт і присвячував йому багато часу. Грав у одній з перших в Києві футбольній команді.



Купальний сезон в Дніпрі Плотніков починав, коли сходив лід. По замерзлому ж Дніпру любив бігати на ковзанах. Навесні і влітку багато часу проводив на Дніпрі в човні.

Цілий рік, в будь-яку погоду день починав зі своєрідної зарядки: завантажував у рюкзак кілька цеглин і йшов пішки від політехнічного інституту до «Перетини» (де нині станція метро «Берестейська») і назад.

Жила родина Плотнікова на першому поверсі професорського будинку в парку КПІ. Кабінет Плотнікова являв собою досить зашарашену кімнату, в якій упереміж лежали на підлозі і на величезному стелажі книги і хімічне обладнання – за прикладом професури XIX століття у нього вдома була невелика лабораторія.

Вченим Володимир Олександрович дійсно був неабияким. Плотнікову першому в світі вдалося здійснити електролітичне виділення алюмінію за звичайної температури з розчинів. Це відкриття виросло потім у великий напрям у світовій електрохімії, історики якої ставлять ім'я Плотнікова поруч з іменами найбільших корифеїв.

Відданий науці він був безоглядно. Незважаючи на активні заняття фізкультурою, зі здоров'ям у Плотнікова було кепсько. Років із шістдесяти п'яти після тяжкого запалення легень зір його сильно ослаб: в одному оці залишилося піввідсотка зору, у другому – і того менше. Практично Володимир Олександрович розрізняв тільки яскраве світло. Ось чому в останні роки життя він сильно потребував допомоги з боку дочки.

Останні ж роки життя Плотнікова були дуже важкими. В липні 41-го року він відмовився виїхати з Києва разом з евакуйованою Академією наук.

У роки окупації Плотніков з дочкою існували на те, що варили і продавали мило. За два дні до визволення Києва німці вивезли Плотнікова на роботу до Німеччини. 25 травня 1945 р. він написав лист до Академії наук СРСР, в якому просив допомогти йому повернутися на батьківщину.

Моральна обстановка, в якій опинився Плотніков після повернення до Києва, була дуже важкою. Тих, хто залишався під час війни «під німцем», жорстко переслідували. Йому навіть не надали кабінету, і він, напівосліпший, добираючись від свого житла у парку Політехнічного інституту до будівлі Інституту неорганічної хімії на вулиці Леонтовича, в теплу пору року сидів на лаві перед інститутом, а взимку – грівся в бібліотеці. У створеному Плотні-

ковим Інституті загальної та неорганічної хімії, співробітники якого майже всі були вирощені ним, дуже мало виявилось порядних людей.

Після швидкої, в 1947-му році, кончини ім'я Плотнікова почали цілеспрямовано викорінювати з історії української хімії.

Залишається сподіватися, що майбутні історики науки в Україні віддадуть належне Володимирі Олександровичу Плотникову – одній з чільних постатей вітчизняної хімії.

## **Потьомкін Микола Дмитрович**

**(1885–1965)**

*Професор, академік ВАСГНІЛ*

Народився 3 червня 1885 р. у селі Коротеєвка Малоархангельського повіту Орловської губернії. Його батько був офіцером російської армії, мати виховувала дітей.

У 1905 р. М.Д. Потьомкін закінчив гімназію в м. Орел. Враховуючи здібності М.Д. Потьомкіна до роботи у тваринництві, департамент землеробства відряджає його у Московський сільськогосподарський інститут. Після закінчення його відправляють до Швейцарії для удосконалення спеціальних знань у галузі племінної справи. М.Д. Потьомкін вивчає швейцарське скотарство, відвідує кращі племінні гнізда симентальської худоби у Галлі, Берні, Цюріху.

Виробничу діяльність М.Д. Потьомкін почав у 1911 р.; працював старшим губернським спеціалістом із тваринництва Орловського губернського земства та членом експертної комісії Орловської племінної книги.

Роботу М.Д. Потьомкіна на посаді Орловського губернського спеціаліста-зоотехніка високо оцінено у 1921 р. – стає заступником начальника управління тваринництва Наркомзему РРФСР, а в 1922-ому – начальником цього управління.



У 1923–1925 рр. Потьомкін – вчений консультант Держплемкультури (м. Москва). У 1925–1931 рр. його обирають професором Білоруського інституту сільського і лісового господарства. З 1931-го до 1938 року працює у Білоцерківському сільськогосподарському інституті.

З 1938 по 1943 рр. він був науковим консультантом з племінної справи Наркомату радгоспів СРСР.

З 1943-го р. до останніх днів свого життя вчений очолював кафедру великого тваринництва Харківського зооветеринарного інституту.

В Україні М.Д. Потьомкін у цей час розгорнув велику дослідницьку роботу з виявлення племінної худоби, відновлення і створення нових племінних господарств. За завданням МСГ України під його керівництвом у 1947–1948 рр. проведено ряд обстежень тваринництва різних областей України, що сприяло вияву племінних ресурсів і науковому їх використанню. На підставі одержаних матеріалів були організовані нові державні племінні розплідники симентальської худоби у Чернівецькій та Івано-Франківській областях. Визнанням великих заслуг Потьомкіна в зоотехнічній науці і практиці було обрання його у 1956 р. академіком ВАСГНІЛ. Він призначається головою ради експертів на ВДНГ, головою ради по роботі з симентальською породою в Україні і заступником голови союзної ради.

Помер Микола Дмитрович Потьомкін 8 квітня 1965 р. в м. Харкові.

Академік ВАСГНІЛ, професор М. Д. Потьомкін є видатним вченим-зоотехніком, праці якого визначили розвиток племінного тваринництва у країні, утворили наукові напрямки з таких корінних проблем зоотехнії, як конституція і екстер'єр сільськогосподарських тварин, удосконалення симентальської та інших порід худоби, породне районування, використання ефективних методів добору та підбору під час утворення високопродуктивної симентальської худоби.

## **Линник Володимир Павлович**

**(1889–1984)**

*Доктор фізико-математичних наук, професор, академік АН СРСР,  
лауреат Державної премії СРСР, Герой Соціалістичної Праці*

Народився 6 липня 1889 р. в Харкові. Батько його був токарем одного з харківських заводів. Коли Володі було шість місяців, батько помер. Хлопчика всиновив дядько, який дав йому своє прі-



звище – Линник. Його дядько працював ковалем у Білій Церкві. Спочатку Володимир здобув освіту у церковно-приходській школі, закінчив двохкласне училище в Білій Церкві, в 11 років вступив до третього класу Білоцерківської гімназії.



У 1909 р. Линник закінчив Білоцерківську гімназію із золотою медаллю і вступив до Київського університету Св. Володимира на математичний факультет.

У 1914 р. він закінчив університет з дипломом першого ступеня, що дозволило йому залишитися в університеті на посаді асистента з фізики. В 1915 році він на військовій службі, працював у фізичній лабораторії, в якій розгорнув роботи оборонного характеру.

У 1916 р. Линник відправився до Петрограду на оптичний завод головного артилерійського управління, під час повернення до Києва він організує в університеті оптичну майстерню по суті це було перше оптичне підприємство, яке займалося випуском оптичних приладів.

Під час революційних подій і до 1923 р. проживав у Білій Церкві, викладав фізику в Білоцерківському сільськогосподарському технікумі. В 1919 р. Володимир Линник був завідувачем відділу освіти в Білій Церкві.

У 1923–1926 рр. він працював у Політехнічному інституті, проводив досліди, які були пов'язані з оптикою. З 1926 року почався його Ленінградський період, працював в оптичному інституті, прожив у Ленінграді більше п'ятдесяти років, але не забував про Білу Церкву, до рідного міста приїздив кожного літа. В нашому місті одна із вулиць носить його ім'я. Головний напрям його діяльності – оптична фізика.

У 1934 р. йому присуджений науковий ступінь доктора фізико-математичних наук без захисту дисертації. За видатні наукові досягнення в 1939 році В.П. Линник був обраний дійсним членом АН СРСР.

1948–1960 рр. він став старшим науковим співробітником Головної астрономічної обсерваторії Академії наук. В 1957 р. – член великої ради Головної астрономічної обсерваторії.

Держава високо оцінила заслуги В.П. Линника перед Вітчизною. Він удостоєний звання Героя Соціалістичної Праці, нагороджений п'ятьма орденами Леніна, орденом Жовтневої Революції, двома орденами Трудового Червоного Прапора, орденом Червоної Зірки, медаллю імені Вавілова.

До самої старості Володимир Линник був дієздатним, помер в 1984 р., похований в Комарово, що під Ленінградом (нині Санкт-Петербургом).

### **Томашевич Дмитро Людвигович (1899–1974)**

*Двічі лауреат Державної премії СРСР*

Народився у сім'ї лісового доглядача Людвіга Феліксовича Томашевича, нащадка дворянського року, і його дружини Клавдії Андріївни в Рокитному Київської губернії.

Після закінчення місцевої школи навчався в Білоцерківській гімназії.

В 1913 р. Дмитро Людвигович почав займатися репетиторством, опанував нову й незвичайну на ті часи професію кіномеханіка, що великою мірою збіглося з його схильністю до занять технікою.

В 1918 р. після закінчення гімназії був зарахований в Київський політехнічний інститут. Але з його дворянським походженням вимушений відкласти навчання і заробляти собі «пролетарський» стаж, працюючи слюсарем, а потім кіномеханіком. В 1922 р. вступив до КПІ на механічний факультет за направленням місцевої влади.



Будучи членом Авіаційного науково-технічного товариства, збудували планер, про який Московський журнал «Самолет» писав: «Планер КПП, сконструйований Т. Железниковим і Д. Томашевичем при майстернях Київського політехнічного інституту, безперечно, найкращий із тих, які брали участь у II Всесоюзних планерних випробуваннях». Окрилені першим успіхом, молоді конструктори підготували планер «КПП-4» і були в 1925 р. запрошені на змагання в Німеччину, а пілот киянин К. Яковчук викликав справжній фурор своїми рекордними польотами на цьому планері. Київська група так само успішно виступила на III Всесоюзних планерних випробуваннях восени 1925 р.

Д.Л. Томашевич був у складі великої групи студентів КПІ та інженерів, які проектували у 1923–1924 рр. літак, відомий під назвою К-1 (К – на честь Калініна), а в 1927–1929 рр. спроектували і побудували планери «КПП-5», «Гриф», які показали чудові результати на чергових змаганнях.

Д.Л. Томашевич вдало поєднував у собі глибоке розуміння процесів аеродинаміки з умінням практично втілити ці знання в реальні літальні апарати. В 1929 р. його переводять на роботу до Москви керівником сектору в об'єднанні «Промповітря».

На початку 1930 р. доля зводить Д.Л. Томашевича з «королем винищувачів» – видатним радянським авіаконструктором М. Полікарповим, під безпосереднім керівництвом якого він працював понад сім років, бере активну участь у проектуванні низки літаків, починаючи від знаменитого винищувача І-16.

В 1937 р. Д.Л. Томашевича репресували, дали п'ять років таборів, а в 1939 р. його відправляють на роботу в тюремну «шарашку» – ЦКБ-29 НКВС, де працювали геніальні конструктори: Туполев, М'ясищев, Петляков, Корольов. Д.Л. Томашевича призначають головним конструктором бригади, яка проектує висотний винищувач І-110. На початку війни, в серпні 1941 р. велику групу ув'язнених конструкторів, включно з Д.Л. Томашевичем достроково амністують, відзначаючи таким чином їхні заслуги у створенні літаків.

В 1944 р. Д.Л. Томашевича призначають заступником головного конструктора М. Полікарпова в ОКБ-51 в Москві.

З 1949 р. Д.Л. Томашевича призначають технічним керівником конструкторського відділу у СБ-1 (КБ-1) при Раді Міністрів СРСР, де він бере участь у створенні протикорабельної авіаційно-ракетної системи «Комета». За участь в її розробці у складі групи спеціалістів його удостоєно звання лауреата Сталінської премії.

У 1952 р. під керівництвом Д.Л. Томашевича розпочато роботу керованої ракети класу «повітря-повітря». В 1957 р. Д.Л. Томашевичу доручають розробку протитанкової ракети ЗМ7 для комплексу «Дракон». Цей комплекс прийнято на озброєння в 1968 р. і Іжевський завод виготовив 2 тис. ракет ЗМ7.

В 1969 р. Д.Л. Томашевич вдруге був удостоєний звання лауреата Державної премії СРСР.

Дмитро Людвигович упродовж багатьох років успішно поєднував конструкторську й наукову працю. Перша його стаття була надрукована в журналі «Техника воздушного флота» ще 1934 р., а працювати над нею він почав ще студентом. У наступних працях, які мали суто закритий характер, він активно розвивав тему створення технологічних та економічних конструкцій літаків і ракет. У 1947 р. він захистив кандидатську дисертацію, а 1961р. за сукупністю праць йому було присвоєно ступінь доктора. З 1946 р. Л.Д. Томашевич – доцент МАІ, а з 1962 р. – професор.

Помер у 1974 році. Похований в Москві на Введенському кладовищі.

## **Вул Бенціон Мойсєвич**

**(1903–1985)**

*Доктор фізико-математичних наук, академік АН СРСР,  
лауреат Ленінської премії, Герой Соціалістичної Праці*

Бенціон Мойсєвич Вул народився 22 травня 1903 року в Білій Церкві в родині коваля. Спочатку навчався в початковій школі, закінчив два класи Білоцерківської гімназії.

Батько Бенціона Вула був ковалем, також робив карети для графів Браницьких. Сестра академіка Вула Анна до 2000 року проживала у Білій Церкві на вулиці Ковальській, 4, зараз там проживає її син, тобто племінник Бенціона Вула, там і народився майбутній академік.

У 1920 р. Вул вступив до Червоної Армії в першу кінну армію, спочатку



був рядовим солдатом, потім став політруком. Після служби в армії працював секретарем білоцерківського міського комітету комсомолу. В 1921 р. за пугівкою комсомолу був прийнятий в Київський політехнічний інститут на електротехнічний факультет.

У 1931–1933 рр. Бенціон Вул – асистент фізико-технічного факультету Ленінградського політехнічного інституту, 1932–1933 рр. відряджався до Німеччини з науковою метою.

1933 р. закінчив аспірантуру й організував у Ленінградському фізичному інституті АН СРСР лабораторію фізики діелектриків. В 1932–1935 рр. – вчений секретар Фізичного інституту ім. Лебедева.

У 1935 р. йому присуджений науковий ступінь доктора фізико-математичних наук.

У 1939 р. був обраний членом-кореспондентом АН СРСР, з 1940 р. – професор.

У 1939–1945 рр. – старший викладач кафедри Військово-повітряної академії ім. Жуковського.

1942–1953 рр. – заступник академіка-секретаря. 1952–1958 рр. – Член головної редакції Большой Советской энциклопедии. З 1962 р. Вул – голова наукової ради з проблеми фізики і хімії напівпровідників. У 1964 р. Бенціону Вулу присвоїли Ленінську премію за фундаментальні дослідження, які привели до створення напівпровідникових квантових генераторів.

Неодноразово він відряджався за кордон на різні форуми з наукових проблем, а особливо з дослідження фізики напівпровідників.

У 1969 році Вулу присвоїли звання Героя Соціалістичної Праці. 1972 р. став дійсним членом Академії Наук СРСР.

Незважаючи на багато посад, основним місцем його роботи з 1932 р. і до кінця своїх днів був Фізичний інститут ім. Лебедева АН СРСР. Основний напрям наукової діяльності академіка Вула – фізика напівпровідників і діелектриків. Він був нагороджений п'ятьма орденами Леніна та багатьма медалями.

9 квітня 1985 р. Академік Вул помер і похований у Москві.

Бенціон Вул не забував звідки він походив, а саме Білої Церкви. Тут він побував двічі – в 1936 р. на похоронах свого батька та на початку 80-х рр. ХХ століття. Він листувався з родичами в Білій Церкві, допомагав їм матеріально. Про його смерть повідомила в Білу Церкву його дочка, на похорон їздив його племінник Лев Індиктор.

Нині в Москві проживає його дочка Олена Вул (Сінай), яка стала, як батько, фізиком, а одружена з Яковом Сінаєм, математиком, який входить у п'ятірку математиків Європи.

Наші земляки не забувають академіка Вула. На Піщаному масиві на його честь названа вулиця.

### **Люлька Архип Михайлович** **(1908–1985)**

*Доктор технічних наук, академік АН СРСР,  
Герой Соціалістичної Праці*

Народився в с. Саварка (нині село Богуславського району Київської області) в багатодітній родині селян. Коли Архипу виповнилось сім років, померла мати, пізніше трагічно загинув батько.

У 1917 р. Архип пішов до школи. Вже там усі відзначали захопленість, допитливість, незвичайність Архипа Люльки. Мав здібності до поезії – його вірші були надруковані у київському журналі, і водночас ніхто не міг зрівнятись із Люлькою в розв'язанні найбільш складних задач з математики.

У 1923 р. після закінчення семирічки А.М. Люлька вступає до дворічної професійно-технічної школи Білоцерківської гімназії.

Це був серйозний науковий заклад. Учні отримували досить глибокі знання з математики, металознавства, опору металів, технології і водночас здобували спеціальність слюсаря. Юнак і тут привертав до себе увагу педагогів не тільки глибиною і міцністю знань, а й самостійністю мислення.

Після першого навчального року влітку поїхав на канікули до рідної Саварки. Віддавався селянській роботі, допомагав батькові годувати восьмеро дітей. На літні канікули приїхав до Саварки і



шкільний вчитель М.П. Кравчук, який вже працював викладачем Київського політехнічного інституту. Тоді й зародилась мрія Архипа вступити до Київського політехнічного інституту. Після закінчення профшколи у 1925 р. А. Люлька поїхав до Києва. Професор Кравчук допоміг підготуватися до вступних іспитів. Зі 150 абітурієнтів конкурс витримали 20 чоловік. В тому числі і А. Люлька. Вчився на механічному факультеті.

У 1931 р. успішно закінчив Київський політехнічний інститут і отримав призначення в аспірантуру науково-дослідного інституту промислової енергетики у м. Харкові. У 1932 р. переходить на Харківський турбінний завод інженером-дослідником парових турбін.

З 1933 р. А. Люлька працює у Харківському авіаційному інституті, бере участь у розробці проекту авіаційної паросилової установки. Закінчив аспірантуру з теплотехніки, очолив кафедру авіадвигунів Харківського авіаційного інституту і водночас працював у спеціальному конструкторському бюро. Тоді А.М. Люлька вперше висунув і обґрунтував ідею створення турбокомпресорного повітряного реактивного двигуна, яка у подальшому одержала загальне визнання і нині широко використовується у вітчизняній і зарубіжній авіаційній техніці.

У 1939 р. під керівництвом А.М. Люльки створений перший у СРСР технічний проект авіаційного турбореактивного двигуна РД-1.

У 1945 р. вдалося збудувати перший у Радянському Союзі турбореактивний двигун (С-18), за який А.М. Люлька був нагороджений орденом Трудового Червоного Прапора. У 1946 р. призначено Люлька головним конструктором.

У 1948 А.М. Люльці присуджена Державна премія. 1950 р. двигунам, створеним у КБ Люльки, присвоєно ім'я головного конструктора – вони стали називатись АЛ. 1957 р. за створення двигуна АЛ-5 Люльці присуджена Державна премія I ступеня.

1957 р. – А.М. Люлька призначений генеральним конструктором, присвоєно звання Героя Соціалістичної Праці. 1958 р. рішенням Вищої атестаційної комісії Люльці присуджений вчений ступінь доктора технічних наук, 1968 р. – А.М. Люлька обраний дійсним членом Академії наук СРСР.

Турбореактивними двигунами переозброїли військові літаки, потім вантажні і пасажирські. Вони були набагато легшими раніше створених двигунів, набагато зручнішими, надійнішими.

Не стало видатного конструктора і академіка А.М. Люльки 1 червня 1984 р. Одна з площ Москви названа його ім'ям, конструкторському бюро також присвоєно ім'я А.М. Люльки.

## **Задонцев Антон Іванович**

**(1908–1971)**

*Академік ВАСГНІЛ, член-кореспондент АН України,  
заслужений діяч науки України,  
лауреат Державної премії СРСР*

У 1924–1929 рр. навчався в Білоцерківському сільськогосподарському інституті, отримав спеціальність вченого агронома.

У 1929–1938 рр. працював у Білоцерківському сільськогосподарському інституті стажером, асистентом, доцентом кафедри рослинництва. Кандидатську дисертацію захистив у 1937 р. Вчене звання старшого наукового співробітника отримав 1938 р. У цей період під науковим керівництвом А.І. Задонцева основними напрямками були морозостійкість, зимостійкість і врожайність озимої пшениці, формування кореневої системи і її продуктивності; зерно утворення озимої пшениці; вплив агротехнічних прийомів на посівні та врожайні якості насіння.



З 1938 р. – доцент Дніпропетровського сільськогосподарського інституту, продовжує обґрунтування системи вирощування озимої пшениці в Степу України.

У 1941 р. А.І. Задонцев керував евакуацією Дніпропетровського сільськогосподарського інституту в Саратов, і там науково-педагогічні працівники не припиняли науково-дослідної роботи.

У 1945 р. очолив Український науково-дослідний інститут зернового господарства, який потім був реформований у Всесоюзний НДІ кукурудзи УААН України.



Працюючи директором Інституту, А.І. Задонцев створив науковий центр із селекції кукурудзи і вдосконалення технології вирощування провідних сільськогосподарських культур в Степу України. Створив наукову школу. Підготував 35 кандидатів і докторів наук. Опублікував 5 монографій, 150 наукових робіт.

А.І. Задонцев нагороджений орденом Червоної зірки, Жовтневої революції, чотирма орденами Трудового Червоного Прапора, багатьма медалями.

### **Смирнов Ігор Васильович** (1911–1993)

*Доктор біологічних наук, професор,  
заслужений діяч науки і техніки СРСР*

Народився 4 квітня 1911 р. в селі Колоднеє Бесєдінського району Курської області. Закінчив середню школу в м. Воронежі у 1928 р.

Трудова діяльність І.В. Смирнова розпочалась у 1929 р. Працював техніком-птахівником у радгоспах птахотресту Воронезької області до 1932 р. Потім І.В. Смирнов навчався на зоотехнічному факультеті Білоцерківського сільськогосподарського інституту, який закінчив з відзнакою в 1937 р.

З 1937-го по 1939 р. І.В. Смирнов – молодший науковий співробітник інституту гібридизації і акліматизації тварин «Асканія-



Нова». Тут він провів ряд оригінальних досліджень з питань біотехнології відтворення сільськогосподарських тварин. Звідти І.В. Смирнов пішов на військову службу, яка тривала аж до червня 1945 р. Він воював у авіаційних і танкових частинах на Північно-Західному та Білоруському фронтах, брав участь у боях за Варшаву та Берлін, був поранений.

У 1945 р. Ігор Васильович вступив до аспірантури Всесоюзного науково-дослідного інституту тваринництва. Закінчивши аспірантуру, в 1949

році успішно захистив дисертаційну роботу «Сохранение спермы сельскохозяйственных животных посредством глубокого охлаждения» і був направлений старшим науковим співробітником до Українського науково-дослідного інституту тваринництва, де в 1950–1951 рр. одержав повноцінний приплід від осіменіння корів та овець глибокозамороженою спермою.

За покликанням душі І.В. Смирнов у 1953 р. перейшов на викладацьку роботу доцентом Харківського зооветеринарного інституту. Через чотири роки організував наукову лабораторію біології розмноження сільськогосподарських тварин при Київській дослідній станції «Терезине» і читав курс «Штучне осіменіння сільськогосподарських тварин» для студентів зоотехнічних факультетів Української сільськогосподарської академії та Білоцерківського сільськогосподарського інституту.

У 1965 р. І.В. Смирнову присуджено науковий ступінь доктора біологічних наук. З 1967 року і до кінця свого життя він працював професором кафедри розведення сільськогосподарських тварин Української сільськогосподарської академії.

Доктор біологічних наук І.В. Смирнов своїми науковими розробками у галузі біології розмноження тварин став всесвітньо відомим вченим. В 1973 р. І.В. Смирнову присвоєне звання заслуженого діяча в галузі науки і техніки Радянського Союзу.

З питань біології розмноження, теорії і практики глибокого заморожування сперми самців різних видів тварин І.В. Смирновим опубліковано понад 250 наукових праць, одержано диплом на відкриття. «Збереження спадковості вищих тварин шляхом глибокого заморожування статевих клітин». Під керівництвом І.В. Смирнова підготовлено 25 кандидатських дисертацій, випущено 3500 спеціалістів вищої кваліфікації та понад 2 тисячі техніків-лаборантів. І.В. Смирнов нагороджений Орденом Великої Вітчизняної війни 1-го ступеня, орденом «Знак Пошани» і 6 медалями.

Помер Ігор Васильович 12 грудня 1993 року в м. Києві.

**Арінчин Микола Іванович**  
(1914–1999)

### *Член-кореспондент НАН Білорусі*

Народився 1914 р. в місті Землянський Воронежської області.

У 1937 р. закінчив зоотехнічний факультет Білоцерківського сільгоспінституту з дипломом I ступеня і рекомендацією на науково-дослідну роботу. Після інституту завідував кафедрою анатомії і фізіології тварин Воронежського зоотехнікуму ім. Г.В. Плеханова. В 1939 вступив до аспірантури, проводив дослідження з електрофізіології та електронаркозу, які були припинені через початок Великої Вітчизняної війни.

Після закінчення в 1942 р. 2-го Ленінградського артилерійського училища М.І. Арінчин був направлений у діючу армію. За бойові заслуги був нагороджений орденом Червоної Зірки, двома орденами Вітчизняної війни II ступеня, орденом Вітчизняної війни I ступеня і медалями.

Після демобілізації в 1946 р. М.І. Арінчин повернувся в науку, в 1948 р. захищає дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата біологічних наук. З 1950 р. працює асистентом кафедри нормальної фізіології 2-го Московського медичного інституту ім. Н.І. Пирогова.

У 1952 р. М.І. Арінчин очолив лабораторію кровообігу і дихання Інституту експериментальної медицини АМН СРСР у м. Ленінграді. Там же в 1953 р. захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня доктора біологічних наук.

У 1959 р. М.І. Арінчин залучається до створення в м. Гродно Державного медичного інституту, призначається проректором з науково-дослідної роботи і очолює майбутню кафедру нормальної фізіології. Результати циклу робіт, виконаних М.І. Арінчиним і його школою, розглянуті в багатьох монографіях. Під впливом викладених у них ідей і фактичного матеріалу розвивається новий науковий напрям – екстракардіологія.



М.І. Арінчин продовжив наукову діяльність, будучи головним науковим співробітником Інституту фізіології НАН Білорусі, науковим керівником групи екстракардіальних механізмів кровообігу.

У середині 1997 р. М.І. Арінчин був обраний академіком, членом Президії, Головою вченої ради Міжнародної Академії геронтології. У 1998 р. він створив Білоруське відділення Міжнародної Академії геронтології у складі 11 академіків і 15 членів-кореспондентів МАГ, обраний академіком-секретарем Відділення.

За досягнуті успіхи в науковій і громадській діяльності М.І. Арінчин нагороджений орденом Трудового Червоного Прапора, чотирма Почесними Грамотами Верховної Ради БРСР, 25 медалями.

28 лютого 1999 р. М.І. Арінчин зустрів свій 85-річний ювілей, а 6 листопада 1999р. він помер.

### **Гродзинський Андрій Михайлович (1926–1988)**

*Академік Академії наук УРСР, доктор біологічних наук,  
професор, академік-секретар відділення загальної  
біології АН УРСР, член Президії АН УРСР, директор  
Центрального республіканського ботанічного саду АН УРСР*

А.М. Гродзинський народився 3 грудня 1926 року в м. Білій Церкві Київської області в родині викладачів Білоцерківського сільськогосподарського інституту. Із шкільних років під впливом батьків він почав цікавитися дослідницькою діяльністю, супроводжував викладачів на екскурсіях і практикумах, допомагав батькові в інтродукційному розпліднику.

Коли розпочалася Велика вітчизняна війна, він після закінчення сьомого класу Білоцерківської середньої школи разом із родиною евакуювався спочатку в Краснодарський край, де закінчив восьмий клас, а потім – до Алма-Ати. Тут розпочався трудовий шлях Андрія Михайловича: він працював кубівником в агрохімічній лабораторії Казахського науково-дослідного Інституту землеробства.

У 1945 році він із відзнакою закінчив технікум і був призначений на посаду керуючого Задонського відділення Конь-Колодезького племгоспу Воронежського цукробуряктресту.

У 1945–1950 рр. А.М. Гродзинський відбував військову службу. У вересні 1950 року після демобілізації він перевівся з Кримського СГІ, де заочно навчався, в Білоцерківський сільськогосподарський інститут на агрономічний факультет.



У 1954 році після закінчення з відзнакою інституту А.М. Гродзинський працював дільничим агрономом Козелецької лукомеліоративної станції, де організував невелику агрохімічну лабораторію, яка досліджувала властивості освоєних меліораторами земель. У 1955 році він вступив до аспірантури Інституту фізіології рослин та агрохімії АН УРСР.

Після закінчення аспірантури у 1957 році А.М. Гродзинський отримує призначення до Інституту ботаніки АН УРСР, де працює спочатку молодшим науковим співробітником, далі старшим науковим працівником і заступником директора інституту з наукової роботи. У 1964 році він разом зі своїм братом Д.М. Гродзинським видав «Краткий справочник по физиологии растений» – книгу, яка багато років була настільною у фізіологів рослин СРСР.

У 1965 році Андрій Михайлович захистив докторську дисертацію на тему «Алелопатія в житті рослин та їх угруповань», і в цьому ж році його призначають директором Центрального республіканського ботанічного саду АН УРСР.

У 1967 році А.М. Гродзинському присвоюють звання професора. У 1979 році обирають дійсним членом АН УРСР.

Велику увагу Андрій Михайлович приділяв медичній ботаніці. Книгу «Лікарські рослини: енциклопедичний довідник», видану під редактуванням А.М. Гродзинського, було відзначено Державною премією в галузі науки і техніки України.

За роки керівництва А.М. Гродзинським ЦРБС АН УРСР розроблено перспективний план створення мережі нових ботанічних

садів і парків в Україні, опрацьовано еколого-ландшафтні принципи облаштування ботанічних садів та дендропарків.

Наукова і науково-організаційна діяльність А.М. Гродзинського була відзначена урядовими і академічними нагородами: він – лауреат Державної премії в галузі науки і техніки України, лауреат премії імені М.Г. Холодного АН УРСР, нагороджений орденами «Знак пошани», «Трудового Червоного прапора» та чисельними медалями.

Андрій Михайлович пішов з життя в повному розквіті творчих сил і енергії в грудні 1988 року.

## **Гродзинський Дмитро Михайлович**

**1929 р. народження**

*Доктор біологічних наук, професор, двічі лауреат Державної премії України, заслужений діяч науки і техніки України, академік НАН України, двічі лауреат ордена Ярослава Мудрого, завідувач відділу біофізики і радіобіології Інституту клітинної біології та генетичної інженерії НАН України*

Д.М. Гродзинський народився 5 серпня 1929 року в м. Біла Церква в сім'ї ботаніків, викладачів Білоцерківського сільськогосподарського інституту. У 1947 році Д.М. Гродзинський після закінчення з медаллю середньої школи вступає до Білоцерківського сільськогосподарського



інституту на агрономічний факультет, а через рік зараховується на механіко-математичний факультет заочного відділення Московського державного університету ім. М.В. Ломоносова. Після закінчення агрономічного факультету БЦСПІ в 1952 році отримує призначення на посаду старшого агронома учбового господарства цього інституту.

У 1952 році вступив до аспірантури при Інституті фізіології рослин і агрохімії АН УРСР, де підготував і в грудні 1955 року захистив кандидатську дисер-

тацію, присвячену дії малих доз іонізуючих випромінювань на рослини.

У 1962 році він організовує Відділ біофізики і радіобіології, яким беззмінно керує до сьогодні.

У 1965 році Дмитро Михайлович захищає докторську дисертацію на тему «Природна радіоактивність в житті рослин», і в тому ж році йому присвоюють вчене звання професора за спеціальністю «Фізіологія рослин».

З 1974 по 1985 рр. Д.М. Гродзинський – директор Інституту фізіології рослин АН УРСР. Під його керівництвом досить швидко були сформовані нові наукові напрями, отримані пріоритетні результати високого рівня.

У 1972 році вийшла з друку монографія «Биофизика растения», яку було перевидано у Польщі і у Великій Британії відповідно польською і англійською мовами.

Велика робота була пророблена у зв'язку з вивченням ролі природної радіоактивності в житті рослин. Підсумком цієї роботи стала монографія «Природна радіоактивність рослин і ґрунтів».

Значну увагу Д.М. Гродзинський приділив формуванню нового наукового напрямку – теорії надійності біологічних систем. Він організував і керував Науковою радою АН СРСР з проблем надійності біологічних систем. Після аварії на ЧАЕС відділ займається дослідженнями наслідків радіонуклідного забруднення екосистем.

Д.М. Гродзинський приділяє велику увагу проблемам, викликаним Чорнобильською катастрофою. Він одним із перших виступив проти засекречування відомостей про радіаційну ситуацію, яка виникла в результаті аварії.

У 1990 році Дмитра Михайловича обирають дійсним членом (академіком) АН УРСР за спеціальністю «Радіобіологія».

Д.М. Гродзинський створив Радіобіологічну школу, під його керівництвом підготували і захистили кандидатські дисертації близько 80 молодих фахівців не тільки України, але й інших країн. П'ятнадцять підготовлених ним учених стали докторами наук, з яких п'ять завідують кафедрами у ВНЗ. Він написав підручник «Радіобіологія», був співавтором підручників «Біофізика» і «Біоніка». Всього ж його перу належить понад 810 наукових робіт і 30 монографій.

Багато уваги Д.М. Гродзинський приділяє міжнародним науковим зв'язкам та організації спільних наукових досліджень. Він не-

змінно бере участь в організації та проведенні з'їздів, конференцій, симпозіумів.

У Дмитра Михайловича двоє дітей: син Михайло член-кореспондент НАН України, за фахом – географ, дочка – кандидат наук за спеціальністю – фізик, дружина Клара Павлівна кандидат біологічних наук, мікробіолог.

У рідному місті Біла Церква вже з'явилася вулиця «Академіків Гродзинських».

### **Кононський Олексій Іванович**

**(1929–2014)**

*Доктор біологічних наук, професор,  
дійсний член Української академії наук національного прогресу,  
академік Нью-Йоркської АН та Російської АВН,  
заслужений працівник вищої школи України*

Народився в селянській родині м. Сквиря Київської області.

У 1943–1944 працює учнем і підмайстром стельмаха в артелі «Металіст».



Після закінчення середньої школи в 1948 р. вступив до Білоцерківського сільськогосподарського інституту, отримав спеціальність ветеринарного лікаря. Закінчив навчання в 1953 р. і отримав диплом із відзнакою. В 1953 р. нагороджений Грамотою Міністерства вищої освіти СРСР за експериментальну науково-дослідну роботу «К вопросу о микроструктуре надгор-танника жвачных». Отримав направлення для вступу в аспірантуру, але за власним бажанням поїхав на виробництво.

У 1953–1957 рр. працює завідувачем Гвардійської райветлікарні, старшим ветлікарем Гвардійської МТС Хмельницької області.



В 1954 р. О.Г. Кононського прикріпили до кафедри гістології для виконання кандидатської дисертації без відриву від виробництва. За період роботи на виробництві він здав кандидатські екзамени і приступив до виконання наукової роботи.

У 1957 р. О.І. Кононський вступив до аспірантури БЦСГУ за спеціальністю гістологія під керівництвом доктора біологічних наук професора П.О. Ковальського і потім залишився працювати на заводі, пройшовши шлях від асистента до завідувача кафедри.

1971 р. присуджено науковий ступінь доктора біологічних наук, у цьому ж році затверджений в ученому званні.

З 2002 р. і до останніх днів життя був професором кафедри органічної та біологічної хімії.

За роки роботи О.І. Кононського кафедра органічної та біологічної хімії стала відомим в нашій державі та за кордоном науковим і методичним центром з біохімії тварин. Він є засновником гістобіохімічної наукової школи, вихованцями якої є 7 докторів і 13 кандидатів наук, у тому числі 4 академіки. Ним опубліковано понад 200 наукових та інших праць, у тому числі 14 підручників і навчальних посібників для учнів колишнього СРСР, СНД і України. Зокрема, вчений створив перший і єдиний для колишнього СРСР підручник «Гістологія» (1996), а також «Биохимия животных» (1980, 1984, 1992), «Физическая и коллоидная химия» (1986); перші для України – «Біохімія тварин» (1994, 2006), «Органічна хімія» (1994, 2003), «Органічна хімія. Практикум» (2002).

О.І. Кононський – автор низки публіцистичних і художніх творів: «Відлуння Чорнобиля» (1996, 1997), «Герої народу безсмертні» (1998), «Дороги життя» (1998), «Наша гордість» (2000), «Здоров'я, загартування і зимове купання» (2000), «Таємниці мозку великих людей» (2002), «Минуле і сучасне медицини Білої Церкви» (у співавторстві з Г.Д. Ковбасюком і В.Г. Ковбасюком, 2003), «Життя та вічність» (2005), «Серце хірурга» (2008) та ін.

Олексій Іванович Кононський брав активну участь у громадському та науковому житті міста, області та держави. Він був головою міського (з 1977 р. і до останніх днів життя), членом правління (з 1977 р.) республіканського (1976–1986 рр.) та Всесоюзного товариств «Знання». Обирався депутатом Білоцерківської міської ради (1990–1995 рр.), членом ради при Президії НАН України «Біохімія тварин і людини» (з 1977 р.), був членом центральної ради і Президи-

дії біохімічного товариства ім. О.В. Палландіна (з 1977 р.), віце-президентам Малої АН України (1993–1995).

О.І. Кононський нагороджений Почесною Грамотою Президії Верховної Ради УРСР (1970 р.), кількома медалями, Міжнародним знаком «Союз Чорнобілля» (2003).

О.І. Кононський увійшов до міжнародного рейтингу «Хто є хто» Великої Британії (1996) і США (2000–2004), «Хто є в науці і техніці» (2006–2007). Він обраний до складу Золотого фонду міста Біла Церква (1998), є почесним громадянином міста Сквир (1999), Довічним стипендіатом Президента України (2004).

Помер О.І. Кононський у 2014 р.

У Сквирській середній школі №1, яку в 1948 р. він закінчив, започаткована премія ім. О. Кононського для ліцеїстів із природничих дисциплін.

## **Панько Іван Семенович**

**(1932–2008)**

*Доктор ветеринарних наук, професор,  
заслужений працівник народної освіти, відмінник вищої школи,  
лауреат Першої премії Державного комітету освіти СРСР*

Народився в м. Городище Черкаської області. Зарано пізнав ціну фізичної праці, бо дитинство припало на тяжкі передвоєнні та воєнні, а юність – на післявоєнні роки. Тому після закінчення школи у 1951 р. вступив на ветеринарний факультет Білоцерківського сільськогосподарського інституту. Одержавши у 1956 р. диплом, Іван Семенович працював на Кіровоградщині.

Саме на виробництві у нього проявилася любов до наукових досліджень, проведення експериментів, оцінки та узагальнення одержаних даних. Працюючи самостійно, він постійно відчував потребу в подальшому професійному рості. Тому в 1965 р. І.С. Панько вступає в аспірантуру на кафедру хірургії до професора А.Ф. Бурденюк.

У 1968 р. І.С. Панько успішно захистив кандидатську дисертацію на тему «Інтраартеріальні ін'єкції антибіотиків з новокаїном при післящурних ускладненнях на кінцівках у великої рогатої худоби».

Після захисту кандидатської дисертації він працював на кафедрі паразитології і фармакології на посаді асистента з курсу фармакології.



У 1971 р. І.С. Панько знову повертається на кафедру хірургії на посаду асистента,

У 1976 р. у зв'язку із хворобою професора А.Ф. Бурденюка І.С. Панько стає в. о. завідувача кафедри, а потім, після затвердження в науковому званні доцента (1976), – завідувачем кафедри. 1985 р. успішно захистив у Ленінградському ветеринарному інституті докторську дисертацію на тему: «Болезни заплюсны у быков при интенсивном откорме».

Вчене звання професора йому присвоєно у 1986 р.

І.С. Панько пройшов на кафедрі хірургії Білоцерківського НАУ шлях від аспіранта до професора. За ці роки він сформувався як відмінний педагог і науковець, здібний клініцист і методист, що вміло поєднував навчальну і наукову, методичну і виховну роботи.

Ним вперше було розроблено і впроваджено метод ранньої діагностики хвороби визначенням концентрації гіалуронідази в синовіальній рідині.

У процесі виконання своїх складних і багатограних службових обов'язків Іван Семенович постійно спілкується з людьми – власниками тварин, колегами, керівництвом чи своїми підлеглими. І він переконався, що культура поведінки лікаря, уміння налагоджувати й підтримувати особисті і професійні стосунки, запобігати й вирішувати конфлікти є не менш важливими, аніж професійні медичні знання. Все це спонукало Івана Семеновича до роботи над створенням курсу професійної етики лікаря ветеринарної медицини та написанням підручника «Професійна етика лікаря ветеринарної медицини». Цей підручник і нині слугує основою професійної етичної підготовки лікаря ветеринарної медицини в Україні і далеко за її межами, перекладений на російську мову, – в Росії, Білорусії, Молдавії тощо.

Для слухачів Інституту післядипломного навчання та молодих викладачів були видані методичні рекомендації «Классификация и

пути предотвращения врачебных ошибок», 1985 – «Психологические особенности личности ветеринарного врача», 1988 – «Основы лекторского мастерства», у 1994 р. – «Морально-етичні вимоги до лікаря ветеринарної медицини».

У свій час Іван Панько започаткував курс клінічної фармакології (1971), потім (1974) – вступ у спеціальність, а в 1992 р. – курс професійної етики лікаря ветеринарної медицини, опрацювавши для нього типову програму. У 1998 році видав підручник з професійної етики лікаря ветеринарної медицини, перевиданий у 2004 році у Російській Федерації, а в 2006 році – в Україні.

У навчальній та виховній роботі зі студентами він все своє життя дотримувався принципів демократичної педагогіки і передавав свій досвід молодим колегам. За успіхи в навчально-методичній роботі у 1989 році йому присуджено Першу премію Держкомосвіти СРСР.

Професор Панько опублікував близько 180 наукових праць, в тому числі 25 підручників і навчально-виробничі посібники.

У 1990 році за успіхи в навчально-виховній роботі йому було присвоєно почесне звання «Заслужений працівник народної освіти УРСР». В 1998 році за заслуги перед містом Біла Церква занесений до «Золотого фонду» міста.

Помер 27 листопада 2008 року.

## **Бусол Володимир Олександрович**

**1936 р. народження**

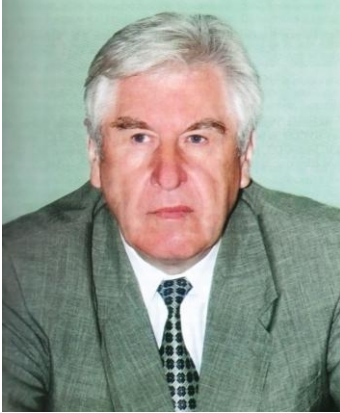
*Академік Національної академії аграрних наук України,  
Академії наук Республіки Беларусь,  
Російської академії сільськогосподарських наук,  
Петровської академії наук і мистецтв*

Народився в сім'ї колгоспників с. Житні Гори Рокитнянського району Київської області.

Навчання в школі поєднував з роботою у домашньому господарстві та в колгоспі: пас корів та овець, збирав колоски, носив з лісу дрова, працював погоничем на жниварках.

Закінчивши 7 класів на відмінно, у 1951 році вступив до Миронівського ветеринарного технікуму. Після закінчення поїхав працювати за направленням в далеку тайгу – ветеринарним фельдшером.

В 1958 р. В.О. Бусол після демобілізації з армії вступив на ветеринарний факультет Білоцерківського сільськогосподарського інституту. Його одразу призначили старостою курсу і в цьому ж році обирають заступником голови, а в 1959 р. – головою профкому інституту за сумісництвом. Найбільше зроблене ним надбання – організація в 1961 р. санаторію-профілакторію для студентів, який працює і сьогодні.



В 1964 р. В.О. Бусол з відзнакою закінчив інститут і був направлений в розпорядження раднаргоспу. Він призначається головним ветеринарним лікарем відділку «Макарівка» цукрокомбінату ім. Цюрупи Житомирської області.

В 1965 р. було об'єднано посади головного ветеринарного лікаря та головного зоотехніка цукрокомбінату і виконання обов'язків покладено на В.О. Бусола. У цьому ж році він зарахований в заочну аспірантуру при кафедрі епізоотології Білоцерківського сільськогосподарського інституту, а 1966 р. – в стаціонарну під керівництвом члена-кореспондента Академії наук Узбецької РСР, заслуженого діяча науки і техніки Узбецької РСР Георгія Олександровича Кудрявцева. Дисертаційну роботу «Матеріали до вивчення епізоотології лейкозу великої рогатої худоби» захистив у 1969 р. і залишився працювати на кафедрі епізоотології.

В.О. Бусол працював асистентом, доцентом, старшим науковим співробітником. В 1969 р. його призначено заступником декана ветеринарного факультету, а 1978–1986 рр. – завідувачем кафедри епізоотології.

Як визнання заслуг Білоцерківської наукової школи лейкозоології на базі кафедри епізоотології за ініціативою В.О. Бусола проводяться у 1976 р. – Республіканська науково-практична конференція з проблем лейкозу великої рогатої худоби, а в 1982 р. – Всесоюзна наукова конференція «Лейкози людини і тварин».

Захист докторської дисертації у 1983 р. та присвоєння вченого звання професора у 1984 р. стало об'єктивним визнанням наукових і педагогічних здобутків та організаторських здібностей Володимира Олександровича Бусола.

В 1986 р. В.О. Бусола призначено директором Українського науково-дослідного інституту експериментальної ветеринарії. Як визнаного спеціаліста його активно залучають до вирішення актуальних проблем ветеринарної практики і розвитку сільського господарства України. Він був членом проблемної міжвідомчої ради СРСР з вивчення лейкозів та членом науково-технічної ради Міністерства сільського господарства СРСР з ветеринарії, головою наукової ради Державного комітету по науці і техніці України з проблемних напрямів виробництва, переробки і зберігання сільськогосподарської продукції, заступником голови координаційної ради національної програми «Агрокомплекс», а також членом Науково-технічної ради Мінсільгоспроду України.

Оцінивши потенційні можливості професора В.О. Бусола, йому запропонували зайняти посаду заступника голови Південного відділення ВАСГНІЛ у 1989 р. Після створення Української академії наук його обирають віце-президентом, а потім першим віце-президентом академії. При цьому він до 1997 р. не припиняє керівництво Інститутом

В 1990 р. В.О. Бусол обраний дійсним членом (академіком) Української академії аграрних наук, в 1995 р.– обраний іноземним членом Академії аграрних наук Республіки Білорусь, у 1997 р. – Російської академії сільськогосподарських наук.

В 1998 р. обраний дійсним членом Петровської академії наук і мистецтв.

В.О. Бусол автор і співавтор більше 400 наукових праць, у тому числі 10 монографій та підручників, 24 авторських свідоцтв та патентів на наукові винаходи. Під його науковим керівництвом захищено сім докторських та чотирнадцять кандидатських дисертацій.

З 1998 р. В.О. Бусол професор кафедри епізоотології та організації ветеринарної справи Національного університету біоресурсів та природокористування України.

## **Бурденюк-Тарасевич Лариса Антонівна**

**1938 р. народження**

*Доктор сільськогосподарських наук,  
головний науковий співробітник лабораторії  
селекції зернових культур Білоцерківської дослідно-  
селекційної станції Інституту біоенергетичних культур  
і цукрових буряків НААН України*

Народилася 25 червня 1938 року в місті Києві. Батько – доктор ветеринарних наук, завідувач кафедри хірургії БСГІ 1951–1980 рр.

Під час навчання в Білоцерківському сільськогосподарському інституті брала участь у науковому гуртку на кафедрі ботаніки. Під керівництвом професора О.О. Табенцького виконувала дослідження з вивчення впливу на цукрові буряки ростових речовин. У 1958 році на конкурсі студентських робіт одержала премію і нагороду Міністерства освіти Української РСР. Після закінчення з відзнакою інституту з 1960 року працювала

в Білоцерківській дослідно-селекційній станції молодшим науковим співробітником. З 1963 до 1966 рр. під керівництвом професора І.Г. Пушкарьова навчалася в аспірантурі при БСГІ, захистила кандидатську дисертацію за спеціальністю селекція. Під керівництвом видатного селекціонера проф. А.А. Горлача почала наукові дослідження з селекції озимої пшениці. Основні напрями роботи: селекція на стійкість до проростання на пні, стійкість до хвороб, підвищена



адаптивність, зростання генетичного потенціалу продуктивності та висока якість хліба, створення напівкарликових сортів для інтенсивної технології виробництва. Протягом 27 років вивчає зміни спадковості озимої пшениці, яка в 1986–1987 рр. зазнала впливу радіаційного опромінення в зоні відчуження ЧАЕС. Створила колекцію радіомутантів, що налічує понад 3 тисячі номерів, кращі з яких використовуються в селекційному процесі. Наразі співпрацює з японськими вченими Ібаракського університету з вивчення тривалості дії радіаційного опромінення на спадковість пшениці.

У 2001 р. захистила докторську дисертацію на тему: «Методи селекції сортів озимої м'якої пшениці з підвищеною адаптивністю до умов Лісостепу і Полісся України». Бурденюк-Тарасевич Л.А. є автором 100 наукових праць, в тому числі в зарубіжних виданнях: в Канаді, Австралії, Австрії, Росії, виступала з доповідями на міжнародних симпозіумах в Канаді, Австрії, Росії.

Під керівництвом Л.А. Бурденюк-Тарасевич створено 27 інтенсивних цінних та сильних за хлібопекарськими якостями сортів озимої м'якої пшениці, 16 з яких занесено до Реєстру сортів рослин України: Білоцерківська (БЦ) 177, БЦ 47, БЦ 18, Веселка, Білоцерківська напівкарликова, Олеся, Перлина лісостепу, Елегія, Ясочка, Либідь, Царівна, Лісова пісня, Романтика, Відрада, Щедра нива, Чародійка білоцерківська.

Вона є членом Спеціалізованих вчених рад з захисту дисертацій в Інституті землеробства та в Інституті біоенергетичних культур і цукрових буряків НААН України.

Під її керівництвом виконуються кандидатські і докторська дисертаційні роботи. Л.А. Бурденюк-Тарасевич нагороджена медаллю ім. М. Вавилова, медалями ВДНГ СРСР, почесною грамотою Міністерства аграрної політики України, грамотами Аграрної академії наук України, Товариства генетики і селекціонерів СРСР і України, посіла 1-е місце у Міжнародній спеціалізованій виставці «Україна зернова – 2005» у номінації «Селекціонер року» (2005) та одержала Диплом Міністерства аграрної політики України.

## **Якубовський Мирослав Вікторович**

**1938 р. народження**

*Доктор ветеринарних наук, професор, член-кореспондент  
Академії аграрних наук Республіки Білорусь*

Народився 10 січня 1938 року в м. Сквирі Київської області. Після закінчення Сквирської середньої школи вступив на ветеринарний факультет Білоцерківського сільськогосподарського інституту, який закінчив з відзнакою в 1961 році. Працював за фахом.

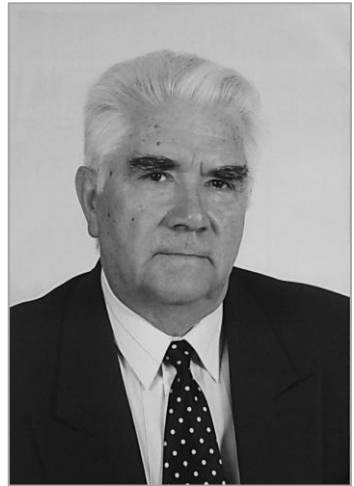
3 липня 1963 р. створював і очолював Брестську районну ветеринарну лабораторію.

Однак всі роки після закінчення Білоцерківського сільськогосподарського інституту Мирослав Вікторович мріяв займатися науковою роботою. 1971 р. вступив до аспірантури при Білоруському науково-дослідному ветеринарному інституті за спеціальністю «Паразитологія».



Кандидатську дисертацію «Порівняльна оцінка та удосконалення методів боротьби з парамфістоматидозами великої рогатої худоби в господарствах Брестської області» захистив у 1974 р.

За пропозицією дирекції БелНДВІ М.В. Якубовський з 1974 р. почав вивчати проблему паразитарних хвороб свиней. За підсумками цих робіт була підготовлена і видана у співавторстві монографія «Біологічно активні речовини і рослини в профілактиці паразитозів», розроблена хіміопротекція асоціативних гельмінтозів свиней. За цими матеріалами у співавторстві була опублікована монографія «Паразитарні хвороби свиней та їх профілактика». В 1987 році у ВИГИС (Москва) була захищена дисертація «Кишкові нематодози свиней (епізоотологія, патогенез, лікування та профілактика)» на здобуття наукового ступеня доктора ветеринарних наук, в 1991 р. ВАК СРСР присвоїв йому звання професора.



З початку 90-х років 20 ст. починаються дослідження з розробки нових антигельмінтиків. Були створені нові вітчизняні препарати: «Трифастим» – проти фасціольозу жуйних, «Прафентим» – проти нематодозів, цестодозів і трематодозів м'ясоїдних, препарати для лікування і профілактики гельмінтозів хутрових звірів, диких тварин, птахів і риби.

У березні 1994 р. М.В. Якубовського обирають членом-кореспондентом Академії аграрних наук Республіки Білорусь. Одночасно Мирослав Вікторович продовжує працювати завідувачем відділу паразитології Інституту експериментальної ветеринарії ім. С.Н. Вишелеського. За цей період опубліковано ряд довідників і довідкових посібників з хвороб тварин, видано підручники «Паразіталогія і інвазійныя захворванні жывел», «Паразітологія и инвазионные болезни животных».

За матеріалами багаторічних робіт опубліковані у співавторстві монографії «Імунітет та його корекція у ветеринарній ме-

дицині», «Иммункорекция в клинической ветеринарной медицине».

За цей час М.В. Якубовським розроблено більше 30 ветеринарних препаратів, опубліковано 25 книг і понад 470 наукових статей, отримано 10 патентів на винаходи, ним підготовлено 15 кандидатів ветеринарних наук.

Професор М.В. Якубовський продовжує плідно працювати на науковій ниві і готувати кадри вищої кваліфікації для ветеринарної медицини.

З щирою вдячністю М.В. Якубовський згадує Alma mater – Білоцерківський сільськогосподарський інститут, професорсько-викладацький склад, який з високою громадянською відповідальністю і професіоналізмом готував майбутніх ветеринарних лікарів. Багато однокурсників на все життя залишилися його відданими друзями.

## **Левченко Володимир Іванович**

**1940 р. народження**

*Доктор ветеринарних наук, професор,  
академік Національної академії аграрних наук України,  
заслужений працівник ветеринарної медицини*



Народився 4 листопада 1940 року в селі Королівка Макарівського району Київської області в родині службовців, згодом родина переїхала на Черкащину.

У 1957 році закінчив Мошнинську середню школу Черкаського району Черкаської області.

У 1957–1963 рр. навчався на ветеринарному факультеті Білоцерківського сільськогосподарського інституту.

Після закінчення інституту працював за фахом на Черкащині.

З квітня 1967 року – аспірант кафедри терапії і клінічної діагностики

Білоцерківського сільськогосподарського інституту (науковий ке-

рівник професор Ковбасенко М.Х.). В 1970 р. захистив кандидатську дисертацію.

З 1970 року працював асистентом з курсу «Клінічна діагностика», з 1974 року – виконувач обов'язків доцента, у вченому званні доцента кафедри терапії і клінічної діагностики затверджений ВАК 20 жовтня 1976 року.

З грудня 1978 року – виконувач обов'язків завідувача кафедри терапії та клінічної діагностики, а з червня 1980 року – завідувач кафедри.

У грудні 1986 року захистив докторську дисертацію. У вченому званні професора затверджений 8 червня 1988 року.

1990 року був обраний членом-кореспондентом УААН, працював завідувачем сектору ветеринарної медицини. 17 травня 1995 року був обраний дійсним членом (академіком) УААН (нині Національна академія аграрних наук України) зі спеціальності діагностика і терапія тварин та ветеринарне акушерство.

У 1993–1998 рр. працював членом експертної ради ВАК.

В.І. Левченко засновник наукової школи діагностів і терапевтів України. Ним підготовлено 6 докторів наук та 21 кандидат наук.

За редакцією академіка В.І. Левченка було видано 5 підручників, 1 довідник, 1 навчальний посібник, 1 практикум, 1 монографія. Він є співавтором 2 підручників: «Внутренние незаразные болезни животных» (2006, Республіка Білорусь), «Латинский язык для аграриев», 2 навчальних посібників, довідника лікаря ветеринарної медицини та 3-х довідників, що вийшли в Російській Федерації.

За період роботи в університеті опублікував 15 науково-методичних рекомендацій, затверджених органами виконавчої влади України, і 36 навчально-методичних, 280 статей і тез, очолював авторські колективи, які підготували 6 типових навчальних програм.

Академік В.І. Левченко нагороджений знаком «Відмінник освіти України», Почесними грамотами Верховної Ради України і Кабінету Міністрів України (2006), є лауреатом премії УААН 2003 р. «За видатні досягнення в аграрній науці». Підручник «Ветеринарна клінічна біохімія», підготовлений співробітниками кафедри терапії та клінічної діагностики у співавторстві з науковцями інших вузів і НДІ, виданий за редакцією В.І. Левченка і В.Л. Галяса зайняв третє місце у конкурсі на кращий підручник для аграрних вищих навчальних закладів у

2004 році. Авторів підручника «Внутрішні хвороби тварин» відзначено подякою Міністерства аграрної політики України.

2009 р. Володимир Івановичу присвоєно почесне звання «Заслужений працівник ветеринарної медицини».

Володимир Левченко протягом 10 років є членом фармакологічної комісії і науково-технічної ради Державного департаменту (нині комітету) ветеринарної медицини України, членом редакційної колегії журналу «Ветеринарна медицина України», збірника наукових праць БНАУ «Науковий вісник ветеринарної медицини».

У 1998 році за заслуги перед містом був зарахований до «Золотого фонду» Білої Церкви.

### **Рудик Іван Адамович**

**(1951–2014)**

Народився в сім'ї селян у с. Сокіл Чернівецького району Вінницької області.

В 1967–1972 рр. навчався на зоотехнічному факультеті Білоцерківського сільськогосподарського інституту.



Кожного року у період навчання студент Рудик проходив практику у племзаводах червоної степової породи «Мелітопольський» і «Східний» Запорізької області, у племзаводах «Широке» Кримської області та «Шахтар» Дніпропетровської області. Обирався членом комітету комсомолу, був членом спортивної секції з баскетболу, захищав спортивну честь інституту у міжвузівських змаганнях. Брав участь в естрадному ансамблі, який став основою агіткультбригади, яка проводила профорієнтаційну роботу у школах України.

Після закінчення з відзнакою інституту працював головним зоотехніком у господарствах Чернігівщини. В 1974 р. вступив до аспірантури Білоцерківського сільсь-

когосподарського інституту. В 1978 захистив кандидатську дисертацію. Працював асистентом кафедри крупного тваринництва, кафедри розведення і генетики сільськогосподарських тварин. З 1983 р. – доцент, після успішного захисту в 1997 р. докторської дисертації йому 2000 р. присвоєно вчене звання професора. З 1999 р. і до останніх днів життя Іван Адамович очолював кафедру розведення і генетики сільськогосподарських тварин.

Наукові праці І.А. Рудика присвячені теоретичним і практичним питанням селекції молочної худоби. Розроблена ним методика оцінки бугаїв-плідників у процесі міжпородного схрещування використовується в Україні при створенні нових молочних порід великої рогатої худоби. Ним удосконалені методи оцінки та добору потенційних матерів та батьків бугаїв, моделювання селекційно-генетичних процесів у популяціях молочної худоби. Відомі його наукові розробки щодо генетико-економічної оптимізації програм селекції за допомогою ПК, організації великомасштабної селекції молочних порід худоби.

І.А. Рудик був одним із провідних учених у галузі розведення і селекції тварин, членом Відділення зоотехнії НААН України, членом спеціалізованої ради та координаційно-методичної ради при Інституті розведення і генетики тварин та комісії НААН України з питань використання у селекції тварин ПЕОМ та математичних методів. Призначався головою державної комісії Мінагрополітики та НААН України з апробації типів створеної червоної молочної худоби (1998 р.), прикарпатського типу української червоно-рябої молочної породи (1999р.), червоної молочної породи та південного внутрішньопородного типу української червоно-рябої молочної породи (2004 р.), української бурої молочної породи (2005 р.) та північно-східного типу української чорно-рябої молочної породи.

У творчому доробку вченого близько 120 праць. Під керівництвом І.А. Рудика захищено 12 кандидатських та одна докторська дисертацій.

**Влізло Василь Васильович**  
**1960 р. народження**

*Доктор ветеринарних наук, професор, академік  
Національної академії аграрних наук, директор Інституту біології  
тварин НААН, заслужений діяч науки і техніки України*

Народився 1 лютого 1960 р. у селі Голгоча Підгаєцького району Тернопільської області у сім'ї селян.

Після закінчення Голгочанської середньої школи у 1977 р. вступив до Білоцерківського сільськогосподарського інституту на ветеринарний факультет, який закінчив з відзнакою у 1982 р.



Наукову роботу розпочав у гуртках при кафедрах фізіології клінічної діагностики та терапії, результати наукових досліджень доповідав на Всесоюзних студентських наукових конференціях. У 1982 р. студентська наукова робота В.В. Влізла, яка виконувалась під керівництвом В.І. Левченка, була визнана переможцем Всесоюзного конкурсу студентських наукових робіт у Москві.

Після закінчення навчання працював за фахом. З 1984 по 1987 рр. навчався в аспірантурі у Московській ветеринарній академії ім. К.І. Скрябіна на кафедрі внутрішніх незаразних хвороб тварин. Перебуваючи в аспірантурі, за три роки підготував кандидатську дисертацію на тему «Діагностика, групова профілактика і терапія молодняку великої рогатої худоби, хворого на гепатоз, при вирощуванні та відгодівлі в спеціалізованих господарствах», яку захистив у 1988 р. у Московській ветеринарній академії ім. К.І. Скрябіна.

Педагогічну кар'єру розпочав у 1988 р. у Білоцерківському сільськогосподарському інституті, працював асистентом, доцентом, а після захисту докторської дисертації – професором.

З 1990 по 1992 рр. перебував на стажуванні у Німеччині у клініці захворювань великої рогатої худоби Вищої ветеринарної школи м. Ганновер, де виконав значну частину докторської дисертації. У 1995 р. він вступив у докторантуру при кафедрі терапії та клініч-

ної діагностики БНАУ. Науковим консультантом було призначено доктора ветеринарних наук, професора, академіка НААН В.І. Левченка.

Докторську дисертацію «Жировий гепатоз у високопродуктивних корів» В.В. Влізла захистив у 1998 р. у Національному аграрному університеті (м. Київ).

В.В. Влізла брав участь у написанні перших підручників українською мовою, які видавалися за редакцією академіка НААН В.І. Левченка: «Клінічна діагностика хвороб тварин», «Внутрішні хвороби тварин», «Клінічна ветеринарна біохімія», «Клінічна діагностика внутрішніх хвороб тварин». У 2003 р. автори підручника «Внутрішні хвороби тварин» стали лауреатами премії НААН «За видатні досягнення в аграрній науці».

У червні 2000 р. професор В.В. Влізла був обраний за конкурсом на посаду завідувача кафедри клінічної діагностики Львівської національної академії ветеринарної медицини ім. С.З. Гжицького.

У 2001 р. президія Української академії аграрних наук призначила професора В.В. Влізла на посаду директора Інституту біології тварин НААН, де він працює донині. У 2002 р. обраний членом-кореспондентом НААН, у 2007 р. – академіком НААН. У 2013 р. йому присвоєно почесне звання «Заслужений діяч науки і техніки України».

Академік НААН В.В. Влізла підготував 14 кандидатів і 2 докторів наук. Він автор 415 наукових праць, з них близько 70 англійською та німецькою мовами – у провідних виданнях світу, 30 методичних рекомендацій, 15 підручників, довідників, монографій, а також патентів, технічних умов, стандартів, інструкцій.

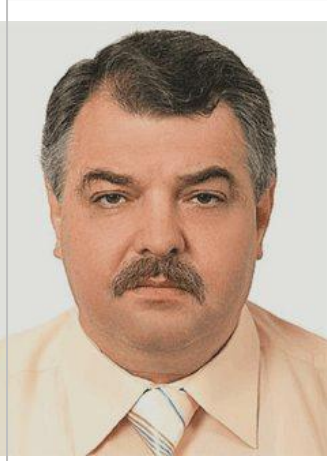
Нагороджений грамотами та відзнакою НААН, відзнаками Міністерства аграрної політики та продовольства України «Знак пошани» і «Відмінник аграрної освіти та науки», медалями Аграрної академії (м. Краків, Польща) та Російської академії сільськогосподарських наук, відзнакою Державного комітету ветеринарної медицини України «За заслуги в розвитку ветеринарної медицини України», лауреат премії НААН «За видатні досягнення в аграрній науці», лауреат премії ім. С.З. Гжицького та ін.

## Рубленко Михайло Васильович

### 1961 р. народження

М. В. Рубленко народився 20 листопада 1961 р. у м. Біла Церква.

Закінчив у 1983 р. Білоцерківський сільськогосподарський інститут за спеціальністю ветеринарія, далі працював лікарем ветеринарної медицини, служив у лавах Радянської Армії. З 1989 р., після закінчення аспірантури та захисту кандидатської дисертації на тему: «Лазеротерапія при гнойних артритях у свиней» (м. Казань), працював асистентом, а з 1994 р. — доцентом кафедри хірургії Білоцерківського державного сільськогосподарського інституту. У 2000 р. захищає докторську дисертацію на тему: «Патогенетичні особливості запальної реакції у свиней при хірургічних хворобах та методи їх лікування» (м. Біла Церква). У 2002 р. йому присвоєно вчене звання професора.



У 1999 р. М. В. Рубленко призначений на посаду завідувача кафедри незаразних хвороб тварин Інституту післядипломного навчання керівників та спеціалістів ветеринарної медицини, а у 2002 р. обирають деканом факультету ветеринарної медицини Білоцерківського державного аграрного університету. З 2007 р. — завідувач кафедри хірургії. Член-кореспондент Української академії аграрних наук (2007) (ветеринарна медицина). У 2008 р. М. В. Рубленка обирають на посаду академіка-секретаря Відділення ветеринарії УААН, у 2010 р. — академіком НААН (патологія, онкологія і анестезіологія), з 2011 р. - академік-секретар Відділення ветеринарної медицини та зоотехнії НААН.

На посаді декана БДАУ М. В. Рубленко запровадив ліцензовану підготовку магістрів, нові навчальні плани із введенням 6 спеціалізацій, нагально необхідних для ветеринарної практики з забезпеченням навчального процесу ультразвуковою та лапароскопічною технікою, реанімаційно-хірургічними комп'ютерними моніторами.



За його ініціативою у 2004 р. на 17-й Генеральній асамблеї факультету обрано членом Європейської асоціації закладів ветеринарної освіти. Проходив стажування у наукових та вищих навчальних закладах Франції, Польщі, США.

В 2011–2012 р.р. працював на посаді проректора з міжнародних відносин та інноваційної діяльності. За його ініціативи в 2015 р. був започаткований проект між VetAgroSup (м.Ліон) та факультетом ветеринарної медицини щодо удосконалення аграрної освіти в Україні за фінансової підтримки Міжнародного епізоотичного бюро (ОІЕ).

Основними напрямками наукової діяльності М. В. Рубленка є вивчення видових особливостей запальної реакції у тварин та розробка засобів їхньої корекції; патогенетичне обґрунтування анестезіологічного забезпечення у тварин; вивчення клініко-патогенетичної ролі гемостазу, нейротрансмітерів і внутрішньоклітинних месенджерів (зокрема, оксиду азоту) при різноманітній патології тварин, у тому числі при неоплазіях; етіологічних факторів та патогенетичних механізмів акушерсько-гінекологічної та ортопедичної патології у високопродуктивних корів. Вперше встановлено особливості функціонування систем кініногенезу, гемостазу та метаболізму нейтрофілів за різноманітної патології у тварин, особливості активації фібринолізу у тварин різних видів (*Activating effect of the plasminogen activators on plasminogens of diferent mammalia species//Thrombosis Research, 1995*), обґрунтовано ряд методів анестезіологічного забезпечення за комп'ютерним аналізом варіабельності серцевого ритму, одержано 14 патентів на винаходи, розроблено та запроваджено у практику ветеринарної медицини 10 лікувально-профілактичних препаратів (тіотриазолін, імзауф, вірутрицид, песил, ентеросгель та інші), 12 науково-методичних рекомендацій.

Ним опубліковано близько 350 наукових праць, у тому числі 16 монографій, підручників, посібників, довідників. У 2010 р. М. В. Рубленко став лауреатом конкурсу НААН «За видатні досягнення в галузі аграрної науки і освіти»

М. В. Рубленко був членом Президії НААН; заступником голови науково-методичної комісії з напрямку ветеринарна медицина; член редколегії наукових журналів «Вісник аграрної науки», «Ветеринарна медицина України»; міжвідомчого тематичного науко-

вого збірника «Ветеринарна медицина», «Вісника Білоцерківського НАУ» та інших; член експертної ради ВАК України трьох каденцій, науково-технічної ради та фармакологічної ради Державної ветеринарної та фітосанітарної служби України; член спеціалізованої вченої ради із захисту докторських дисертацій; був головою міжвідомчої комісії з біоетики і біобезпеки у галузі ветеринарної медицини; співголовою міжвідомчої робочої групи з реалізації Імплементаційної Угоди з біобезпеки між МО США, МОЗ України, НААН та Державної ветеринарної та фітосанітарної служби України.

Під його керівництвом захищено 8 кандидатських дисертацій.

М. В. Рубленко нагороджений Почесними грамотами Міністерства аграрної політики України (2000, 2005), йому присвоєно звання «Відмінник аграрної освіти і науки України»: III ступеня — у 2004 р., II ступеня — у 2006 р. У 2007 р. його нагороджено знаком Пошани Міністерства аграрної політики України, у 2008 р. - Почесною відзнакою Львівського національного університету ветеринарної медицини і біотехнологій ім. С. З. Гжицького, у 2009 р. — Почесною відзнакою Російської сільськогосподарської академії «За досягнення в області ветеринарної науки» та золотою відзнакою Національного наукового центру ветеринарної медицини Польщі (м. Пулова).

## ВИХОВАНЦІ УНІВЕРСИТЕТУ ТА ВИКЛАДАЧІ, ЩО УСЛАВИЛИ АЛЬМА-МАТЕР

### ПОЛІТИЧНІ ТА ДЕРЖАВНІ ДІЯЧІ

**Гаркуша Микола Андрійович**  
(1914–1991)

*Міністр меліорації і водного господарства УРСР (1965–1985 рр.),  
заслужений меліоратор УРСР*

Народився в родині селянина, в селі Городище Городищенського району Київської області, де в 1929 році закінчив семирічну школу.

Свою трудову діяльність розпочав у 1932 році після закінчення Городищенського сільськогосподарського технікуму агрономом у колгоспі «Перелом» Лохвицького району Полтавської області, а згодом дільничим агрономом Корсунь-Шевченківської МТС Київської області.

Після закінчення у 1940 р. Білоцерківського сільськогосподарського інституту працює старшим агрономом в радгоспі «Черемошне» Житомирської області.

У роки Великої Вітчизняної війни М.А. Гаркуша перебував у діючій армії. Бере участь у боях з німецько-фашистськими військами на Воронезькому, I та IV Українських фронтах. За бойові заслуги нагороджений орденом Червоної Зірки, Вітчизняної війни II ступеня, медаллю «За бойові заслуги».

Після демобілізації, з 1946 року працює директором учгоспу Білоцерківського сільськогосподарського інституту, а з 1950 року – головою Білоцерківської районної ради народних депутатів трудящих.

У 1952 році М.А. Гаркуша переходить на партійну роботу і працює першим секретарем Богуславського райкому Компартії, а



через два роки він обирається секретарем Київського обкому Компартії України.

З 1962 по 1963 роки знаходиться на посаді радника по сільському господарству при уряді Республіки Куба.

З 1963 року М.А. Гаркуша працює головою Державного виробничого комітету по зрошувальному землеробству і водному господарству Української РСР. За два роки він провів велику організаційну роботу зі створення бази для виконання всіх робіт водогосподарського комплексу і виділення меліорації в Україні в окрему галузь – Міністерство меліорації і водного господарства, а в 1965 році став першим його міністром, очолював міністерство до виходу на заслужений відпочинок (грудень 1984 року).

За роки роботи М.А. Гаркуші на посаді міністра, в системі Мінводгоспу УРСР було створено два могутні главки «Головпівденводбуд» і «Головмеліоводбуд».

Під безпосереднім керівництвом М.А. Гаркуші міністерство виконувало функції з регулювання, використання і охорони водних ресурсів у республіці, експлуатації водосховищ міжгалузевого значення, нагляду за дотриманням міжнародних угод із запобігання забруднення берегових зон Чорноморського і Азовського морів, прикордонних рік. Основним напрямом розвитку меліорації і водного господарства в Україні було створення великих водогосподарських систем, таких як Північно-Кримський канал, Приазовська, Краснознам'янська, Бортницька зрошувальна, Ірпінська, Трубізька, Брегівська, Латорицька осушувально-зволожувальна, які стали запорукою виробництва сільгосппродукції. Була створена нова галузь рослинництва – рисосіяння в Кримській, Херсонській та Одеській областях на площі 62 тис. га. Уже в 1985 році на меліорованих землях України вирощувалось близько 20 % продукції рослинництва замість 6,5 % в 1965 р., майже 60 % овочів, п'ята частина кормів. Площі зрошувальних і осушувальних систем збільшилися у 4,4 і 2,2 рази і склали відповідно 2398 і 2985 тис. га.

Особливо великий внесок зробив М.А. Гаркуша в розвиток меліорації і водного господарства Київської області, покращення соціально-побутових умов водогосподарників Київщини.

Після обрання М.А. Гаркуші депутатом у жовтні 1965 року по Кременецькому виборчому округу Тернопільської області він проводив значну громадсько-політичну роботу як депутат Верховної

Ради Української РСР і як голова правління Українського відділення Товариства радянсько-кубинської дружби.

За високі трудові здобутки і громадсько-політичну діяльність М.А. Гаркуша нагороджений двома орденами Леніна, орденом Жовтневої революції, двома орденами Трудового Червоного Прапора, орденом Дружби народів, десятьма медалями, Почесною Грамотою Президії Верховної Ради УРСР, йому присвоєно почесне звання «Заслужений меліоратор УРСР».

## **Попльовкін Трохим Трохимович**

**(1915–1977)**

*Міністр радгоспів УРСР,  
Міністр заготівок УРСР*

Народився в селищі Волково Ельнінського району Смоленської області. У 1956 році закінчив зоотехнічний факультет Білоцерківського сільськогосподарського інституту.

З 1939 року працював на партійній роботі, був заступником Голови Держплану УРСР, в різні роки очолював Сумську обласну раду, Донецький та Миколаївський обкоми КПУ. Обирався депутатом Верховної Ради СРСР та УРСР.

У 1969–1975 рр. – міністр радгоспів Української РСР, з 1975 р. та до 25 лютого 1977 р. – міністр заготівок УРСР.

Висококваліфікований фахівець, енергійний керівник та активний організатор сільськогосподарської галузі. Трохим Трохимович усі свої сили, знання та досвід віддавав зміцненню економіки держави, удосконаленню та розширенню матеріально-технічної бази хлібоприймальних та зернопереробних підприємств.

За самовіддану працю Т.Т. Попльовкін нагороджений трьома орденами Леніна, орденом Трудового Червоного Прапора, орденом «Знак Пошани», багатьма медалями.



Помер 25 лютого 1977 року. Похований на центральній алеї Байкового кладовища міста Києва.

**Собченко Володимир Федорович**  
**(1930–2014)**

*Надзвичайний і Повноважний Посол СРСР*



Народився у м. Біла Церква Київської області. В 1954 р. закінчив ветеринарний факультет Білоцерківського сільськогосподарського інституту.

З 1955 р. на партійній роботі: 1971–1973 рр. – секретар, 1973–1978 рр. – 2-й секретар Вінницького обкому КПУ.

У 1980 р. закінчив Дипломатичну академію МЗС СРСР і з того часу був на дипломатичній роботі: 1980–1986 рр. – Надзвичайний і Повноважний Посол СРСР в Лаосі, 1986–1991 рр. – Надзвичайний і Повноважний Посол СРСР в Тунісі.

1975–1980 рр. обирався депутатом Верховної Ради УРСР. У 1991 р. вийшов у відставку.

Нагороджений орденами Жовтневої Революції, Дружби народів, «Знак Пошани».

Помер в 2014 році.

**Даниленко Анатолій Степанович**  
**1953 р. народження**

*Ректор Білоцерківського національного аграрного університету,  
доктор економічних наук, професор,  
академік Національної академії аграрних наук України,  
державний службовець I-го рангу, відмінник освіти України*

Народився в селі Карапиші Миронівського району Черкаської області. В 1970–1976 рр. навчався в Білоцерківському сільськогосподарському інституті.

ському інституті, отримав спеціальність ветеринарного лікаря. В 1980–1983 рр. навчався заочно в Уманському педагогічному інституті, отримав спеціальність вчителя біології.



У 1991 р. закінчив школу менеджерів при науковому товаристві інтеграції «Євроштус» у Будапешті. 2001 р. закінчив Інститут післядипломної освіти Рівненського державного технологічного університету, де отримав спеціальність інженера-землевпорядника.

У 2003 р. в Угорщині вивчав досвід управління державними орними землями та національну кадастрово-реєстраційну систему. У 2004 р. вивчав досвід Фінляндії та інших Скандинавських країн в галузі управління земельними ресурсами і, зокрема, доцільність запровадження національних кадастрово-реєстраційних систем. У 2005 р. закінчив курси підвищення кваліфікації з грошової оцінки земельних ділянок. У 2009 р. – курси експертів із оцінки земель.

У 1976–1981 рр. працював ветеринарним лікарем колгоспу с. Карапиші, в 1981–1986 рр. – головою колгоспу ім. Куйбишева с. Яхни, в 1986–1991 рр. – головою колгоспу ім. Бузницького, м. Миронівка. У 1989 р. був обраний депутатом Верховної Ради Радянського Союзу.

На початку 90-х років А.С. Даниленко очолив колективне сільськогосподарське підприємство в с. Карапиші. Земляки обирали його народним депутатом України 2-х скликань. У Верховній Раді України очолював Комітет з питань агропромислового комплексу, земельних ресурсів та соціального розвитку села. Цю роботу продовжував у 1995–2005 рр., працюючи головою Державного комітету земельних ресурсів, а пізніше – головою Державної адміністрації Черкаської області.

2005–2008 рр. – завідувач кафедри, директор Навчально-наукового інституту земельних ресурсів та природознавства Національного аграрного університету.

А.С. Даниленко автор понад 125 наукових праць, 5 монографій, 5 навчальних посібників. Йому належить наукове обґрунтування і практична реалізація ряду нових підходів до форм інтеграції сільськогосподарської науки з виробництвом. Наукові розробки А.С. Даниленка

довели свою життєздатність, адже були апробовані в господарствах і забезпечили виживання цих господарств у складних економічних умовах та ефективний розвиток у довгостроковій перспективі.

А.С. Даниленко брав безпосередню участь у розробці і затвердженні десяти Законів України, двох Указів Президента України, Десяти Постанов Верховної Ради і Кабінету Міністрів України, одинадцяти нормативно-правових актів, в тому числі чотирьох Програм і Концепцій реформування АПК України.

З 2008 року Анатолій Степанович Даниленко ректор Білоцерківського національного аграрного університету.

З перших днів своєї діяльності А.С. Даниленко спрямував роботу на розвиток та підтримку в належному стані матеріально-технічної бази університету. Було завершено будівництво та здано в експлуатацію навчальний корпус № 10, збудовано котельню на твердому паливі для корпусів № 8, 9, 10, проведено реконструкцію котельень навчальних корпусів № 1–5, реконструйовано фонтан в університетському сквері, обладнано і відкрито три їдальні в корпусах № 8 та 9, в гуртожитку № 4 та шість буфетів у навчальних корпусах і гуртожитках. Суттєво покращено матеріальний стан гуртожитків. Створено новий конференц-зал, який має технічні можливості для проведення скайп-конференцій.

Немало зроблено ректором для розширення регіонального освітнього університетського центру. Отримано державні акти на право власності земельних площ ННДЦ, коледжу та всіх технікумів центру.

З метою посилення практичної підготовки майбутніх спеціалістів створено навчально-практичні центри університету на матеріально-технічній базі 14 передових виробничих і переробних підприємств різних форм власності.

Важливою практичною базою є університетський навчально-науково-дослідний центр. Сьогодні він перетворений у сучасне модельне господарство, де використовуються новітні технології в рослинництві і тваринництві. ННДЦ – це база для практичних занять студентів та дослідницьких експериментів науковців, а також виробничий центр, який дає змогу заробляти певні кошти від реалізації продукції. ННДЦ демонструє стале економічне зростання і вже сьогодні може слугувати полігоном для проведення виробничої практики з підготовки високопрофесійних фахівців агропромислового комплексу та підвищення їхньої кваліфікації.

Ректор А.С. Даниленко успішно поєднує організаційну, викладацьку та наукову діяльність. Бере безпосередню участь у підготовці науко-



вих кадрів. Під його керівництвом захищено 2 докторські та 5 кандидатських дисертацій.

Справжній талант організатора і керівника, активна громадянська позиція А.С. Даниленка, успішне вирішення цілого ряду освітянських проблем дуже швидко дали свої позитивні результати. БНАУ протягом останніх років надійно утримує Почесне звання «Лідер національної освіти». Міністерство аграрної політики та продовольства України нагородило університет золотими медалями в конкурсі у номінаціях «Наука» та «Наука. Освіта. Інформація».

В університеті існують давні традиції духовного і культурно-естетичного виховання студентів, які підтримує А.С. Даниленко. Зараз працює 9 колективів художньої самодіяльності, серед них 4 мають почесне звання «народний». Щорічно проводиться близько 90 культмасових заходів як у університеті, так і в місті, районі, областях.

Велику увагу ректор А.С. Даниленко приділяє фізичному вихованню молоді. На чотирьох Універсіадах Міністерства аграрної політики та продовольства України, які проводяться через кожні 2 роки, команда університету постійно стає переможцем у загальнокомандному заліку.

Серед студентів 1 заслужений майстер спорту, 9 майстрів спорту міжнародного класу, 60 майстрів спорту, 62 кандидати у майстри спорту, 30 студентів-спортсменів входять до складу збірної команди України з різних видів спорту. За період 2008–2012 рр. 104 студенти брали участь у міжнародних, 586 у державних та 149 в обласних спортивних змаганнях.

Серед стратегічних цілей в освітянській політиці ректора А.С. Даниленка – подальше інтегрування у світову освітянську систему, офіційне утвердження університету в статусі міжнародного. Студенти та викладачі беруть участь у міжнародних програмах стажування та навчання: Fulbright, Tempus, ISFRADA, Amitie sans Frontiers, APOLLO, DAAD та інших. Укладено угоди про співпрацю з університетом прикладних наук м. Дронген (Нідерланди), Політехнічним університетом Шу-Де (Тайвань) та пролонговано з Федерацією «Обмін Франція–Україна».

У консорціумі з європейськими та українськими партнерами було виграно освітній проект ЄС Темпус «Кваліфікаційні рамки для екологічних наук в українських університетах (QANTUS)». З метою інтеграції в європейський освітній простір БНАУ працює з університетом ім. Юстуса Лібіха, м. Гіссен (Німеччина) над узгодженням навчальних планів

відповідно до спільної магістерської програми з подвійними дипломами.

Анатолій Степанович Даниленко академік Національної академії аграрних наук України, заслужений працівник сільського господарства України, державний службовець 1-го рангу, відмінник освіти України.

Він нагороджений орденом Святого Нестора Літописця, орденами «За заслуги» III ст. та «Знак Пошани», медаллю «За заслуги» III ст., Почесною грамотою Кабінету Міністрів України.

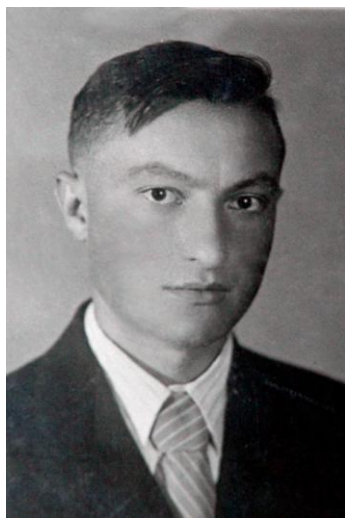
## ***ДЕПУТАТИ ВЕРХОВНОЇ РАДИ СРСР та УКРАЇНИ***

### **Авраменко Степан Степанович**

**(1918–2010)**

Народився в с. Шамраївка Сквирського району Київської області.

У 1935 році закінчив Білоцерківський зооветеринарний технікум, а у 1941 році – ветеринарний факультет Білоцерківського сільськогосподарського інституту.



У 1941–1949 рр. працював ветеринарним лікарем, головним ветлікарем, завідувачем Барабинским районним відділом сільського господарства Новосибірської області. З 1949 по 1985 рік – на господарській та партійній роботі на Далекому Сході.

Депутат Верховної Ради СРСР 6–11 скликань.

Нагороджений двома орденами Леніна, трьома орденами Трудового Червоного Прапора, орденом Жовтої Революції та орденом

Дружби народів, дев'ятьма медалями.

## **Погребняк Петро Леонтійович** (1928–1980)



Народився в селі Верблюжці Новгородківського району Кіровоградської області в родині робітника. Трудову діяльність розпочав у 1945 році авіамотористом Криворізької авіаційної школи Дніпропетровської області.

У 1954 році закінчив ветеринарний факультет Білоцерківського сільськогосподарського інституту. У 1954–1962 роках – старший ветеринарний лікар Орлівщинської машинно-тракторної станції Дніпропетровської області, головний ветеринарний лікар району. У 1962–1970 роках — 1-й заступник начальника Дніпропетровського обласного управління виробництва і заготівель сільськогосподарських продуктів, 1-й заступник голови виконкому Дніпропетровської обласної Ради депутатів трудящих.

З лютого 1971 року — міністр сільського господарства УРСР, з 1976 року – 1-й заступник Голови Ради Міністрів УРСР. Обирався депутатом Верховної Ради УРСР 8-го і 9-го скликань, депутатом Верховної Ради СРСР 9–10-го скликань.

Нагороджений двома орденами Леніна, орденом Трудового Червоного Прапора, двома орденами «Знак Пошани» медалями.

Помер 1 лютого 1980 року. Похований у Києві на Байковому кладовищі.

## **Бесараб Анатолій Миколайович** 1937 р. народження

В 1964 році закінчив зоотехнічний факультет Білоцерківського сільськогосподарського інституту. З 1965 р. працював головним зоотехніком радгоспу ім. Шевченка, з 1970 р. – директором радгоспу «Городянський». З 1977 р. – голова колгоспу ім. Фрунзе Городянського району Чернігівської області.



Заслужений зоотехнік України.  
Обирався депутатом Верховної Ради  
СРСР.

### **Ейсмонт Володимир Юхимович** **1938 р.народження**

Народився в с. Озерна Білоцерківського району Київської області в сім'ї селян. У 1956 р. вступив до Білоцерківського сільськогосподарського інституту на зоотехнічний факультет. Після закінчення інституту працював за фахом.



У 1978 р. – заступник голови виконкому Білоцерківської районної Ради, начальник управління сільського господарства, 1987 р. – генеральний директор Білоцерківського агропромислового комбінату «Рось».

У 1990 обраний депутатом Верховної Ради України.

Нагороджений орденом «Знак пошани». В.Ю. Ейсмонту присвоєно почесне звання «Заслужений працівник сільського господарства».

## **Швець Валентин Родіонович**

**1939 р. народження**

Народився в с. Россохватка Шполянського району Черкаської області.



У 1959 р. закінчив Звенигородський сільськогосподарський технікум. Працював агрономом в колгоспі ім. Щорса у с. Россохватка.

Після служби в армії вступив до Білоцерківського сільськогосподарського інституту на агрономічний факультет. У 1969 р. закінчив БЦСГІ, отримав диплом з відзнакою.

З 25.01.1968 р. працював головою колгоспу в с.Коженики Білоцерківського району Київської області. З 1974 по 1990 рік працював на партійній роботі. В 1990–1992рр. – голова Кагарлицької районної ради. Обирався де-

путатом Верховної Ради України.

Нагороджений орденами Жовтневої революції і Трудового Червоного Прапора.

## **Михайлюк Василь Петрович**

**1949 р. народження**

Народився в с. Саливонки Васильківського району Київської області в сім'ї селян. У 1975 році закінчив агрономічний факультет Білоцерківського сільськогосподарського інституту. Працював на партійній та господарській роботі. З 1985 р. – голова правління колгоспу «Хлібороб» села Велика Вільшанка, 1993 р. – голова правління ВАТ «Птахофабрика «Україна».



В 2000 р. очолював Головне управління праці та соціального захисту населення Київської облдержадміністрація. Член-кореспондент Міжнародної кадрової академії. Заслужений працівник сільського господарства України. Нагороджений орденом Данила Галицького.

У 1990 р. обирався народним депутатом України.

### **Гончаренко Іван Сергійович**

**1950 р. народження**



Народився в с. Денихівка Тетіївського району Київської області.

У 1971 році закінчив агрономічний факультет Білоцерківського сільськогосподарського інституту.

З 1972 р. працював агрономом , керуючим відділком, а з 1975 р. – головним агрономом радгоспу «Шевченківський» Тетіївського району Київської області.

Депутат Верховної Ради УРСР 11-го скликання.

### **Рябоконе Олександр Григорович**

**1958 р. народження**

Народився в с. Великополовецьке Сквирського району Київської області. Закінчив Великополовецьку середню школу у 1975 р.



У 1975–1980 рр. навчався у Білоцерківському сільськогосподарському інституті на агрономічному факультеті. У 1996р. закінчив Київський університет ім. Т.Шевченка, юридичний факультет.

Після закінчення БЦСГІ працював за фахом. У 1990 р., очолюючи колгосп «Заповіт Ілліча», обирався депутатом Верховної Ради України. 1996 р. працював заступником голови Державного комітету України з земельних ресурсів. Нагороджений орденами «За заслуги» II і III ступенів.

---

## ГЕРОЇ УКРАЇНИ

### Чернишенко Володимир Ілліч 1937 р. народження

Народився у місті Біла Церква Київської області. Трудову діяльність розпочав у 1953 році робітником

У 1954-1959 роках навчався у Білоцерківському сільськогосподарському інституті, отримав спеціальність агронома.

Процював за фахом у радгоспі «Червона Зірка» Баришівського району Київської області. Молодого керівника відділку помітили і невдовзі призначили на посаду головного агронома. За шість років напруженої роботи він зумів вивести господарство в розряд найкращих у районі. У 1968 році він став директором радгоспу «Красилівський» та Богданівської птахофабрики, а у 1975 р. його призначили директором Дарницького тресту овоче-молочних радгоспів Київської області.

У 1981 році Чернишенко Володимир Ілліч став директором радгоспу-комбінату «Тепличний» (з 1997 року – Відкрите акціонерне товариство «Комбінат «Тепличний») Броварського району Київської області. Нині Відкрите акціонерне товариство «Комбінат «Тепличний» – один з основних постачальників екологічно чистих овочів захищеного ґрунту для населення.

ВАТ «Комбінат «Тепличний» визнано переможцем Всеукраїнського конкурсу на звання «Кращий роботодавець року» за 2001 рік (по Україні) та за 2002-2004 роки (по області). Нагороджено дипломом за перемогу у конкурсі «Кращий виробник овочевої продукції 2004 року».

Комбінат інвестує кошти в соціальні програми: збудовано 20 житлових будинків, в яких проживає 2450 осіб, дитячий садок на 140 місць, школу на 1180 учнів. Уведені в експлуатацію торго-





вельний центр, будинок культури, спортзал, АТС, пошту, оздоровчий пункт, магазин тощо.

В.І.Чернишенко нагороджений орденами Трудового Червоного Прапора ,»Знак Пошани» ,медалями «За трудову доблесть» , золотою медаллю Міжнародної кадрової академії «За ефективне управління» , орденем князя Ярослава Мудрого V ступеня, почесною нагородою «Золотий Ягуар» за бездоганну репутацію в бізнесі та високу якість продукції і послуг, трудовими відзнаками.

Указом Президента України Володимиру Іллічу Чернишенку у 2009 р. присвоєно звання Герой України з врученням ордена Держави.

### **Карасик Юрій Михайлович** **1939 р. народження**

Народився у місті Козелець Чернігівської області. У 1961 році закінчив Білоцерківський сільськогосподарський інститут, за фахом ветеринарний лікар. Трудову діяльність розпочав завідувачем ветеринарної дільниці в Козелецькому районі Чернігівської області. З 1970 року працював на керівних посадах на підприємствах системи агропромислового комплексу СРСР у Запорізькій та Чернігівській областях.

З грудня 1992 по серпень 1995 року - Міністр сільського господарства і продовольства України.

У 1994 році обраний депутатом Верховної Ради України II скликання. З 1995 року – радник Президента України з питань агропромислової політики, з серпня 1996 року – голова Херсонської обласної державної адміністрації. З липня 1997 року – Міністр агропромислового комплексу України. У 2000 – 2006 рр. – радник Прем'єр-міністра України; радник Президента України.

У 2001 році очолив ВАТ «Племін-



ний завод «Олександрівка» (Бориспільський район Київська область). У 2002 році на його базі було створено ЗАТ «Племінний завод «Агро-регіон», яке змогло швидко увійти до когорти іменитих свинарських ферм спеціалізуючись на розведенні крупної білої породи англійської селекції.

Ю.М.Карасик – двічі лауреат Державної премії України в галузі науки і техніки, почесний член Української академії аграрних наук ,голова ради Національного об'єднання з племінної справи в тваринництві «Укрплемоб'єднання. Нагороджений орденами Трудового Червоного Прапора та «Знак пошани».

Указом Президента України Юрію Михайловичу Карасику у 2009 році присвоєно звання Герой України з врученням ордена Держави.

## **Шаповал Михайло Васильович**

**1946 р. народження**

Народився в смт Чемерівці Хмельницької області. Після смерті матері в 1957 році і смерті через два роки від фронтової контузії батька - Михайло з молодшим братом Сергієм потрапив в Дашевський дитячий будинок Вінницької області.



Вступив в Іллінецький зоологічний технікум і отримав спеціальність зоотехніка. Після закінчення технікуму працював за розподілом бригадиром тваринників Антонінського цукрового комбінату в Красилівському районі Хмельницької області. Через рік посів посаду зоотехніка у колгоспі ім. Петровського села Пампушки.

У 1970 році Михайло Васильович здобув вищу освіту, закінчивши Білоцерківський сільськогосподарський інститут.

У цьому ж році жителі села Біла Чемеровецького району попросили його стати головним зоотехніком в їхньому колгоспі. У 1972 році був обраний секретарем парткому колгоспу ім. Б. Хмельницького села Біла.

У 1974 році був обраний головою колгоспу «Ленінський шлях» села Кутківці Чемеровецького району. Після перетворення цього колгоспу в радгосп «Восход», Шаповал повернувся в колгосп ім. Б. Хмельницького головним економістом і в 1977 році був обраний головою колгоспу ім. Б. Хмельницького, в 1980 році - головою колгоспу ім. Леніна, с. Летава, Чемеровецький район Хмельницької області.

Колгосп ім. Леніна був нагороджений орденом Леніна, а у 90-ті роки він був перетворений в сільськогосподарський кооператив «Летава», де Шаповал М. В. працює донині. Предметом гордості Михайла Васильовича є музей історії села, в якому відображена трудова діяльність летавчан кількох поколінь. Журналістами України цей музей визнаний кращим сільським музеєм.

Шаповал М. В. нагороджений орденом «За заслуги» III ст.

В 2011р. за визначні особисті заслуги перед Українською державою у розвитку сільського господарства, впровадження прогресивних технологій та передових форм господарювання, багаторічну самовіддану працю Шаповалу Михайлу Васильовичу присвоєно звання Герой України з врученням ордена Держави.

## **Боримський Іван Арсенюви** **1951 р. народження**

Народився у селі Софіївка Калинівського району Вінницької області. Після військової служби навчався у Білоцерківському сільськогосподарському інституті, який закінчив 1976 року, здобувши фах вченого агронома. Працював у селі Радівка Калинівського району керуючим відділком, а згодом заступником голови колгоспу.

З січня 1980 року – голова колгоспу «Промінь» (нині – сільськогосподарське товариство «Промінь») села Черепашинці Калинівського району Вінницької області. Спеціалізацією товариства є відгодівля великої рогатої худоби та свиней ; вирощування цукрових буряків, зернових та кормових культур. У 2012 році господарство реалізувало 850 тонн м'яса – це приблизно третина від усієї кілько-

сті м'яса, виробленого в усьому Калинівському районі. Середній надій молока на корову становив більше 5 тисяч літрів. Рентабельність тваринництва на підприємстві дорівнювала 27%. За рівнем оснащення інженерно-технічного комплексу йому нема рівних по всій Вінниччині. Загалом, протягом 2009–2013 років на підприємстві на технічну модернізацію основних засобів виробництва було вкладено понад 25 мільйонів гривень.

Не шкодує Іван Арсеньович грошей і на підтримку соціальної сфери.

Школа, дитсадок, амбулаторія сімейної медицини, будинок культури, бібліотека, харчування дітей, придбання меблів – на всі наші потреби господарство постійно виділяє кошти. За 2012 рік на підтримку соціальної сфери сіл Черепашинці та Заливанщина, а також окремих категорій місцевих жителів господарство витратило 1 мільйон 15 тисяч гривень.

Нагороджений орденом «За заслуги» I-го, II-го і III-го ступенів, Почесною грамотою Верховної Ради України. Відзначений Почесною відзнакою «За заслуги перед Вінниччиною».

Указом Президента України Івану Арсеньовичу Боримському у 2013 році присвоєно звання Герой України з врученням ордена Держави.

### **Засуха Тетяна Володимирівна** **1964 р. народження**

Народилася в селі Пологи Васильківського району Київської області.

У 1986 році закінчила Білоцерківський сільськогосподарський інститут за спеціальністю зооінженер. У 1992-му - біологічний факультет Київського державного педагогічного інституту. Кандидат біологічних наук. Доктор сільськогосподарських наук.



У 1986-1994 рр. працювала головною зоотехніком, головною колгоспу (пізніше - сільгоспідприємства) ім.Щорса в селі Ковалівка Васильківського району на Київщині. 1994-1998 рр. - голова правління агрофірми Світанок, створеної на базі сільгоспідприємства ім.Щорса.



Агрофірма «Світанок» бере активну участь в процесі реалізації тваринницької продукції. Господарство має власний цех по переробці м'яса. Тут виготовляють 14 найменувань якісної та смачної продукції, яку мають змогу куштувати і мешканці навколишніх сільських населених пунктів, і жителі смт. Гребінки, с. Саливінки, м. Біла Церква. В с. Вінницькі Стави працює пекарня, де виготовляють хлібобулочні вироби як для потреб господарства, так і з метою реалізації.

За 12 років наполегливої і завзятої праці агрофірма «Світанок» на чолі з Тетяною Володимирівною Засухою перетворила навколишні населені пункти із звичайних сільських на сучасні європейські міні-містечка. За кошти господарства було завершено газифікацію, проведено централізоване водопостачання в населених пунктах, які входять до складу агрофірми збудовано декілька магазинів, дитячий садок, салон краси в с. Ковалівка, де працює перукарня, цех пошиття одягу, майстерня по ремонту взуття, лазня з басейном, поштово-телеграфний комплекс. В господарстві діє спортивний комплекс, створено футбольну, волейбольну і хокейну команди, проводяться змагання, шахові турніри.

Агрофірма «Світанок» стала яскравим переконалим зразком поєднання вдалого господарювання та застосування передових технологій виробництва в умовах ринкової економіки.

Тетяна Володимирівна Засуха обиралася народним депутатом України III, IV, V і VI скликань.

Нагороджена орденом «За заслуги» II та I ступенів У серпні 2003-го удостоєна звання Герой України з врученням ордена Держави.

## **Бобов Геннадій Борисович** **1965 р. народження**

Народився в місті Васильків Київської області. Працював помічником бурильника Південнотаркосалінської нафтогазо-розвідувальної експедиції (РФ, Ямало-Ненецький автономний округ), машиністом холодильних установок оптово-торгівельної бази Васильківської райспоживспілки. У 1995-1997 роках – менеджер кооперативу «Будівельник», у 1997-2003 роках – директор товариства з обмеженою відповідальністю «Квадр».

В 2010 році закінчив економічний факультет Білоцерківського національного аграрного університету.

3 травня 2004 року – генеральний директор товариства «Панда» села Селище Корсунь-Шевченківського району Черкаської області. Під його керівництвом цукровий завод із збанкрутілого підприємства став рентабельним працюючим підприємством з постійним нарощуванням об'ємів і темпів росту виробництва.

Сьогодні ТОВ «Панда» є одним з найбільших інвесторів в економіку Черкаської області. Компанія модернізує підприємства та створює нові робочі місця, піднімає підприємства. В соціальній сфері реалізується більше півсотні проектів – газифікуються села, надається системна допомога школам, лікарням тощо.

Указом Президента України Геннадію Борисовичу Бобову в 2009 році присвоєно звання Герой України з врученням ордена Держави.



## **ГЕРОЇ СОЦІАЛІСТИЧНОЇ ПРАЦІ**

### **Мямліна Людмила Іванівна 1914 р. народження**

Народилася 14 січня 1914 року на станції Волокановка у Воронежській області. В 1915 році батьки переїхали до України.

Успішно закінчила семирічну школу і вступила до Сумського технікуму буряківництва, який через рік перевели у Білу Церкву, а потім на базі технікуму було створено Білоцерківський сільськогосподарський інститут.

Саме тут Людмила Іванівна по-справжньому захопилась тваринництвом. Ще під час студентської практики вона почала вести селекційну роботу на основі червоної степової породи. В інституті вона зустріла своє кохання – Михайла Андрійовича Потіху, з яким пройшла довгими дорогами сімейного та трудового життя.

Одержавши диплом зоотехніка, молоді спеціалісти поїхали на роботу до радгоспу у Веселому Поділлі, що на Полтавщині. Та плідна праця молодих зоотехніків була недовгою. Почалася війна і Михайло Андрійович був мобілізований до армії. А Людмила Іванівна разом з працівниками радгоспу взяли на себе евакуацію племінного стада корів. Їй вдалося відправити залізницею 100 найкращих корів у Південний Казахстан. Там вона і пропрацювала старшим зоотехніком до закінчення війни.

У 1945 році Людмила Іванівна повернулася в Україну – в Шполянський район, де разом з чоловіком почали відновлювати поголів'я сименталів на Павлівському відділку радгоспу (с. Матусів).

Селекційна робота, правильно організована годівля корів, дбайливий догляд дали змогу радгоспу по надоях молока та виробництву м'яса посідати перші місця в області.

За успіхи в селекційній роботі Людмилу Іванівну Мямліну нагородили орденом «Знак пошани», а через рік з ВДНГ вона привезла золоту медаль, а в 1955 році була нагороджена другим орденом «Знак пошани» та медаллю «За трудову доблесть».

У 1960 році Указом Президії Верховної Ради СРСР Людмилі Іванівні Мямліній було присвоєно звання Героя Соціалістичної Праці за успішний розвиток тваринництва Павлівського радгоспу у с. Матусів, забезпечення колгоспів та радгоспів високоякісною

племінною продукцією, за високі надії молока та перевищення планів здачі державі м'яса.

Пізніше Л.І.Мямліна разом з чоловіком переїхала до Білої Церкви, де певний час працювала на кафедрі годівлі тварин Білоцерківського сільськогосподарського інституту.

Похована в Києві на Байковому кладовищі.

## **Чарник Костянтин Тимофійович**

**1918 р. народження**

Народився 23 жовтня 1918 року в м. Білій Церкві в сім'ї робітника. Після закінчення ФЗУ в 1933 році працював слюсарем в Салівонківському цукрокомбінаті.

В 1935 році К.Т. Чарник вступає до Білоцерківського сільськогосподарського інституту, після закінчення якого у 1940 році був направлений на роботу в м. Алма-Ата ветеринарним лікарем «Головзаготхудоба Сходу».

З першого і до останнього дня Великої Вітчизняної війни він брав участь у боротьбі проти німецько-фашистських загарбників.

З 1947 по 1954 рік працював старшим ветлікарем в дослідному господарстві «Терезине».

В лютому 1955 року Чарника К.Т. обрано головою колгоспу «Радянська Україна» с. Матюші, де він працював до 1974 року.

К.Т. Чарник неодноразово обирався членом обкому, райкому та членом бюро райкому Компартії України, депутатом обласної, районної та сільської рад народних депутатів. Був делегатом ХХІІІ з'їзду КПРС, ІІІ Всесоюзного з'їзду колгоспників.

За досягнуті успіхи в сільськогосподарському виробництві та виявлені мужність в роки Великої Вітчизняної війни К.Т. Чарник удостоєний звання Героя Соціалістичної Праці, нагороджений трьома орденами Леніна, орденом Жовтневої революції

## **Собідко Федір Васильович**

Народився у 1919 р. в с. Червоне Немирівського району Вінницької області в сім'ї селянина. Закінчив 7 класів Червонянської семирічної школи. Працював у місцевому колгоспі на різних роботах.



В 1936 р. вступив на Гніванський робфак, після навчання виїхав на роботу в Луганську область, де працював на шахті №17 до вересня 1940 р. Потім був призваний в армію і просл

Після демобілізації в 1945 р. працював секретарем партійної організації Ситковецького МТС. Потім працював головою у колгоспах «Червоний колос», ім. Мічуріна.

З 1960 р. Ф.В. Собідко працював у с. Чуків Тульчинського району Вінницької області головою колгоспу «Зоря комунізму» (з 1977 р. – колгосп імені 60-річчя Великого Жовтня).

У 1962 р. закінчив середню школу і у 1963 р. вступив до Білоцерківського сільськогосподарського інституту на заочне відділення зооінженерного факультету, який закінчив у 1969 р. із присвоєнням кваліфікації вчений зоотехнік.

Станом на 1978 рік у колгоспі ім. 60-річчя Великого Жовтня працювало 11 спеціалістів з вищою освітою. Господарство спеціалізувалось на птахівництві і розведенні нетелей, продавало понад план десятки тонн м'яса, близько трьохсот тонн молока, більш як півмільйона штук яєць. Плани у цьому колгоспі виконувались із року в рік бездоганно. Висока рентабельність усіх без винятку галузей була тут закономірністю.

У господарстві постійно поліпшували породність стада, а молочнотоварна ферма з 1967 року занесена до держплемкниги.

Також при колгоспі існував завод, який переробляв послід на добриво.

За високі досягнення колгосп було двічі нагороджено перехідним Червоним прапором ЦК КПРС, Ради міністрів СРСР, ВЦРПС і ЦК ВЛКСМ. А голову колгоспу Федора Васильовича Собідка в 1978 році було удостоєно звання Героя Соціалістичної Праці. Він нагороджений двома орденами Леніна, орденом Жовтневої Революції, багатьма медалями

### **Клименко Іван Петрович**

Народився 18 березня 1924 р. в с. Каплинці, Пирятинського району Полтавської області. В 1951 році закінчив Білоцерківський сільськогосподарський інститут по спеціальності «агрономія».

Тривалий час працював головою колгоспу «Дніпро» с. Леськи Черкаської області. Указом Президії Верховної Ради СРСР за вида-

тні успіхи, досягнуті в розвитку сільськогосподарського виробництва та у виконанні плану продажу державі продуктів землеробства і тваринництва, Клименко Іван Петрович у 1986 р. удостоєний звання Героя Соціалістичної Праці.

Нагороджений орденом Леніна, двома орденами Трудового Червоного Прапора, орденом «Дружби народів».

### **Лавриненко Андрій Михайлович (1924-2003)**

Народився в селі Івківці Чигиринського району Черкаського округу Київської губернії (нині Черкаська область).

Закінчив дев'ять класів школи. Під час Великої Вітчизняної війни воював спочатку в партизанському загоні, потім в повітряно-десантних військах. У 1950 році був демобілізований, у 1955 році закінчив Білоцерківський сільськогосподарський інститут і був направлений на роботу головним агрономом на племзавод в Омській області.

З 1961 року Лавриненко працював директором радгоспу в Нововаршавському районі Омської області. За час його керівництва радгосп зі збиткового став рентабельним, перетворившись на великий агропромисловий комплекс.

Указом Президії Верховної Ради СРСР від 13 грудня 1972 р. за великі успіхи, досягнуті у збільшенні виробництва і продажу державі зерна, інших продуктів землеробства, і виявлену трудову доблесть на збиранні врожаю Андрію Михайловичу Лавриненко було присвоєно звання Героя Соціалістичної Праці з врученням ордена Леніна і золотої медалі «Серп і молот».

Керував радгоспом до 1980 року, потім продовжував працювати на господарських посадах. Проживав в Омську. Помер 15 червня 2003 р. на 79-му році життя.

Нагороджений орденами: Вітчизняної війни 2-го ступеня, Трудового Червоного Прапора, «Знак пошани» та медалями.

### **Біліченко Віктор Григорович**

Народився в 1930 році у селі Жабелівка, нині Вінницького району Вінницької області. У 1947 році закінчив семирічну школу в

селі Михайлівка, з 1947 по 1951 рік навчався у Немирівському будівельному технікумі.

З 1952 року почав працювати техніком-будівельником в колгоспі «Шлях Леніна» села Тростянець. У 1958 році був обраний головою цього колгоспу. Організував впровадження нових сортів пшениці, ячменю, цукрових буряків. Були придбані племінні корови і свині. У результаті вдалося домогтися швидкого зростання врожайності та виробництва продуктів тваринництва. Врожайність зернових в колгоспі протягом довгого часу досягала 40-45 ц/га, овочів - до 280 ц/га, цукрових буряків - до 550 ц/га; надої молока - до 4300 літрів від корови. Якщо в 1958 році в колгоспі було 280 корів, то в 1970 році їх було вже 600, крім того в колгоспі було 1200 свиней, 600 овець, 4000 курей. Колгосп мав понад 2 000 гектарів ріллі, 33 трактора, 10 комбайнів, 17 автомобілів. Були побудовані 12 ферм, ремонтна майстерня, цегельний завод, а також житлові будинки для колгоспників, школа, будинок культури. За рахунок колгоспу було побудовано 20 будинків для молодих фахівців.

За високі досягнення у розвитку сільського господарства колгосп в 1971 році був нагороджений орденом Трудового Червоного Прапора.

Указом Президії Верховної Ради СРСР за видатні успіхи, досягнуті в розвитку сільськогосподарського виробництва у виконанні плану продажу державі продуктів землеробства і тваринництва, Біліченку Віктору Григоровичу в 1971 році присвоєно звання Героя Соціалістичної Праці з врученням ордена Леніна і золотої медалі «Серп і Молот».

У 1978 році Біліченко Віктор Григорович без відриву від виробництва закінчив Білоцерківський сільськогосподарський інститут.

Працював генеральним директором сільськогосподарського товариства з обмеженою відповідальністю «Промінь» села Тростянець Тиврівського району.

Обирався депутатом Вінницької обласної ради, членом Тиврівського райкому партії. Був делегатом XXIV з'їзду КПРС, III і IV Всесоюзних з'їздів колгоспників.

**Грицай Микола Іванович**  
**(1938–1992 )**

Народився в селі Жовтневе нині Коропського району Чернігівської області в селянській родині. У 1953 році закінчив 7 класів середньої школи.

У 1953-1955 роках працював колгоспником колгоспу «Жовтнева революція». З квітня 1956 р. по листопад 1957р. працював трактористом.

Служив в армії. Після демобілізації повернувся в колгосп , працював трактористом . У 1965-1978 роках - ланковий механізованої бригади колгоспу «Жовтнева революція».

У 1971 році за одержання високого врожаю картоплі 253 центнера з гектара був нагороджений орденом Леніна.

Указом Президії Верховної Ради СРСР від 8 грудня 1973 за великі успіхи, досягнуті у Всесоюзному соціалістичному змаганні і виявлену трудову доблесть у виконанні прийнятих зобов'язань по збільшенню виробництва і продажу державі зерна, цукрових буряків, маслинових культур та інших продуктів землеробства , Грицаю Миколі Івановичу присвоєно звання Героя Соціалістичної Праці з врученням ордена Леніна і золотої медалі «Серп і Молот».

У 1976 році закінчив Майновський сільськогосподарський технікум, а в 1988 році - Білоцерківський сільськогосподарський інститут за спеціальністю «агрономія».

З 1978 по березень 1985 року працював завідувачем виробничої ділянки механізації колгоспу «Жовтнева революція». У березні 1985 року був обраний головою сільської ради народних депутатів Жовтневого. З 1990 року працював інспектором Держтехнагляду Коропського району.

Делегат 24-го з'їзду КПРС , з'їзду колгоспників УРСР у Києві . Неодноразово обирався депутатом сільської, районної та обласної ради народних депутатів.

Помер 28 січня 1992 року. Похований на Михайлівському кладовищі в м.Коропі.

Нагороджений 2 орденами Леніна та медалями, а також золотою, срібною і 2 бронзовими медалями ВДНГ.

## **Вертай Борис Прокопович**

**1939 р. народження**

Народився в с. Одинці Козелецького району Чернігівської області в сім'ї колгоспників. Після закінчення 10 класів Остерської середньої школи в 1956 р. почав трудову діяльність, працював в колгоспі водієм. З 1958 р. по 1961 р. навчався в Ніжинському технікумі механізації сільського господарства. Після закінчення технікуму працював в колгоспі «Шлях до комунізму» механіком. В 1962 р. призначається на посаду бригадира тракторної бригади колгоспу «Авангард» с. Одинці.

З 1963 р. Вертай Борис Прокопович впровадив глибоке рихлення картоплі. Під час вирощування картоплі він відмовився від застосування простого підгортача і виконав цю роботу за допомогою агрегату, який дозволяє одночасно проводити глибоке рихлення і підгортання.

За трудові досягнення Вертай Б.П. був удостоєний державних нагород: орденів Леніна, Жовтневої Революції, «Знак пошани», нагороджений медаллю «За доблесну працю». Був обраний депутатом сільської ради, членом правління колгоспу, членом райкому партії, членом райкому профспілки.

В 1973-1978 рр. Вертай Б.П. навчався на агрономічному факультеті Білоцерківського сільськогосподарського інституту (заочно), який закінчив з відзнакою.

В 1977 році Президією Верховної Ради СРСР Вертаю Борису Прокоповичу за високі показники тракторної бригади і колгоспу «Авангард» присвоєно звання Героя Соціалістичної Праці з нагородженням орденом Леніна і золотою медаллю «Серп і молот».

## **Окіпна Валентина Володимирівна**

**1939 р. народження**

Народилася у с. Бикова Гребля Білоцерківського району Київської області. У 1965 р. закінчила агрономічний факультет Білоцерківського сільськогосподарського інституту.

У 1965-1970 рр. працювала головним агрономом колгоспу ім. XXIV з'їзду КПРС у Білоцерківському районі, а у 1970 році очолила це господарство.

В 1974-1975 рр. - другий секретар Білоцерківського райкому партії, у 1975 -1980 рр. - перший секретар Ставищенського райкому Компартії України.

3 листопада 1980 року Окіпна Валентина Володимирівна працювала на посаді начальника Київської обласної інспекції Державного комітету по охороні природи.

Обиралася депутатом Верховної Ради УРСР 8-го скликання. Нагороджена орденами Леніна та Трудового Червоного Прапора, медалями.

## **Ткаченко Олександр Миколайович**

**1939 р. народження**

*Міністр сільського господарства УРСР*

Народився у місті Шпола Черкаської області. До вступу в інститут працював слюсарем Шполянської МТС.

У 1958 році вступив на агрономічний факультет Білоцерківського сільськогосподарського інституту. Після закінчення у 1963 р. направлений у Таращанський район, де працював спочатку на посаді агронома, а потім старшого агронома Таращанського райвідділу «Сільгосптехніка». З 1966 р. був на партійній та державній роботі.

У 1985р. – Міністр сільського господарства УРСР, 1989–1990 – Голова Держагропрому УРСР, 1991–1992 – Міністр сільського господарства УРСР.

1992 р. у Київському інституті народного господарства захистив кандидатську дисертацію «Організаційно-економічні фактори ефективності сільськогосподарського виробництва» (у формі наукової доповіді).

Народний депутат України 2-, 3-, 4-, 5-, 6-го скликань. Голова Верховної Ради України (III скликання) з 7 липня 1998 до 1 лютого 2000 рр.



Нагороджений орденами Знак Пошани, Трудового Червоного Прапора, Леніна, Жовтневої революції.

1999 р. за визначні особисті заслуги перед Українською державою в галузі державного будівництва, вагомий внесок у розвиток законодавчої бази України нагороджений орденом князя Ярослава Мудрого V ст.

*Героями Соціалістичної Праці* стали також випускники Білоцерківського сільськогосподарського інституту:

**Гриценко Володимир Павлович** – випускник агрономічного факультету 1962 року, перший секретар Іванівського райкому Компартії України ( Донецька область). Звання Героя присвоєно в 1973 р.;

**Пашенко Филімон Леонтійович** – випускник агрономічного факультету 1938 року;

**Шандренко Марк Кирилович** – випускник агрономічного факультету 1936 року, ланковий Меркенського бурякорядгоспу в Джамбульській області. Звання Героя присвоєно в 1948 р.

## **ЗАСЛУЖЕНІ ПРАЦІВНИКИ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА**

**Турчинович Анатолій Федорович  
(1932–1978)**

Народився в селі Веселовка Аджамського району Кіровоградської області в сім'ї сільських вчителів.

У 1950 році вступив до Білоцерківського сільськогосподарсько-го інституту на ветеринарний факультет. Закінчив навчання у 1955 році – це був 20-й випуск ветеринарних лікарів.

За направленням працював старшим ветлікарем Скадовської МТС у Херсонській області, завідувачем Широчанської ветеринарної дільниці.

У березні 1959 року переведений на посаду головного ветеринарного лікаря Великопетиської районної сільськогосподарської інспекції, потім головним ветлікарем Великопетиського району.

За високі досягнення у роботі в 1966 році отримав першу нагороду – медаль «За трудовое отличие».

Під керівництвом Анатолія Федоровича побудовані 3 ветеринарні дільниці. Ветеринарна служба Великолепетиського району працювала професійно злагоджено, завжди була в числі передових районів області. Основними напрямками його роботи було обслуговування тваринництва колективних господарств та боротьба з інфекційними, інвазійними та іншими захворюваннями.

У 1969 році за заслуги в розвитку сільського господарства Турчиновичу А.Ф. присвоєно почесне звання «Заслужений працівник сільського господарства Української РСР».



У квітні 1970 року нагороджений ювілейною медаллю «За доблестный труд».

25 липня 1978 року Анатолій Федорович Турчинович після важкої хвороби помер.

### **Дзевенко Анатолій Павлович 1935 р. народження**

Народився 10 квітня 1935 року в селі Фурси Білоцерківського району Київської області у родині колгоспників.

У 1954 році закінчив середню школу з золотою медаллю, у 1955 році вступив до Білоцерківського сільськогосподарського інституту на ветеринарний факультет.

Після закінчення інституту у 1960 році за направленням розпочав трудову діяльність на Херсонщині: займав посаду ветлікаря-епізотолога, потім бактеріолога районної ветлабораторії, восени 1966 року переведений до Херсонської облветлабораторії на посаду ветлікаря бактеріолога.





У 1967 році Анатолія Павловича призначено завідувачем новоствореного вірусологічного відділу облветлабораторії. Розпочавши з нуля, через рік відділ уже працював на курячих ембріонах, було освоєно імунофлюоресцентний метод діагностики на сказ та інші вірусні хвороби. Впроваджено вперше в господарствах області аерозольну вакцинацію птиці проти хвороби Ньюкасла, хвороби Ауескі свиней, налагоджено приготування сироватки крові реконвалесцентів ВРХ та інше. Спеціалісти вірусологічного

відділу проводять семінари-навчання з ветфахівцями районів.

За період роботи на посаді завідувача вірусологічним відділом Дзевенко А.П. написав понад 10 наукових статей з актуальних проблем ветеринарії, розробив та запровадив у практику поживне середовище вібриозу ВРХ (кампілобактеріоз), друкувався у ветеринарних виданнях.

За високий професіоналізм, сумлінну багаторічну працю багаторазово нагороджувався цінними подарунками та Почесними грамотами.

У 1991 р. йому присвоєно високе звання «Заслужений працівник сільського господарства УРСР».

### **Мілюк Андрій Олександрович** **1936 р. народження**

Народився в селі Нова Басань Бобровницького району Чернігівської області.

У 1956 р., після закінчення Ново-Басанської середньої школи № 1, був призваний до армії.

Після демобілізації 1959 р. вступив до Білоцерківського сільськогосподарського інституту на агрономічний факультет.

Після закінчення навчання в 1964 р. отримав спеціальність «вчений агроном». З грудня 1964 р. по березень 1976 р. працював керуючим відділу «Олександрія» Білоцерківської дослідної селекційної станції.



У 1976 р. захистив кандидатську дисертацію на тему: «Вплив мінеральних добрив на врожайність моркви» і отримав вчений ступінь кандидата сільськогосподарських наук.

22 березня 1976 р. був призначений на посаду директора учбово-дослідного господарства Білоцерківського сільськогосподарського інституту. Очоловав господарство 22 роки до виходу на пенсію в 1998 р. За цей період білоцерківський учгосп за своїми здобутками у впровадженні новітніх технологій в аграрне виробництво

і рівнем соціальних стандартів ввійшов до десятка кращих навчальних господарств колишнього СРСР. Зокрема, на Центральному відділку учгоспу здійснено газифікацію, проведено централізоване водопостачання і водовідведення житлових об'єктів та об'єктів господарювання, побудовано електростанцію, насосну станцію, 3 овочеві теплиці, пилораму, заправку ПММ на 100 тонн, лінію переробки та приміщення для зберігання 600 тонн картоплі, диспетчерський пункт, будинок овочівника та 3 житлові будинки (21 квартира). Створено умови для утримання й розведення 170 племінних коней.

На відділку Комсомольське проведена газифікація, побудовано 3 будинки (917 квартир), 2 артезіанські свердловини, сауну, їдальню, дороги, комплекс КРС на 600 голів, зерноочисний комплекс на 4000 тонн, комбикормовий завод, АВМ, склад сіна, ремонтну майстерню, сушильню кукурудзи на газу.

На відділку Глибичка проведено газифікацію та телефонізацію села, побудовано 2 одноквартирні будинки.

На відділку Пилипча впроваджено централізоване водопостачання, побудовано дитячий садок на 50 місць, будинок побуту, магазин, комплекс КРС на 1000 голів, ремонтну майстерню, пункт

хімізації на 3000 тонн, заправку на 480 тонн, 3 сауни на виробничих об'єктах (комплексі КРС, у свинарнику і майстерні), встановлено зерносушильний агрегат ОВБ-300, 2 АВМ під накриттям, налагоджено поливну систему на 500 га.

На відділку Городище проведена газифікація, побудовано дороги населеним пунктом і через дамбу, магазин, майстерню, трансформаторну підстанцію, заправку на 50 тонн, артезіанську свердловину, комплекс для КРС на 600 голів.

За ці роки в господарство було закуплено 1000 племінних телиць і близько 1500 свиноматок.

За багаторічну самовіддану працю на сільськогосподарській ниві Мілюка Андрія Олександровича відзначено орденами «Знак Пошани», Трудового Червоного Прапора, ювілейними медалями.

Указом Президента йому присвоєно звання «Заслужений працівник сільського господарства України».

## **Губенко Василь Іванович**

**1936 р. народження**



Народився в с. Баландино Кам'янського району Черкаської області в сім'ї селян.

1955 року закінчив Телепинську середню школу Кам'янського району Черкаської області. У 1958 році вступив на зооінженерний факультет Білоцерківського сільськогосподарського інституту, який закінчив у 1963 році.

З 1963 до 1972 року працював головним зоотехніком і головою колгоспу ім. Фрунзе смт. Рокитне Київської області.

У 1972 році вступив до аспірантури на кафедру економіки і організації сільськогосподарського виробництва Білоцерківського сільськогосподарського інституту. 1975 року після успішного захисту кандидатської дисертації працював асистентом, доцентом, з 1986 року – завідувачем кафедри організації і управління сільськогосподарського виробництва, нині – кафедра менедж-

менту зовнішньоекономічної діяльності та євроінтеграції. Одночасно з 1991 до 1997 р. був деканом економічного факультету університету. У 2004 році захистив докторську дисертацію. 2005 року присвоєно вчене звання професора.

У 1988–1990 рр. В.І. Губенко доклав багато зусиль для відкриття в університеті економічного факультету і першої на теренах колишнього СРСР спеціальності «Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності (1990 р.).

В.І. Губенко є відомим в Україні і за її межами ученим-економістом в галузі зовнішньоекономічної діяльності. Ним вперше у вітчизняній та зарубіжній науці й практиці розроблено модель збалансованості зовнішньоекономічної діяльності та способи підтримки її стійкості з урахуванням дестабілізаційних процесів на зовнішньому і внутрішньому ринках; опрацьовано механізм оптимального співвідношення економічної безпеки країни, лібералізації і протекціонізму зовнішньоекономічної діяльності та їх вплив на ціноутворення зовнішнього ринку, що сприятиме підвищенню конкурентоспроможності і динамічному розвитку зовнішньоекономічних відносин України в умовах її членства в СОТ і ЄС; розроблено і запропоновано єдину схему побудови взаємовигідного механізму Світової організації торгівлі і методики адаптації внутрішнього ринку України до умов СОТ, вивчено інші актуальні напрями розвитку економіки України.

В.І. Губенко опублікував понад 230 наукових і навчально-методичних праць, підготував трьох кандидатів економічних наук, під його керівництвом готуються до захисту ще 8 кандидатських дисертацій.

Професор Губенко з 2007 р. є головою спеціалізованої вченої ради з захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук у БДАУ, з 1994 р. – членом Всесвітнього Конгресу українських вчених-економістів, з 2000 р. – Конгресу вчених економістів-аграрників. Нагороджений дипломом і медаллю лауреата конкурсу за кращу наукову монографію із зовнішньоекономічних проблем, має урядові нагороди.

**Светільников Вільям Семенович**  
**(1936–2008)**

Вільям Семенович Светільников у 1960 р. закінчив ветеринарний факультет Білоцерківського сільськогосподарського інституту.



Багато років успішно працював за фахом.

З 1997 по 2008 рік був заступником директора з навчальної роботи Тульчинського технікуму ветеринарної медицини, членом республіканської методичної комісії.

За особистий внесок у розвиток аграрного сектору, аграрної освіти, підготовку висококваліфікованих спеціалістів йому у різні роки було присвоєно почесні звання «Заслужений працівник сільського господарства України» та «Заслужений учитель України».

Рішенням Тульчинської міської ради від 29 вересня 2010 року Вільяму Семеновичу Светільникову присвоєно звання «Почесний громадянин міста Тульчина».

**Ткачук Василь Микитович**  
**1937 р. народження**

Народився в селі Могильно Гайворонського району Кіровоградської області. В 1954 році закінчив середню школу в селі Могильно. Після закінчення з відзнакою Білоцерківського сільськогосподарського технікуму, вступив до Білоцерківського сільськогосподарського інституту на агрономічний факультет, який закінчив в 1962 році.

Після інституту працював керуючим відділком, агрономом на цукрокомбінаті.

В грудні 1965 році був зарахований до аспірантури на кафедру рослинництва БЦСГІ, яку закінчив в 1968 році. Після захисту канди-

датської дисертації йому було присвоєно науковий ступінь кандидата сільськогосподарських наук.

З 1969 працював асистентом, а з 1976 р.– доцентом на кафедрі рослинництва, з березня 1983 року і донині– завідувач кафедри. В.М. Ткачук має понад 130 опублікованих праць. Брав участь в міжнародних наукових конференціях у Румунії, Франції США. Під його керівництвом захищено чотири кандидатські дисертації.

Кафедра рослинництва є провідною випускною кафедрою на агрономічному факультеті.

Має урядові нагороди. 6 вересня 1995 року за особистий внесок у розвиток аграрної науки, підготовку висококваліфікованих спеціалістів йому присвоєно почесне звання „Заслужений працівник сільського господарства України», в 1997 році отримав відзнаку Міністерства сільського господарства України «Відміник аграрної освіти і науки» I ступеня.

В 1998 році рішенням Білоцерківської міської ради за заслуги перед містом занесений до „Золотого фонду» Білої Церкви.



## **Спека Семен Сергійович**

**1937 р. народження**

Народився у с.Щербашенці Богуславського району Київської області в родині селян.

У 1963 р. закінчив зоотехнічний факультет Білоцерківського сільськогосподарського інституту. У 1963–1973 рр. працював за фахом, у 1974–1990 рр. – старший науковий співробітник дослідної станції м'ясного

скотарства «Ворзель» Української сільськогосподарської академії, у 1990–1994 рр. заввідділом м'ясного скотарства ВНА «Україна», з 1994 р. завідувач лабораторії адаптивної селекції м'ясної худоби Інституту агроєкології та біотехнології НААН.

У 1981 р. захистив кандидатську дисертацію. Є одним з авторів поліської м'ясної породи великої рогатої худоби. Опублікував 78 наукових праць, має 7 авторських свідоцтв на селекційні досягнення у тваринництві.

У 1996 р. Семену Сергійовичу Спеці було присвоєно почесне звання «Заслужений працівник сільського господарства України».

## **Бунь Павло Іванович**

**1937 р. народження**

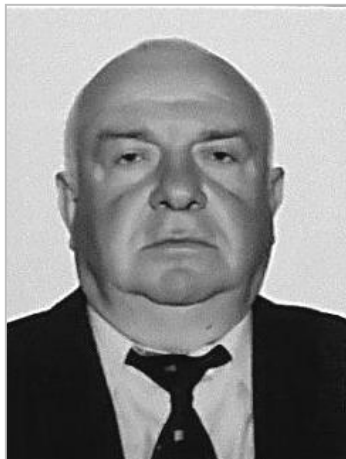
Народився 25 вересня 1937 р. в с. Слобода-Носковецька Жмеринського району Вінницької області. В 1955 р. закінчив Носковецьку середню школу, в 1960 р. зоотехнічний факультет Білоцерківського сільськогосподарського інституту.

Після закінчення з відзнакою інституту працював близько десяти років головним зоотехніком радгоспу ім. Шевченка с. Гореничі Києво-Святошинського району, начальником управління сільського господарства Києво-Святошинського райвиконкому, з 1974 р. – заступником директора Київського тресту овоче-молочних радгоспів.

З січня 1982 р. П.І. Буня призначили заступником начальника обласного управління – начальником відділу тваринництва.

За результатами роботи в галузі тваринництва 1989 р. Київська область вийшла на перше місце в Україні, а в колишньому СРСР кращі показники були лише в Московській області.

У відділі тваринництва облагропрому були зосереджені спеціалісти високої кваліфікації: Щербак М.М., Прима О.І., Мельник В.С., Воленко І.С., Сидоренко Г.М., Курта В.М., Найденко В.І., Лашко О.І.,



Даніш І.С., Свиридов А.П., Наумчук В.В., Миколенко В.І. та ін., які щоденно вирішували питання реалізації молока, м'яса та організації тримінної роботи молочних заводів та м'ясокомбінатів. У червні 1989 р. господарства щоденно виробляли понад 5 тис. тонн молока. Концентрація поголів'я худоби, глибока спеціалізація та інтенсифікація тваринництва себе виправдала і була та залишається перспективним напрямом розвитку галузі.

В області набула широкого розвитку комбикормова промисловість. Міжколгоспні та державні заводи переробляли понад 70 % зернофуражу, виробляли науково збалансовані корми для молочних ферм, нетельних та відгодівельних господарств.

Вивчався і впроваджувався досвід племзаводів «Плосківський», «Бортничі», «Совки», «Терезине» та ін.

Дуже напруженою була робота в період Чорнобильського лиха. Відділом тваринництва облагопрому були зроблені всі розрахунки щодо евакуації людей, худоби та матеріальних цінностей. За роботу по ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС П.І. Буня було нагороджено Почесною грамотою.

Після виходу на пенсію Павло Іванович працював у Київській обласній державній лабораторії ветеринарної медицини, де займався проблемами зоздоровлення господарств від інфекцій туберкульозу, лейкозу, перепрофілюванням господарств Поліської зони та ін.

## **Достоевський Павло Петрович**

### **1938 р. народження**

Народився у с. Далеке Кушнірове Миколаївського району Одеської області.

З 1952 по 1956 р. навчався в Ісаївському зооветеринарному технікумі Одеської області; 1956–1961 рр. – студент факультету ветеринарної медицини Білоцерківського сільськогосподарського інституту.

Після закінчення інституту працював за фахом. З 1971 по 1983 р. – начальник Великомихайлівського районного управління сільськогосподарства Одеської області та інструктор сільськогосподарського відділу ЦК Компартії України.



З 1983 р. обіймав посади начальника Головного управління ветеринарії з держветінспекцією Мінсільгоспу УРСР, головного державного ветеринарного інспектора УРСР.

З 1992 по 1997 р. – начальник Головного управління ветеринарії з держветінспекцією Мінсільгоспспроду України – головний державний ветеринарний інспектор Міністерства сільського господарства і продовольства України; 1997–1999 рр. – головний державний інспектор ветеринарної медицини України – голова Державного департаменту



ветеринарної медицини Міністерства агропромислового комплексу України; 1999–2001 рр. – голова Асоціації спеціалістів ветеринарної медицини України. З 2004 р. і дотепер – заступник генерального директора Української виробничо–комерційної корпорації із зоотехнічного і ветеринарного постачання «Укрзооветпромстач».

Очолюючи Державну ветеринарну службу України, він у 1986 р. з перших днів брав активну участь у ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС, організував і провів евакуацію худоби, налагодив дослідження тваринницької продукції в уражених областях на вміст радіонуклідів, очолив групу вчених з розробки рекомендацій щодо ведення тваринництва на забруднених територіях. За проведену роботу та активну участь у ліквідації наслідків аварії був нагороджений орденом «Знак Пошани».

Учене звання почесного професора Національного аграрного університету П.П. Достоєвському було присвоєно у 1998 р., у 2010 р. обрано почесним членом НААН Відділення ветеринарної медицини і зоотехнії. Нагороджений 7 медалями, удостоєний почесного звання заслуженого працівника сільського господарства України.

Автор понад 100 наукових праць, у тому числі 2 монографій, 2 підручників, 2 навчальних посібників, має 3 патенти.

## Ярошовець Василь Степанович

1938 р. народження

Народився у селі Путиловичі Лугинського району Житомирської області.

Після закінчення навчання в Білоцерківському сільськогосподарському інституті з дипломом вченого зоотехніка отримав направлення на роботу у Вінницьку область, де працював на різних посадах у сільськогосподарських органах Оратівського та Погребицького районів.

Був аспірантом-заочником інституту на кафедрі Федора Івановича Крутипороха. Обирався першим секретарем Оратівського та Вінницького райкомів комсомолу, пізніше другим та першим секретарем Вінницького обкому комсомолу.



У травні 1970 року на XVI з'їзді ВЛКСМ був обраний секретарем ЦК ВЛКСМ (місто Москва). На цій посаді працював до червня 1978 року.

У 1982–1983 роках був партійним радником у Демократичній Республіці Афганістан.

Важливою життєвою школою в період перебування в Москві була участь у роботі партійних і урядових органів, парламентських і громадських організацій, яка дозволила більш близько ознайомитися з роботою складного державного механізму.

Після завершення трудової діяльності в комсомольських органах за власним бажанням був направлений на роботу в Україну.

Працював у ЦК Компартії України, близько 10 років другим секретарем Закарпатського обкому партії. З 1990 року працював на різних посадах в Міністерстві аграрної політики, обіймав посади начальника Головного управління, заступника міністра.

Депутат Верховної Ради УРСР 10–11-го скликань.

Нагороджений орденом Трудового Червоного Прапора та двома орденами «Знак Пошани», медалями.

Після виходу на пенсію працював у громадській організації «Аграрний союз України» на посаді Першого заступника Голови.

### **Хаврук Олександр Федорович** **1939 р. народження**

Народився у с. Соколівка Васильківського району Київської області.

В 1962 р. закінчив зоотехнічний факультет Білоцерківського сільськогосподарського інституту. 1965–1968 рр. навчався в аспірантурі при кафедрі генетики Української сільськогосподарської академії. Захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата біологічних наук. Працював старшим науковим співробітником, заступником директора з наукової роботи Черкаської сільськогосподарської дослідної станції, з 1980 року – завідувачем лабораторії в Інституті розведення і генетики тварин НААН. 1996 року захистив докторську дисертацію.



О.Ф. Хаврук автор восьми селекційних досягнень, захищених авторськими свідоцтвами, має один патент. Опублікував 172 наукові праці, у т.ч. 11 книг і брошур. Співавтор і виконавець 14 загальнопородних регіональних і обласних програм, 15 програм і планів племінної роботи.

За розробку методів виведення української червоно-рябої молочної породи йому присуджена Державна премія України в галузі науки і техніки 1993 року.

В 1996 році О.Ф. Хавруку присвоєно почесне звання «Заслужений працівник сільського господарства України».

## Дудник Василь Іванович

1939 р. народження

Народився 1 січня 1939 року в селі Хлистунівка Городищенського району, що на Черкащині. Родина Василя Івановича – багатодітна, батьки працювали у колгоспі. Трудову діяльність розпочав ще підлітком. Після закінчення семи класів працював у колгоспі імені Котовського. Далі життєві стежки повели Василя Івановича до Городищенського сільськогосподарського технікуму, де він навчався з 1954 по 1958 рік. Потім – служба в армії.

Після демобілізації, в 1961 році вступає на агрономічний факультет Білоцерківського сільськогосподарського інституту. Здобувши вищу освіту, працює головним агрономом у колгоспі ім. Боженка Таращанського району Київської області. З травня 1973 року – головний агроном, а з грудня – директор учбово-дослідного господарства Білоцерківського сільськогосподарського інституту.

У березні 1976 року призначений начальником управління сільського господарства Білоцерківського районного виконкому, з грудня 1977 року – другий секретар Білоцерківського райкому партії.

Особлива сторінка у трудовій біографії Василя Івановича – робота в органах місцевого самоврядування. В грудні 1981 року він обраний головою виконкому Білоцерківської районної ради. З 1992 року по червень 1994 року та з квітня 1998 по березень 2006 року також працював головою районної ради. З 2006 року – радник голови Білоцерківської райдержадміністрації.

За трудові досягнення нагороджений орденом «За заслуги» III ступеня, двома орденами «Знак пошани» та п'ятьма медалями, Почесною Грамотою Верховної Ради України, нагрудним знаком «За заслуги перед Київщиною». Йому присвоєно почесне звання «Заслужений працівник сільського господарства».

Є почесним громадянином м. Біла Церква та Білоцерківського району.



## **Носко Василь Якович**

**1939 р. народження**

Народився 27 серпня 1939 року в с. Незабудено Новопокровського району Дніпропетровської області.

У 1961 році закінчив ветеринарний факультет Білоцерківського сільськогосподарського інституту.



З 1969 року був незмінним ветеринарним лікарем племінного заводу ордена Червоного Прапора ім. Кірова, який пізніше перейменовано в СВГК «Лідія», де працював до 2000 року.

На посаді головного ветеринарного лікаря господарства Василь Якович виявив себе як прекрасний організатор ветеринарної служби, висококваліфікований спеціаліст. Три десятиліття він віддавав свої знання і сили розвитку племінного тваринництва, його стабільному епізоотичному благополуччю.

За багаторічну сумлінну працю нагороджений Срібною медаллю за досягнення і успіхи в розвитку народного господарства СРСР, Дипломами Виставки досягнень народного господарства УРСР (1982, 1985 рр.).

Указом Президії Верховної Ради УРСР від 31 липня 1981 року Носко Василю Яковичу було присвоєно почесне звання «Заслужений працівник сільського господарства УРСР».

## **Савлюк Юрій Порфирійович**

**1939 р. народження**

Народився 21 липня 1939 р. в с. Кашпорівка Козятинського району Вінницької області в сім'ї вчителів.

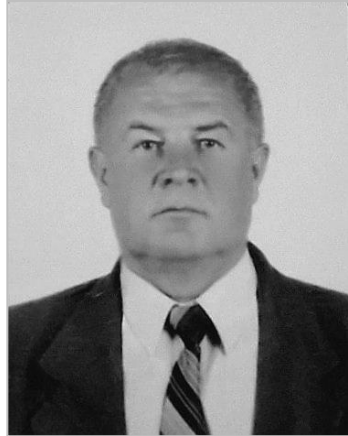
Батько Порфирій Федорович, учасник Великої Вітчизняної війни, загинув на фронті у 1943 р., мати Оксана Миколаївна померла у 1946 році.

Сиротою закінчив у 1953 р. Кашперівську неповну середню школу, а в 1956 р. – Білоцерківську середню школу, вступив на ветеринарний факультет Білоцерківського сільськогосподарського інституту.

У 1961 р. отримав спеціальність ветеринарного лікаря і до 1964 р. працював ветеринарним лікарем-епізоотологом Козятинської районної ветеринарної лікарні.

З 1964 р. до 2005 р. працював завідувачем Верхнянської ветеринарної дільниці, пізніше – дільничої лікарні.

За великі досягнення у справі створення ветеринарного благополуччя, багаторічну сумлінну працю Ю.П. Савлюку в 1993 р. присвоєно звання «Заслужений працівник сільськогосподарства України».



**Білоус Іван Леонтійович**

Заслужений агроном УРСР  
1987 р.

Випускник агрономічного факультету 1964 р.

Колишній головний агроном навчально-дослідного господарства університету.

## Топіха Віра Сергіївна 1940 р. народження



Народилася в с. Нові Яриловичі Ріпкинського району Чернігівської області. У 1964 році закінчила зооінженерний факультет Білоцерківського сільськогосподарського інституту. В 1972 році захистила кандидатську дисертацію у БЦСГІ. З 1992 року – доктор с.-г. наук, з 2002 року – професор.

У 1967–2000 роках працювала в Інституті тваринництва степових районів «Асканія-Нова», з січня 2000 року – на посаді професора

Миколаївського національного аграрного університету.

З 2001 року і донині обіймає посаду завідувача випускної кафедри технології виробництва продукції тваринництва. Професором Топіхою В.С. на базі університету створено аспірантуру зі спеціальності «Технологія виробництва продуктів тваринництва». Нею підготовлено десять кандидатів наук, під її керівництвом проводяться наукові дослідження 2-х докторантів і 2-х аспірантів з питань селекції та технології виробництва свинини та її ефективності.

В.С.Топіха є автором нового типу свиней породи ландрас української селекції та автором нового внутрішньопорідного типу свиней породи дюроч української селекції «Степовий». Безпосередньо нею створено високоефективні стада м'ясних свиней порід дюроч, ландрас, велика біла імпоротної селекції. Вперше в Україні та колишньому СРСР створено унікальне стадо свиней породи дюроч в племзаводі «Степной» Запорізької області. В Миколаївській області під її методичним керівництвом створено модельне фермерське господарство «Миг-Сервіс-Агро» з розведення порід свиней дюроч та велика біла (імпоротної селекції), а також ТОВ «Таврійські свині» Херсонської області з розведення української м'ясної та великої білої порід. У цих господарствах

впроваджена сучасна технологія, що забезпечує одержання від 1 основної свиноматки в рік 2,0– 2,5 тонни свинини.

У 1996 році Вірі Сергіївні Указом Президента України присвоєно почесне звання «Заслужений працівник сільського господарства України», вона нагороджена знаком «Відмінник аграрної освіти та науки» III ступеня, відзнакою «Знак пошани», знаком «За наукові досягнення», у 2010 р. – знаком «Відмінник аграрної освіти та науки» I ступеня.

## **Єфіменко Михайло Якович**

**1942 р. народження**

Народився в селищі Прогрес Брянської області. У 1966 році закінчив зоотехнічний факультет Білоцерківського сільськогосподарського інституту. Нині головний науковий співробітник Інституту розведення і генетики тварин НААН, доктор сільськогосподарських наук, професор, член-кореспондент НААН.

М.Я. Єфіменко висунув, обґрунтував концепцію і розробив програми створення нової молочної породи чорно-рябої худоби з використанням кращого світового генофонду.



У 1991 р. ним заснована наукова школа з селекції молочних порід. Він є співавтором створення нової української чорно-рябої молочної породи, яка була затверджена в 1996 році, 5 внутрішньопородних типів, 2 заводських типів, 4 ліній у структурі української чорно-рябої породи. Під науковим керівництвом вченого підготовлено і захищено 1 докторську та 7 кандидатських дисертацій.

Єфіменко Михайло Якович – лауреат Державної премії в галузі науки і техніки України, автор понад 300 наукових праць, серед них 7 монографій, 22 програми селекції та плани для племінних заводів, районів і областей України, 23 рекомендації виробництву, 9 каталогів, технологіч-



них проектів, інструкції. Він був співавтором Закону України «Про племінне тваринництво», членом редакційної колегії науково-виробничого журналу «Тваринництво України», міжвідомчих тематичних наукових збірників «Розведення і генетика тварин», «Вісник Черкаського інституту агропромислового виробництва», низки інших наукових видань.

В 1996 р. М.Я. Єфіменку присвоєно почесне звання «Заслужений працівник сільського господарства України».

### **Пташник Микола Федорович** **1947 р. народження**

Народився в с. Михайлівка Тетіївського району Київської області у селянській сім'ї. Після закінчення у 1965 р. Теліженської середньої школи вступив до Білоцерківського сільськогосподарського інституту, який закінчив у 1970 р., за фахом – агроном.

Трудову діяльність розпочав у радгоспі. З 1972 р. по 1986 р. працював у комсомольських і партійних органах Білоцерківського району. Учасник ліквідації аварії на Чорнобильській АЕС. У 1986 р. з посади другого секретаря Білоцерківського райкому партії був переведений на посади заступника, а потім завідувача відділу сільського господарства і харчової промисловості Київського обкому Компартії України.

У 1988 р. М.Ф. Пташник був обраний першим секретарем Сквирського райкому партії, у нелегкі часи перебудови працював до 1994 р. на посадах голови райвиконкому, представника Президента України в районі. У 1994–1998 рр. – генеральний директор Київського державного об'єднання «Київагрохім».

У 1999 р. був затверджений головою Баришівської РДА, де зумів успішно провести реформування аграрного сектору. За-



вдяки Миколі Федоровичу якісних змін набула діяльність промислових підприємств і підприємств малого й середнього бізнесу; соціальної та культурної сфери, освіти і медицини; немала робота була проведена ним із газифікації населених пунктів району, будівництва житла. Саме за роботу в Баришівському районі він був удостоєний почесного звання «Заслужений працівник сільського господарства».

У вересні 2003 р. Микола Федорович був обраний заступником голови Київської обласної ради, де працював до закінчення каденції й виходу на пенсію.

Він чотири рази обирався депутатом районних рад, депутатом обласної ради п'яти скликань, є депутатом обласної ради і сьогодні.

М.Ф. Пташник – відмінник освіти України. Нагороджений Почесними грамотами Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, Міністерства агропромислової політики і продовольства України, Київської обласної ради, Київської обласної державної адміністрації, нагрудним знаком Київської обласної ради «За заслуги перед Київщиною».

### **Лісовенко Василь Трохимович** **1948 р. народження**

Народився у с. Житні Гори Рокитнянського району Київської області у робітничо-селянській багатодітній бідній сім'ї.

Дитинство проходило в праці на городі, на сінокосі тощо. Правління колгоспу направило Василя Трохимовича на курси трактористів. Закінчив на «відмінно». На своєму старому ДТ-54 В.Т. Лісовенко представляв село Житні Гори на районних змаганнях і посів перше місце серед важких тракторів.

1957 р. В.Т. Лісовенко вступив на зоотехнічний факультет Білоцерківського сільськогосподарського інституту на заочну форму навчання. Дев'ятнадцятилітньому студенту другого курсу запропонували посаду головного зоотехніка колгоспу. Він погодився, але розумів, що знань недостатньо. А тому і сьогодні В.Т. Лісовенко з вдячністю згадує професорів О.І. Кононського, П.В. Лазаревича, П.О. Ковальського, доцентів Л.П. Олександрову, М.Н. Полішвайка,

А.С. Лютого, В.Т. Трємбовельського та інших, від яких отримав такі потрібні молодому спеціалісту знання.

Умілого спеціаліста, енергійного організатора помітили.

В 1973 р. 25-річний В.Т. Лісовенко був призначений директором відсталого радгоспу «Дружба», ставши наймолодшим директором в Україні. А через рік за результатами врожаю 1974 р. директора радгоспу В.Т. Лісовенка нагородили орденом «Знак пошани».

У 32-річному віці Василя Трохимовича обрали першим секретарем Макарівського райкому партії. За його керівництва в Макарові побудували філіал Раменського (Росія) радіоприборного заводу, потужний молокозавод, районний будинок культури з музичною та дитячою спортивною школами, модернізували завод медичного скла та побудували житлові та об'єкти соціального призначення.

В 1983 р. В.Т. Лісовенко переводять працювати інструктором ЦК КПУ, в 1986 р. обирають секретарем Чернігівського обкому КПУ. 26 квітня 1986 р. В.Т. Лісовенка призначили заступником обласної комісії по ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС. Силами області для переселенців із Чорнобиля побудували в Баришевському районі село Лук'янівка. У 90-ті роки обирався депутатом Верховної Ради УРСР.

1991 р. В.Т. Лісовенко був призначений на посаду Генерального директора Республіканського об'єднання по зооветеринарному забезпеченню «Укрзооветпостач». На цій посаді він зумів створити нову життєдіяльну систему зооветеринарного забезпечення ветеринарії і тваринництва в цілому. Швидко оволодів формами і методами ринкової економіки, вивчив можливості залучення іноземних інвестицій. Швидко розібравшись в складній ситуації, Лісовенко запропонував Міністерству сільського господарства реформаторський проект створення Української державної виробничо-комерційної корпорації по зоотехнічному і ветеринарному забезпеченню «Укрзооветпромпостач». Корпорація, кооперуючи зусилля з профільними підприємствами, налагодила постачання ін'єкційних антибіотиків, сульфаніламідних препаратів, зоотехнічних товарів, лабораторного обладнання, хірургічного інструментарія. Крім ветеринарних препаратів і кормових добавок корпорації удалося розробити цілий ряд медичних препаратів, запатентувати, зареєструвати, отримати права на їх виробництво і реалізацію.

В 2002 р. було засновано професійний журнал «Здоров'я тварин і ліки», якому в 2005 р. на Міжнародному конгресі ветеринарної медицини було присвоєно перше місце за розповсюдження професійних знань серед спеціалістів і населення з врученням диплома і знака «Символ професійності».

В.Т. Лісовенко своїм розумом, своєю працею, розумінням державних інтересів створив систему «Укрзооветпромстач», яка успішно працює і приносить користь Україні.

### **Шаповалов Сергій Васильович**

Закінчив з відзнакою зооінженерний факультет Білоцерківського сільськогосподарського інституту в 1972 р.

Свою кар'єру розпочав головним зоотехніком колгоспу ім. Б.Хмельницького в с. Біла Чемеровецького району Хмельницької області.

З 1977 до 1984 рр. він продовжив свою роботу на посаді головного зоотехніка Чемеровецького управління сільського господарства.



У 90-ті роки Сергій Васильович не зміг дивитися на занепад сільського господарства і взявся за розвиток окремо взятого підприємства як структурної одиниці галузі. В 1996 р. він очолив КГС ім. Шевченка с. Копачівка Деражнянського району Хмельницької області, який у 2003 р. був реформований в СТОВ ім. Шевченка.

Тваринництво тут сформувалось як окрема галузь з орієнтиром на сучасний, науково обґрунтований, промисловий розвиток. С.В. Шаповалов переймається всіма турботами і проблемами підрозділу, який очолює. Організував у господарстві цехи виробництва і переробки продукції, зокрема цехи виробництва ковбас, масла, кефіру, грибів.

Господарство має статус племрепродуктора української чорно-рябої молочної і абердин-ангуської порід. Поголов'я молочної худоби становить 1208 голів, у тому числі 478 корів з продуктивністю 5029 кг молока та 3,7 % жиру в молоці, середньодобовий приріст великої рогатої худоби – 796 г.

В нестабільних економічних умовах кризи села Сергій Васильович показує приклад зразкового господарювання.

### **Бондарчук Володимир Сергійович** **1951 р. народження**

Народився 25 липня 1951 року в селі Серби Смільчинського району Житомирської області в селянській родині.

Після закінчення Сербівської середньої школи навчався в Верхівнянському сільськогосподарському технікумі. В 1971 році закінчив навчання і одержав спеціальність агронома-рільника. З 1971 по 1973 рік служив в армії. З 1973 року працював головним агрономом в Дзержинському районі, потім у господарствах Житомирської області на різних посадах.

У 1989 році закінчив Білоцерківський сільськогосподарський інститут.

З 1989 року по 1994 рік працював головою колгоспу «Вперед» с. Плоска.



З 1994 до 1999 року – перший заступник голови районної ради, перший заступник голови районної державної адміністрації, начальник управління сільського господарства. Пізніше працював головою СВК «Крилівський» с. Крилівка, головою Ружинської районної державної адміністрації, начальником нафтобази № 10 с. Зарудниці Ружинського району.

З 2008 по 2010 роки – начальник

державної податкової інспекції в Андрушівському районі, а з 2010 року по березень 2014 року перебував на посаді голови Ружинської районної державної адміністрації Житомирської області.

У 2011 році був відзначений трудовою відзнакою Міністерства аграрної політики та продовольства України «Знак пошани».

У 2012 році отримав почесне звання «Заслужений працівник сільського господарства України».

## **Даниленко Валентина Петрівна**

**1957 р. народження**

*Генеральний директор СТОВ «Агросвіт», почесний член НААН,  
депутат Київської обласної ради*

Народилася 13 січня 1957 року в с. Карапиші на Миронівщині у селянській родині. У 1999 році закінчила економічний факультет Білоцерківського державного аграрного університету, отримавши кваліфікацію менеджера-економіста.



З 1996 по 1998 рік – помічник голови ЗАТ «Карапиші», у 1998 році обрана його головою. Завдяки наполегливості, старанності, компетентності і діловитості їй вдалося заснувати СТОВ «Агросвіт», яке почало працювати на основі приватно-орендних відносин із власниками землі та майна.

З серпня 2001 року В.П. Даниленко – генеральний директор цього товариства.

У 2005 р. захистила дисертацію в Інституті розведення і генетики тварин Української академії аграрних наук і отримала вчений ступінь кандидата сільськогосподарських наук. Опублікувала 10 наукових праць у 6-ти фахових виданнях.

В.П. Даниленко відома серед ділових та наукових кіл як практик із впровадження в сільськогосподарське виробництво кращих світових та вітчизняних технологій у галузях тваринництва та рослинництва.

Новий виток розвитку «Агросвіту» розпочався з поїздок Валентини Петрівни до Угорщини, Чехії, Данії, Західної Німеччини, Швеції, Сполучених Штатів Америки.

Надійним партнером для СТОВ «Агросвіт» стала шведська компанія «ДеЛаваль» – світовий лідер із виробництва обладнання та розробки комплексних рішень для професійного молочного тваринництва.

Запровадження нової автоматизованої та комп'ютеризованої технології доїння запалило зелене світло на шляху господарства до його державного визнання племзаводом з вирощування української молочної черно-рябої та голштинської високопродуктивних порід корів. А завдяки високій якості молока у червні 2007 року СТОВ «Агросвіт» отримало статус спеціальної сировинної зони з виробництва молока для використання його у виготовленні продуктів дитячого та дієтичного харчування.

У 2004 році в товаристві розпочали запроваджувати передові європейські технології й у вирощуванні свиней.

В.П. Даниленко – заслужений працівник сільського господарства України, відмінник освіти України, почесний член Національної академії аграрних наук України. Нагороджена орденами «За заслуги» III та II ступенів, Грамотою Верховної Ради України «За заслуги перед українським народом», орденами Миколи Чудотворця I ст. та орденом Княгині Ольги, Почесною Грамотою Київської облдержадміністрації.

Валентина Петрівна – активний громадський діяч: депутат Миронівської районної ради 5-го скликання, депутат Київської обласної ради 4-го та 6-го скликань, член колегії Миронівської райдержадміністрації, член виконавчого комітету Карапишівської сільської ради.

За рейтинговою оцінкою газети «Миронівський край» визнана Людиною 2009 року у Миронівському районі.

### **Засуха Анатолій Андрійович** **1958 р. народження**

Народився в с. Пологи Васильківського району Київської області.

Трудову діяльність розпочав у 1975 р. учнем Білоцерківського філіалу Українського навчального комбінату. Працював водієм Української машиновипробувальної станції.

В 1978 р. вступив на агрономічний факультет Білоцерківського сільськогосподарського інституту. Обраний старостою академічного курсу. При гострій потребі в шоферах працював під час навчання водієм грузового автомобіля.



Після закінчення інституту в 1984 р. працював за фахом, у 1985–1993 рр. очолював колгосп ім. Щорса Васильківського району. У 1993–2005 рр. – перший заступник Міністра сільськогосподарства і продовольства України, голова Державного комітету України із земельних ресурсів, голова Київської обласної державної адміністрації та Київської обласної ради.

З 1994 по 1997 рр. – народний депутат України. Державний службовець 1-го рангу.

Нагороджений орденом «За заслуги» III ст. і II ступеня, Почесною грамотою Верховної Ради України, орденом Дружби (Росія).

## **Хахула Валерій Семенович**

### **1962 року народження**

Народився в с. Прилуки Житомирської області Овруцького району. В 1988 р. закінчив агрономічний факультет Білоцерківського сільськогосподарського інституту ім. П.Л. Погребняка, а в 1993 році – педагогічний факультет Українського державного аграрного університету.

В 1989–1996 роках працював за фахом: головним агрономом колгоспу «Росія» Білоцерківського району; головним агрономом відділу рослинництва АПК «Рось». У 1994 році був заступником директора по рослинництву Білоцерківського виробничого об'єднання по агрохімічному





обслуговуванню сільського господарства; у 1996–2011 роках – начальник управління сільського господарства і продовольства Білоцерківської районної державної адміністрації, заступник голови Білоцерківської районної державної адміністрації. Нагороджений трудовою відзнакою «Знак пошани» Міністерства аграрної політики України. Йому присвоєно звання «Почесний громадянин Білоцерківського району. Золотий фонд Білоцерківського району».

За значні успіхи у розвитку сільськогосподарського виробництва, підвищенні культури землеробства, забезпеченні населення високоякісною сільськогосподарською продукцією Валерію Семеновичу Хахулі в 2008 році присвоєно почесне звання «Заслужений працівник сільського господарства України».

З 2005 року В.С.Хахула працює в Білоцерківському національному аграрному університеті. В 2005–2011 роках – асистент, потім доцент кафедри рослинництва за сумісництвом. В 2011 році захистив кандидатську дисертацію на тему: «Оптимізація агротехнічних заходів вирощування пшениці озимої в умовах Правобережного Лісостепу України».

З 2011 року Валерій Семенович Хахула – декан агрономічного (з 2014р. – агробіотехнологічного) факультету, завідувач кафедри технологій у рослинництві та захисту рослин, директор Науково-дослідного інституту енергоефективних технологій і агротехнологічних та технічних процесів у рослинництві. Під керівництвом Хахули В.С. на факультеті відкрито новий напрям підготовки «Геодезія, картографія та землеустрій», а також функціонують напрями підготовки (спеціальності) «Агрономія» і «Лісове та садово-паркове господарство».

На кафедрі проводяться дослідження по семи ініціативних тематиках науково-дослідних робіт. Наукова робота виконується на дослідному полі ННДЦ БНАУ в десятипільній польовій сівозміні. У межах проекту розвитку точного землеробства в Україні на кафедрі організована міжнародна співпраця з групою компаній “Plus for progress in agriculture” та університетом “САН Vilentum” м. Дромтен, Нідерланди.

Під керівництвом Валерія Семеновича факультет зміг вийти на новий рівень в освітній та науково-дослідній діяльності. Він інтегрує факультет у складі університету в європейський та світовий освітній і науковий простір. Сумісно з British Council Ukraine та

Writtle college в межах проекту «Higher Education Team» проводить велику роботу щодо підвищення якості освіти на агробіотехнологічному факультеті.

## **ЗАСЛУЖЕНІ ПРАЦІВНИКИ ВЕТЕРИНАРНОЇ МЕДИЦИНИ**

### **Чумаченко Володимир Юхимович (1932–2010)**

Народився в с. Сальне Лосинівського (нині Ніжинського) району Чернігівської області. З 1955 року, після закінчення з відзнакою ветеринарного факультету Білоцерківського сільськогосподарського інституту, до 1960 року працював на виробництві.

З 1960 по 1963 рік навчався в аспірантурі на кафедрі терапії і клінічної діагностики Української сільськогосподарської академії (нині НУБіП). У 1963 році захистив дисертацію на здобуття науко-



вого ступеня кандидата ветеринарних наук.

З 1963 по 1965 рік працював старшим науковим співробітником Українського НДІ тваринництва степових районів імені М.Ф. Іванова «Асканія-Нова», а з 1965 по 1975 рік – завідувачем лабораторії біологічно активних речовин Білоруського НДІ тваринництва. В 1974 році захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня доктора біологічних наук.

З 1975 по 1977 рік працював старшим науковим співробітником Київського філіалу Українського НДІ експериментальної ветеринарії, а з 1977 по 1988 рік – завідувачем лабораторії незаразних хвороб тварин створеного на базі філіалу

Українського науково-дослідного ветеринарного інституту (нині Інститут ветеринарної медицини УААН).

В 1979 році присвоєно вчене звання професора.

З 1988 року працював завідувачем, а з 1999 року – професором кафедри терапії і клінічної діагностики Національного аграрного університету.

За результатами досліджень автором вперше в світовій практиці ветеринарної медицини був розроблений метод гастроскопії у свиней, запропоновані нові методи лікування та профілактики гастроентеритів у поросят і катаральної бронхопневмонії у телят, розроблені методи ранньої діагностики, лікування та профілактики хвороб патології обміну речовин у великої рогатої худоби за допомогою ЕОМ.

Професор Чумаченко В.Ю. опублікував понад 350 наукових статей. Він був автором 10 монографій, 3 підручників, 2 посібників, 2 практикумів, отримав чотири авторських свідоцтва на винаходи.

Він створив наукову школу, під його керівництвом 25 науковців захистили докторські та кандидатські дисертації.

У 1994 році Чумаченка В.Ю. було обрано академіком АН ВШ України (за аграрним відділенням). Він відмінник освіти України, лауреат премії Української академії аграрних наук «За видатні досягнення в аграрній науці», лауреат нагороди Ярослава Мудрого в галузі науки і техніки та Почесної відзнаки УААН.

Помер у 2010 році.

## **Белявська Валентина Олександрівна**

**1936 р. народження**

Народилася 12 травня 1936 року в місті Золотоноша Черкаської області у багатодітній сім'ї службовців. Дитинство пройшло в окупованому фашистами місті Коростень Житомирської області. В 1954 році закінчила середню школу.

У 1955 році вступила на ветеринарний факультет Білоцерківського сільськогосподарського інституту. Після закінчення навчання з серпня 1960 року направлена на роботу за фахом у Херсонську область.

З вересня 1966 року наказом облуправління переведена на посаду завідувача серологічним відділом Херсонської обласної вете-

ринарної лабораторії (нині Херсонська регіональна державна лабораторія ветмедицини ім. проф. Л.С. Ценковського).

Очолований Белявською В.О. серологічний відділ проводив лабораторні дослідження на бруцельоз, лептоспіроз, епідидиміт, дослідження шкіряної та хутрової сировини на сибірку та інше.

Валентина Олександрівна брала участь в оздоровленні неблагополучних господарств від лептоспірозу, з 1979 по 1984 р. оздоровила 6 господарств від бруцельозу свиней. Освоїла і впровадила в практику метод імуноферментного аналізу під час діагностики лептоспірозу, бруцельозу, туберкульозу тварин.



Під керівництвом Белявської В.О. проходили стажування фахівці ветеринарної медицини не одного покоління. Наполегливою та копіткою працею внесла великий вклад в діагностичну роботу, що є запорукою стійкого епізоотичного стану в області.

За високий професіоналізм, самовідданість, багаторічний досвід роботи неодноразово заохочувалась цінними подарунками, Почесними грамотами, нагороджена медаллю «За трудову доблесть».

У 2004 році Белявський В.О. присвоєно високе почесне звання «Заслужений працівник ветеринарної медицини України».

Передавши високопрофесійний досвід роботи молодим фахівцям ветеринарної медицини, з вересня 2011 року Валентина Олександрівна вийшла на заслужений відпочинок.

## **Березовський Андрій Володимирович**

**1945 р. народження**

Народився 13 грудня 1945 року в с. Матюші на Білоцерківщині. Там же в 1959 році закінчив семирічну школу і вступив до ветеринарного відділення Білоцерківського сільськогосподарського технікуму.



Трудову і фахову діяльність розпочав у 1963 році після закінчення технікуму.

З 1967 року, після демобілізації з армії, працював за спеціальністю в Центральній дослідній станції штучного запліднення сільськогосподарських тварин (м. Бровари). Одночасно, без відриву від виробництва, навчався в Білоцерківському сільськогосподарському інституті, який в 1973 році закінчив за фахом «ветеринарний лікар».

Там же, під керівництвом професора А.Ф. Бурденюка, підготував кандидатську дисертацію.

Пізніше тривалий час працював на господарській роботі в Броварському районі Київської області.

З 1991 по 1998 рр. очолював держпідприємство «Укрветпром-постач». В 1992 р. став одним із організаторів спільного німецько-українського підприємства «Бровафарма» – першого вітчизняного СП з виготовлення хіміотерапевтичних лікарських засобів для ветеринарної медицини.

Кандидатську дисертацію на тему «Тендовагініти ділянки тарсального суглобу у бугаїв-плідників та міри профілактики їх» захистив у Казанському ветеринарному інституті ім. Баумана (1982 р.).

2003 р. в Інституті експериментальної і клінічної ветеринарної медицини УААН захистив докторську дисертацію.

Учене звання професора присвоєно в 2006 р.

Березовський А.В. організував та брав безпосередню участь у розробці, випробуванні та впровадженні у виробництво понад 100 вітчизняних препаратів для ветеринарної медицини. Більшість із них має значний експортний потенціал.

Нині він є одним із провідних вчених України в галузі ветеринарної фармації та промислової технології виробництва хіміотерапевтичних препаратів. Більшість розроблених ним препаратів (бровікакокцид, бровафом, бровадазол-плюс, брованол, брованол-плюс, бровасептол-концентрат, бронтел-плюс, бровадез-плюс, ектосан, комбітрем, офтальмо-гель рафензол, риболік, цестозол тощо) стали

класичними в схемах терапії та профілактики основних паразитозів свійських тварин і птиць.

Професор Березовський опублікував понад 500 наукових праць, в тому числі: монографії – 3; підручники – 6; навчальні посібники – 14; ТУУ – 72 та отримав 24 патенти. Він постійно бере активну участь у підготовці наукових кадрів. Є членом спеціалізованої вченої ради із захисту дисертацій. Під його науковим керівництвом підготовлено і захищено одну докторську та дев'ять кандидатських дисертацій.

Трудова і наукова діяльність А.В. Березовського відзначена почесним званням «Заслужений працівник ветеринарної медицини України», п'ятьма медалями, трудовою відзнакою «Знак пошани» та Почесною Грамотою Кабінету Міністрів України.

У 2007 році професора А.В. Березовського обрано почесним членом (академіком) Національної академії аграрних наук України, а в 2011 році – почесним професором Таджикиського державного аграрного університету.

## **Харута Григорій Григорович**

**(1951–2011)**

Народився у с. Верблюжка Новгородківського району Кіровоградської області у сім'ї колгоспників. Закінчив середню школу №1 у 1968 р. Після закінчення школи працював різноробчим у колгоспі, а потім служив у Військово-



морському флоті. У 1972 р. був зареєстрований студентом ветеринарного факультету Білоцерківського сільськогосподарського інституту. Протягом 1975–1977 рр. – лєнінський стипендіат.

Після закінчення інституту працював головним ветеринарним лікарем бурякорадгоспу «Більшовик» Новоукраїнського району, а з 1978 по 1983 рр. – асистентом кафедри хірургії і акушерства та секретарем комітету комсомолу інституту. У 1983–1986

рр. навчався в аспірантурі Харківського зооветеринарного інституту. У 1987 р. захистив кандидатську дисертацію .

У 1986 р. повернувся працювати у Білоцерківський СГІ асистентом кафедри акушерства і штучного осіменіння с.-г. тварин. У 1990 р. обраний завідувачем кафедри, а з 1991 по 1992 рр. – секретарем парткому інституту. З 1992 по 1994 рр. перебував на посаді старшого наукового співробітника. 1995 р. захистив докторську дисертацію . Доцентом був обраний у 1989 р., а професором – 1996 р.

Подальша робота була пов'язана з інтенсивною підготовкою наукових кадрів з акушерства та методичною роботою. З 1998 р. до кінця 2005 р.та у 2008–2011 рр. поєднував роботу завідувача кафедри з посадою проректора з науково-дослідної роботи. Особисто підготував одного доктора та 8 кандидатів наук, став ініціатором і забезпечував методичне керівництво розробок із сонографії, заснував лабораторію ІФА і ПЛР; був членом редколегії журналів «Ветеринарна медицина України», «Вісник аграрної науки», збірника наукових праць Білоцерківського ДАУ; членом двох спецрад, членом секції відтворення і біотехнології НААН.

Опублікував понад 200 науково-методичних праць.

Його наукові розробки з прогнозування і корекції перебігу родів, післяродового періоду, заплідненості, стимуляції і синхронізації статевої циклічності, овуляції, осіменіння корів, ранньої діагностики вагітності, вимивання ооцитів корів знайшли попит у виробництві. Вони захищені одним авторським свідоцтвом та 9-ма патентами і використовуються як у господарствах України, так і Молдови, Білорусії, Росії.

У 2006 році Харуті Григорію Григоровичу присвоєно почесне звання « Заслужений працівник ветеринарної медицини України». Нагороджений орденом «За заслуги», знаками «Знак пошани», «Відмінник аграрної освіти». Обраний до Білоцерківського міського «Золотого фонду».

Помер у 2011 році повний задумів і планів,яким уже не судилося здійснитися.

**Моркляк Михайло Іванович**  
**1956 р. народження**

Народився 6 жовтня 1956 р. в с. Пеньківка, Томашпільського району Вінницької області. Закінчив школу, в 1973 році – Єнакіївське профтехучилище, а в 1974 р. вступив до Тульчинського ветеринарного технікуму, який закінчив з відзнакою.

У 1984 р. закінчив Білоцерківський сільськогосподарський інститут, працював ветлікарем Лісничанської дільничної лікарні в Бершадському районі. Та поклик серця приводить його на педагогічну ниву. У 1988 р. Михайло Іванович вступає на педагогічний факультет Московської ветеринарної академії ім. К.І. Скрябіна.



У 2001 році призначений директором Тульчинського технікуму ветеринарної медицини.

Виваженість, ініціатива, діловитість, високий професіоналізм, справжній талант керівника дозволили Михайлу Івановичу вивести технікум у число кращих в Україні. Очолований ним заклад досяг значних показників у різних сферах діяльності. Найкращі надбання освітянської науки, завдяки його ентузіазму, стають надбанням студентів технікуму.

Викладач-методист, спеціаліст вищої категорії, автор наукових та навчально-методичних праць, серед яких монографії, навчальні посібники. Дбає про вивчення і впровадження у навчальний процес результатів наукових досліджень і передового педагогічного досвіду, інноваційних технологій, ефективних форм і методів роботи, які сприяють творчому розвитку здібностей студентів, дають можливість виховувати професіоналів, які чітко орієнтуються у сучасних реаліях і перспективах соціокультурної динаміки та зможуть бути конкурентоспроможними на ринку праці.

Професійні якості Михайла Івановича, а саме: освіченість, невтомність, вимогливість, природна любов до порядку – гармонують із зовнішньою культурою, духовністю, людяністю. Він людина доброзичлива й чемна, наполегливий і цілеспрямований господар,



завжди уважний до інших і вимогливий до себе, тому є взірцем для вихованців і колег.

За вагомі досягнення у підготовці висококваліфікованих кадрів у педагогічній, науковій діяльності, значний особистий внесок у розвиток агропромислового виробництва, багаторічну сумлінну працю та високий професіоналізм йому присвоєно звання «Заслужений працівник ветеринарної медицини України».

### **Коломієць Сергій Дмитрович** **1960 р. народження**

Народився 17 квітня 1960 року в селі Алтинівка Кролевецького району Сумської області в родині колгоспників.

У 1967–1977 роках навчався в Алтинівській середній школі. У 1977 році вступив до Білоцерківського сільськогосподарського інституту, який закінчив у 1982 році.

Розпочав свою трудову діяльність у 1982 році головним ветеринарним лікарем радгоспу «Росія» в Херсонській області, з 1983 – провідний лікар-епізотолог Білозерської районної станції по боротьбі з хворобами твари. З 1986 року – директор Білозерської районної лабораторії ветмедицини, начальник протиепізоотичного загону Білозерської станції по боротьбі з хворобами тварин, з 1989 року. – заступник начальника Білозерської районної ветеринарної станції.

В 1994–1999 рр. – директор Херсонської обласної державної лабораторії ветеринарної медицини ім. Л.С. Ценковського. З серпня 1999 року призначений начальником управління державної ветеринарної медицини Херсонської облдержадміністрації.



З березня 2008 року управління ветеринарної медицини в Херсонській області перетворено на Головне управління ветеринарної медицини в Херсонській області. З вересня 2012 року і дотепер – начальник Головного управління ветеринарної медици-

ни в Херсонській області – головний державний інспектор ветеринарної медицини Херсонської області Державної ветеринарної та фітосанітарної служби України.

Протягом останніх років ветеринарна служба Херсонської області під керівництвом Коломійця С.Д. входить до п'ятірки кращих ветслужб серед областей України.

За редакцією начальника Головного управління видається газета «Вісник ветеринарної медицини Херсонщини», де висвітлюється сьогодення ветслужби. Коломієць С.Д. – автор багатьох статей у ветеринарних виданнях.

Професійно компетентний фахівець своєї справи Сергій Дмитрович суворо дотримується норм та вимог ветеринарного законодавства – це запорука стійкого епізоотичного благополуччя області.

За період керівництва Коломійця С.Д. ветеринарною службою Херсонської області ліквідовано лейкоз ВРХ, туберкульоз, бруцельоз. Протягом 14 років не допущено спалахів гострих інфекційних захворювань у тваринництві.

У 2003 році Сергій Дмитрович нагороджений Почесною грамотою Кабінету Міністрів України.

У 2005 році С.Д. Коломійцю присвоєно почесне звання «Заслужений працівник ветеринарної медицини України».

В 2010 році він нагороджений відзнакою Державного комітету ветеринарної медицини України нагрудним знаком «За заслуги в розвитку ветеринарної медицини України III ступеня».

2010 року Коломійця С.Д. було обрано депутатом VI скликання Херсонської обласної ради.

## **ЗАСЛУЖЕНІ ЗООТЕХНІКИ**



### **Ковбасюк Марія Семенівна**

Народилась у 1929 р. у с. Сичівка Христинівського району Київської області.

1949 р. – закінчила Теплицький зооветеринарний технікум. У 1950 р. вступила на зоотехнічний факультет Білоцерківського сільськогосподарського інституту, отримала диплом з відзнакою. Працювала зоотехніком Шполянського цукрокомбінату Черкаської області.

Депутат Верховної Ради.



### **Мережко Петро Михайлович**

Випускник зооінженерного факультету 1963 р.

Колишній головний зоотехнік племзаводу «Матусово»

Шполянського р-ну Черкаської обл.



### **Логвенюк Микола Кирилович**

Випускник зооінженерного факультету 1961 р.

Колишній головний зоотехнік колгоспу

ім. Бузницького Миронівського району Київської обл.

## ***ЗАСЛУЖЕНІ ПРАЦІВНИКИ ВИЩОЇ ШКОЛИ УКРАЇНИ***

### **Крикунов Михайло Степанович**

**(1911–1988)**



Народився в с. Казанське Джувалінського району Південно-Казахстанської області в сім'ї селян. Після закінчення Капламбекського зооветтехнікуму навчається в Алма-Атинському зооветеринарному інституті.

1934 р. Михайло Степанович зараховується в аспірантуру. Паралельно він працює аспірантом кафедри паразитології. 24 лютого 1941 р. захистив кандидатську дисертацію Затверджений ВАК 9 березня 1946 р.

З 28 червня 1941 до 1 грудня 1943 рр. М.С. Крикунов служить в рядах Червоної Армії на посаді старшого

ветеринарного лікаря кавалерійського полку. Після важкого поранення, працював в.о. доцента кафедри військово-ветеринарної служби, а потім до травня 1945 р. – кафедри паразитології Алма-Атинського зооветінституту, суміщаючи з посадою декана ветеринарного факультету.

Після війни М.С. Крикунов переїжджає до Білої Церкви і очолює кафедру паразитології, 14 червня 1947 р. ВАК затвердила його у вченому званні доцента. В 1946–1950 рр. виникла необхідність вивчення та надання допомоги колгоспам з ліквідації гельмінтозів великої рогатої худоби та свиней. Михайло Степанович особисто вивчав питання патогенезу і лікування свиней при аскаридозі. З цих питань ним опубліковано 16 наукових робіт

1950–1952 рр. М.С. Крикунов поєднував роботу на кафедрі паразитології з роботою декана ветеринарного факультету, а після цього до грудня 1955 р. – заступника директора інституту з навчальної та наукової роботи. З 1962 р. і до 18 грудня 1973 р. за сумісництвом працював на посаді проректора з навчальної роботи. У 1963 р. у ВІГІСі М.С. Крикунов захистив докторську дисертацію. У вченому званні професора затверджений 27 червня 1966 р.

М.С. Крикунов до 1982 р. очолював кафедру паразитології і фармакології, з 1982 р. працював професором кафедри. У 1980 році йому було присуджено почесне звання «Заслужений працівник вищої школи України».

## **Журбенко Арсен Михайлович**

**(1919–1994)**

Народився в с. Пустоварівка Сквирського району Київської області у сім'ї селян. У 1935–1938 рр. навчався в Білоцерківському медичному технікумі, який закінчив з відзнакою і вступив у 2-й Київський медичний інститут, проте у вересні 1939 р. був призваний на строкову військову службу, а вже з грудня брав участь у війні з білофінами як командир радіовідділення артилерійського полку. Почалася Велика Вітчизняна війна, і Арсен Михайлович брав участь у бойових діях, був поранений. Після одужання – з березня 1942 р. знову на фронті. За участь у боях А.М. Журбенко був нагороджений орденом Червоної Зірки і медалями «За боевые заслуги», «За взятие Берлина», «За взятие Кенигсберга», «За оборону

Советского Заполярья», «За победу над Германией в Великой Отечественной войне 1941-1945 гг.»



З 1945 по 1949 рр. Арсен Михайлович навчався на ветеринарному факультеті Білоцерківського сільськогосподарського інституту, який закінчив з відзнакою. Навчався спочатку в аспірантурі кафедри анатомії Білоцерківського СГІ, а потім – Московського хіміко-технологічного інституту м'ясної промисловості. Кандидатську дисертацію захистив 1952 р.

Після цього доля А.М. Журбенка протягом 10 років була пов'язана з Білоруською сільськогосподарською академією, де він працював на посадах старшого викладача, доцента кафедри анатомії і фізіології, декана

зоотехнічного факультету.

30 січня 1962 р. А.М. Журбенко зарахований на посаду доцента кафедри нормальної і патологічної фізіології БЦСГІ, пізніше обирається завідувачем кафедри. На цій посаді він працював до 1 квітня 1988 р. У 1965–1974 рр. Арсен Михайлович був деканом ветеринарного факультету.

У 1966 р. А.М. Журбенко захистив докторську дисертацію. У науковому ступені доктора ветеринарних наук затверджений ВАК СРСР 17 червня 1967 р., а в ученому званні професора – 17 січня 1968 р.

А.М. Журбенко – один з ініціаторів виконання госпдоговірної тематики на факультеті щодо вивчення фізіологічних основ технології вирощування молодяку великої рогатої худоби, впливу йодованих амінокислот на метаболічні процеси та продуктивність тварин. Є автором монографії «Гормоны и продуктивность животных», лабораторних практикумів з фізіології. Він підготував чотирьох кандидатів наук.

Професор А.М. Журбенко нагороджений орденом «Знак почета», медалями. 1980 р йому присвоєно почесне звання «Заслуженний працівник вищої школи України». Помер 29 червня 1994 року.

## Новак Віталій Петрович

1946 р. народження

Народився в селі Плетений Ташлик Маловисківського району Кіровоградської області в родині колгоспників.



В 1963 році закінчив середню школу с. Плетений Ташлик.

У вересні 1964 року був зарахований студентом факультету ветеринарної медицини Білоцерківського сільськогосподарського інституту. За роки навчання був секретарем комсомольської організації факультету, ленінським стипендіатом.

Після закінчення інституту працював за фахом. З грудня 1972 року працює в Білоцерківському національному аграрному університеті на кафедрі анатомії та гістології.

У 1974 році захистив кандидатську дисертацію. З 1978 по 1986 рік працював секретарем парткому інституту, з 1986 по 2005 роки –проректором по заочній освіті .

В 1989 році В.П. Новак захистив докторську дисертацію, в 1990 році йому присвоєно вчене звання професора.

Віталій Петрович є академіком Академії наук вищої школи України. Має 273 друковані праці, серед них монографію, підручники, навчальні посібники. Під його керівництвом були захищені 3 кандидатські дисертації. В 1997 році В.П. Новак очолив кафедру анатомії та гістології університету.

З 2005 року і по сьогоднішній день працює на посаді першого проректора Білоцерківського національного аграрного університету.

Нагороджений орденом „Знак пошани». В 1996 році було присвоєно почесне звання „Заслужений працівник вищої школи України».

В 1998 році зарахований до Золотого фонду м. Білої Церкви.

## ЗАСЛУЖЕНІ ДІЯЧІ НАУКИ І ТЕХНІКИ

### Поваженко Іван Омелянович

(1901–1991)

Народився в с. Боярка Лисянського району Черкаської області.

У 1925 році закінчив Київський ветеринарно-зоотехнічний інститут, а у 1930 році – Київський медичний інститут.

У 1939 році здобув вчений ступінь доктора ветеринарних наук, став професором, завідувачем кафедри хірургії Української сільськогосподарської академії.

Під час другої світової війни – підполковник ветеринарної служби, головний хірург ветеринарного відділення фронту, член ради при начальнику ветеринарної служби Збройних Сил СРСР. В роки війни І. О. Поваженко не припиняв наукової роботи. За цей період опубліковано 10 його наукових робіт.



31 травня 1943 р. за видатні заслуги йому, першому з українських вчених, рішенням Президії Верховної Ради УРСР присвоєно почесне звання «Заслужений діяч науки УРСР» за номером 001.

В 1949 році І.О.Поваженка було запрошено до Білоцерківського сільськогосподарського інституту для викладання курсу загальної та спеціальної хірургії за сумісництвом. З 1937 р. до 1977 р. він очолював кафедру хірургії ветеринарного факультету Української сільськогосподарської академії. Згодом працював там на посаді професора кафедри,

консультанта

І. О. Поваженко нагороджений орденами Леніна, Червоної Зірки, Трудового Червоного Прапора, Вітчизняної війни 1-го та 2-го ступенів, багатьма медалями. Помер в м. Києві у 1991 р.

З 1993 року кафедра хірургії факультету ветеринарної медицини Національного університету біоресурсів і природокористування України носить його ім'я.



Його ім'я присвоєно також загальноосвітній школі на його батьківщині в с. Боярка Лисянського району Черкаської області.

### **Ковальський Павло Олексійович** (1905–1983)

Народився в с. Барахти Васильківського повіту Київської губернії в сім'ї службовця.

1916–1920 рр. навчався у Білоцерківській гімназії, 1923–1925 рр. – у Білоцерківській профшколі (механічний факультет). З 1928 по 1931 рік він студент Київського ветеринарного інституту.



З 1932 р. по 1935 р. П.О. Ковальський – асистент кафедри анатомії тварин Білоцерківського сільськогосподарського інституту. У 1935 р. був обраний за конкурсом на посаду в.о. доцента і завідувачем кафедри Бурят-Монгольського зооветеринарного інституту. У 1936 р. – затверджений у званні доцента і переведений у Новосибірський сільгоспінститут на посаду доцента і завідувача кафедри анатомії і гістології. У 1937 р. захистив дисертацію і був затверджений у науковому ступені кандидата біологічних наук.

1938 р. Павло Олексійович за конкурсом був обраний на посаду доцента та в. о. завідувача кафедри гістології та ембріології Білоцерківського сільгоспінституту.

Протягом 1941–1946 рр. П.О. Ковальський знаходився на військовій службі, де був начальником учбово-стройового відділу і начальником хірургічного відділення фронтового ветеринарного лазарету.

За участь у Великій Вітчизняній війні нагороджений орденом Червоної Зірки, медалями «За оборону Москви», «За перемогу над Німеччиною», «За перемогу над Японією».

Після закінчення війни П.О. Ковальський повернувся до Білої Церкви. І з 1946 р. до 1980 р. він знову очолює кафедру гістології і

зоології БЦСГІ. У 1948 р. захищає докторську дисертацію, у 1949 р. йому присвоєно звання професора.

За трудову діяльність П.О. Ковальський був нагороджений орденами Трудового Червоного Прапора та «Знак Пошани».

У 1970 р. йому присвоєно почесне звання «Заслужений діяч науки УРСР». П.О. Ковальський працював деканом ветеринарного факультету і проректором Білоцерківського сільськогосподарського інституту, обирався членом правління Всесоюзного і Київського обласного наукового товариства анатомів, гістологів і ембріологів, членом президії Українського республіканського відділення цього ж товариства.

Основа наукової діяльності професора Ковальського П.О. – це розроблені в морфології два нові напрями: іннервація окістя і кісток, сегментна іннервація у тварин. Ним вперше експериментально-морфологічним методом були отримані дані про розповсюдження волоконних сегментних нервів у м'язах шкіри і кісток у коня, собаки, кролика та кішки.

П.О. Ковальський опублікував більше 70 наукових праць, які мають теоретичне і практичне значення. Автор підручника з гістології домашніх тварин для ветеринарних інститутів і факультетів та декількох методичних посібників.

Помер Павло Олексійович у 1983 р.

### **Адмін Євген Іванович (1924–2006)**

Народився Євгеній Іванович Адмін у Москві. Виховувався в дитячому будинку. В 1942 році у віці 17 років пішов у діючу Червону Армію, воював у стрілецьких частинах на Південному фронті кулеметником. Перемогу зустрів в Ірані, куди з групою радянських військ був направлений після другого поранення.

Демобілізувавшись в 1947 році, деякий час працював токарем на заводі, потім навчався в Дніпропетровському сільськогосподарському інституті, який з відзнакою закінчив у 1952 році.

Як науковець починав свою діяльність на посаді завідувача відділом Донецької обласної сільськогосподарської дослідної станції тваринництва. У цей період підготував кандидатську дисертацію і успішно її захистив у 1959 році в Українській сільськогосподарській академії.



З 1961 до 1983 рр. завідував відділом технології утримання сільськогосподарських тварин у Науково-дослідному інституті тваринництва Лісостепу і Полісся УРСР (м. Харків).

В 1983 році Е.І. Адмін обирається завідувачем кафедри крупного тваринництва Білоцерківського державного сільськогосподарського інституту (нині БНАУ). На цій посаді, а також на посаді професора кафедри він працював 23 роки.

Науковій громадськості Євгеній Іванович відомий як учений в галузі технології виробництва молока. Він автор 212 наукових робіт, у тому числі восьми підручників, 13 монографій і наукових рекомендацій.

Професор Адмін Є.І. є засновником наукової школи з прогресивних технологій виробництва продуктів тваринництва. За роки своєї наукової і науково-педагогічної діяльності він підготував 6 докторів і 24 кандидати сільськогосподарських наук.

Своїми глибокими знаннями і багатим досвідом вчений щедро ділився зі студентами. Йому було притаманне глибоке знання своєї дисципліни і вміння зацікавити нею студентів. За розробленими ним оригінальними методиками студенти виконують лабораторно-практичні заняття і сьогодні. Він був членом кількох спеціалізованих рад по захисту дисертацій.

Професору Адміну Є.І. у 1995 року присвоєно почесне звання «Заслужений діяч науки і техніки України». Трудові та бойові заслуги Євгенія Івановича відзначені орденами Трудового Червоного Прапора, Великої Вітчизняної війни II ступеня та «Знак пошани», 12 медалями.

## Молоцький Михайло Якович

1926 р. народження

*Доктор сільськогосподарських наук, професор,  
заслужений діяч науки і техніки України*

Народився у 1926 р. в селянській родині с. Спадководне Куйба-шівського району Запорізької області. В 1943–1946 рр. працював електриком. В 1946–1948 рр. навчався в Кінель-Черкському сільськогосподарському технікумі, отримав спеціальність молодшого агронома. В 1948–1950 рр. працював агрономом і керуючим відділку радгоспу «Брянський» Нікопольського району Дніпропетровської області.

У 1950 р. вступив на агрономічний факультет Дніпропетровського сільськогосподарського інституту, а в 1952 р. перейшов працювати в учгосп інституту агрономом, а з 1953 р. – директором. Закінчив інститут в 1955 р.

У 1957 р. був направлений в числі «тридцятитисячників» головою колгоспу ім. Ворошилова Дніпропетровського району, а після реорганізації колгоспу у радгосп, з 1952 р. працював директором до 1961 р.



У 1961–1964 рр. навчався в аспірантурі при Українському науководослідному інституті овочівництва і картоплі. В 1965 р. присуджено науковий ступінь кандидата сільськогосподарських наук. В 1964–1974 рр. – директор дослідного поля УКР НДІОБ.

У 1974 р. М.Я. Молоцький призначений на посаду завідувача кафедри селекції і насінництва Білоцерківського сільськогосподарського інституту, яку він очолював по 2003 рік.

Він прийшов до інституту зі Сквирської овочевої дослідно-селекційної станції, де понад 10 років працював директором. Маючи досвід з організації наукових досліджень, активно включився у виконання наукової тематики на замовлення Міністерства сільськогосподарства України. На зароблені кошти оснастив кафедру та новостворену лабораторію сучасним обладнанням, комп'ютерами та відеоапаратурою. Створена матеріальна база дала мож-

ливість розвинути фундаментальні та практичні дослідження, посилити роботу з підготовки кадрів вищої кваліфікації, відкрити аспірантуру, а згодом і докторантуру.

М.Я. Молоцьким одноосібно та у співавторстві підготовлено й видано підручники й навчальні посібники: «Селекція та насінництво польових культур», «Селекція та насінництво польових культур. Генетика», «Словник термінів з цитології, генетики селекції та насінництва», «Селекція і насінництво сільськогосподарських рослин, «Селекція та насінництво польових культур. Практикум» та інші.

За цикл підручників на конкурсі Міністерства аграрної політики колектив авторів на чолі з М.Я. Молоцьким посів 1 місце, автори були нагороджені грамотами і преміями. За цими підручниками і сьогодні навчаються студенти аграрних ВНЗ України III і IV рівнів акредитації.

За його участі видані: «Практическое пособие для арендаторов-земледельцев», «Настільна книга сільського господаря (фермера)», «Практичний порадиш картопляра», «Картопля на вашому городі», «Поради картопляру-аматору» та інші.

В 1987 р. М.Я. Молоцький захистив докторську дисертацію на тему «Научные основы технологии предпосадочной подготовки клубней обеспечивающей повышение коэффициента размножения картофеля и элементы усовершенствованной технологии его возделывания». У 1988 р. йому присуджено звання професора.

З 1980 по 1998 рік М.Я. Молоцький був проректором з наукової роботи. Очолюючи та організовуючи впродовж 18 років науководослідну роботу, Михайло Якович активно сприяв упровадженню наукових здобутків у конкретні галузі агропромислового комплексу України. У важкі 90-ті він зумів не тільки утримати, але й підняти на вищий щабель наукову роботу в університеті. Здібний організатор, відомий вчений, він мав вагомий авторитет у наукових колах. Вольовий, наполегливий в досягненні мети, поступливий і водночас принциповий, харизматичний, безсеребренник М.Я. Молоцький був випробуваний владою, славою, грошима. Але в усіх життєвих ситуаціях зумів зберегти совість і благородство.

За ініціативи М.Я. Молоцького у 1996 р. створено 4 науководослідні інститути: екології та біотехнології у тваринництві; ветеринарно-санітарної оцінки переробки продуктів тваринного та рослинного походження; внутрішніх хвороб молодняка великої рога-

тої худоби; адаптивно-ландшафтних систем землеробства; а в 2001 р. відкрито НДІ птахівництва.

М.Я. Молоцький знаний вчений в галузі рослинництва. Ним видано близько 280 наукових праць, серед них 12 монографій, 10 рекомендацій виробництву. За його консультацією підготовлено 4 доктори наук (С.П. Васильківський, Л.А. Бурденюк-Тарасевич, В.А. Власенко, А.А. Бондарчук) і за його наукового керівництва – 8 кандидатів наук.

М.Я. Молоцький є відомим вченим-картоплярем. Він співавтор діючої в Україні системи насінництва картоплі. За його керівництва й участі розроблені енерго- і ресурсозберігаюча технології вирощування картоплі, науково обґрунтовані норми садіння під запланований врожай, технологія вирощування картоплі за малими нормами садіння тощо.

М.Я. Молоцький є засновником наукової школи із селекції і насінництва картоплі та пшениці, послідовниками в яку увійшли чотири доктори і 12 кандидатів сільськогосподарських наук. Наукові дослідження професора М.Я. Молоцького завжди відзначались новизною. Він є автором і співавтором трьох авторських свідоцтв і патентів; обирався членом експертної ради ВАК України, членом спеціалізованої ради із захисту докторських дисертацій.

М.Я. Молоцький нагороджений орденами Трудового Червоного Прапора, «За мужність» III ступеня, «За заслуги» III ступеня, 14 медалями, грамотою Президії Верховної Ради УРСР та багатьма іншими відзнаками. У 1993 р. йому присвоєно почесне звання «Заслужений діяч науки і техніки України».

## **Доротюк Едуард Миколайович**

**1933 р. народження**

Народився у с. Щигліївка Коростишівського району Житомирської області. Закінчив зоотехнічний факультет Білоцерківського сільськогосподарського інституту в 1957 році. Працював за фахом.



В 1973 році захистив докторську дисертацію. У 1970–1978 рр. очолював відділ розведення м'ясної худоби ВНДІ, в 1978–1999 рр. – завідувач відділу м'ясного скотарства Інституту тваринництва НААН. Доктор сільськогосподарських наук, професор, академік Міжнародної Академії аграрної освіти.

З 1999 р. – професор кафедри технологій переробки і стандартизації продуктів тваринництва Харківської зооветеринарної академії.

Е.М. Доротюк розробив програму селекційно-плеємінної роботи в м'ясному скотарстві України.

Співавтор української та волинської м'ясних порід великої рогатої худоби. Брав участь у створенні знам'янської і південної м'ясних порід великої рогатої худоби. Запропонував нову технологію виробництва яловичини. Едуард Миколайович є автором (співавтором) понад 600 наукових публікацій, більш ніж 100 методичних видань, трьох монографій та ін. Підготував понад 100 кандидатів і докторів наук.

За великі заслуги в галузі селекційно-плеємінної роботи в м'ясному скотарстві у 1993 році Е.М. Доротюку присвоєно почесне звання «Заслужений діяч науки і техніки України».

### **Сірацький Йосип Зенонович (1936–2015)**

Народився в с. Мар'янівка Баранівського району Житомирської області в сім'ї селянина. У 1951 р. закінчив Мар'янівську семирічну школу, в 1955 р. – Рогачів-Волинський зоотехнічний технікум з відзнакою, в 1960 р. – зоотехнічний факультет Білоцерківського сільськогосподарського інституту з відзнакою, а в 1966 р. – аспірантуру при Українській сільськогосподарській академії. У цьому ж

році захистив кандидатську, в 1992 р. – докторську дисертацію. В 1995 р. Й.З. Сірацькому присвоєно вчене звання професора.



Працював в 1960–1975 рр. зоотехніком-селекціонером, молодшим, старшим науковим співробітником, завідуючим відділом, заступником директора з наукової роботи Центральної дослідної станції із штучного осіменіння сільськогосподарських тварин. З 1976 р. і до останніх днів життя – старший, провідний науковий співробітник, керівник відділу, заступник директора з наукової роботи Інституту розведення і генетики тварин УААН.

Й.З. Сірацький – відомий учений у галузі селекції, розведення та відтворення сільськогосподарських тварин. Він розробив фізіолого-генетичні методи формування відтворювальної здатності великої рогатої худоби, способи прогнозування спермопродуктивності та раціонального використання бугаїв-плідників, вперше створив та впровадив у виробництво оригінальну автоматизовану систему використання плідників. Учений вперше дав комплексну всебічну характеристику біологічного, генетичного, селекційного статусу бугаїв-плідників основних порід України.

Підготував одного доктора і дев'ять кандидатів наук. Опублікував понад 300 наукових праць, в тому числі 18 книг і монографій. Співавтор трьох підручників із скотарства і розведення для зооінженерних факультетів та факультетів ветеринарної медицини ВНЗ III-IV рівнів акредитації. 17 його наукових праць перекладено і видано в США, дві – в Болгарії. Має авторське свідоцтво.

За розробку і впровадження досягнень науки у виробництво нагороджений Дипломом другого ступеня ВДНГ України. Має урядові нагороди.

**Герасименко Віктор Григорович**



(1937–2009)

Народився в с. Плоское Хойницького району Гомельської області Білорусі в селянській сім'ї.

Після закінчення середньої школи працював у колгоспі, а в 1955–1960 рр. навчався в Білоцерківському сільськогосподарському інституті, отримав диплом з відзнакою за спеціальністю ветеринарний лікар.



У 1960–1963 рр. працював завідувачем Тульговичської ветеринарної дільниці Хойницького району Гомельської області, головним ветеринарним лікарем радгоспу «Городецький» Рівненської області.

У 1963 р. вступив у аспірантуру при кафедрі фізіології і патфізіології Білоцерківського сільськогосподарського інституту. Успішно завершив аспірантуру, в 1967 р. захистив кандидатську дисертацію і назавжди залишився працювати в інституті.

В 1966–1973 рр. В.Г. Герасименко заочно навчався на біологічному факультеті Київського державного університету ім. Тараса Шевченка, який закінчив із відзнакою.

З 1967 р. – асистент, а з 1976 р. – доцент кафедри органічної і неорганічної хімії. Докторську дисертацію захистив у 1983 р., в 1994 році В.Г. Герасименку присвоєно звання професора, в 2002 р. він обраний академіком НААН України.

У 1978 р. Герасименка Віктора Григоровича призначено проректором з навчальної роботи. Його глибокі знання, широка кваліфікація, розум, толерантність, альтруїзм, порядність, інтелігентність, працездатність сприяли розвитку основних напрямів інституту – навчальної, методичної, виховної роботи, згуртуванню і створенню високоморального, інтелектуального, розвиненого колективу, націленого на виконання величких планів інституту.

В.Г. Герасименко вперше серед аграрних ВНЗ СРСР започаткував вивчення біотехнології в інституті (1987 р.). Згодом біотехнологія була включена в типові навчальні плани факультетів ветери-

нарної медицини і зооінженерного. У 1989 р. Віктор Григорович видав перший у СРСР навчальний посібник «Біотехнологія».

В.Г. Герасименко став провісником рішення ООН про оголошення XXI століття – століттям генетичної інженерії і біотехнології.

За значний внесок у науку В.Г. Герасименку було присвоєно почесне звання «Заслужений діяч науки і техніки України».

За 27 років роботи Віктора Григоровича проректором в інституті утвердилася традиція підвищення ефективності навчального процесу. Вводиться контроль знань за допомогою технічних засобів, практикується читання відкритих інтегральних лекцій декількома найбільш досвідченими педагогами. Регулярно проводиться атестація студентів. Зміцнюється зв'язок з колективами, які направили студентів на навчання. Захист дипломних робіт відбувається в умовах виробництва.

В.Г. Герасименко створив НДІ екології і біотехнології у тваринництві. З 2003 по 2009 рр. він завідувач кафедри екології та біотехнології. Багато уваги приділяє підготовці молодих науковців.

Віктор Григорович помер раптово у 2009 році, сповнений оригінальних наукових ідей і планів, яким уже не судилося здійснитися.

## **Мандигра Микола Станіславович**

### **1945 р. народження**

Народився в с. Барські-Чемериси Барського району Вінницької області.

В 1971 році закінчив Білоцерківський сільськогосподарський інститут. Працював за фахом. В 1972 –1987 роках навчався в аспірантурі та працював у БЦСГІ, спочатку –асистентом, пізніше – доцентом кафедри епізоотології.

У 1987р. перейшов на роботу в Рівненську науково-дослідну ветеринарну станцію, пізніше став її директором. За його керівництва Рівненське відділення НВС «Оріон» забезпечувало проведення науково обгрунтованих протилейкозних заходів у 1634 господарствах восьми областей України.

У 1994 р. Рівненська НДС була реорганізована в Інститут епізоотології НААН, який очолив М.С.Мандигра.

Основним напрямом його наукової діяльності є вивчення епізоотичного та інфекційного процесів за лейкозу великої рогатої худоби.



Ним теоретично й експериментально обґрунтовано та застосовано широкомасштабні ефективні протилейкозні заходи, впроваджено наукововиробничу систему боротьби з лейкозом у західному регіоні України, що забезпечило контроль епізоотичної ситуації, зниження інфікованості тварин та повне оздоровлення господарств шести областей України від лейкозу великої рогатої худоби. Вперше в Україні започатковано використання мас-спектрометрії для теоретичного обґрунтування багатоконпонентних лікувально-профілактичних засо-

бів для ветеринарної медицини.

М.С.Мандигра – член-кореспондент НААН, опублікував понад 332 наукових праць, з яких 7 колективних монографій та 20 патентів. Співавтор 22 рекомендацій, 10 інструкцій з боротьби з інфекційними та паразитарними хворобами, 16 комплектів технічних умов, 4 загальнодержавних планів основних заходів щодо боротьби з інфекційними хворобами, 3 стандартів організації (СОУ).

У 2004 р. М.С.Мандигрі присвоєно почесне звання «Заслужений діяч науки і техніки України».

Нині він очолює кафедру водних біоресурсів у Національному університеті водного господарства та природокористування.

**Харьковченко Євген Анатолійович**  
**1953 р. народження**

Народився у м. Ровеньки Луганської області. В 1983 р. закінчив філософський факультет Київського державного університету імені



Т.Шевченка. 1983–1999 рр. – викладач філософії та релігієзнавства в Донецькому і Білоцерківському аграрному університетах, навчання в аспірантурі і докторантурі. 1999–2005 рр. – державний службовець.

У 1989 р. захистив кандидатську дисертацію «Релігійний ірраціоналізм П.О.Флоренського», у 1991 р. отримав звання доцента. Докторську дисертацію «Софійність київського християнства як релігійно-філософський і етнонаціональний феномен» захистив у 2004 р.

2005–2008

рр.

Є.А.Харьковщенко завідував кафедрою

філософії Білоцерківського національного аграрного університету. 2008 – 2012 рр. – державний службовець.

З 2004 р. – професор кафедри релігієзнавства за сумісництвом, а з 2013 р. – завідувач кафедри релігієзнавства філософського факультету Київського державного університету імені Т.Шевченка. Автор 110 наукових праць, зокрема 3-х видань монографії «Софійність київського християнства», 7-ми видань підручника «Релігієзнавство», розділів у колективних монографіях «Історія релігій в Україні» та «Православна церква в Україні», статей-покажчиків у «Релігієзнавчому словнику», близько 40 статей у фахових виданнях.

Обирався членом експертної ради з гуманітарних наук ВАК України. Нині голова спеціалізованої вченої ради Д 26.001.43, член спеціалізованої вченої ради Д 26.001.17, член Президії товариства «Знання» України.

У 2004 році Є.А. Харьковщенко присуджено почесне звання «Заслужений діяч науки і техніки України».

Нагороджений орденом «За заслуги» III ступеня, знаком «Відмінник освіти України». Має релігійні нагороди: ордени Святого Рівноапостольного князя Володимира, Преподобного Нестора Лі-

тописця , Святого Архистратига Михаїла , Святого Георгія Переможця.

Сьогодні Є.А. Харьковщенко працює над історією і релігійно-конфесійними особливостями християнства в Україні.

## **ЗАСЛУЖЕНІ ЮРИСТИ УКРАЇНИ**

### **Сальман Ізяслав Юрійович**

**1927 р. народження**

Народився у місті Біла Церква. Юність його припала на важкі часи війни, евакуації, повоєнної відбудови. Після війни сім'я повернулася до рідної Білої Церкви.

1952 р. закінчив Московський юридичний інститут із рекомендацією до аспірантури, а в 1954 р. – факультет англійської мови Київського державного педагогічного інституту. Трудову діяльність розпочав у 1952 р. викладачем права та політекономії Білоцерківської бухгалтерської школи.

З 1954 р. Ізяслав Юрійович працює в Білоцерківському національному аграрному університеті. У 1969 р. – захистив дисертацію на здобуття вченого ступеня кандидата юридичних наук. З 2003 р. по 2011 р. – очолював кафедру цивільно-правових дисциплін

У 2002 р. – здобув вчений ступінь кадрової академії та Міжнародного відкритого університету (Каліфорнія, США), присвоєно вчене звання професора.

У 2011 р. захистив докторську дисертацію на тему: «Правове регулювання аграрних та земельних відносин в Україні».

І.Ю. Сальман має понад 80 наукових та навчально-методичних публікацій. Напрямок його наукових досліджень: удосконалення правового регулювання аграрних та земельних відносин. Співавтор Земельного кодексу України. Автор підручника «Правознавство у



схемах» для студентів вищих навчальних закладів III–IV рівнів акредитації.

У 2002 році Ізяславу Юрійовичу присвоєно почесне звання «Заслужений юрист України».

## **ЗАСЛУЖЕНІ ПРАЦІВНИКИ КУЛЬТУРИ**

### **Найдьонов Василь Антонович**

**(1919–2005)**

Народився 1919 р. в болгарському селі Благоево Одеської області.

Вже у першому класі почав займатися у шкільному музичному гуртку.



У 1939 р. В.А. Найдьонов призначили директором Будинку культури с. Благоево і за сумісництвом він керував духовим оркестром. У 1934 р. вступив і з відзнакою закінчив відділення підготовки керівників духових оркестрів Центрального будинку народної творчості в Москві.

Потім навчався в Одеській консерваторії, куди його рекомендувало журі обласної олімпіади. Навчався заочно, працюючи, підтримуючи велику сім'ю. До війни встиг закінчити тільки 2 курси.

В.А. Найдьонов учасник Великої Вітчизняної війни, служив у військах особливого призначення начальником радіостанції, потім командиром взводу 25-го окремого гірського стрілкового батальйону зв'язку. Мав 17 військових нагород.

Після війни В.А. Найдьонов залишився в армії диригентом військового оркестру. Навчався в Інституті військових диригентів, отримав освіту по класу хору і хорового диригування, все життя займався самоосвітою.

За відмінне навчання в Інституті йому було надано право вибору місця служби, і він обрав Новосибірськ, де жила його сім'я. За

період служби в Новосибірську створив великий талановитий колектив військового оркестру.

У 1953 р. В.А. Найдьонов переводять служити в Групу радянських військ в НДР, 1956 р. він разом із військовою частиною передислокувався в м. Таураге Литовської РСР.

У 1959 р. військова частина була переведена у м. Біла Церква. 17 років В.А. Найдьонов керував тут військовим оркестром, який був одним із кращих у Київському Червонопрапорному окрузі.

У 1975 р. капітан В.А. Найдьонов вийшов у відставку, а через деякий час його запросили у Білоцерківський сільськогосподарський інститут керувати духовим оркестром.

За його керівництва оркестром було розучено більше 200 музичних творів, дано близько 600 концертів. В репертуарі оркестру були твори М. Лисенка, С. Гулака-Артемовського, П. Чайковського, Н. Римського-Корсакова, М. Мусорського, М. Глінки, Вагнера, Бетховена, Моцарта, Д. Шостаковича, В. Мораделі, І. Дунаєвського, В. Соловйова-Сєдого.

Колектив оркестру став одним із відділень факультету культури і мистецтва університету. У 1982 р. духовому оркестру БЦСГІ було присвоєно звання «Народний». Успіхи оркестру були відзначені на Всесоюзних та Українських фестивалях народної творчості. Колектив нагороджено 65 дипломами і Почесними грамотами, він тричі ставав лауреатом телепередачі «Сонячні кларнети». У 1991 р. оркестр посів перше місце на обласному огляді-конкурсі духових оркестрів, учасник багатьох заключних концертів у столичному Палаці «Україна».

В.А. Найдьонов працював і як композитор. Велика кількість його творів увійшли в репертуар багатьох хорових колективів, вокальних ансамблів і солістів.

В.А. Найдьонов, працюючи 21 рік зі студентами Білоцерківського національного аграрного університету, успішно поєднував талант висококваліфікованого музиканта, диригента, талановитого композитора та естетичного і духовного вихователя студентів-аграріїв.

Тож згодом багато вихованців духового оркестру створили такі ж оркестри в селах, де вони працювали. Зокрема, це учні-агрономи А. Микулинський та М. Осмульський, ветеринарні лікарі А. Посипник, В. Баран, зооінженери: Н. Капенко, В. Майданюк.

Активними пропагандистами музики стали Д. Подвалюк, В. Аке-тін, А. Качан, Т. Полотняна, Л. Парамонова, Т. Андросова, Б. Ігна-тко, В. Хоменко, В. Карук та багато інших оркестрантів.

За великі заслуги в естетичному та духовному вихованні студен-тів-аграріїв Василю Антоновичу Найдьонову було присвоєно звання почесного професора університету. Держава гідно оцінила внесок В.А. Найдьонова в розвиток та поширення духової музики, присвоїв-ши йому почесне звання «Заслужений працівник культури України».

### **Сидоренко Іван Миколайович** (1919–1997)

Народився у с. Северинівка Таращанського району в селянській родині.

Закінчив неповну середню школу, потім – Таращанський техні-кум механізації і електрифікації сільського господарства.



Іван Миколайович, прошовши до війни дійсну військову службу як механік-водій танка, брав участь у боях на Ленінградському та Волховському фронтах як командир танка. В лютому 1943 року був направлений в Орловське бронетанкове училище ім. М. Фрунзе., а згодом був переведений в м. Балашов Саратовської області. Закінчив училище в званні молодшого лейтенанта. Брав участь в боях у складі 3-го Українського фронту, був тяжко поранений. За участь в боях нагороджений двома орденами Вітчизняної війни та медалями.

Після війни став студентом юридичного факультету Київського університету ім. Т. Шевченка, який закінчив у 1951 р. Деякий час працював народним суддею. Потім закінчив аспірантуру в універ-ситеті ім. Т. Шевченка за спеціальністю « Політична економія».

Подальша його доля пов'язана з Білою Церквою. З 1958 року працював у Білоцерківському сільськогосподарському інституті старшим викладачем з курсу «Політична економія», брав активну



участь у громадському житті інституту і міста. У 1971 та 1975 роках – виконував обов'язки завідувача кафедри. Був занесений на міську Дошку пошани та у книгу Трудової слави інституту.

За сумлінну працю та успіхи у вихованні студентської молоді І.М.Сидоренку було присвоєно почесне звання «Заслужений працівник культури УРСР».

## **Гудима Андрій Дмитрович**

**1937 р.народження**

Народився в с. Слобода-Носковецька Жмеринського району Вінницької області. Закінчивши Носковецьку середню школу, вступив до Білоцерківського сільськогосподарського інституту на агрономічний факультет.

Після закінчення навчання працював в БЦСГІ асистентом кафедри ботаніки і фізіології рослин, а після захисту кандидатської дисертації –доцентом



Із 1977 до 1986 року Андрій Дмитрович Гудима очолював кафедру ботаніки і фізіології рослин. Під його керівництвом колектив працював над вивченням питань агротехніки еспарцету та продуктивності травосумішей за різних умов мінерального живлення. Крім того, велася значна методично-виховна та навчальна робота. На кафедрі видано низку методичних розробок з анатомії, систематики, фізіології рослин та екології.

А.Д. Гудима відомий не тільки як педагог, а й талановита творча людина. Із 1977 р. він є членом Спільки письменників України, в його творчому доробку п'ять поетичних збірок, книга поем «Дзвони над Россією», три прозові романи, повість «Чорне сонце» і ряд інших. За роман «Устим Кармалюк» А.Д. Гудима одержав Всеукраїнську премію ім. Коцюбинського 1994 р. Він лауреат обласних літературних премій ім. М. Трублаїні та ім. Г.Косинки, міської літературно-

мистецької премії ім. І.С.Нечуя-Левицького. Творча спадщина автора нараховує 30 видань.

Андрію Дмитровичу Гудимі присвоєно почесне звання «Заслужений працівник культури України».

Сьогодні А.Д. Гудима – почесний громадянин Білої Церкви, занесений до «Золотого фонду» міста.

### **Крикунов Володимир Гаврилович (1939–2006)**

Народився в м. Курськ у сім'ї службовця. Під час Великої Вітчизняної війни разом з рідними був евакуйований у Рязанську область.

Після закінчення з відзнакою в 1965 р. Уманського сільськогосподарського інституту був прийнятий на стаціонар в аспірантуру при кафедрі агрохімії і ґрунтознавства цього інституту.

У 1971 р. після захисту кандидатської дисертації В.Г. Крикунов перейшов на роботу асистентом кафедри агрохімії і ґрунтознавства в Білоцерківський сільськогосподарський інститут. У 1974 р. призначений старшим викладачем цієї ж кафедри, в 1979 р. – затверджений у вченому званні доцента.



Протягом 1974–2002 рр. Володимир Гаврилович – декан факультету громадських професій БЦСГІ. У 1980 році факультет зайняв 3 місце у Другому Всесоюзному перегляді-конкурсі, а театральний колектив цього факультету у 1981 р. завоював звання народного театру. У 1990 р. ФГП було перейменовано у факультет культури і мистецтва.

За успішну організацію роботи факультету культури і мистецтва В.Г. Крикунова було нагороджено срібною медаллю ВДНГ СРСР, нагрудним знаком Мінвузу «За відмінні успіхи в роботі в області вищої освіти».

Протягом 1982–2006 рр. В.Г. Крикунов був завідувачем кафедри агрохімії і ґрунтознавства. У 1994 р. йому було присвоєно вчене звання професора.

За вагомі досягнення факультету культури і мистецтва, активну культурно-масову роботу в місті В.Г. Крикунову у 2001 р. було присвоєно почесне звання «Заслужений працівник культури України».

Помер Володимир Гаврилович у 2006 р., похований у м. Біла Церква.

## **ЗАСЛУЖЕНІ ПРАЦІВНИКИ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ**

**Дудник Олександр Кирилович**

**1955 р. народження**

Заслужений працівник фізичної культури та спорту України  
Народився у м. Хмельницький. У 1982 р. закінчив Вінницький державний педагогічний інститут, факультет фізичного виховання .  
З 1988 року очолює кафедру фізичного виховання Білоцерківського національного аграрного університету.



У 2009 році захистив кандидатську дисертацію на тему «Функціональна організація психофізіологічних станів організму людини в умовах напруженої м'язової діяльності». Автор близько 60 наукових та 48 науково-методичних праць в галузі фізіології спорту та рухової активності.

Підготував 2 чемпіонів зимової Спартакіади України (1986 р.), учасника олімпійських ігор (1992 р.). Відзначений нагородами Київської обласної державної адміністрації, Комітету фізичного виховання і спорту, Міністерства освіти і науки України .

У 2007 році О.К.Дуднику присвоєно почесне звання «Заслужений працівник фізичної культури та спорту України». В 2008 р. його ім'я внесено до Золотого фонду Білої Церкви.

## ЛАУРЕАТИ ПРЕМІЙ

### Лауреати Державної премії СРСР

#### **Медведик Рувим Ісаакович**

Народився у 1902 році у місті Тальному на Уманщині.

1923 року вступив до Білоцерківського сільськогосподарського технікуму на механічний відділ і закінчив повний курс навчання у 1927 р.



Отримав кваліфікацію інженера-механіка сільськогосподарського машинобудування.

Працював на заводі «Профінтерн» у м. Брянськ. З 1944 року працював начальником конструкторського бюро на Крюківському вагонобудівному заводі. Під його керівництвом були розроблені нові конструкції транспортних засобів.

У 1951 р. Р.І. Медведик отримав Державну премію СРСР за розробку конструкції суцільнометалевого пасажирського вагона.

#### **Карпович Іван Уласович**

**(1904 р.-?)**

*Лауреат Державної премії СРСР*

Народився в 1904 році в с. Горошкова Тетіївського району Київської області в сім'ї селянина. Навчався в Білоцерківському політехнікумі на агрономічному відділі з 1920 року по 1925 рік. Після закінчення навчання був направлений на Поліську сільськогосподарську дослідну станцію.

З часу організації на станції відділу селекції та насінництва (1929р.) і по 1938 рік працював науковим співробітником по селекції озимого жита, люпину та картоплі. За цей період роботи Іван Уласович разом з іншими науковими співробітниками станції створив нові

сортів озимого жита, сидерального люпину, картоплі, які були районі в зоні Полісся УРСР, а також за межами республіки.

У липні 1938 року за розпорядженням Наркомзему СРСР І.У. Карпович був призначений на Наримську державну селекційну станцію (Томська область) на посаду заступника директора з наукової роботи, де працював до листопада 1964 року. За цей період роботи І.У. Карпович разом з іншими науковими співробітниками станції створив нові сорти ярової пшениці та вівса, які були районі в Томській, Кемеровській та Читинській областях. Він є автором і співавтором нових сортів ярової пшениці, ячменю, гороху, які були в державному сортовипробуванні.

В кінці 1964 року вийшов на персональну пенсію і повернувся в Україну, де знову почав працювати по селекції картоплі.

За період роботи в науково-дослідних установах І.У. Карпович надрукував більше 30 наукових праць та понад 80 науково-популярних статей з питань агротехніки та насінництва різних сільськогосподарських культур. Нагороджений однією срібною та чотирма бронзовими медалями ВДНГ. За виведення нових сортів та розробку системи землеробства для тайгових районів Сибіру удостоєний звання лауреата Державної премії СРСР в 1946 році.

### **Гросман Рахіль Йосипівна**



Випускниця механічного відділення Білоцерківського сільськогосподарського технікуму 1924 г.

Працювала інженером Білоцерківського машинобудівельного заводу ім. 1-го Травня, конструктором посівних машин на Кіровоградському заводі сільськогосподарських машин «Червона Зірка».

Р.Й. Гросман – старший науковий співробітник Всеросійського інституту сільського господарства та дослідного машинобудування, кандидат технічних наук, лауреат Державної премії СРСР.

Автор 29 друкованих праць та 39 рукописних, розробила 13 ГОС-Тів, мала три авторські свідоцтва.

Р.Й. Гросман була шестикратною учасницею Всесоюзної сільськогосподарської виставки і Виставки досягнень народного господарства.

Працювала за спеціальністю з 1925 по 1962 рр.

Померла 16.06.1969 р.

### **Комар Антон Пантелеймонович (1904–1985)**

Народився у с.Березна Київської губернії. Після закінчення початкової школи приїздить до Білої Церкви і вступає до гімназії. Тут він знайомиться з викладачем фізики механічного технікуму В. П. Линником, і це визначає увесь його наступний життєвий шлях. Під впливом книг і лекцій Линника А. П. Комар остаточно «захворів» фізикою.



У 1927 р. стає студентом механічного факультету Київського політехнічного інституту, після закінчення у 1930 р. навчається в аспірантурі.

У 1943 р. Комар успішно захищає докторську дисертацію. З 1937 р. по 1947 р. завідує кафедрою твердого тіла Свердловського держуніверситету і загальної фізики – політехнічного інституту. У роки Великої Вітчизняної війни А. П. Комар налагодив рентгенівську дефектоскопію на оборонних заводах Уралу.

1947–1950 рр. він працює у Фізичному інституті АН СРСР. З 1948 р. – дійсний член Академії наук УРСР. У 1950–1957 рр. – директор Ленінградського фізико-технічного інституту, у 1951–1969 – завідувач кафедри Ленінградського політехнічного інституту.

Основні дослідження академіка А.П.Ковара присвячені структурі пластично деформованих кристалів, фазовим перетворенням у метали і сплави, прискорювачам заряджених частинок, а-

спектроскопії і фотоядерним реакціям, тощо. Йому належить понад 120 наукових праць. Основні роботи А. П. Комара присвячені ядерній фізиці, методиці і техніці ядерних експериментів, фізичній електроніці, фізиці і техніці прискорювачів, фізиці металів і феритів.

Нагороджений 2 орденами Трудового Червоного Прапора та медалями, у 1951 р. удостоєний Державної премії СРСР.

### **Задвірний Федір Леонтійович**

*Лауреат премії Міністерства сільського господарства СРСР*

Народився в 1919 р. у селі Мовчанівка Сквирського району Київської області у селянській родині.



Закінчив Гашинський зооветтехнікум у Калінінській області в 1937 р., працював веттехніком у радгоспі у Вологодській області, з 1939 до 1947 р. служив в армії ветфельдшером. Нагороджений орденами Червоної Зірки, Богдана Хмельницького III ст., Вітчизняної війни II ст., багатьма медалями.

У 1947 р. вступив на ветеринарний факультет Білоцерківського сільськогосподарського інституту. Після закінчення інституту у 1952–1955 рр. працював головним ветеринарним лікарем Акимовського району Запорізької області.

У 1955 р. зарахований асистентом кафедри хірургії Білоцерківського сільськогосподарського інституту. Успішно проводив науково-дослідну роботу, підготував і захистив у 1965 р. кандидатську дисертацію.

З 1985 р. працював доцентом кафедри акушерства. Поряд з педагогічною роботою Ф.Л. Задвірний активно займався й науково-дослідною роботою з теми «Деякі питання перебігу вагітності, родів і післяродового періоду у свиней в нормі і при патології.» Ство-



рив у співавторстві кілька навчальних кінофільмів з акушерсько-гінекологічної патології.

Ф.Л. Задвірний – лауреат премії Міністерства сільського господарства СРСР (1968 р.).

## **Каравашенко Володимир Федорович**

**1930 р. народження**

*Лауреат премії Ради Міністрів СРСР*

Народився в с. Луганське Артемівського району Донецької області у сім'ї службовця. 1954 р. закінчив Харківський зоотехнічний інститут.



Працював на МТС у Приморському краї, в 1964–1974 рр. – в Інституті птахівництва УААН. В 1962 році захистив кандидатську, в 1973 р. – докторську дисертацію.

З 1974 по 1991 рік очолював кафедру годівлі сільськогосподарських тварин Білоцерківського сільськогосподарського інституту. За участь у розробці та впровадженні в промислове птахівництво системи нормованої годівлі, що забезпечило високу продуктивність птиці, у 1979 році професору В.Ф.Каравашенку присуджено премію Ради Міністрів СРСР. Він автор 172 наукових праць, у тому числі 2 монографій, підручника, 3 довідників, 2 авторських свідоцтв на винахід. Підготував 12 кандидатів наук.

За заслуги в галузі науки, у підготовці висококваліфікованих кадрів В.Г.Каравашенку у 1989 році присвоєно почесне звання «Заслужений працівник народної освіти України».

З 1991 року працював головним науковим співробітником Інституту птахівництва УААН.

## Бесулін Віктор Іванович

1939 р. народження

*Лауреат Премії Ради Міністрів СРСР*

Народився у Карпівка Красно-Партизанського району Саратовської області Росії у сім'ї робітників.

Після закінчення середньої школи вступив до Ульяновського сільськогосподарського інституту на зоотехнічний факультет, який закінчив у 1962 р. Виробничу практику проходив в Науково-дослідному інституті тваринництва степових районів «Асканія-Нова».



В 1962 –1965 рр. працював за фахом . У 1965 р. вступив до аспірантури. У 1968 р. успішно захистив кандидатську дисертацію в Ульяновському СГІ. Працював спочатку молодшим, а потім старшим науковим співробітником лабораторії біології розмноження Інституту «Асканія-Нова». У 1972–1985 рр. працював на посаді завідувача лабораторії біології розмноження птиці Інституту птахівництва УААН.

У 1983 р. захистив докторську дисертацію «Розробка питань фізіології розмноження та удосконалення методу штучного осіменіння індичок». Розроблений і запропонований ним новий спосіб штучного осіменіння самок птиці оформлений як відкриття.

В 1985 році Віктор Іванович Бесулін прийшов працювати у Білоцерківський національний аграрний університет. З 1985 р і до сьогодні – завідувач спочатку кафедри дрібного тваринництва, потім кафедри технології виробництва і переробки продукції дрібного тваринництва, а з 2005 р.– технології виробництва продукції птахівництва. З 2001 р.– директор НДІ птахівництва.

Працював над впровадженням ефективних елементів технології виробництва яєць і м'яса індичок у промислових господарствах. Лауреат Премії Ради Міністрів СРСР.

Нині з групою вчених України займається вдосконаленням технології виробництва м'яса курчат-бройлерів.

У 1995 р. на конкурсній основі В.І Бесулін обраний академіком Академії наук вищої школи України, є членом спеціалізованої вченої ради БНАУ із захисту докторських дисертацій за спеціальністю – біотехнологія. Під його редакцією видано підручник «Птахівництво і технологія виробництва яєць та м'яса птиці», є також співавтором навчальної програми з дисциплін «Птахівництво», має більше 190 наукових праць, у тому числі 5 монографій, 14 рекомендацій, 9 методичних посібників для студентів, підготував більше 10 державних стандартів України. Має 12 авторських свідоцтв, 3 патенти України.

### **Смертюк Василь Петрович**

**1940 р.народження**

*Лауреат Державної премії Української РСР*



Народився у с. Леськи Черкаського району Черкаської області. Після школи працював у колгоспі. Закінчив агрономічний факультет Білоцерківського сільськогосподарського інституту у 1965 р. Отримавши диплом вченого агронома, працював за фахом. З 1986 р.– голова колгоспу «Дніпро» села Леськи.

За високі досягнення в сільськогосподарській галузі нагороджений орденами Леніна та Трудового Червоного Прапора. Депутат Верховної Ради УРСР 11-го скликання.

### **Ярчук Броніслав Миронович**

**1940 р.народження**

*Лауреат премії НААН України  
«За видатні досягнення в аграрній науці»*

Народився у с. Мшанець Старосинявського району Хмельницької області.

Після закінчення Білоцерківського сільськогосподарського інституту в 1964 році працював головним ветеринарним лікарем господарства, завідувачем ветеринарної дільниці в Київській області. З 1968 до 1971 року навчався в аспірантурі, в 1971 році захистив кандидатську



дисертацію.

З 1972 року і донині працює на кафедрі епізоотології Білоцерківського НАУ.

У 1977–1980 рр. працював викладачем ветеринарного факультету сільськогосподарського інституту в Гвінейській Республіці, де викладав епізоотологію і мікробіологію.

З 1981 року працює доцентом, а з 1986 до 2007 року – завідувачем кафедри епізоотології Білоцерківського національного аграрного університету. У 1987 р. був обраний деканом факультету ветеринарної медицини і працював на цій посаді 15 років.

Під керівництвом Б.М. Ярчука факультет ветеринарної медицини став одним із провідних в Україні. Протягом десяти років факультет був базовим із проведення Всеукраїнських олімпіад з ветеринарної медицини.

Б.М. Ярчук започаткував плідну співпрацю з Ліонською вищою ветеринарною школою Франції, де проходять стажування викладачі й студенти університету. У 2003 році отримав вчене звання професора.

Протягом усього періоду роботи в університеті займається науково-дослідною роботою з проблем лейкозу. За участі Б.М. Ярчука в 1992 р. на базі кафедри епізоотології організована і діє науково-дослідна лабораторія «Боротьби з лейкозами великої рогатої худоби».

Б.М. Ярчук безпосередньо брав участь у розробці «Планів основних заходів щодо оздоровлення великої рогатої худоби від лейкозу в Україні» на 1985–2005 рр., затверджених Міністерством

АПК України та в їх ефективній реалізації. За його безпосередньої участі в Україні оздоровлено від лейкозу більше 200 господарств.

Професор Б.М. Ярчук відомий як вчений епізоотолог, автор більш ніж 140 публікацій, у тому числі 2 підручників, 2 навчальних посібників, 7 монографій. Ним підготовлено 3 кандидати наук.

Б.М. Ярчуком у співавторстві у 1995 р. вперше українською мовою виданий підручник «Загальна епізоотологія», якому постановою Президії НААН присуджена премія «За видатні досягнення в аграрній науці» за 2003 рік та друга премія і Почесна грамота Мінагрополітики України за 2004 рік.

Б.М. Ярчук постійно надає практичну допомогу господарствам різних форм власності з питань інфекційної патології.

Нагороджений знаком «Відмінник освіти України» та трудовою відзнакою «Знак пошани» Мінагрополітики України.

## **Стадник Анатолій Петрович**

**1948 р. народження**

*Лауреат Державної премії України в галузі науки і техніки*

Народився у с. Катеринівка Каменського району Молдавської РСР у сім'ї вчителів. Після закінчення навчання у середній школі у



1966 р. вступив на лісогосподарський факультет Української сільськогосподарської академії (нині – Національний університет біоресурсів і природокористування). Після закінчення академії працював на посаді інженера у Харківському філіалі інституту «Союзгіпролісгосп».

У 1977 р. закінчив аспірантуру в УкрНДЛІГА. У 1982 р. захистив кандидатську дисертацію на тему: «Ріст і стан полезахисних лісових смуг в Північному Степу Правобережної України». У 1991 р. А.П. Стаднику присвоєно вчене звання старшого наукового співробітника. З 1996 р. – прові-

дний науковий співробітник УкрНДЛГА.

У 2007 році А. П. Стадника було запрошено на роботу в Інститут агроекології НААН на посаду завідувача відділу природокористування, охорони навколишнього природного середовища та економіки наукових досліджень. У 2008 році Анатолій Петрович захистив докторську дисертацію на тему «Ландшафтно-екологічна оптимізація систем захисних лісових насаджень України».

А.П. Стадник започаткував новий науковий напрям в Україні – ландшафтну агролісомеліорацію. Він автор (співавтор) понад 170 друкованих праць, зокрема восьми монографій, 20 науково-методичних рекомендацій, енциклопедії агролісомеліорації, словника-довідника з агроекології і природокористування. Під його керівництвом захищено 2 докторські і 1 кандидатська дисертації. Лауреат премії Національної академії аграрних наук України «За видатні досягнення в аграрній науці»,

З 2011 року А. П. Стадник – завідувач кафедри лісівництва, ботаніки і фізіології рослин Білоцерківського національного аграрного університету. Підготовку фахівців здійснює за напрямками «лісове і садово-паркове господарство» та «агрономія». Він член Координаційно-методичної ради науково-методичного центру «Агроєкологія» НААН, спеціалізованої вченої ради ІАП НААН із захисту дисертацій.

## **Тихонюк Леонід Андрійович**

**1950 р. народження**

*Лауреат премії НААН України*

*«За видатні досягнення в аграрній науці»*

Народився в с. Могильне Гайворонського району Кіровоградської області в сім'ї службовців.

У 1967–1972 рр. навчався на факультеті ветеринарної медицини в Білоцерківському сільськогосподарському інституті. Після закінчення інституту працював за фахом, служив в армії. І

З грудня 1975 р – асистент кафедри хірургії Білоцерківського державного сільськогосподарського інституту. У 1984 р. захистив кандидатську дисертацію, в 1990 р. йому присвоєно вчене звання доцента.



Працював над вивченням хвороб кінцівок у великої рогатої худоби. Має 110 опублікованих праць. Разом із співавторами опублікував: два підручники і чотири навчальні посібники, один практикум і 15 методичних рекомендацій для студентів факультету ветеринарної медицини. Підготував 4 рекомендації для лікарів ветеринарної медицини України.

Двічі, у 2000 і 2005 рр. на конкурсі підручників і посібників, який був проведений Міністерством аграрної політики України, комплект підручників і посібників, співавтором яких був Л.А. Тихонюк, займав III місце.

У 2009 році Тихонюк Леонід Андрійович став лауреатом премії НААН України «За видатні досягнення в аграрній науці».

### **Корнієнко Леонід Євгенович** **1962 р. народження**

*Лауреат премії НААН України*  
*«За видатні досягнення в аграрній науці»*



Народився в м. Красногорівка Марійського району Донецької області. У 1981 р. закінчив Донецький радгосп-технікум за спеціальністю «ветеринарія».

У 1983 р. вступив до Білоцерківського сільськогосподарського інституту, який закінчив з відзнакою. Працював головним лікарем ветеринарної медицини в одному з господарств Київської області.

Протягом 1989–1991 рр. навчався в аспірантурі при лабораторії біотехнології ІЕКВМ (м. Харків) і лаборато-

рії діагностики та індикації ВНДЯІ (м. Владимир). З січня 1992 р. – науковий співробітник лабораторії біотехнології ІЕКВМ. У 1992 р. захистив кандидатську дисертацію. З вересня 1992 р – асистент кафедри епізоотології Білоцерківського сільськогосподарського інституту, з 1996 р. – доцент.

2006 р. захистив докторську дисертацію на тему: «Теоретичні та практичні аспекти виготовлення гіперімунних сироваток (на моделі вірусів хвороби Ауескі, геморагічної хвороби кролів і чуми м'ясоїдних)».

Нині професор Л.Є. Корнієнко – завідувач кафедр епізоотології та інфекційних хвороб Білоцерківського НАУ. Він автор понад 200 наукових та навчально-методичних праць. Є співавтором монографій: „Чума м'ясоїдних» „Лейкоз великої рогатої худоби», „Хвороба Ауескі», „Геморагічна хвороба кролів», „Парвовірусні інфекції собак і хутрових звірів» „Факторні хвороби сільськогосподарських тварин», „Інфекційні та інвазійні хвороби кролів»; підручника „Загальна епізоотологія» та навчальних посібників: „Практикум із загальної епізоотології», „Практикум з питань бджільництва та хвороб бджіл» . Має два патенти РФ і патент України.

Професор Л.Є. Корнієнко лауреат премії «За видатні досягнення в аграрній науці» НААН України. За видання літератури для ПНКСВМ нагороджений другою премією та Почесною грамотою Мінагрополітики України.



## ВИДАТНІ ВИПУСКНИКИ

### Цехмістренко Георгій Митрофанович (1921–1984)

Народився у селі Рокитно Київської області. У 1939 р. закінчив середню школу № 3 м. Біла Церква і був призваний на службу до лав Червоної Армії. Під час війни займався підпільною діяльністю у м. Біла Церква. Після звільнення міста від німецьких загарбників вступив до Червоної Армії і закінчив війну в Німеччині. Нагороджений медалями: «За отвагу», «За оборону Києва», «За взятіє Будапешта», «За победу над Германией».

Після демобілізації в 1946 р. Георгій Митрофанович вступив на ветеринарний факультет Білоцерківського сільськогосподарського інституту і в 1951 р. одержав диплом ветеринарного лікаря з «відзнакою». За направленням працював за фахом у Красноярському краю.

У 1956 р. повернувся до Білої Церкви і став працювати на викладацькій роботі в Білоцерківському сільськогосподарському інституті. У цей період він займався науковою роботою і в 1961 р. захистив кандидатську дисертацію і здобув науковий ступінь кандидата біологічних наук.

З 1965 р. обіймав посаду доцента кафедри патанатомії та ветсанекспертизи. У 1974 р. він захищає дисертацію на здобуття наукового ступеня доктора біологічних наук. У 1977 р. його призначають на посаду професора кафедри патанатомії та ветсанекспертизи.

У 1980 році Г.М. Цехмістренко переїздить до Кам'янець-Подільська і обирається на посаду завідувача кафедри морфології в Кам'янець-Подільському сільськогосподарському інституті.

За період наукової діяльності Георгій Митрофанович опублікував понад 50 праць наукового та методичного характеру. Помер 8 травня 1984 р.



## **Савчук Дмитро Іванович**

**1928 р. народження**

Народився в 1928 р. в с.Суємці Баранівського району на Житомирщині. Закінчив зоотехнічний факультет Білоцерківського сільськогосподарського інституту в 1954 році.



Трудову діяльність розпочав головним зоотехніком і заступником директора радгоспу в Астраханській області РРФСР. В 1957–1960 рр. навчався в аспірантурі при Українській академії сільськогосподарських наук. У 1961 році захистив кандидатську дисертацію у Харківському зооветінституті.

З 1961 по 1976 рік – заввідділу організації племінної роботи Центральної дослідної станції штучного осіменіння с.-г. тварин Мінсільгоспу УРСР.

У 1987 році захистив докторську дисертацію, 1996 року йому присвоєно звання професора. Працював головним науковим співробітником Інституту розведення і генетики тварин УААН.

Д.І.Савчук відомий спеціаліст з питань вирощування і використання племінних бугаїв. Він автор близько 150 наукових праць, у тому числі монографії, шести авторських свідоцтв на винаходи, двох навчальних фільмів.

## **Трончук Іван Самійлович**

**1928 р. народження**

Народився в с. Рахнівка Дунаєвського району Хмельницької області у бідній селянській сім'ї. У 1954 році закінчив зоотехнічний факультет Білоцерківського сільськогосподарського інституту.

Працював головним зоотехніком Лошковоцької МТС Солобковецького району Хмельницької області. У 1955–1957 рр. – аспірант Української с.-г. академії.



І. С. Трончук захистив докторську дисертацію з проблем підвищення інтенсивного м'ясного відкорму свиней на основі раціонального використання кормів. Працював старшим науковим працівником Інституту свинарства УААН, зав. відділом тваринництва Хмельницької державної с.-г. дослідної станції. Працюючи на Хмельницькій державній сільськогосподарській дослідній станції, активно впроваджував систему інтенсифікації тваринництва в області, удосконалював методи заготівлі й раціонального використання кормів, технології ведення тварин-

ництва.

В 1987–2009 рр. професор Полтавської державної аграрної академії. Напрямок наукової діяльності І. С. Трончука – годівля, обмін речовин в організмі тварин, фізіологія травлення тварин, технологія виробництва і використання кормів. Має 180 наукових робіт, у т.ч. 15 книг (у співавторстві), 6 навчально-методичних розробок. Підготував 10 кандидатів наук.

### **Топіха Іван Наумович**

**1936 р. народження**

Народився в с. Русанів Броварського району Київської області. Після закінчення Русанівської школи вступив на зоотехнічний факультет Білоцерківського сільськогосподарського інституту.

Після закінчення у 1963 році інституту працював в Інституті тваринництва степових районів ім. М. І. Іванова «Асканія-Нова». У 1973 р. закінчив аспірантуру і захистив кандидатську дисертацію на тему «Організація внутрішньогосподарського розрахунку в тваринництві». З 1981 р. одночасно був заступником директора Інституту з наукової роботи та завідувачем відділу економіки. В 1994 році став доктором економічних наук. У 2003 році отримав звання професора.

Нині І.Н.Топіха – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економіки сільського господарства Миколаївського НАУ.

Розробив і впровадив систему організації вівчарства в с.-г. підприємствах степової зони України, а також параметри розвитку фермерських господарств вівчарського напрямку. Обґрунтував теоретичні та методичні основи ефективного розвитку тваринництва, розробив конкретні пропозиції щодо кооперації, спеціалізації та інтеграції у тваринництві, орендних відносин в АПК, створення ринку племінної продукції. Його розробки використовувалися для підготовки державних програм та урядових документів, зокрема, Постанови Кабінету Міністрів України № 2058 «Про розвиток і державну підтримку галузі вівчарства» та механізму реалізації цієї програми.



Результати багаторічних досліджень висвітлено в 187 публікаціях, в тому числі в 2 монографіях, 2 книгах, авторському свідоцтві. Під керівництвом І.Н. Топіхи підготовлено 20 кандидатів економічних наук та 7 докторів економічних наук.

І.Н. Топіха – відмінник аграрної освіти III ступеня. Нагороджений орденом «Знак пошани», медалями, грамотами.

## Вінничук Дмитро Тимофійович 1937 р. народження

Народився у с. Кононівка (нині у складі м. Сквиря) Київської області. У 1959 р. закінчив зоотехнічний факультет Білоцерківського сільськогосподарського інституту. Після інституту у 1959–1962 рр. працював зоотехніком-селекціонером, головним зоотехніком бурякорядгоспу.

1962–1965 рр. – навчався в аспірантурі при кафедрі розведення сільськогосподарських тварин Української сільськогосподарської академії.



У 1965 р. захистив кандидатську дисертацію. Працював старшим науковим співробітником відділу Черкаської державної сільськогосподарської дослідної станції, Науководослідного інституту тваринництва Лісостепу і Полісся УРСР, науководослідного сектору Української сільськогосподарської академії.

У 1985 р. у Всесоюзному науководослідному інституті розведення і генетики тварин (м. Ленінград-Пушкіно) захистив докторську дисертацію.

З 1992 р. Д.Т. Вінничук – завідувач відділу Інституту агроєкології та біотехнології УААН. Розробив нові теоретичні положення щодо принципів і методів збереження генофонду тварин; сформулював основні етапи формування нової породи, що створюється методом складного відтворного схрещування; обґрунтував необхідність інтенсивного гілкування новостворюваної лінії вже на перших етапах її виведення; сформулював основні зоотехнічні, організаційні, соціальні та інші передумови формування нової галузі тваринництва України спеціалізоване м'ясне скотарство.

В активі Д.Т. Вінничука – результати дослідження моделей селекції, прогнозування продуктивності тварин, успішне використання маркерів у селекційному процесі. Співавтор новостворених української червоно-рябої молочної породи, центрального типу

української чорно-рябої молочної породи, української м'ясної та польської порід великої рогатої худоби.

Сформував власну наукову школу. Підготував 15 кандидатів і 6 док-торів наук. Опублікував понад 500 наукових праць, у тому числі 23 книги, монографії та підручники, словники. Автор 5 патентів України і 22 автор-ських свідоцтв на винаходи.

У 1990 р. Д.Т. Вінничука обрано членом-кореспондентом НААН, Відділення тваринництва.

Лауреат Премії УААН «За видатні досягнення в аграрній науці».

### **Панасюк Іван Митрофанович (1937-2009)**

Народився в селі Заваллі Гайворонського району Кіровоградської області.

Закінчив Тальянський зоотехнічний технікум, а в 1962 р. закінчив Білоцерківський сільськогосподарський інститут зоотехнічний факультет.

В 1962–1965 рр. – зоотехнік-селекціонер племінного заводу «Поливанівка» Магдалинівського району Дніпропетровської області.



В 1968–1972 рр. – асистент кафедри спеціального тваринництва Білоцерківського сільськогосподарського інституту. Кандидатську дисертацію захистив у 1970 р.

В 1973–1981 рр. – доцент кафедри спеціального тваринництва Ціліноградського, Ворошиловського і Житомирського сільськогосподарських інститутів.

З 1982 р. – доцент кафедри розведення і генетики сільськогосподарських тварин, а з 1998 р. – завідувач цієї ж кафедри Дніпропетровського державного аграрного інституту, Петровського державного аграрного інституту.

І.М. Панасюк доцент з 1973 р., доктор сільськогосподарських наук, професор з 1998 по 2009 рр. очолював кафедру розведення і генетики сільськогосподарських наук.

І.М. Панасюк розробив спосіб визначення типів нервової діяльності і конструкції тварин. Наукова діяльність спрямована на дослідження продуктивних і технологічних якостей худоби залежних від конституції, вищої нервової діяльності, стресостійкості та ознак раннього онтогенезу.

Опублікував понад 100 наукових робіт, велику кількість науково обґрунтованих рекомендації виробництва, з питань селекційної роботи.

І.М. Панасюк успішно вів підготовку наукових кадрів через аспірантуру.

Він був членом спеціалізованої ради із захисту кандидатських дисертацій при Херсонському державному аграрному університеті. Надавав допомогу господарствам України в проведенні селекційної роботи з молочною худобою. Був постійним експертом головного управління сільського господарства при Дніпропетровській облдержадміністрації.

Помер у 2009 році.

## **Осипчук Андрій Антонович**

**1937 р.народження**



Народився в селянській сім'ї в невеличкому селі Кануни Новоград-Волинського району Житомирської області.

У 1959 році вступає до Білоцерківського сільськогосподарського інституту на агрономічний факультет. Тут він з цікавістю слухає лекції відомих професорів Пушкарьова І.Г., Кораба Й.Й., Табенцького О.О., Пальчевського В.І. та інших викладачів. Юнак захоплюється селекцією і бере активну участь у роботі наукового

студентського гуртка з селекції, яким керував професор І.Г. Пушкарьов. Назавжди залишилися в пам'яті А.А. Осипчука викладачі вузу Падучих Л.В. та Полішвайко М.Н., а також друзі-однокурсники Боковий Віктор, Мілюк Андрій, Динник Василь, Рябцун Микола, Войтенко Олександр, Гончаров Юрій, Потапенко Григорій та інші.

Після закінчення інституту в 1964 р. в житті А.А. Осипчука розпочинається новий етап, сповнений творчих злетів та звершень. Отримавши фах ученого агронома та направлення на роботу у відділ селекції Немішаївської дослідної станції Українського НДІ землеробства, він розпочинає тут наукову діяльність. Андрій Антонович пройшов шлях від молодшого наукового співробітника відділу селекції до завідувача відділу, заступника директора з наукової роботи Інституту картоплярства НААН.

З 1966 р. по 1969 р. А.А. Осипчук навчається без відриву від виробництва в аспірантурі при кафедрі селекції і насінництва Білоцерківського СГІ. Він добре пам'ятає свій перший сорт, співавтором якого став у 1968 році, коли передавали у державне сортопробування середньостиглий сорт Немішаївська ювілейна. Працюючи в Немішаєве, Андрій Антонович захистив кандидатську та докторську дисертації. Йому було присвоєно звання професора. Разом з колективом ним створено більше 60 сортів картоплі.

З ім'ям та науковою діяльністю доктора сільськогосподарських наук, професора А.А. Осипчука тісно пов'язана історія розвитку вітчизняної селекції картоплі другої половини ХХ – початку ХХІ століття. Він – завідувач відділу селекції і одночасно завідувач лабораторією селекції, заступник директора Інституту картоплярства УААН з наукової роботи з селекційних питань.

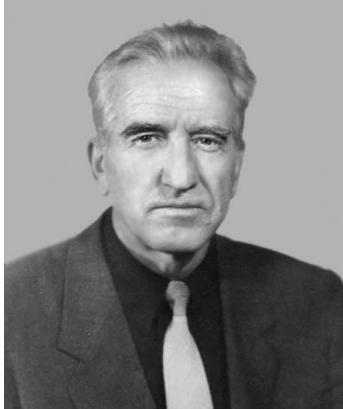
### **Куценко Василь Семенович**

**1938 р. народження**

Народився у м. Миронівка. Закінчив Білоцерківський сільськогосподарський інститут у 1960 р., отримав спеціальність вчений-агроном. По результатах дипломної роботи був нагороджений срібною медаллю виставки ВДНГ у Москві і як премію отримав годинник.



Через деякий час після закінчення інституту Василь Семенович був направлений в Республіку Куба як спеціаліст із захисту рослин. Після повернення закінчив аспірантуру, захистив кандидатську дисертацію.



З 1973 року працює в Українському науково-дослідному інституті картопляного господарства (нині Інститут картоплярства НААН): старший науковий співробітник, завідувач лабораторії агротехніки, керівник відділу технології. У 1993 р. захистив докторську дисертацію.

У 1992 р. по контракту працював у Мексиці, де займався питаннями оздоровлення картоплі від вірусних хвороб. Стажувався у Сполучених Штатах Америки та Федеративній Республіці

Німеччина

В 1983–1995 та 2000–2006 роках – заступник директора Інституту картоплярства з наукової роботи .

У 1995–2000 рр. – завідувач кафедри захисту рослин Білоцерківського державного аграрного університету, а з 2007 року – викладач, професор, завідувач кафедри екології Відкритого міжнародного університету розвитку людини „Україна».

В.С. Куценко обґрунтував зональні інтенсивні технології вирощування картоплі в Україні; встановив оптимальні технологічні параметри, розробив систему боротьби з бур'янами, зональні ресурсозберігаючі технології вирощування другої за значенням продовольчої та технічної культури – картоплі. Результати наукової діяльності В.С. Куценка опубліковано в 213 наукових працях, у тому числі 14 книг. Ним отримано 5 авторських свідоцтв та 6 патентів на винаходи. Підготовлено 3 кандидати наук.

## **Пелехатий Микола Сергійович**

**1938 р. народження**

У 1961 році закінчив Білоцерківський сільськогосподарський інститут за спеціальністю «Зоотехнія». У 1970 році в Українському інституті тваринництва закінчив аспірантуру за спеціальністю «Розведення та селекція сільськогосподарських тварин». Докторську дисертацію захистив у 1986 році у Всесоюзному науководослідному інституті розведення і генетики сільськогосподарських тварин.

Нині Пелехатий Микола Сергійович – доктор сільськогосподарських наук, професор, очолює кафедру розведення та генетики сільськогосподарських тварин Житомирського національного агро-екологічного університету. Сфера його наукових інтересів – розведення, генетика, селекція та відтворення великої рогатої худоби молочного і м'ясного напрямку продуктивності.

Наукові праці М.С. Пелехатого присвячені питанням поліпшення продуктивних і племінних якостей молочної худоби шляхом використання принципів великомасштабної селекції високопродуктивних порід, генотипів, ліній і бугаїв-поліпшувачів, відбору за виробничими та екстер'єрно-конституційними типами.

## **Тимченко Олександр Григорович**

Закінчив зоотехнічний факультет Білоцерківського сільськогосподарського інституту в 1958 році.

У 1958–1962 рр. працював головним зоотехніком радгоспу «Ново-Петрівський», завідував станцією штучного осіменіння сільськогосподарських тварин при радгоспі ім. Калініна Сумської області, був головним зоотехніком радгоспу «Червона Зірка» Київської області.

Закінчив аспірантуру при кафедрі годівлі сільськогосподарських тварин і технології кормів Української сільськогосподарської академії. У 1965–



1968 рр. – старший науковий співробітник, а з 1968 року – завідувач лабораторії розведення великої рогатої худоби при Дослідній станції м'ясного скотарства УСГА (сmt. Ворзель). За період роботи на Дослідній станції вперше в нашій країні провів унікальні дослідження з реципрокного схрещування ангусів з худобою чорно-рябої, білоголової української і симентальської порід.

З 1988 по 1991 р. очолював кафедри зоогієни і будівництва тваринницьких об'єктів та розведення і відтворення сільськогосподарських тварин Національного аграрного університету, м.Київ (нині НУБіП).

Ним опубліковано понад 200 наукових праць, у тому числі 4 монографії. Має 6 авторських свідоцтв.

Нагороджений урядовими відзнаками та медалями.

### **Польовий Леонід Васильович**

Наукова діяльність Леоніда Васильовича Польового розпочалася зі вступу в 1958 році до Білоцерківського сільськогосподарського інституту на зоотехнічний факультет, за спеціальністю «Зоотехнія».



Нині він доктор сільськогосподарських наук, професор, завідувач кафедри розведення с.-г. тварин і зоогієни Вінницького національного аграрного університету.

Професор Л.В. Польовий вперше розробив концепції наукових досліджень: «Інноваційні підходи щодо використання супутньої продукції виробництва біопалива у вирішенні проблеми білка за продовольчою програмою збільшення забезпечення населення молоком, м'ясом та біомасою продуктів з підвищеним вмістом

білків» та «Розробка методичних основ формування системи життєзабезпечення худоби в умовах невеликих за потужностями сільськогосподарських підприємств». 30 його розробок отримали широке визнання. Ним створена Міжнародна наукова школа, він акти-

вно веде наукові дослідження із рядом навчальних та наукових установ України та близького зарубіжжя. Під керівництвом Л.В.Польового підготовлено 5 кандидатів сільськогосподарських наук.

У науковому доробку Леоніда Васильовича 834 наукові праці, у тому числі 16 навчальних посібників та монографій з різних галузей тваринництва, які широко використовуються у навчальному процесі аграрними вузами України та близького зарубіжжя. Найбільш популярним є виданий вперше в Україні за участю Л.В.Польового підручник «Проектування та будівництво підприємств із виробництва і переробки продукції тваринництва». Він має 9 патентів України на корисну модель.

1999 року Леоніда Васильовича обрано дійсним академіком Української академії наук. Має урядові нагороди та відзнаки. В 2009 році Л.В. Польовому присвоєно почесне звання «Заслужений працівник освіти України».

## **Котик Анатолій Миколайович**

### **1940 р. народження**

Народився в сім'ї військовослужбовця в м. Ханко (Фінляндія) 20 грудня 1940 р.

Після закінчення Ялтушківської середньої школи на Вінничині та ветеринарного факультету Білоцерківського сільськогосподарського інституту працював у ветеринарно-бактеріологічних лабораторіях у Казахській РСР та в Ціліноградській науково-дослідній ветеринарній станції.

У 1966–1970 рр. навчався в аспірантурі у професора Саркісова А.Х. у Всесоюзному інституті експериментальної ветеринарії (м. Москва). В 1970–72 рр. працював у Одеській області директором Татарбунарівської ветеринарної лаборато-



рії. В 1971 р. захистив кандидатську дисертацію «Индукцированная изменчивость токсических Fusarium секции Sporotrichiella».

В Інституті птахівництва УААН в 1972 р. заснував одну з перших в Україні лабораторію мікотоксикології.

У 1993 році в Інституті експериментальної і клінічної ветеринарної медицини УААН (м. Харків) захистив докторську дисертацію «Этиология, методы диагностики и меры профилактики фузариотоксикозов сельскохозяйственных птиц».

Котик Анатолій Миколайович вивчає етіологію, проблеми діагностики і профілактики мікотоксикозів с.-г. птиці. Описав нові форми фузариотоксикозу птиці: некротичний стоматит гусей та індиків, синдром погіршення якості яєць у курей. Розробив способи отримання Т-2 токсину, ауурофузарину та інших мікотоксинів, а також методи визначення наявності їх у кормах.

Описано раніше невідомі мікотоксикози птиці: некротичний стоматит індиків і гусей та синдром погіршення якості яєць у курей; виявлено етіологічні чинники (трихотецени типу А і ауурофузарин) та розроблено методи діагностики і профілактики названих токсикозів.

Вперше встановлено, що один з найбільш розповсюджених чинників контамінації зерна – зеараленон – може викликати у птиці порушення репродуктивних функцій. Обґрунтовано максимально допустимий рівень зеараленону в кормах для курей, що профілактує захворювання птиці та контамінацію продуктів птахівництва небезпечним для здоров'я людини мікотоксином.

Виявлено раніше невідомий чинник контамінації зерна – нафтохіноновий мікотоксин ауурофузарин – та розроблено метод його визначення.

Розроблено оригінальний високоефективний спосіб профілактики Т-2 токсикозу, оснований на впоюванні птиці водного розчину гіпохлориту натрію.

Опублікував 20 наукових праць, у тому числі монографію, довідник, має патент на винахід.

**Коваленко Микола Митрофанович**

### **1941 р. народження**

Народився 2 травня 1941 р. в с. Житні Гори Рокитнянського району Київської області в сім'ї селян.

У 1960 р. вступив на ветеринарний факультет Білоцерківського сільськогосподарського інституту.

Після закінчення навчання працював головним ветлікарем колгоспу ім. Леніна с. Житні Гори. В 1966 р. його було висунуто на посаду першого секретаря Рокитнянського РК ЛКСМУ. Потім працював у районі, а пізніше – в обкомі КПУ.

У 1990 р. обирався народним депутатом України. Входив до групи «Аграрники». Був заступником Голови комісії ВР України з питань відродження та соціального розвитку села.

Нагороджений орденом «Знак Пошани», трьома медалями.



### **Борсук Микола Олександрович**

#### **1947 р. народження**

Народився 18 грудня 1947 року в мальовничому містечку Тетіїві, що на Київщині. В 1969–1974 рр. – студент Білоцерківського сільськогосподарського інституту.

Все його життя пов'язане з рідною Київщиною.

З 1974 року обіймав посади старшого та головного зоотехніка районного управління сільського господарства, а в 1977 році очолив правління колгоспу «Перемога» с. Голодьки, а 1978 року – правління об'єднаного колгоспу «Україна» в цьому ж селі.

У 1985 року очолив район на посаді першого секретаря райкому Компартії України.

Працював для людей. Будувалися школи, дитячі садки, зводились нові корпуси районної лікарні, розпочалась газифікація району, в належному стані утримувались та будувалися нові дороги.

За виробництвом та реалізацією сільськогосподарської продукції район вийшов на показники, які були одними з кращих серед районів Київщини.

1990–1992 рр. – перший заступник голови Київського облвиконкому, голова облагропромради Київської області, з 1992 по 1997 рік обіймав посаду першого заступника голови Київської облдержадміністрації, першого заступника голови з виконавчої роботи Київської обласної ради.

З 1997 по 2009 рр. М.О. Борсук – перший заступник начальника Головного управління державної служби України. З 2010 року і дотепер – заступник генерального директора із загальних питань Державного підприємства «Інформаційний центр персоналізованого обліку Пенсійного фонду України».

Особливими рисами характеру М.О. Борсука є справедливість, наполегливість, ініціативність, уміння тримати слово, завжди доводити до кінця розпочату справу.

М.О. Борсук – учасник ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС.

Нагороджений Почесною грамотою Кабінету Міністрів України, орденом «За заслуги» III ступеня, грамотою Верховної Ради України, Почесною грамотою Верховної Ради України.

Має почесне звання «За заслуги перед Тетіївським районом», його прізвище занесене до Книги Пошани Тетіївщини.

## **Касянчук Вікторія Вікторівна**

Народилась у м. Виру, Естонія, в родині ветеринарних лікарів.



В 1975 році закінчила факультет ветеринарної медицини Білоцерківського сільськогосподарського інституту. Після закінчення інституту працювала завідуючою хіміко-токсикологічним відділом Нижньогірської районної ветеринарної лабораторії Кримської області.

1982 р. захистила кандидатську дисертацію у Всесоюзному НДІ ветеринарної санітарії, гігієни, екології (м. Москва).

В 1982 – 1988 рр. працювала в Білоцерківському аграрному університеті на кафедрі ветсанекспертизи та патанатомії, спочатку на посаді асистента, а потім – доцента кафедри.

В 1989 р. вступила до докторантури Всесоюзного НДІ ветсанітарії, гігієни, екології. Працювала над проблемою якості молока та маститу корів. Докторську дисертацію захистила в 1992 р. Після захисту дисертації з 1992 р. по 2005 р. працювала завідуючою кафедрою хвороб молодняка та патанатомії та ветсанекспертизи продуктів тваринництва в Інституті післядипломного навчання Білоцерківського державного аграрного університету.

З 2005 р. – зав. кафедри технології молока і молочних продуктів факультету харчових технологій Сумського національного аграрного університету, а з 2009 р.– професор кафедри молока і м'яса.

Напрямок науково-дослідної роботи професора В.В.Касянчук – вдосконалення методів ветеринарно-санітарного контролю продуктів тваринництва відповідно до сучасних міжнародних вимог. Вона автор понад 150 наукових публікацій, 15 патентів на винаходи, 8 розроблених стандартів. Під її керівництвом захищено 4 кандидати наук.

В.В.Касянчук – відмінник науки та освіти України. Дійсний член Української технологічної академії та Академії наук вищої освіти України.



**Дубін Анатолій Миколайович**  
**(1956–2008)**

Народився у м. Христинівка Черкаської області.

У 1988 році без відриву від виробництва закінчив зооінженерний факультет Білоцерківського сільськогосподарського інституту. Працював головним зоотехніком Золотоніського племоб'єднання.

1989 року перейшов на роботу у Білоцерківський НАУ. Під керівницт-



вом професора М.З. Басовського підготував і захистив кандидатську, а у 2001 році – докторську дисертацію. Після захисту докторської дисертації був обраний на посаду завідувача кафедри крупного тваринництва.

З 2006 року обіймав посаду завідувача кафедри Луганського національного аграрного університету.

Має більше 150 наукових праць, які присвячені дослідженням та розробці методів генетичного поліпшення молочної худоби із використанням принципів великомасштабної селекції. Помер у

### **Власенко Володимир Анатолійович**



Закінчив Білоцерківський сільськогосподарський інститут за спеціальністю «Агрономія» в 1977 році.

За державним розподілом був направлений на роботу до Миронівського науково-дослідного інституту селекції та насінництва пшениці, де пройшов шлях від старшого лаборанта до завідувача відділу селекції пшениці, заступника директора з наукової роботи, директора інституту.

В 1988 році захистив кандидатську дисертацію у Ленінградському сільськогосподарському інституті (Російська Федерація). На основі проведених упродовж 1988–2007 рр. досліджень у Миронівському інституті пшениці імені В.М. Ремесла підготував і захистив у Селекційно-генетичному інституті – Національному центрі насіннізнавства та сортовивчення – докторську дисертацію.

З 2009 р. В.А. Власенко працює у Сумському національному аграрному університеті. З 2011 р.– завідувач кафедри захисту рослин.

Науково-педагогічна діяльність В.А. Власенка спрямована на експериментальні дослідження з імунітету пшениці м'якої озимої, м'якої ярої і твердої ярої та створення стійких сортів цих культур до основних грибних хвороб. Опублікував 195 наукових праць

В.А. Власенком у співавторстві створено 54 сорти пшениці, зокрема, м'якої озимої, м'якої ярої, твердої ярої. За селекційні розробки отримав 36 авторських свідоцтв на сорти рослин та 9 патентів.

## **Галатюк Олександр Євстафійович**

**1958 р. народження**

Народився 5 березня 1958 року в м. Полонне Хмельницької області.

У 1980 році закінчив Білоцерківський сільськогосподарський інститут. Розпочав трудову діяльність у 1980 році на посаді головного ветеринарного лікаря колгоспу ім. Мічуріна с. Новоселиця Полонського району Хмельницької області. У 1982 році працював епізоотологом Полонської районної станції по боротьбі з хворобами тварин.

У 1983–1985 роках навчався в аспірантурі Білоцерківського сільськогосподарського інституту. В 1986 році захистив кандидатську дисертацію.



У 1986–1990 роках працював у Білоцерківському сільськогосподарському інституті на посадах асистента, доцента. У цей період займався науково-дослідною роботою, надавав практичну допомогу по оздоровленню господарств від лейкозу великої рогатої худоби в Київській, Черкаській, Хмельницькій та Житомирській областях.

У 1990–2001 рр. працював заступником директора з наукової роботи Інституту епізоотології Української академії аграрних наук в м. Рівне, де створив першу в Україні лабораторію з вивчення хвороб коней. Розробив низку інструкцій та настанов з діагностики та профілактики інфекційних хвороб коней, а також «Програму забезпечення ветеринарного благополуччя галузі конярства України». В 2000 р. захистив докторську дисертацію, а в 2003 році отримав вчене звання професора.

З вересня 2001 року працював у Житомирському національному агроекологічному університеті на посаді завідувача кафедри

мікробіології, вірусології, епізоотології. 3 грудня 2011 року – про-реktor з післядипломної освіти, дорадництва та працевлаштування Житомирського національного агроекологічного університету.

Опублікував понад 250 наукових і науково-методичних робіт в т.ч. 5 монографій, 3 навчальних посібника, отримав 5 патентів на винаходи, підготував 12 кандидатів наук. Пройшов стажування у фермерських господарствах, ветеринарних клініках у Франції, Польщі, США.

О.Є. Галатюк є членом спеціалізованої вченої ради Національного університету біоресурсів і природокористування України; вченої ради ННЦ «Інститут експериментальної та клінічної ветеринарної медицини»; Державної фармакологічної комісії та Науково-методичної ради Державної ветеринарної та фіто-санітарної служби України; Науково-методичної ради Департаменту тваринництва Міністерства аграрної політики.

Будучи депутатом Житомирської обласної ради V та VI скликань, у співавторстві розробив проект «Програми інформатизації та комп'ютеризації органів місцевого самоврядування Житомирської обласної ради».

3 липня 2012 року працює директором Національного наукового центру «Інститут бджільництва ім. П.І. Прокоповича».

Наукові розробки Інституту викликали зацікавленість більше ніж в 100 зарубіжних країн, підписані меморандуми про співпрацю зі спілками пасічників та наукових установ Росії, Казахстану, Молдови, Угорщини, Аргентини, Канади та інших країн.

Вперше започаткував у перший тиждень квітня кожного року проводити виставку-ярмарок «Насіння та саджанці медоносних рослин» та наприкінці вересня – «Медова осінь». Працює над «Програмою розвитку галузі бджільництва України на 2016–2020 роки».

### **Куцан Олександр Тихонович** **1959 р. народження**

Куцан Олександр Тихонович – відомий вчений з питань ветеринарної фармакології та токсикології, проблем екологічної безпеки.

Народився 12 жовтня 1959 року в селі Вірля Баранівського району Житомирської області в сім'ї колгоспників.

У 1981 році з відзнакою закінчив ветеринарний факультет Білоцерківського сільськогосподарського інституту ім. П.Л. Погребняка за спеціальністю ветеринарний лікар і був направлений на роботу в Житомирську область, Новоград-Волинський район, с. Кикова (колгосп «Україна»), де працював головним ветеринарним лікарем господарства. В 1981–1983 рр. проходив службу в армії.

У вересні 1984 року за конкурсом був зарахований асистентом кафедри терапії і клінічної діагностики Білоцерківського сільськогосподарського інституту. У грудні 1984 року за результатами вступних екзаменів був зарахований до очної аспірантури Українського науково-дослідного інституту експериментальної ветеринарії.



У 1988 р. захистив кандидатську дисертацію на тему: «Резорбтивно-токсичні властивості трефлану», а в 2005 році докторську дисертацію на тему: «Експериментально-теоретичне обґрунтування та розробка токсикогігієнічних регламентів піретроїдних пестицидів і їх комбінацій з фосфорорганічними сполуками в кормах для тварин».

У 2007 році на загальних зборах Української академії аграрних наук вченого було обрано членом-кореспондентом УААН, напрям – ве-

теринарна медицина.

Вчене звання професора Куцану О.Т. було присвоєно у 2009 році.

За роки роботи (1984–2014 рр.) в Українському науково-дослідному інституті експериментальної ветеринарії, який в 2006 році отримав статус ННЦ «Інститут експериментальної і клінічної ветеринарної медицини» Куцан О.Т. пройшов шлях від аспіранта до заступника директора з наукової роботи.

Нині вчений працює на посаді завідувача відділу токсикології, безпеки та якості сільськогосподарської продукції.

Куцан О.Т. є співавтором 3 монографій, ним опубліковано більше 250 наукових статей, отримано 30 патентів України на винаходи. Під його керівництвом розроблено більше 50 науково-методичних пропозицій, 13 СОУ та ДСТУ, регламенти викорис-

тання фармакологічних препаратів, технічні умови на виробництво і контроль нових ветеринарних препаратів.

Нині Куцан О.Т. є членом експертної ради Департаменту атестації кадрів МОН України, членом Фармакологічної комісії з фармпрепаратів та Науково-методичної ради Державної ветеринарної та фітосанітарної служби України, членом експертної ради з фундаментальних досліджень державної наукової тематики з проблем фармакології та токсикології НАН України, членом редакційних колегій кількох науково-тематичних збірників. З 2007 року є постійним членом Американської Асоціації з біобезпеки.

О.Т. Куцан нагороджувався грамотами Державного комітету ветеринарної медицини України, Почесною Грамотою Міністерства аграрної політики України, знаком «Відмінник аграрної освіти та науки» III ступеня, Грамотою Державного департаменту інтелектуальної власності МОН України з врученням нагрудного знака «Творець», багатьма почесними відзнаками.

### **Горальський Леонід Петрович**

**1960 р. народження**

Народився у с. Мерва, Горохівського району на Волині. Закінчив у 1982 році Рожищенський зооветеринарний технікум, а у 1987 р. – факультет ветеринарної медицини Білоцерківського сільськогосподарського інституту.

У 1987–1992 рр. працював асистентом кафедри анатомії і гістології Білоцерківського ДАУ. В 1992 році захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата біологічних наук. 1992–2001 рр. – завідувач лабораторії патоморфології Інституту епізоотології НААН (м. Рівне).

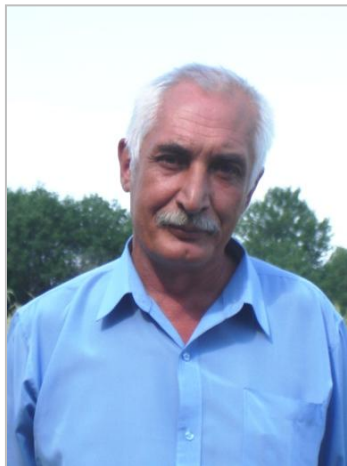
2000 р. захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня доктора ветеринарних наук, у 2003 р. отримав звання професора.

З 2001 року працює на посаді завідувача кафедри анатомії і гістології Житомирського національного агроекологічного університету.

Сфера наукових інтересів професора Л.П. Горальського – це вивчення механізмів метаболізму, морфофункціональних змін при ретровірусних інфекціях та вивчення впливу іонізуючого опромі-

нення малої інтенсивності на організм тварин на тканинному та клітинному рівнях та при ретровірусних інфекціях.

### **Косяченко Микола Михайлович**



Закінчив зооінженерний факультет Білоцерківського сільськогосподарського інституту в 1980 році.

Нині доктор біологічних наук, старший науковий співробітник, професор кафедри біотехнології Ярославської державної сільськогосподарської академії (Російська Федерація).

Сфера наукової діяльності професора М.М.Косяченка – генетика, селекція сільськогосподарських тварин. Основні наукові роботи: «Вплив тривалості господарського використання корів на генетичний потенціал пле-

мінних стад», «Використання рівняння Мінкема в оцінці результатів схрещування», «Дослідження генетичних характеристик екстер'єру у визначенні параметрів модельної тварини ярославської породи худоби».

### **Якубчак Ольга Миколаївна**

**1961 р. народження**



Народилася в с. Княжа Звенигородського району Черкаської області.

В 1983 році закінчила з відзнакою факультет ветеринарної медицини Білоцерківського сільськогосподарського інституту. З 1983 р. – асистент кафедри ветсанекспертизи і патанатомії БЦСГІ. У 1987 році захистила кандидатську дисертацію в Московській ветакадемії ім. К.І.Скрябіна. У

1990–1998 рр. працювала доцентом кафедри ветсанекспертизи і патанатомії Білоцерківського державного аграрного університету. Докторську дисертацію захистила у Всеросійському науково-дослідному інституті ветеринарної санітарії, гігієни та екології у 1997 р.

Нині О́льга Миколаївна Якубча́к – доктор ветеринарних наук, професор, завідувач кафедри ветеринарно-санітарної експертизи і гігієни переробки продукції тваринництва Національного університету біоресурсів і природокористування України (Київ). Вона член постійно діючої Робочої групи з питань біобезпеки при використанні генетично модифікованих організмів у системі АПК, експерт з підготовки англо-українського ветеринарного глосарію.

Почесна громадянка села Княжа Звенигородського району Черкащини.

## **Кочмарський Валентин Сергійович**

**1964 р. народження**

Народився в с.Івча Літинського району Вінницької області . У 1986 році здобув кваліфікацію вченого агронома у Білоцерківському сільськогосподарському інституті. Працював за фахом у господарствах Київщини.



З 2000 р. очолює державне підприємство «Дослідне господарство «Еліта» Миронівського інституту пшениці ім. В.М.Ремесла Національної академії аграрних наук України». Доктор сільськогосподарських наук, співавтор 36 сортів пшениці, ячменю та тритикале.

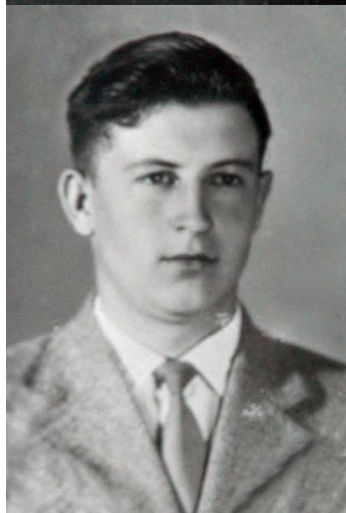
Лауреат Премії Національної академії аграрних наук України «За видатні досягнення в аграрній науці» (2011), нагороджений орденом «Знак пошани» та орденом Святого рівноапостольного Великого князя Володимира III ступеня від Української Православної Церкви, а також багатьма іншими відзнаками.



### **Багрій Борис Антонович**

Випускник зоотехнічного факультету 1955 року.

Доктор сільськогосподарських наук, професор, директор Інституту племінної справи у тваринництві Російської Федерації.



### **Дзюба Микола Федорович**

Випускник зоотехнічного факультету 1960 року. Доктор сільськогосподарських наук, провідний співробітник Всеросійського інституту тваринництва. Почав професійну діяльність в Україні. Після закінчення аспірантури у ВІТ залишився працювати в Росії – спочатку в Ярославському інституті кормів, а потім у ВІТ. Розробляє питання теорії і практики виробництва яловичини на промисловій основі.





### **Куць Олександр Іванович**

Випускник економічного факультету 1995 року. Працював Директором Департаменту продовольства Міністерства аграрної політики та продовольства України.

Член міжвідомчої експертної робочої групи з питань супроводу проекту Національного плану заходів з імплементації та реалізації засад європейської політики «Здоров'я-2020: основи Європейської політики в підтримку дій держави і суспільства в інтересах здоров'я і благополуччя».



### **Лисань Олексій Тимофійович**

Випускник зоотехнічного факультету 1960 року. Працював зав. відділом сільського господарства Кабінету Міністрів України. Стояв у витоків реформування сільського господарства. Олексій Тимофійович на всіх посадах від первинної зоотехнічної до помічника Голови Ради Міністрів УРСР проявляв скромність, людяність, готовність прийти на допомогу іншим. Має урядові нагороди. Нині на заслуженому відпочинку.



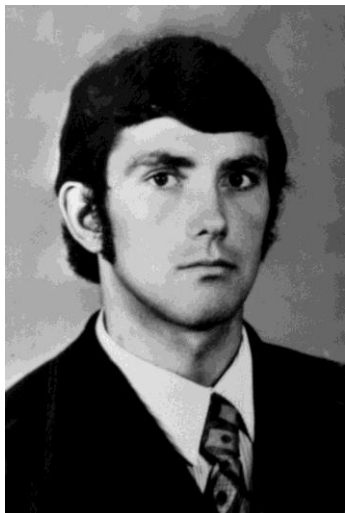
### **Марінчук Георгій Євгенович**

Випускник зоотехнічного факультету 1959 року. Доктор біологічних наук, тривалий час працював співробітником Інституту степових районів «Асканія-Нова» ім. М.Ф. Іванова, а потім в Інституті тваринництва центральних районів України (м. Дніпропетровськ). Основний напрям роботи – генетика і селекція тварин.



### **Петруша Євген Захарович**

Випускник зоотехнічного факультету 1962 року. Доктор сільськогосподарських наук, професор. Один із провідних вчених з питань технології виробництва молока та гігієни утримання молочної худоби в Україні. Наукова новизна розробок Є.З. Петруши захищена десятима авторськими свідоцтвами, висвітлена у 110 статтях і монографіях.



### **Півторак Віктор Михайлович**

Випускник зоотехнічного факультету 1976 року. Працював ученим секретарем відділення зоотехнії НААН, заступником начальника відділу зоотехнії і ветеринарної медицини НААН України.



### **Покотило Олександр Володимирович**

Випускник зооінженерного факультету 1989 року.

Працював начальником Головного управління агропромислового розвитку Київської облдержадміністрації.

## ВИДАТНІ ПЕДАГОГИ, ЩО НАДИХНУЛИ СВОЇХ УЧНІВ НА ТВОРЧУ ПРАЦЮ

### БЛОЦЕРКІВСЬКИЙ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИЙ ІНСТИТУТ (довоєнний та повоєнний час)

#### Стеллецький Василь Іванович (1866–1949)

Професор Стеллецький В.І. народився у Москві в сім'ї службовця, навчався в гімназії у м. Коломні. За читання забороненої літератури був виключений з сьомого класу гімназії. Протягом трьох років працював найманим робітником у поміщика. У 1889–1893 рр. навчався в Казанському ветеринарному інституті.

Після закінчення інституту був зарахований чиновником запасу Військово-медичного відомства, у якому працював до 1914 р., коли був мобілізований на військову службу. До мобілізації працював в Уфимському, згодом у Катеринославському і Нижньогородському губернських земствах. Залишивши роботу в земстві, В.І. Стеллецький у 1896–



1897 рр. працював експертом на московських бойнях, які були кращими в Європі. Водночас слухав курс з бактеріології у Бактеріологічному інституті Московського університету під керівництвом професора Г. Н. Габричевського.

У 1897–1904 рр. В.І. Стеллецький працював у Богучарському повіті Воронезької губернії, де організував ветеринарно-санітарну роботу, будував ветдільниці та лікарні.

З 1904 р. Стеллецький працював у Московському повіті ветлікарем, а в 1907–1917 рр. був членом Пироговської комісії з розповсюдження серед населення гігієнічних знань. Як член комісії брав участь у написанні та редагуванні видань для народу – брошур про сибірку, сказ, віспу.

У 1914 р. він був призваний на службу в армію, де займав посаду ветлікаря. У 1916 р. його відправлено на фронт у складі 5-ї армії. У березні 1918 р. повернувся до громадських обов'язків ветлікаря у Московському повіті. У 1920 р. був призначений начальником окружного ветеринарного управління Київського військового округу. З його ініціативи у с. Голосієві під Києвом (нині у складі Києва) створено ветеринарний інститут. В.І. Стеллецький був членом кваліфікаційної комісії з будівництва нових клінік КВЗІ.

У 1921 р. звільнився у запас, але продовжував працювати головним ветлікарем м. Києва. У цьому ж році В.І. Стеллецький став професорським стипендіатом з хірургії й акушерства. У 1922 р. склав екзамен на ступінь магістра ветеринарних наук.

У 1922–1930 рр. працював на створеній ним кафедрі хірургії та акушерства Київського ветінституту, де у 1925 р. Народним комісаріатом освіти України призначений професором 1-го розряду. У цей же час був членом бібліографічної комісії з популяризації ветеринарних знань серед селянства України, членом Будинку вчених у м. Києві.

У 1930–1937 рр. працював професором Оренбурзького сільськогосподарського інституту.

З 1938 року В.І. Стеллецький працював у Білоцерківському сільськогосподарському інституті завідувачем кафедри оперативної хірургії. У цьому ж році Вищою атестаційною комісією був затверджений у званні професора.

З початком війни 1941 р. евакуювався на схід у Чкаловську область; пізніше був призначений професором Киргизького сільськогосподарського інституту (м. Фрунзе).

У 1944 р. професор В.І. Стеллецький повернувся до Білої Церкви, працював завідувачем кафедри оперативної хірургії сільськогосподарського інституту, докладаючи чимало зусиль до відновлення кафедри.

У 1945 р. Президією Верховної Ради СРСР був нагороджений медаллю «За доблестный труд в Великой Отечественной войне 1941–1945 гг.», а у 1946 р. йому присвоєно почесне звання «Заслуженный діяч науки УРСР».

Професор В. І. Стеллецький – автор десяти друкованих наукових робіт та 49 різних науково-популярних та публіцистичних статей у газетах і журналах.

Помер В. І. Стеллецький 19 квітня 1949 року, похований у м. Біла Церква.

## Косач-Борисова Ізидора (1888–1980)

Рідна сестра Лесі Українки Ізидора Косач працювала викладачем кафедри ботаніки в Білоцерківському сільськогосподарському інституті. Вона навчалася на Жіночих сільськогосподарських курсах у Петербурзі та в Київському політехнічному інституті, який закінчила 1911 р., здобувши спеціальність агронома. Працювала в науководослідних установах, у 30-х роках викладала в нашому сільськогосподарському інституті.

Дуже багато поневірянь випало на долю наймолодшої сестри Лесі Українки. Її заарештували на початку вересня 1937 р. Ізидору звинувачували у тому, що вела серед студентів «контрреволюційну націоналістичну діяльність, поширюючи провокаційні чутки».



Поки велося «слідство», сиділа в Лук'янівській тюрмі в Києві. Її засудили на 8 років виправно-трудових таборів. 4 лютого 1938 р. Ізидору Косач-Борисову етапували на далеку північ, в Онезький виправно-трудовий табір, де вона рубала і пиляла ліс. Після клопотань доньки Ольги, громадських діячів та завдяки збігу різних обставин Ізидору у листопаді 1939 р. звільнили з формулюванням «після перегляду справи».

Вона повернулася до Києва на початку 1940 р., мала зв'язки з представниками ОУН, які 5 жовтня 1941 р. заснували Українську Національну Раду, котра мала стати ядром майбутньої самостійної України. Членом Ради була й Ізидора Косач-Борисова. Вона працювала «в одному з найбільших осередків діяльності ОУН-мельниківців» – тресті «Цукроцентрально». Наприкінці 1941-го – на початку 1942 р. гестапівці провели в Києві масові арешти українських націоналістів та, очевидно, з огляду на світову славу Лесі Українки, Ізидору невдовзі звільнили. Тоді вона зрозуміла, що жоден тоталітарний режим не дасть свободи ні їй, ні Україні. Коли фронт наблизився до Києва, сестри Ізидора та Ольга Косач покинули Радянський Союз.

Після тяжких поневірянь, Ізидора, її донька та онуки у 1949 р. дісталися США, де й оселилися назавжди. У 1971 р. радянська влада запросила її взяти участь у відзначенні сторіччя з дня народження Лесі Українки в УРСР, але вона рішуче відмовилася і написала, що «не поїде в Україну, поки там панує неволя і заарештовують невинних людей».

У США Ізидора Косач-Борисова була членом-кореспондентом Української Вільної Академії Наук, активно працювала в українській громаді Америки. Померла у віці 92 роки. Її донька Ольга Сергіївна у 1989–1991 рр. передала родинний архів в Україну.

### **Кораб Йосиф Йосифович** **(1893–1964)**

Професор, доктор сільськогосподарських наук (23.07.1893 - 30.01.1964). Народився у м. Чернігові, по національності чех. Батько Кораба - кваліфікований робітник по млиновій справі, мати - селянка (батьки прийняли російське громадянство). У 1923 р. Й. Й. Кораб закінчив Київський сільськогосподарський інститут, йому присвоєна кваліфікація агронома-ентомолога. Після закінчення інституту з 1922 по 1930 р. працює в Білій Церкві на селекційній станції науковим працівником, завідуючим відділу захисту рослин. Одночасно працює викладачем ентомології Білоцерківського сільськогосподарського технікуму. У зв'язку з тим, що почав успішно вивчати бурякову нематоду - одного з найбільш небезпечних шкідників цукрового буряка, Кораб був командирований у Німеччину та Чехословаччину з метою вивчення постановки досліджень бурякової нематоди і стан заходів боротьби з нею.

З 1930 по 1938 рр. Й. Й. Кораб - вчений спеціаліст, завідуючий відділом захисту рослин ВНІС (Всесоюзний науково-дослідницький інститут цукрової промисловості, м. Київ).

З 1936 р. працює за сумісництвом у Білоцерківському сільськогосподарському інституті, де організовує



кафедру захисту рослин. У 1936 р. Кораб захистив дисертацію на тему «Бурякова нематода» і затверджений у вченому званні доктора сільськогосподарських наук.

1936-1941 р. Й. Й. Кораб - завідувач кафедрою захисту рослин у Білоцерківському сільськогосподарському інституті, працював на посаді професора. У 1940 р. Кораб «Й. Й. був нагороджений Наркоматом харчової промисловості знаком «Отличник пищевой индустрии» за відмінну підготовку висококваліфікованих кадрів для харчової промисловості.

В період тимчасової німецької окупації з 1941 по 1943 рр. перебував у м. Києві, займався технічною роботою по фаху. Коли німці відступали, Кораб Й. Й. та інші наукові працівники були вивезені у Познань (Польща). На початку 1945 р. переїхав у Чехословаччину, потім повернувся на Батьківщину, на Київщину.

З 1 вересня 1945 по 21 січня 1949 р. Кораб продовжує працювати у Київському сільськогосподарському інституті на посаді професора.

У Білоцерківському сільськогосподарському інституті Й. Й. Кораб відновив діяльність на посаді професора кафедри захисту рослин з 1 вересня 1949 р. за рішенням конкурсної комісії, де працював до 1964 р. У 1950 р. доктор сільськогосподарських наук Кораб був призначений керівником групи для об'єднання науководослідницьких робіт по вивченню нематодних хвороб сільськогосподарських культур та заходів боротьби з ними, яка була створена Всеюзнаю Академією сільськогосподарських наук.

Й.Й. Кораб - автор оригінальних робіт по захисту рослин від шкідників, що мають важливе для сільського господарства наукове та виробниче значення. Йому належить заслуга відкриття на Україні злісного шкідника цукрового буряка - бурякової нематоли, для вивчення якої він проводив оригінальні спостереження. Одним із головних є обстеження всіх районів бурякосіяння на зараженість ґрунту цим шкідником. Кораб склав карту розповсюдження нематоли і визначив відносну її кількість в бурякосійних господарствах СРСР. У зв'язку з цим були встановлені головні небезпечні осередки нематоли і вивчені екологічні умови як на цих осередках, так і в загальній масі районів ареалу географічного розповсюдження гетеродери.

Важливою заслугою Кораба є детальна дослідницька розробка системи заходів боротьби з нематодою, яка була прийнята при складенні сівозмін для бурякосійних радгоспів системи Наркомха-



рчопрому у 1937-1938 рр. Для вирішення цієї важливої задачі Кораб побудував свої дослідження на базі виробництва, створив спеціальний дослідно-нематодний пункт при Низовському цукровому заводі Харківської області. Внаслідок багаторічних досліджень, проведених на цьому пункті, були запропоновані протинематодні сівозміни для найбільш заражених нематодою господарств, що дало змогу ліквідувати осередки.

Кораб також науково розробив застосування для боротьби з шкідниками цукрового буряка - довгоносоком і луговим метеликом фтористих інсектицидів. Результати досліджень були втілені у виробництво і тривалий час успішно застосовувались для боротьби з цими шкідниками.

Наукові дослідження були проведені Й. Й. Корабом для розробки часткової стерилізації ґрунту хлорпікрином та іншими фумигантами проти Ґрунтових шкідників сільськогосподарських рослин. Ця робота проводилась у виробничому масштабі під загальним керівництвом спецсектору Наркомзему і відзначена похвалою. Водночас з цим Кораб успішно працював над проблемою боротьби з кліщами на буряко-насінні, і його пропозиції втілені у виробництво.

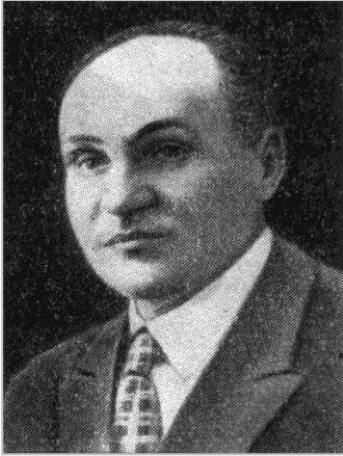
Одне з останніх досліджень Кораба пов'язане з питанням практичного вирішення боротьби зі стебловим нематодом - злісним вогором картоплі в ряді районів її інтенсивного вирощування. Результати цих досліджень дозволили запропонувати ряд ефективних методів боротьби з цим шкідником, передані виробництву і успішно застосовані в умовах Київської сільськогосподарської селекційної станції в с. Немішаєво.

Всього Й. Й. Кораб написав та опублікував понад 100 наукових праць, брав участь у I, II та III Всесоюзних ентомологічних конференціях та 18 симпозиумах по фіто нематодах.

## **Кадиков Йосип Ілліч**

**(1874-1949)**

Народився в с. Мордове Саратовської губернії в сім'ї селян. Закінчив сільську школу, потім реальне училище м. Камишин (1894 р.). Починаючи з 6 класу загальної школи, давав уроки учням початкової школи з метою накопичення грошей для навчання у ВНЗ.



З 1894–1899 рр. навчався у Харківському ветеринарному інституті. Починаючи з 3 курсу, працював при кафедрі фізіології у професора А.В. Рязанцева, котрим і був залишений при кафедрі. Але директор інституту професор Раєвський звільнив Кадикова Й.І. як «політично неблагонадійного». Поїхав працювати ветлікарем у Саратовське губернське земство (1900–1908). У 1908 р. перейшов на роботу у Саратовське міське самоуправління, де й працював до 1916 р. З 1913 р. за сумісництвом працював асистентом кафедри анатомії і гістології в Саратовському сільгоспінституті.

З 1904 р. побував у Німеччині і Австро-Угорщині з метою підвищення кваліфікації в науках: анатомії (проф. Баум у Дрездені), фізіології (проф. Еленбергер у Дрездені). Здобувати майстерність почав у професора Рьодера, Еберляйна (Берлін), Фрека (Ганновер), Іммктера (Мюнхен), Байера (Відень). Востаннє за кордоном був у 1912–1913 рр. У 1919 р. затверджений у вченому званні професора.

У 1927 році Й.І. Кадиков закінчив роботу над першим підручником із загальної хірургії для студентів і лікарів російською мовою, який вийшов друком у 1929 році. Виправлене і доповнене видання вийшло в 1934 році.

У 1930 р. професор Й.І. Кадиков був заарештований, у 1931 р. – висланий в Омськ, де зайняв ту ж кафедру загальної і спеціальної хірургії у ветеринарному інституті.

Необхідність ветеринарних клінік для спеціальних кафедр нашого факультету спонукала до пошуків кращих зразків у Європі. Професор Й.І. Кадиков цей зразок обрав раніше, перебуваючи за кордоном. Він привіз проект ветеринарних клінік Берліна, за яким і побудовані приміщення на околиці м. Біла Церква.

Розпочалась друга світова війна. У червні 1941 року директор інституту Ю.І. Дудін виділив вантажний автомобіль для евакуації великої сім'ї Й.І. Кадикова. Професор Й.І. Кадиков разом із сім'єю (дружина, мати, тітка; троє онуків) евакуюються на

схід. Мости через Дніпро були вже підірвані і сім'я повернулась до Білої Церкви. За їх відсутності квартиру пограбували. Цей моральний гніт скрашувався лише надією на прихід наших військ і звільнення Білої Церкви. Почалися репресії, напівголодне існування... У січні 1942 р. Й.І. Кадиков був викликаний до коменданта Білої Церкви, де отримав наказ зайняти місце ветлікаря Білої Церкви з погрозою, що за відмови біде суворо покараний.

З 3-го на 4-те січня 1944 р. вночі Біла Церква була звільнена від німецько-фашистських загарбників. З січня 1944 р. він знову завідує кафедрою загальної і спеціальної хірургії. Наказом № 31 від 1 березня професор Й.І. Кадиков призначається тимчасово виконуючим обов'язки декана ветеринарного факультету. Звільнений у жовтні 1945 р. за поданою заявою. З 1944 р. за сумісництвом завідував кафедрою акушерства; з 1944 до 1947 рр. – ветеринарними клініками.

Професор Й.І. Кадиков приготував пропозиції щодо надбудови другого поверху ветеринарних клінік.

Він дуже багато встиг зробити для освіти, для авторитету Білоцерківського сільськогосподарського інституту, його будівництва і відбудови.

Працював до останнього дня життя завідувачем кафедри загальної і спеціальної хірургії. Помер 28 червня 1949 р. у віці 75 років.

## **Архангельський Михайло Петрович**

**(1880–1970)**

Народився 1880 р. в с. Іванівка Єфремівського району Тульської області в сім'ї службовця.

1908 р. закінчив агрономічний факультет Ново-Олександрівського інституту сільського і лісового господарства. Працював науковим співробітником у науково-дослідних установах.

У 1922 р. Архангельський М.П. затверджений в званні професора.

У 1935–1936 рр. – професор Башкірського с.-г. інституту, 1936–1948 рр. працює в Краснодарському інституті виноробства і виноградарства завідувачем кафедри загального землеробства. Під час

окупації Михайло Петрович разом із сім'єю перебував в м. Самарканд. 1937–1938 рр. – вчений секретар ради Кубанського СГІ.



Протягом 1948–1950 рр. – професор кафедри загального землеробства Краснодарського інституту виноробства і виноградарства.

У 1950–1951 рр. М.П. Архангельський працює в Кубанському с.-г. інституті на посаді професора кафедри землеробства.

В 1952–1957 рр. працює в Білоцерківському сільськогосподарському інституті на посаді завідувача кафедри загального землеробства.

М.П. Архангельський нагороджений медалями «За оборону Кавказа», «За доблестный труд в Великой Отечественной войне». За плідну багаторічну працю – грамотою Крайкому «Отличник пищевой промышленности».

Михайло Петрович брав активну участь у підготовці колгоспних кадрів, а також у розробці агроказівок для колгоспів краю, сортрайонування с.-г. культур, розробці системи добрив.

Починаючи з 1937 р., щорічно працював на курсах з підготовки апробаторів, з перепідготовки агрономів по введенню сівозмін. Читав курс агротехніки на курсах підготовки голів колгоспів.

Помер Михайло Петрович 21 грудня 1970 р.

### **Єремєєв Іван Максимович (1887–1957)**

Народився в с. Романь Полтавської області. Навчався в Харківському технологічному інституті. За участь у революційному русі 1905–1907 рр. переслідувався царським урядом. В 1907 р. емігрував у Францію. Закінчив університет у Нансі.

У 1912–1915 рр. працював на Топчидерській дослідній станції біля Белграда (Югославія). Після повернення до Росії І.М. Єремєєв працював на Іванівській (1915–1917 рр.) і Миронівській (1917–

1929 рр.) дослідних станціях, у 1922–1929 рр. – професор Масловського сільськогосподарського інституту селекції і насінництва. У 1934–1940 рр. Іван Максимович працював на Ленінградській селекційній станції, із 1945 р. – в Білоцерківському й Уманському сільськогосподарських інститутах.

Основні наукові праці І.М. Єремєєва присвячені теоретичним і методичним питанням селекції, внутрішньовидової гібридизації, одержанню чистих ліній. Іван Максимович вивів нові сорти озимої і ярої пшениць, гречки і зернобобових культур.

Під його керівництвом виведений, розмножений і впроваджений у виробництво сорт озимої пшениці Українка 246, широко відомий як в нашій країні, так і за рубежом; його хлібопекарські якості залишаються неперевершеними і сьогодні.

Помер Іван Максимович Єремєєв 1 лютого 1957 в м. Біла Церква.

### **Вавилов Микола Іванович**

**(1887–1943)**

Видатний генетик, географ, селекціонер народився у Москві в родині комерсанта. У 1911 р. закінчив Московський сільськогосподарський інститут і залишився на кафедрі приватного землеробства, очолюваній Д.М. Прянишниковим, для підготовки до наукової та педагогічної діяльності.

Навчання і наукова діяльність М.І. Вавилова були постійно пов'язані з Білою Церквою. Вперше він у 1910 р. проходив практику на Білоцерківській селекційній станції від Полтавської сільськогосподарської станції.

Саме в Білій Церкві видавався «Селекційний вісник», було Товариство селекціонерів України, а в 1920 р. відкрито науковий Інститут селекції під керівництвом директора Білоцерківської селекційної станції В.В. Колтунова.

Авторитет Товариства та Інституту був настільки великим, що М.І. Вавилов запропонував відомому генетику Тимофєєву-Ресовському приїхати у Білу Церкву попрацювати в Інституті селекції.

У 1924 р. Білоцерківська селекційна станція була передовою частиною діяльності Цукротресту. У 20–30-х роках минулого століття на Білоцерківській селекційній станції працювали відомі вчені: В.М. Ле-

бедев, В.М. Шевченко, А.З. Архимович, О.Є. Єгоров, А.А. Горлач, Т.Д. Лисенко, І.Ф. Соламуха, О.І. Рибальченко, І.Я. Федоров, Ф.Л. Греков, К.В. Квініхідзе, О.О. Табенцький, С.І. Кукасов, О.І. Петруха, О.К. Коломієць, І.М. Матяр, Т.Д. Дубинін. Багато з них одночасно працювали в Білоцерківському сільськогосподарському технікумі.

М.І. Вавилов постійно підтримував зв'язки з Білою Церквою. Будучи президентом ВАСГНІЛ, приїздив і зустрічався у 1938 р. з колективом Білоцерківського сільськогосподарського інституту, виступав з питань рослинництва і селекції.

З 1930 р. М.І. Вавилов – директор генетичної лабораторії, перетвореної пізніше в Інститут генетики АН СРСР.

З ініціативи Вавилова було організовано ряд нових науково-дослідних установ. Він створив школу рослинників, генетиків і селекціонерів.

За науково-дослідні роботи в галузі імунітету, походження культурних рослин і відкриття закону гомологічних рядів М.І. Вавилову присуджена премія ім. Леніна (1926 р.), за дослідження в Афганістані – золота медаль ім. Н.М. Пржевальського; за роботи в галузі селекції і насінництва – Велика золота медаль ВСГВ (1940 р.)

М.І. Вавилов був почесним членом багатьох зарубіжних академій, в тому числі Англійської, Індійської, Аргентинської, Шотландської; був обраний чл.-кор. АН в Галле (Німеччина) і Чехословацької академії, почесним членом Американського ботанічного товариства та багатьох інших наукових товариств.

Наукова діяльність М.І. Вавилова була перервана в 1940 р. Більшовики безпідставно його звинуватили, репресували і знищили в Саратові у 1943 р.

У 1965 р. заснована премія імені М.І. Вавилова. У 1968 р. установлена золота медаль імені М.І. Вавилова, що присуджується за видатні наукові роботи і відкриття в галузі сільського господарства.

## **Толмачов Іван Михайлович**

**(1888–1979)**

Народився майбутній вчений фізіолог в місті Балашові Саратовської губернії.

Після закінчення Саратовського хіміко-технологічного училища вступив до Київського політехнічного інституту на сільськогос-

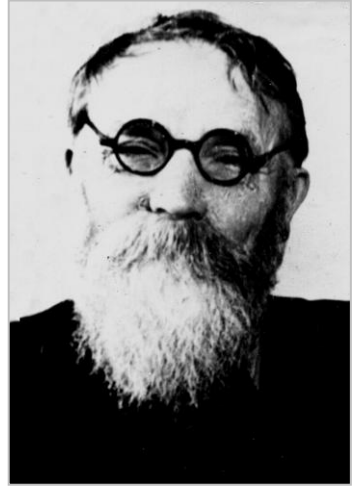
подарське відділення. Закінчивши, одержав диплом агронома, працював у м. Тифлісі (нині Тбілісі).

У 1918 році повернувся в Київ. 1919 року був зарахований аспірантом на кафедру ботаніки сільськогосподарського відділення КПІ.

Після закінчення аспірантури (1921 р.) Івану Михайловичу було доручено проводити практичні заняття зі студентами по фізіології рослин.

З 1922–1941 – викладач на посаді доцента, професора Київського сільськогосподарського інституту. Одночасно займається дослідницькою справою в Інституті селекції під керівництвом професора Є.В. Вотчала.

Рішенням Вищої атестаційної комісії СРСР від 23 березня 1938 року йому було присвоєно науковий ступінь кандидата сільськогосподарських наук та звання професора без захисту дисертації.



Велика Вітчизняна війна змінила плани мирного населення, і Іван Михайлович змушений був із сім'єю евакуюватись у Саратовську область.

Після закінчення війни повернувся в Україну.

У 1944 році почав читати курс «Фізіологія рослин» в Білоцерківському сільськогосподарському інституті. Водночас він продовжував працювати на посаді старшого наукового співробітника у Всесоюзному науково-дослідному інституті цукрових буряків, проводячи досліди щодо виділення вуглекислого газу цукровими буряками в полуденну пору в умовах водного дефіциту. Його науковий доробок становить понад 30 опублікованих робіт.

Іван Михайлович поряд з науковою і викладацькою діяльністю проводив велику роботу з підготовки аспірантів і наукових працівників, а також надавав кваліфіковану науково-консультативну і методичну допомогу спеціалістам сільського господарства з питань буряківництва та ярівизації рослин озимої пшениці.

І.М. Толмачов виступав з науковими доповідями на конференціях, семінарах і засіданнях Всесоюзного й Українського ботанічних товариств.

Професор І.М. Толмачов був винятково інтелігентною, високоосвіченою, працьовитою, вимогливою, далекоглядною і щедрою людиною, поважав думку колег по роботі, студентів та аспірантів.

У 1955 році він повернувся в Київ і впродовж багатьох років працював в Українській сільськогосподарській академії.

### **Лемішко Петро Мусійович (1888–1956)**

Народився у м. Умань в сім'ї міщан.

У 1926 р. закінчив ветеринарний факультет Київського ветеринарно-зоотехнічного інституту.

Протягом 1936–1941 рр. Петро Мусійович працював у Білоцерківському сільськогосподарському інституті, у 1936–1937 рр. завідував кафедрою патанатомії. У цей же період за сумісництвом обіймав посади завідувача кафедри ветсанекспертизи Білоцерківського сільгоспінституту та з 1938 до 1941 рр. – кафедри ветсанекспертизи Київського ветеринарно-зоотехнічного інституту. У 1940–1941 рр. доцент П.М. Лемішко працював заступником директора з навчальної і наукової роботи Білоцерківського сільгоспінституту.

У період Великої Вітчизняної війни (1941–1944 рр.) був у евакуації, працював завідувачем кафедри ветсанекспертизи Новосибірського сільгоспінституту.

Після повернення з евакуації протягом 1944–1947 рр. П.М. Лемішко знову очолював кафедру ветсанекспертизи БЦСГІ. У 1946 р. захистив докторську дисертацію, того ж року йому присвоєно вчене звання професора.

П.М. Лемішко користувався авторитетом серед колег як відомий вчений в галузі ветсанекспертизи. Опубліковані ним наукові роботи з трихінельозу (більше 20) лягли в основу сучасних уявлень із цього питання.

Плідна робота вченого відзначена орденом Трудового Червоного Прапора. Помер П.М. Лемішко у 1956 р.



## Гродзинський Михайло Карпович

1890–1956

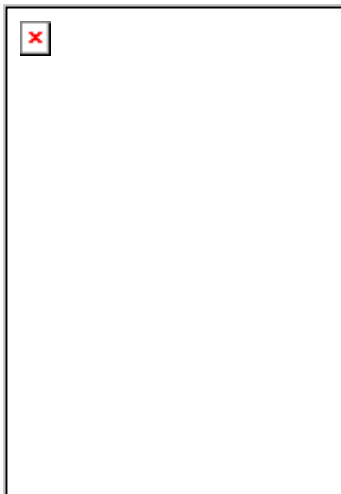
Михайло Карпович народився у с. Підгірському Володимиро-Волинського повіту Волинської губернії, у родині агронома.

Закінчивши в 1909 р. гімназію в Петербурзі, він навчається в Московському університеті на природному відділенні фізико-математичного факультету. Трудовий стаж починається з 1913 р., коли він обіймає посаду практиканта, а потім фахівця із садівництва у Волинському земстві. Після шести років роботи на цій посаді його призначають завідувачем секції інтенсивних культур Білоцерківського повітового земельного відділу Київської області, а через рік – членом комісії з організації в м. Біла Церква сільськогосподарського технікуму, що пізніше перетворюється в сільськогосподарський політехнікум, а потім в інститут.

Із початком навчальних занять М.К. Гродзинський увійшов у колектив політехнікуму як проректор із навчальної частини і викладач. З цього часу він починає свою педагогічну і наукову діяльність – спершу в стінах політехнікуму, а потім у Білоцерківському зооветеринарному інституті, що був організований на базі політехнікуму, а з 1932 р. – в Білоцерківському сільськогосподарському інституті. Водночас Михайло Карпович приділяє увагу розширенню науково-дослідної роботи.

За своїм науковим напрямом М.К. Гродзинський був ботаніком-флористом і агроботаніком. Перший період науково-дослідної діяльності Михайла Карповича (1922–1929 рр.) був присвячений переважно вивченню місцевої флори, біології бур'янів і способів боротьби з ними. Уже через кілька років, у результаті глибокого вивчення зібраних рослин М.К. Гродзинський створив фундаментальний гербарій місцевої флори, в якому нараховувалося близько 1000 видів, а його обсяг перевищував 6000 аркушів.

У цей час був опублікований ряд його основних робіт, що стосувалися рослинності Білоцерківського району. В цих роботах Михайло Карпович виступає як авторитетний флорист, еколог, геобо-



танік. Широко поставлене М.К. Гродзинським вивчення флори і рослинності Білоцерківщини дозволило йому уже в найближчі роки розгорнути обмін рослинами з рядом відомих наукових установ. Серед них потрібно назвати мікологічну лабораторію ім. А.А. Ячевського, фітопатологічну станцію Ленінградського сільськогосподарського інституту, Ботанічний інститут Академії наук УРСР тощо. В цей же період своєї науково-дослідної діяльності Михайло Карпович значну увагу приділяє вивченню біології польових бур'янів, їх розповсюдженню і способів боротьби з ними. Водночас Михайло Карпович розгорнув широкий обмін насінням з Ботанічним садом у Ленінграді, Тбіліським ботанічним садом, ботанічними садами в Ташкенті, Києві, Пермі та ін.

Під час війни, перебуваючи в евакуації, М.К. Гродзинський і в нових для нього районах вивчав місцеву флору. Так, він займався дослідженням флори Коня-Колодязя Воронежської області і написав флористичний нарис його околиць.

У 1952 р. Михайло Карпович цілком перейшов на кафедру захисту рослин і з інтересом узявся за вивчення важливих фітопатологічних питань.

Велику роботу виконував Михайло Карпович у довоєнний період і після війни як декан агрономічного факультету протягом багатьох років.

16 квітня 1956 року після нетривалої, але важкої хвороби Михайло Карпович Гродзинський помер.

### **Табенцький Олександр Олександрович (1890–1964)**

Народився 1890 р. у м. Єфремов Тульської області в родині робітників. У 1908 р. закінчив повний курс реального училища. У 1914 р. закінчив Київський політехнічний інститут, отримавши спеціальність вченого агронома (анатомія та фізіологія рослин).

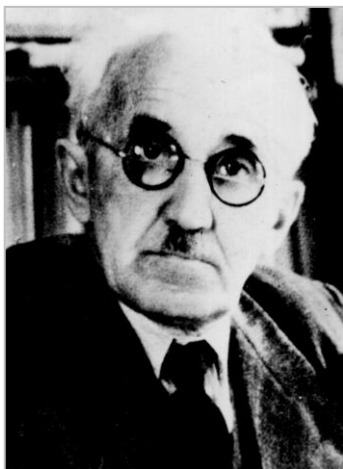
Протягом 1914–1922 рр. Табенцький О.О. працював у Київському політехнічному інституті на кафедрі ботаніки, яка увійшла до складу Київського сільськогосподарського інституту, який був утворений на базі сільськогосподарського відділення Київського політехнічного інституту. Із 1932 до 1934 рр. – завідувач кафедри ботаніки Київського агроінженерного інституту цукрової промис-

ловості. Науковий ступінь кандидата наук та звання професора присвоєно Табенцькому О.О. в 1935 р.

З 1934 р. і до початку війни він завідувач кафедри ботаніки і фізіології рослин Білоцерківського сільськогосподарського інституту, який був утворений на базі Київського агроінженерного інституту цукрової промисловості. З початком війни був евакуйований до м. Краснодар, де у 1941–1942 рр. працював на кафедрі ботаніки Краснодарського інституту виноградарства та виноробства. Потім був евакуйований до м. Самарканд і з 1942 до 1944 рр. працював професором і завідувачем кафедри ботаніки Узбецького інституту.

У 1944 р. О.О. Табенцький повернувся до Білої Церкви та з 1945 р. був завідувачем кафедри ботаніки та фізіології рослин Білоцерківського сільськогосподарського інституту, а з 1963 р. і до останніх днів життя працював тут на посаді старшого наукового співробітника-консультанта. Обирався депутатом Білоцерківської міськради депутатів трудящих 2, 3, 4, 5 скликань (1948–1957 рр.). Має біля 50 наукових праць. Нагороджений трьома орденами та трьома медалями.

Помер О.О. Табенцький 1964 р.

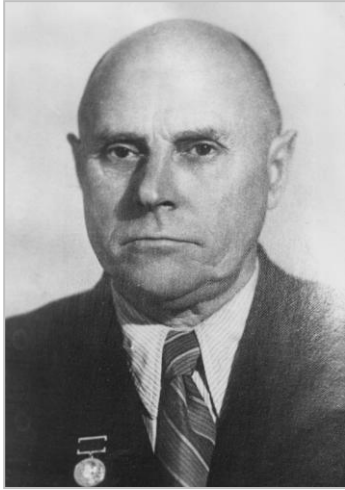


### **Акаєвський Анатолій Іванович**

**(1893–1983)**

Народився в с. Верхня Ярославна Тамбовської області. У 1918 р. закінчив Казанський ветеринарний інститут. У 1933 р. захистив кандидатську дисертацію, з 1938 р. – доктор ветеринарних наук.

Основний напрям наукової роботи А.І. Акаєвського – вивчення апарату руху, судинної системи та периферичного відділу нервової системи. Близько 25 років завідував кафедрою анатомії Омського ветеринарного інституту, Московської Військово-ветеринарної академії, Московського технологічного інституту.



У 1947–1950 рр. Анатолій Іванович завідував кафедрою анатомії Білоцерківського сільгоспінституту та працював заступником директора з навчальної та наукової роботи.

А.І. Акашевський створив велику анатомічну школу. Підготував понад 20 кандидатів та 8 докторів наук. У співавторстві з професором А.Ф. Клімовим написав перший фундаментальний підручник з анатомії свійських тварин, який перевидавався тричі (1938 р., 1951 р., 1955 р.). У 1952 р. за цей підручник йому присуджено Державну премію СРСР.

У 1962 р. написав підручник з анатомії свійських тварин, який витримав чотири перевидання і перекладений багатьма мовами світу.

Професору А.І. Акашевському було присвоєно почесне звання заслуженого діяча науки РРФСР (1961 р.). Він був нагороджений багатьма орденами і медалями.

Помер Анатолій Іванович 1983 р., похований у м. Воронеж.

### **Коломієць Ольга Кирилівна (1894–1977)**

Народилась в с. Липівка, нині Макарівський район Київської області.

Перші кроки своєї наукової діяльності О.К. Коломієць розпочала після завершення навчання (1917–1922 рр.) на механічному факультеті Київського інституту народного господарства, коли розпочала працювати молодшим фахівцем із селекції цукрових буряків на Ялтушківській селекційній станції. З травня 1924 р. до січня 1929 р. вона працює фахівцем із селекції цукрових буряків у Черкаській області на Верхняцькій селекційній станції.

1929–1931 рр. О.К. Коломієць працює на Білоцерківській дослідно-селекційній станції, а з квітня 1932 року – у Всесоюзному науково-дослідному інституті цукрових буряків.

Проводячи відбір двонасінних клубочків на сортах Верхнячської селекційної станції, О.К. Коломієць виявила однонасінні плоди, а згодом, вивчаючи ці рослини в потомстві, вона знайшла насінник, який містив повністю однонасінні плоди. У 1932 р. Ольга Кирилівна розпочала селекційну роботу.

З 1937 р. О.К. Коломієць працює в Інституті ботаніки АН УРСР, де в результаті схрещування отримує сорти цукрових буряків – Уладівський 1030, Верхнячський 1025, Рамонський 1537.

У 1938 р. у зв'язку з арештом чоловіка вчена була змушена звільнити квартиру в м. Києві та переїхати працювати у Білу Церкву в Білоцерківський сільськогосподарський інститут.



У подальшому робота Ольги Кирилівни була спрямована на вивчення гібридів першого і наступних поколінь для отримання повністю однонасінних рослин, але у зв'язку з початком війни у 1941 р. досліді були припинені. Зібравши вцілілий селекційний матеріал з полів, О.К. Коломієць склала програму селекційних посівів на Білоцерківській дослідно-селекційній станції на 1942–1943 рр., яка дала позитивні результати. В 1946 р. на Білоцерківській дослідно-селекційній станції була створена група селекціонерів, до якої увійшли: О.К. Коломієць, С.П. Устименко, О.М. Цехмістренко, Я.Й. Оцвій, Л.О. Падалко, Г.П. Рождественська, які спрямували свою роботу на створення нового роздільноплідного сорту цукрових буряків.

1960 р. за плідну роботу О. К. Коломієць була удостоєна Ленінської премії.

Під керівництвом Ольги Кирилівни в наступні роки було виведено сорти: Білоцерківський однонасінний 34 (районований у 1979–1992 рр.), Білоцерківський однонасінний 45 (з 1984 р.), Білоцерківський полігібрид 2 (1985–1989), Білоцерківський полігібрид 19 (1973–1985), районовано триплоїдні однонасінні гібриди – Білоцерківський ЧС 51 та Білоцерківський ЧС 57.

24 квітня 1977 р. перестало битися серце видатного вченого-селекціонера О.К. Коломієць. Вона похована в Білій Церкві в «Олександрії», а згодом – перепохована на селекційній станції «Вільшанка».

Після введення в експлуатацію комплексу будівель науково-виробничого призначення прах Ольги Кирилівни ще раз було перенесено на відділок «Селекційний». На могилі встановлено пам'ятник – бронзове погруддя на гранітному постаменті.

З метою увічнення пам'яті лауреата Ленінської премії Ольги Кирилівни Коломієць Рада Міністрів УРСР 1979 р. присвоїла її ім'я Білоцерківській дослідно-селекційній станції.

### **Денисьєвський Володимир Семенович** **(1898–1977)**

Народився в м. Ромни Полтавської (нині Сумської) області. У 1921–1925 рр. – навчався в Київському сільськогосподарському інституті на факультеті організації сільського господарства, отримав кваліфікацію «агроном-хімік»

Після закінчення інституту протягом 1925–1929 рр. Володимир Семенович працював хіміком, потім науковим співробітником, асистентом, доцентом обласної Київської дослідної станції при Київському СГІ (пізніше – Київська сільськогосподарська академія).



У 1929–1941 рр. – завідувач лабораторії агрохімії Всесоюзного науково-дослідного інституту цукрової промисловості при КСГІ, професор кафедри агрохімії КСГІ. За участі Володимира Семеновича була створена перша в Радянську Союзі агрохіміслужба в буряко-сіючих господарствах України. Разом з академіком Власиком і Манівцем бере участь у дослідях ґрунтів 187 радгоспів. Результатом цієї важливої роботи була підготовка першої в країні агрохімічної карти ґрунту районів бурякосіяння в Україні і Центральній чорноземній зоні.

У 1937 р. В.С. Денисьєвському присвоєно науковий ступінь кандидата с.-г. наук, у 1947 р. затверджено у вченому званні доцента.

Протягом 1944–1967 рр. працював спочатку доцентом, а потім завідувачем кафедри агрохімії Білоцерківського сільськогосподарського інституту. У 1967–1971 рр. – професор-консультант кафедри агрохімії і ґрунтознавства.

Володимир Семенович був висококваліфікованим викладачем, енергійним та ініціативним. Організовував позаурочну роботу зі студентами, створив науковий студентський гурток. У 1948 р. написав навчальний посібник з проведення лабораторних занять з агрохімії для сільськогосподарських інститутів.

У 1953 р. В.С. Денисьєвському присвоєно науковий ступінь доктора с.-г. наук, 1954 р. – вчене звання професора. Протягом 1955–1958 рр. працював на посаді проректора з навчальної та наукової роботи БЦСГІ. Він підготував 6 кандидатів наук.

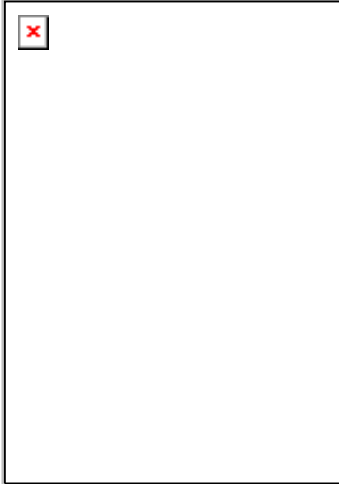
В.С. Денисьєвским опубліковано 93 праці з питань підвищення врожайності і якості цукрового буряку, вивчав залежність вмісту і росту цукрового буряку, розробив метод дозування добрив для цукрового буряку та озимої пшениці за різного планового врожаю. Надавав консультації агрохімслужби в районах Київської області.

Нагороджений бронзовою медаллю Виставки досягнень народного господарства СРСР.

### **Лебедєв Володимир Миколайович (1899–1957)**

Народився 1899 р. в Таганрозі в сім'ї лікаря. У 1916 р. закінчив реальне училище і вступив на агрономічний факультет Київського політехнічного інституту.

Після закінчення КПП отримав направлення на навчання в Ленінград на 2-річні курси селекціонерів при ВІР-1, які організував М.І. Вавилов. Після закінчення курсів отримав призначення на Білоцерківську селекційну станцію на посаду завідувача відділу селекції небурякових культур. У 1924 р. Володимир Миколайович отримав запрошення від Вавилова взяти участь у експедиції в Афганістан. Вони пішки пройшли 5 тис. км, зібрали 7 тис. зразків культурних рослин. Сучасники назвали цю експедицію «геозофічним підвидом». За експедицію учасники нагороджені медаллю



ім. Пржевальського. Деякі афганські сорти пшениці Лебедев привіз у Білу Церкву і використав за гібридного схрещування.

Працюючи селекціонером, вивів сорт озимої пшениці Лісостепка-74, сорти сочевиці Нарадна, Луна, чумизи Великозерна-170, гречки Піонерка.

У 1934 р. Лебедев В.М. організував кафедру селекції і насінництва в Білоцерківському сільськогосподарському інституті, одночасно працюючи на селекційній станції.

У 1937 р. одержав науковий ступінь доктора сільськогосподарських наук за роботу з віддаленої гібридизації.

Із 1936 р. Лебедев В.М. завідував кафедрою селекції КПІ і за сумісництвом відділом інтродукції Інституту ботаніки АН УРСР. У Білу Церкву приїздив читати лекції. З 1937 р. постійно жив у Білій Церкві. Саме в цей час він надав велику підтримку О.К. Коломієць, яка була вимушена виїхати з Києва в Білу Церкву, коли її чоловіка репресували. Він прийняв її на роботу до себе на кафедру і допомагав у дослідях з однонасінним цукровим буряком.

У період Великої Вітчизняної війни був у евакуації в Алма-Аті, де очолював відділ рільництва Казахського філіалу ВАСГНІЛ.

У 1944 р. повернувся до Києва, працював у сільгоспінституті й одночасно в НДІ землеробства (до 1954 р.)

У липні 1954 р. був обраний завідувачем кафедри селекції в Білоцерківському сільськогосподарському інституті.

Ще за життя В.М. Лебедева на його дослідних станціях інституту були виведені 32 нові сорти і гетерозисні гібриди рослин, організовано їх насінництво і запровадження у виробництво.

Добре знання матеріалу, вільне володіння трьома мовами (французька, англійська, німецька), високий рівень загальної культури та інтелігентність – такі риси відзначали професора Лебедева Володимира Миколайовича.

Помер В.М. Лебедев 6 лютого 1957 р. Похований на Байковому кладовищі в Києві.



## Пушкарьов Іван Гнатович (1901–1967)

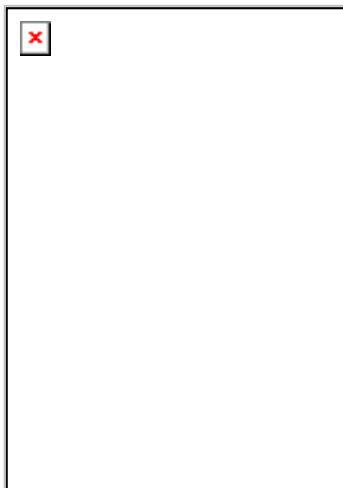
Народився в м. Копись Могилівської губернії в сім'ї дрібного службовця. У 1925 р. закінчив агрономічний факультет Горєцького сільськогосподарського інституту.

Свою наукову діяльність розпочав у 1926 р. на Новозибківській науково-дослідній станції на посаді завідувача відділу селекції, де працював до 1931 року. Він досконало вивчив стан картоплярства у Брянській губернії і остаточно визначив напрям своєї наукової роботи – селекція картоплі на фітофторостійкість. Вперше у колишньому СРСР розробив методику оцінки картоплі на стійкість до фітофтори і на її основі вивів новий сорт картоплі Фітофторостійкий 8670.

Дослідження Пушкарьова І.Г. із селекції картоплі стають відомими в країні. Тому в 1931 році його запрошують на роботу в Інститут картопляного господарства МСГ РСФСР (м. Москва) на посаду завідувача селекції картоплі. Тут здібності його як селекціонера проявились найбільш повно. У співавторстві ним були виведені сорти Колгоспний, Находка, Ухтомський. У 1936 р. за сукупність наукових праць йому було присуджено науковий ступінь кандидата с.-г. наук.

Роботою І.В. Пушкарьова зацікавився Всесоюзний науково-дослідний інститут спиртової промисловості (м. Москва) і запросив його на роботу. У 1939–1948 рр. він працював завсектором селекції та насінництва сировинних культур, продовжуючи селекційну роботу з картоплею. У 1943 р. захистив докторську дисертацію, а в 1947 р. йому було присуджено вчене звання професора.

У 1949 р. він очолив відділ картоплі Білоруської науково-дослідної станції, у 1950 р. був призначений начальником сектора Управління сільськогосподарської пропаганди МСГ БРСР (м. Мінськ), де працював до 1951 року. На той час він був уже відомим



селекціонером картоплі, а тому за власною ініціативою перейшов на роботу в Мінську науково-дослідну станцію по раку картоплі на посаду заступника директора з науково-дослідної роботи, де працював до 1954 року.

Із 1954 р. І.В. Пушкарьов працює на посаді заввідділу картоплі і цукрового буряку в Головному Інституті соціалістичного сільськогосподарства АН БРСР, який було реорганізовано в Білоруський науково-дослідний інститут землеробства МСГ БРСР.

Протягом 1957–1967 рр. Іван Гнатович завідував кафедрою селекції та насінництва Білоцерківського сільськогосподарського інституту.

Він є автором монографії «Селекція картофеля на устійчивість к фітофторе». За його редакцією перекладена і видана російською мовою в 1955 році відома монографія англійських учених «Картофель здоровый и больной».

І.Г. Пушкарьов помер 13 травня 1967 року в м. Біла Церква.

### **Касьяненко Володимир Григорович (1901–1981)**

Народився в с. Велика Новосілка Донецької області в родині народного вчителя.



Після закінчення Київського ветеринарного інституту (1926 р.) працював там асистентом, доцентом, завідувачем кафедри анатомії сільськогосподарських тварин (1938–1946 рр.). Захистив кандидатську дисертацію у 1937 р. та докторську дисертацію у 1938 р.

Під час Великої Вітчизняної війни В.Г. Касьяненко працював заступником директора Свердловського сільськогосподарського інституту та завідувачем кафедри анатомії.

У 1945–1946 рр. В.Г. Касьяненко працював завідувачем кафедри ана-

томії у Білоцерківському сільськогосподарському інституті. А в 1955–1961 рр. завідував кафедрою за сумісництвом.

У 1946 р. перейшов до Інституту зоології АН УРСР, в якому керував відділом еволюційної морфології (1946–1954 рр.) і був директором цього інституту (1950–1963 рр.). За короткий час створив творчий колектив, наукові розробки якого визнано науковцями багатьох країн. Саме ці досягнення сприяли тому, що В.Г. Касьяненко 1950 р. був обраний академіком АН УРСР, головою правління республіканського товариства анатомів, гістологів і ембріологів (1956 р.) та заступником голови Всесоюзного товариства (1958 р.).

В.Г. Касьяненко обирався депутатом Київської обласної ради. Уряд високо оцінив наукові заслуги і громадську діяльність Володимира Григоровича, нагородивши його орденом Леніна та багатьма медалями.

Помер Володимир Григорович 1981 р., похований у м. Київ.

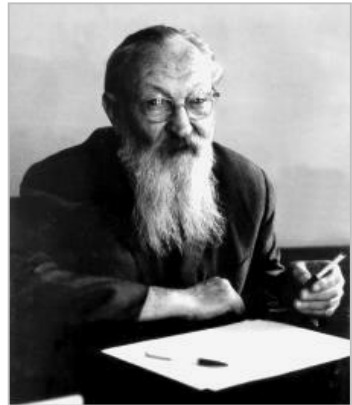
### **Чаговець Ростислав Всеволодович**

**(1904–1982)**

Народився в Києві в сім'ї службовців. Його батько, Всеволод Андрійович, був знаним в Україні літератором, журналістом та театрознавцем, а дядько, академік Василь Андрійович Чаговець, відомим в Україні фізіологом. Постійне спілкування Ростислава Чаговця з цими талановитими та високоосвіченими особистостями сприяло формуванню його високого інтелекту та широкого кола інтересів.

Працюючи протягом двох повенних років (1945–1946 рр.) у Білоцерківському сільськогосподарському інституті, Ростислав Всеволодович Чаговець багато зробив для відновлення роботи кафедри біохімії.

З 1946 до 1950 рр. Р.В. Чаговець – доцент кафедри біохімії Київського медичного інституту, а з 1948 р. виконував обов'язки завідувача лабораторії вітамінів Інституту біохімії. У 1954 р. після захисту докторської дисертації Р.В. Чаговець заві-



дує лабораторією вітамінів Інституту біохімії, а в 1956 р. він отримує звання професора. В 1957 р. його було обрано членом-кореспондентом Академії наук УРСР.

У 1957–1964 рр. виконує обов'язки заступника директора з наукової роботи Інституту біохімії. У 1964 р. Р.В. Чаговцю присвоєно звання «Заслужений діяч науки УРСР».

У 1966 р. лабораторію вітамінів було реорганізовано у відділ біохімії вітамінів. У цьому самому році Р.В. Чаговця було обрано академіком-секретарем Відділення біохімії, біофізики та фізіології і теоретичної медицини (1966–1972 рр.), а також членом Президії АН УРСР, у 1967 р. – дійсним її членом.

Впродовж 28 років (1948–1976 рр.) він був незмінним науковим керівником відділу біохімії вітамінів Інституту біохімії і зробив вагомий внесок у розвиток вітчизняної та світової біохімії вітамінів.

Ростислав Всеволодович Чаговець, видатний український вчений, біохімік-вітамінолог пішов із життя 11 вересня 1982 р. Його поховано на Байковому кладовищі в Києві.

## Толстова-Парійська Надія Георгіївна

(1905–?)



Український вчений у галузі патологічної анатомії сільськогосподарських тварин, перша жінка в Радянському Союзі, яка стала доктором ветеринарних наук, професором, заслуженим діячем науки УРСР.

Народилася Надія Георгіївна у с. Курмиш Симбірської губернії в сім'ї службовця. Середню освіту отримала у Курмиській гімназії.

У 1926 році закінчила Казанський ветеринарний інститут. Після навчання працювала за фахом. У 1927 році перейшла на педагогічну роботу в Казанський ветеринарний інститут. У 1937 р. захистила канди-

датську дисертацію, а у 1938 р. – докторську. Звання професора присвоєно у 1940 р.

У Білоцерківському сільськогосподарському інституті завідувала кафедрою патологічної анатомії у 1939–1941 рр. та 1945–1953 рр. Працювала в галузі вивчення патологічної анатомії та питань патогенезу інфекційних захворювань. Опублікувала низку наукових праць.

З 1953 р. обрана за конкурсом завідувачем кафедри патологічної анатомії Харківського ветеринарного інституту, де працювала до 1975 р.

Підготувала шість кандидатів наук.

Обиралася депутатом Верховної Ради СРСР, депутатом Білоцерківської міської Ради депутатів трудящих. Нагороджена орденом «Знак Пошани» та медалями.

## **Тульчинська Віра Петрівна**

**(1907–1994)**



Народилася в м. Казані в родині лікаря-фармацевта.

Після успішного закінчення жіночої гімназії В.П. Тульчинська вступила до Казанського університету на медичний факультет, де навчалася протягом трьох років, а потім до Казанського ветеринарного інституту. Свою наукову діяльність вона почала ще у студентські роки, займалася імунологічними проблемами мікробіології.

Одразу після закінчення Казанського ветеринарного інституту почала свою трудову діяльність практичним ветлікарем, керівником лабораторії по дослідженню на сибірку (м. Семипалатинськ, 1930–1932 рр.). Протягом 1932–1936 рр. В.П. Тульчинська працювала науковим співробітником Казанського НДІ Наркомзему Татарської АРСР.

Дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата наук захистила у Казанському ветеринарному інституті у 1935 році.

Понад півстоліття життя і праці В.П. Тульчинська присвятила вищій школі. Працювала завідувачем кафедри мікробіології Киргизького сільськогосподарського інституту з 1936 по 1941 рік у м. Фрунзе. У цей період вона виконала докторську дисертацію, присвячену мінливості туберкульозних бактерій, після успішного захисту якої В.П. Тульчинській було присвоєно ступінь доктора біологічних наук.

З 1941 по 1942 рік В.П. Тульчинська працювала завідувачем відділу Інституту епідеміології та мікробіології Наркомзему Киргизької РСР; з 1942 по 1945 рік – завідувачем кафедри мікробіології та ветсанекспертизи Киргизького сільськогосподарського інституту.

У період з 1945 по 1948 роки В.П. Тульчинська завідувала кафедрою мікробіології Білоцерківського сільськогосподарського інституту.

Протягом 32 років (1951–1983) вона очолювала кафедру мікробіології Одеського сільськогосподарського інституту.

Визнанням наукових заслуг професора Віри Петрівни Тульчинської стало обрання її 2 липня 1948 року членом-кореспондентом АН УРСР (відділення біохімії і теоретичної медицини).

Спектр наукових інтересів В.П. Тульчинської був надзвичайно широким і торкався актуальних проблем медичної, загальної, водної мікробіології, вірусології, екології та охорони навколишнього середовища. Її наукові роботи були представлені на міжнародних конгресах: IX Міжнародному – з мікробіології, XII Міжнародному – з птахівництва, VII Міжнародному – біохімічному.

Поєднуючи наукову та педагогічну діяльність, В.П. Тульчинська створила наукову школу. Серед її учнів 4 доктори наук та 36 кандидатів, її творчий доробок налічує більше 270 наукових праць, вона співавтор робіт, на які одержано авторські свідоцтва.

За плідну наукову та педагогічну діяльність Віра Петрівна Тульчинська була нагороджена орденом «Знак пошани», ювілейними медалями Луї Пастера, Д.К. Заболотного, «За доблесну працю», срібними та бронзовими медалями ВДНГ.

**БЛОЦЕРКІВСЬКИЙ  
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИЙ ІНСТИТУТ  
(60–80-ті роки ХХ століття)**

**Кудрявцев Георгій Олексійович  
(1891–1974)**

Народився у станиці Зеленчуцькій на Ставропіллі. У 1915 р. закінчив Харківський ветеринарний інститут, працював науковим співробітником Харківської бактеріологічної станції з вивчення та виготовлення вакцин і лікувальних сироваток.

Протягом 1918–1926 рр. Кудрявцев Г.О. працював асистентом і завідувачем бактеріологічної станції ХВІ. У 1926–1930 рр. – завідувач відділу вивчення хвороб птиці і дрібних тварин Харківського інституту наукової і практичної ветеринарії Наркомзему УРСР.

У 1936–1950 рр. Георгій Олексійович – завідувач кафедри епізоотології Самаркандського СГІ. Дисертацію на здобуття наукового ступеня доктора ветеринарних наук на тему «Колібацильоз овець (молодняку)» захистив у 1941 р., а в 1942 р. йому присвоєно звання професора.



Звання заслуженого діяча науки Узбецької РСР присвоєно в 1945 р. У 1947 р. був обраний членом-кореспондентом АН Узбецької РСР.

У 1950–1964 рр. Г.О. Кудрявцев – завідувач кафедри епізоотології Білоцерківського сільгоспінституту, з 1964 до 1970 рр. – професор-консультант цієї кафедри.

Наукова діяльність Г.О. Кудрявцева була присвячена вивченню колібактеріозу овець в умовах Узбекистану (розробив і впровадив у виробництво вакцину проти колібацильозу овець), інфекційного атрофічного риніту свиней і лейкозу великої рогатої худоби в Україні.

Автор 52 наукових праць. Нагороджений орденом «Знак Пошани» і медалями.

Помер Георгій Олексійович 22 вересня 1974 р., похований у м. Біла Церква.

### **Горлач Андрій Андрійович** (1898–1976)

Народився в с. Монастирище Ічнянського району Чернігівської області в родині селянина. Вищу освіту здобув у Київському сільськогосподарському інституті.

У 1924 р. А.А. Горлач направляється Главцукром на посаду селекціонера по зернових культурах на Білоцерківську дослідно-селекційну станцію, а незабаром призначається завідувачем відділу зернових культур цієї станції.

Очоливши відділ селекції зернових культур, Андрій Андрійович створив сорт озимої пшениці Лісостепка 74, який відрізнявся високою врожайністю, стійкістю до іржі, був районований у 1934 р. і висівався на площі близько 50 тис. га.



Уже на початку своєї роботи зі створення високопродуктивних сортів озимої пшениці вчений широко використовує метод гібридизації. Цим методом отриманий новий сорт Лісостепка 75, за створення якого А.А. Горлачу в 1951 р. була присуджена Державна премія і звання Лауреата. Після цього він виводить новий сорт Велютинум 37, уперше районований у 1953 р. в західних областях України.

Видатною подією в селекції озимої пшениці було створення сорту Білоцерківська 196. Сорт Білоцерківська 198, маючи високі господарсько корисні якості і вирізняючись високою екологічною пластичністю, за короткий час завоював загальне визнання і був районований у 28 областях України, ряді областей



колишнього СРСР, Молдавії і Казахстані. Площа посіву сорту Білоцерківська 198 у країні становила 4 млн гектарів.

Андрій Андрійович з великою енергією і наполегливістю продовжував роботу зі створення нових сортів озимої пшениці, у 1962 р. в західних областях України був районований новий сорт Білоцерківська 23, що поряд з високою продуктивністю відрізнявся стійкістю до бурі і жовтої іржі.

Андрій Андрійович Горлач надавав великого значення науково-дослідній роботі, узагальненню результатів селекційної роботи. Ним опубліковано більше 40 наукових праць. В цих роботах, що мають велике практичне і теоретичне значення, висвітлено узагальнений досвід зі створення високопродуктивних сортів озимої пшениці і вказуються напрями подальшої роботи.

За вагомий внесок у селекцію озимої пшениці, Андрій Горлач нагороджений орденами Леніна, Трудового Червоного Прапора, «Знак Пошани», медаллю «За доблесну працю у Великій Вітчизняній війні 1941–1945 рр.». Його досягнення в науково-дослідній роботі неодноразово відзначалися нагородами Виставки досягнень у народному господарстві СРСР.

Андрій Андрійович вів велику роботу з підготовки фахівців сільського господарства і науковців. У різний час він очолював кафедру селекції і насінництва сільськогосподарських рослин Білоцерківського сільськогосподарського інституту (1967–1969 рр.) і вів курс селекції і насінництва сільськогосподарських рослин.

Він неодноразово обирався депутатом Київської обласної ради депутатів трудящих. Часто виступав з доповідями на багатьох з'їздах, нарадах і семінарах.

Помер у 1976 році в Білій Церкві.

### **Соловйов Панас Абрамович** **(1902–1974)**

Народився в с. Білий Берег Іздешковського району Смоленської області в родині селянина. У 1920 р. закінчив Овиновщинський сільськогосподарський технікум, отримав спеціальність агронома.

У 1924–1928 рр. навчався в Московському зоотехнічному інституті, по закінченні якого працював агрономом-зоотехніком у Краснохолмському молокосоюзі (Тверська обл.), пізніше – на Київській зональній молочно-м'ясній дослідній станції «Терезине».

З 1935 до 1964 р. Панас Абрамович очолював кафедру спеціальної зоотехнії Вологодського молочного інституту. А з 1964 р. і до останніх днів життя завідував кафедрою спеціальної зоотехнії, пізніше – кафедрою тваринництва Білоцерківського сільськогосподарського інституту.



Доктор сільськогосподарських наук, професор Соловійов П.А. підготував і опублікував близько 100 наукових праць, присвячених питанням підвищення жирномолочності й вмісту білка в молоці корів, племінного вдосконалення худоби холмогорської, чорно-рябої, симентальської і білоголової українських порід; селекції корів. Розробляв теорію і практику племінної справи у скотарстві та свинарстві.

Багаторічна наукова діяльність професора П.А. Соловійова відзначена двома орденами «Знак Пошани», чотирма медалями та Почесною грамотою Президії Верховної Ради РРФСР. Йому присвоєно почесне звання «Заслужений діяч науки УРСР».

Помер Панас Абрамович 25 серпня 1974 р. в м. Біла Церква.

### **Загаєвський Йосип Станіславович (1906–1996)**

Доктор ветеринарних наук, професор, заслужений працівник вищої школи України, полковник ветеринарної служби у відставці. Народився у с. Заріччя Ізяславського району Хмельницької області.

У 1931 р. після закінчення Київського ветеринарного інституту почав працювати ветеринарним лікарем Запорізької зональної ветеринарно-епізоотичної станції. Але допитливого юнака цікавила наукова робота, а тому незабаром він стає аспірантом, а пізніше –

старшим науковим співробітником Всесоюзного НДІ птахівництва. Тут він провів перші досліди з вивчення паратифу птиці. У 1937 р. Й.С. Загаєвський захищає дисертацію і отримує ступінь кандидата ветеринарних наук.

У роки Великої Вітчизняної війни він був на фронті у діючій армії. Брав участь в обороні Москви. 3 липня 1943 р. і до кінця вій-



ни воював у складі Першої польської дивізії ім. Тадеуша Костюшко. За бойові заслуги його нагороджено орденами Вітчизняної війни 1 і 2 ступенів, сімома польськими орденами та багатьма радянськими і польськими медалями.

Його життя – нелегке, сповнене тривог і надій – завжди було наповнене плідною творчою працею. Навіть перебуваючи на фронтах війни, він не припиняв своїх наукових досліджень. За цей період опублікував у різних виданнях понад 10 наукових праць. У визволеній Польщі Йосип Станіславович організував центр підготовки фельдшерів, видавав журнал «Военно-ветеринарное обозрение».

Після демобілізації навесні 1948 р. Й.С. Загаєвський починає працювати в Білоцерківському сільськогосподарському інституті спочатку викладачем, а потім завідувачем кафедри ветеринарно-санітарної експертизи та патологічної анатомії. Він успішно поєднує педагогічну роботу з науковою: у 1951 р. захищає докторську дисертацію на тему «Паратиф качок».

Професор Й.С. Загаєвський – здібний організатор і керівник наукових досліджень. Протягом багатьох років під його керівництвом колектив кафедри ветсанекспертизи та патанатомії вів велику науково-дослідну роботу, зокрема у напрямі профілактики харчових отруєнь мікробної етіології і експресних методів визначення санітарної якості м'яса, молока та інших продуктів тваринництва. Наукові розробки Йосипа Станіславовича та його учнів широко впроваджуються у виробництво як у нашій країні, так і за кордоном. Він автор майже 400 наукових праць, в тому числі 17 монографій, а також підручника з

ветсанекспертизи для технікумів, який витримав шість видань і перекладений російською, латвійською та молдавською мовами.

Й.С. Загаєвський виховав багато науковців, які нині успішно трудяться в аграрному секторі.

Він був членом Республіканського правління профспілки працівників освіти, вищої школи, а також головою правління Білоцерківського міського товариства «Знання».

За трудову діяльність Йосипа Станіславовича було нагороджено орденом «Знак Пошани».

Помер 17 жовтня 1996 р., похований в м. Біла Церква.

### **Ковбасенко Мусій Хомович**

**(1910–1982)**

Народився в м. Біла Церква, закінчив Білоцерківський сільськогосподарський інститут у 1936 р.

Працював старшим ветеринарним лікарем Фундукліївського цукрозаводу Кіровоградської області.

З 1939 р. по 1941 р. – аспірант кафедри терапії Білоцерківського сільськогосподарського інституту. З перших днів війни і до листопада 1945 р. М.Х. Ковбасенко служив у лавах Радянської Армії начальником КВЛ, а потім – ЕВЛ Південно-Західного фронту. Після демобілізації він повертається в інститут і з грудня 1945 р. працює ординатором кафедри патології і терапії внутрішніх незаразних хвороб.



В 1946 р. М.Х. Ковбасенко був поновлений в аспірантурі. Кандидатську дисертацію захистив у 1947 р. в Казанському ветеринарному інституті. З 1947 р. М.Х. Ковбасенко – асистент, в.о. доцента кафедри, а після смерті завідувача професора Соколова Д.В. – виконувач обов'язків завіду-

вача кафедри патології і терапії внутрішніх незаразних хвороб. З 1947 р. М.Х. Ковбасенко – асистент, в.о. доцента кафедри, а після смерті завідувача професора Соколова Д.В. – виконувач обов'язків завіду-

вача кафедри терапії , а з 1953 р. –кафедри терапії та клінічної діагностики.

М.Х. Ковбасенко працював над вивченням бронхопневмонії молодняку. Він розробив та впровадив у практику методику лікування телят і поросят бензилпеніциліном на різних розчинниках, вивчав етіологію і патогенез бронхопневмонії, розробив методи диференціальної діагностики, комплексну схему лікувальних та профілактичних заходів.

З січня 1954 р. Мусій Хомович перебував у докторантурі при Московській ветеринарній академії, після закінчення якої працював доцентом кафедри терапії та клінічної діагностики. Кафедру знову очолив 2 липня 1957 р. і на цій посаді працював до грудня 1978 р.

Докторську дисертацію М.Х. Ковбасенко захистив у 1956 р. , 1959 р. йому присвоєне вчене звання професора по курсу патології і терапії.

За матеріалами докторської дисертації М.Х. Ковбасенко опублікував монографію, дві наукові методичні рекомендації та близько 50 статей, причому ці роботи і сьогодні залишаються актуальними. Під керівництвом Мусія Хомовича захищено 5 кандидатських дисертацій .

Професор М.Х. Ковбасенко виконував велику громадську роботу: протягом 10-ти років був головою профкому інституту, з вересня 1959 по травень 1965 року працював деканом ветеринарного факультету, більше 12-ти років очолював міське товариство “Знання”.

Трудовий стаж М.Х.Ковбасенка – півстоліття, з яких 36 років він віддав інституту. З його ім’ям пов’язане становлення кафедри у післявоєнні роки та значні здобутки в галузі вивчення патології і лікування легеневих хвороб та хвороб органів травлення свійських тварин.

Бойовий і трудовий шлях Мусія Хомовича відзначені орденом Трудового Червоного Прапора та багатьма медалями. Помер М.Х. Ковбасенко 16 вересня 1982 р.

**Бурденюк Антон Федорович**  
**(1910–1986)**

Народився в с. Бабшин Кам'янець-Подільської губернії в сім'ї селян. У 1925–1929 рр. навчався у сільськогосподарській школі в селі Китайгород, отримав спеціальність агротехніка.

У 1932 р. Антон Федорович закінчив Київський ветеринарний інститут, отримав спеціальність ветеринарного лікаря. 1934–1935 рр. навчався у Ленінградському ветеринарному інституті на педагогічному відділенні, отримав спеціальність – ветлікар-педагог.

У 1935–1938 рр. А.Ф. Бурденюк викладає хірургію в Черкаському ветеринарному технікумі. Протягом 1938–1941 рр. – асистент кафедри оперативної хірургії Київського ветеринарного інституту.

У перші дні Великої Вітчизняної війни отримав броню, але добровільно пішов на фронт. Будучи військово-польовим хірургом, А.Ф. Бурденюк одночасно займався і науково-дослідною роботою. Оpubлікував 8 наукових робіт, запропонував низку раціоналізаторських пропозицій і винаходів, які були прийняті й використані воєнно-ветеринарною службою. За ці досягнення командуючий Донським фронтом маршал К.К. Рокосовський оголосив А.Ф. Бурденюку подяку з врученням грошової премії.

У 1944 р. А.Ф. Бурденюк був призначений ветеринарним хірургом 1-го Білоруського фронту. У листопаді 1945 р. з Берліна переведений на посаду військово-ветеринарного хірурга Київського ветеринарного округу й одночасно приступив до роботи в Київському ветеринарному інституті в. о. доцента кафедри загальної і спеціальної хірургії. Демобілізований у 1946 р. у званні майора.

За виконання бойових завдань А.Ф. Бурденюк нагороджений орденами Вітчизняної війни II і I-го ступенів, медалями «За оборону Сталинграда», «За звільнення Варшави», «За взяття Берліна», «За перемогу над Німеччиною в 1941–1945 гг.»

У 1948 р. захистив кандидатську дисертацію, а в 1949 р. йому присвоєно вчене звання доцента.



У Білоцерківському сільськогосподарському інституті Антон Федорович працював з 1950 р. на посаді завідувача кафедри хірургії та завідувача ветеринарних клінік. У 1956 р. А.Ф. Бурденюк призначається деканом ветеринарного факультету. На цій посаді він сповна проявив свої організаторські здібності; практично організував на факультеті студентське самоврядування.

У 1958 р. доцент А.Ф. Бурденюк захистив докторську дисертацію у Харківському ветеринарному інституті, а 1959 р. йому присуджено вчене звання професор.

На посаді завідувача кафедри А.Ф. Бурденюк працював 25 років. Крім навчальної і методичної роботи, займався науковими дослідженнями. Опублікував більше 100 робіт, з них 9 книг, у тому числі навчальний посібник, схвалений Головузом МСГ СРСР «Ветеринарна ортопедія», він співавтор трьох різних енциклопедій. На кафедрі хірургії та акушерства ним було започатковано виробництво навчальних і науково-дослідних кінофільмів.

Професор А.Ф. Бурденюк нагороджений нагрудним знаком «Отличник социалистического сельского хозяйства», медаллю учасника ВДНГ.

А.Ф. Бурденюк є основоположником Білоцерківської школи ветеринарних хірургів. Під його безпосереднім керівництвом вихована плеяда відомих вітчизняних вчених: доктори ветеринарних наук, професори І.С. Панько, В.М. Власенко, В.Й. Издепський, М.В. Рубленко та 10 кандидатів наук.

У Білоцерківському національному аграрному університеті відкрито музей на честь Антона Федоровича Бурденюка – видатного ветеринарного хірурга ХХ століття.

Помер А.Ф. Бурденюк 1986 р., похований у Білій Церкві.

## **Доронін Микола Наумович**

**(1912–1991)**

Народився в місті Алма-Ата. У 1929 р. закінчив зооветеринарний технікум у м. Алма-Ата. Працював ветеринарним фельдшером у кочових стадах Алма-Атинського округу. В 1936 р. закінчив Алма-Атинський зооветінститут. Пропрацювавши рік на посаді головного ветеринарного лікаря радгоспу, перейшов на роботу до Ка-

захського науково-дослідного ветеринарного інституту науковим співробітником.

У 1946 р. М.Н. Доронін був направлений на Південно-Казахську дослідну ветеринарну станцію, де працював до 1953 р. науковим співробітником, а з 1950 р. – на посаді директора.

Тема його наукової роботи була пов'язана із вивченням епізоотології та створенням вакцини проти дуже поширеної у Казахстані хвороби кіз – інфекційної плевропневмонії.

Із 1953 р. Микола Наумович – на педагогічній роботі. Він був обраний за конкурсом на посаду доцента кафедри епізоотології Новочеркаського зооветінституту, в 1963 р. – на посаду завідувача кафедри епізоотології Львівського зооветінституту (цього самого року отримав звання професора).



Із 1964 р. – завідувач кафедри епізоотології Білоцерківського сільгоспінституту, де працював до виходу на пенсію в 1984 р.

Працюючи у Білоцерківському СГІ, професор М.Н. Доронін зосередився на надзвичайно важливій проблемі тваринництва – лейкозі великої рогатої худоби. Він першим в Україні створив школу лейкозологів, підготував 11 кандидатів та одного доктора наук, з цієї проблеми видав три монографії та десятки наукових статей. Загальна кількість наукових праць становить понад 60. За сумлінну працю М.Н. Доронін неодноразово заохочувався Верховною Радою Казахстану, Міністерствами сільського господарства СРСР та України, Головним управлінням ветеринарії.

Помер Микола Наумович у 1991 р., похований у м. Біла Церква.



## **БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

### **Хоменко Віра Семенівна**

**1921 р. народження**

Народилась у багатодітній сім'ї у с. Костянтинівка Смілянського району Черкаської області. У 1937 р. з відзнакою закінчила Черкаський ветеринарний технікум і вступила до Київського ветеринарного інституту. Диплом ветеринарного лікаря отримала у 1941 р.

Віра Семенівна – учасник бойових дій (1941–1944 рр.). За доблесть і мужність нагороджена орденом Вітчизняної війни 2-го ступеня, орденом Богдана Хмельницького III ступеня та медаллю «За перемогу над Німеччиною у Великій Вітчизняній війні».

Шлях у науку почався у 1944 році, коли Віра Семенівна вступила до аспірантури за спеціальністю фармакологія при ВІЕВ. Її дослідження були присвячені вивченню механізму дії, обґрунтуванню методики застосування сульфаніламідних препаратів. За результатами цих досліджень В.С. Хоменко у 1949 р. захистила кандидатську дисертацію.

Педагогічну діяльність у вищій школі розпочала з вересня 1948 р. на посаді асистента кафедри фармакології Узбецького сільськогосподарського інституту (м. Самарканд), а у 1950 р. вона була обрана завідувачем кафедри фармакології Новочеркаського зооветеринарного інституту, у якому працювала протягом 11 років. Вчене звання доцента їй було присвоєне у 1951 році.

Із 1961 р. життєвий і науковий шлях Віри Семенівни Хоменко тісно пов'язаний з Білоцерківським сільськогосподарським інститутом. Вона працювала доцентом кафедри терапії та клінічної діагностики, а з 1964 р. – доцентом кафедри паразитології і фармакології. Тут Віра Семенівна почала вивчати новий клас антимікробних препаратів – похідних 5-нітрофурану. В.С. Хоменко вперше у вете-



ринарній медицині з'ясувала фармакодинаміку нітрофуранів; вивчала видову, порідну та вікову чутливість до них, характер їхньої дії на основні клініко-фізіологічні і біохімічні параметри функціонування життєво важливих органів та систем здорових і хворих тварин; обґрунтувала раціональні схеми застосування препаратів нітрофуранового ряду у різних видів тварин і птиці.

На основі проведених досліджень В.С. Хоменко у 1971 р. захистила докторську дисертацію. Головне управління ветеринарної медицини Міністерства сільського господарства СРСР затвердило 5 настанов, розроблених В.С. Хоменко, щодо застосування препаратів нітрофуранового ряду.

У 1973 р. Вірі Семенівні було присвоєно вчене звання професора. Високий рівень професійної компетентності, широкий науковий кругозір, обізнаність у різних галузях знань, педагогічний хист, відмінна пам'ять та неабиякий ораторський талант Віри Семенівни – складові її авторитету серед колег, студентів та дипломованих фахівців.

Упродовж 15 років вона входила до складу спеціалізованої вченої ради із захисту докторських дисертацій при Московській ветеринарній академії і до Фармакологічного комітету при Головному управлінні ветеринарії Міністерства сільського господарства СРСР, де гідно представляла Україну. Довгий час була членом двох спеціалізованих вчених рад із захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата та доктора біологічних і ветеринарних наук, вченої ради факультету ветмедицини та методичної комісії.

В.С. Хоменко нагороджена орденом княгині Ольги III ступеня, має почесне звання «Заслужений працівник народної освіти України», почесний знак «Відмінник вищої школи СРСР», галузевий Знак Пошани I ступеня, орден університету «За мудрість, вірність і самовідданість».

## **Павловський Юрій Олександрович**

**(1927–2009)**

Народився в селі Побережна Богуславського району Київської області в родині вчителів.

У 1933 р. родина переїхала до Білої Церкви. У липні 1941 р. разом з матір'ю був евакуйований спочатку до Полтавської, а потім до Чкаловської області РРСФР.

У травні 1944-го родина повернулася до Білої Церкви і в цьому ж році Юрій Олександрович вступив на перший курс Київського політехнічного інституту. У зв'язку з сімейними обставинами в 1945 р. перейшов на перший курс ветеринарного факультету Білоцерківського сільськогосподарського інституту, який закінчив у 1950 р.

Після закінчення інституту Ю.О. Павловський вступає до аспірантури на кафедру епізоотології. Захищає кандидатську дисертацію у 1954 р., стає кандидатом ветеринарних наук. У 1955–1957 рр. працює головою колгоспу.



Із 1957 р. Юрій Олександрович працює в Білоцерківському сільськогосподарському інституті. Із 1960 р. – на кафедрі анатомії та гістології, спочатку на посаді асистента, а з 1965 р. – доцента. У 1972 р. Ю.О. Павловський захищає докторську дисертацію і стає доктором ветеринарних наук. У 1974 р. затверджений у званні професора. Протягом 1973–1980 рр. працює проктором інституту з наукової роботи.

З 1980 по 1997 рік він завідував кафедрою анатомії і гістології, вів велику наукову роботу, підготував двох кандидатів наук, опублікував близько 100 наукових праць, написав п'ять методичних вказівок до різних розділів анатомії, у складі авторського колективу підготував два розділи до нового підручника з анатомії свійських тварин для факультету ветеринарної медицини. Виконав один із розділів загальносоюзної теми «Гіподинамія». Був автором першого в Україні підручника з анатомії тварин українською мовою.

Юрій Олександрович – чудовий лектор і педагог. Неодноразово обирався заступником декана ветеринарного факультету.

За трудову діяльність професор Ю.О. Павловський нагороджений медалями: «За доблесну працю», «Ветеран праці», удостоєний

звання «Заслужений працівник вищої школи УРСР», нагороджений орденом університету „За мудрість, гідність, самовідданість».

Тривалий час був головою ради музею інституту.

У 1998 р. його ім'я було занесено до „Золотого фонду» м. Біла Церква.

Помер Юрій Олександрович 27 лютого 2009 року.

## **Бабак Іван Михайлович**

### **1929 р. народження**

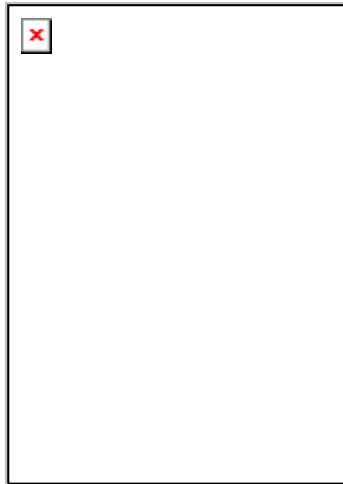
Народився в селі Бакумівка Рокитнянського району Київської області у бідній селянській багатодітній родині (Іван був 11-ю дитиною у родині). В травні 1941 році закінчив 5 класів Бакумівської неповної середньої школи. Після звільнення України від нацистської окупації продовжив навчання в школі.

У 1946 році вступив на ветеринарне відділення Білоцерківського сільськогосподарського технікуму, після закінчення працював завідувачем Черняхівської зооветеринарної дільниці Кагарлицького району.

У 1960 році з відзнакою закінчив ветеринарний факультет Білоцерківського сільськогосподарського інституту. Працював за фахом. У 1963 р. вступив до аспірантури на кафедру хірургії БЦСГІ, у жовтні 1967 року захистив кандидатську дисертацію (керівник-професор Бурденюк А.Ф.).

Після закінчення аспірантури І.М. Бабак працював асистентом кафедри хірургії та акушерства. Весь вільний від занять час він працює над створенням високопрофесійних навчальних фільмів, які і дотепер використовуються у багатьох аграрних вишах.

У 1972 році І.М. Бабак був призначений за сумісництвом заступником декана, а з 1974 по 1986 рік обирався деканом факультету ветеринарної медицини. У 1975 році йому було присвоєно вчене звання доцента.



З 1985 до 1990 року І.М. Бабак очолював кафедру акушерства. За період роботи він опублікував близько 70 робіт, у тому числі 18 методичних рекомендацій, спрямованих на покращення навчального процесу.

У лютому 1986 р. він був призначений на посаду проректора з підвищення кваліфікації.

У 1992–1993 рр. бере активну участь у створенні Інституту післядипломного навчання на базі факультету підвищення кваліфікації та факультету ветеринарної медицини. В 1993 р. І.М. Бабак був призначений директором ПНКСВМ і на цій посаді пропрацював до 2001 року.

Сьогодні Іван Михайлович працює на посаді доцента кафедри акушерства і штучного осіменіння сільськогосподарських тварин. Має великий практичний досвід, тому його лекції та заняття користуються великою популярністю, особливо у слухачів Інституту післядипломного навчання.

У 1995 році за особистий внесок у розвиток аграрної науки, підготовку висококваліфікованих фахівців йому було присвоєно почесне звання „Заслужений працівник освіти України».

Має державні нагороди та відзнаки. Нагороджений грамотою Президії Верховної Ради УРСР, відзнакою Міністерства аграрної політики України „Відмінник аграрної науки і освіти України», орденом університету „За мудрість, гідність, самовідданість».

У 1998 році І.М. Бабака занесено до „Золотого фонду» м. Біла Церква.

## **Куліш Микола Юхимович**

**(1929–2008)**

Народився у селі Гусине Градизького району Полтавської області в родині селян.

1950 р. закінчив Черкаський ветеринарний технікум. У 1950–1955 рр. навчався у Білоцерківському сільськогосподарському інституті за спеціальністю «Ветеринарія».

Після закінчення з відзнакою Білоцерківського сільськогосподарського інституту Куліш М.Ю. почав свою трудову діяльність старшим ветеринарним лікарем Баштанської машинно-тракторної станції Миколаївської області. 1955–1975 рр. працював на виборних комсомольських та партійних посадах. 1975–1978 рр. – директор радгоспу «Комунар» Херсонської області. Обирався і працював



головою Миколаївської обласної ради. Куліша М.Ю. нагороджено двома орденами Трудового Червоного Прапора та двома медалями.

У 1974 р. захистив кандидатську дисертацію та здобув науковий ступінь кандидата економічних наук. З 1978–1984 рр. пройшов шлях від старшого викладача до доцента кафедри політекономії Миколаївського кораблебудівного інституту (1981 р.). У 1984–2001 рр. Куліш М.Ю. працював на посаді ректора Миколаївської державної аграрної академії. У 1990 р.

йому було присвоєно науковий ступінь доктора економічних наук, а в 1991 р. – вчене звання професора.

Куліш Микола Юхимович – один з авторів колективного підряду в сільському господарстві, мав важливі розробки з питань реформування економіки АПК. Професор М.Ю. Куліш – автор більш як 180 наукових праць, серед яких 12 монографій та посібників.

Указом Президента України від 30 травня 1994 року Кулішу М.Ю. присвоєно почесне звання «Заслужений діяч науки і техніки України».

Академією наук вищої школи України Куліша М.Ю. обрано академіком по аграрному відділенню (1994 р.). Він нагороджений відзнакою «Відмінник аграрної освіти та науки» I ступеня.

У 2001–2007 рр. Куліш М.Ю. працював на посаді професора кафедри економіки сільського господарства Миколаївського державного аграрного університету. Володів високим професіоналізмом, зосереджував свої творчі зусилля, інтереси на розвитку фундаментальних та прикладних досліджень з актуальних проблем економічної теорії.

## Власенко Володимир Максимович

1934 р. народження

Народився у с. В'язівка Городищенського району Черкаської області у родині селян. Інвалід Великої Вітчизняної війни – викрадав і знищував фашистську зброю. Закінчивши у 1954 р. з відзнакою Черкаський ветеринарний технікум, працював на виробництві.

У 1956 р. вступив на ветеринарний факультет Одеського сільськогосподарського інституту, переведений у Білоцерківський сільськогосподарський інститут.



У 1961 р. він закінчив ветеринарний факультет з відзнакою, завідував Орловецькою ветеринарною дільницею Черкаської області. Бажання поглибити свої знання привело його у 1964 році в аспірантуру до професора А.Ф. Бурденюка. У 1967 р. він закінчив аспірантуру своєчасним захистом кандидатської дисертації і був залишений кафедрі хірургії, як виявилося – назавжди.

З 1970 р. він старший викладач кафедри; з 1972 р. – доцент, з 1989 р. – професор, а з 1993 р. – завідувач кафедри хірургії. У 1997 р., уже будучи професором, В.М. Власенко захистив докторську дисертацію в Національному аграрному університеті за темою «Використання лазерів у ветеринарній хірургії».

Крім роботи на кафедрі, В.М. Власенко працював заступником декана ветеринарного факультету, секретарем парткому інституту, проректором з навчальної роботи.

З 1977 по 2005 рр. В.М. Власенко – ректор інституту, а потім – університету. Він активно впливає на розвиток університету, демократії, згуртування та професійне зростання науково-педагогічного колективу, на інтелектуальне поглиблення методичної і науково-дослідної роботи, підвищення рівня конкурентоспроможності випускників на внутрішньому і світовому ринках праці. За цей період в університеті удвічі зросла кількість робочих місць, робочих площ, започатковано ліцензований прийом студентів.

У 1978 р. в інституті вводяться нові спеціалізації: буряківництво, племінна справа в тваринництві, технологія переробки продуктів тваринництва, а також нові дисципліни: вступ у спеціальність, професійна етика лікаря ветеринарної медицини, клінічна біохімія, біотехнологія, клінічна фармакологія, лікарські та отруйні рослини, фітотерапевтичні засоби захисту рослин.

У 1983 році Білоцерківський сільськогосподарський інститут був учасником Виставки досягнень народного господарства СРСР і нагороджений Бронзовою медаллю.

Глибокі зміни, що сталися у країні на початку 90-х років, значною мірою позначилися на діяльності інституту. Робота у нових економічних умовах вимагала докорінної реорганізації всієї діяльності інституту.

У 1992 р. було відкрито економічний факультет. Рішенням Міністерства зовнішньоекономічних зв'язків України факультет внесено до Державного реєстру учасників зовнішньоекономічних зв'язків і надано право здійснювати в галузі науки й економіки посередницькі послуги та агентські угоди, послуги в галузі вищої і загальної освіти.

У 1993 р. було застосовано ступеневу форму освіти через узгодження навчальних планів Немішаєвського сільськогосподарського технікуму та інституту. Такий підхід дав змогу випускникам технікуму скоротити термін навчання в інституті на півтора–два роки. Це був початок ступеневої підготовки в Україні.

Постановою Кабінету Міністрів України від 18.02.1993 р. у складі Білоцерківського сільськогосподарського інституту створено Інститут післядипломного навчання керівників і спеціалістів ветеринарної медицини (ІПНКСВМ), на той час єдиний в Україні.

У квітні 1995 р. Міністерство освіти України видало Білоцерківському сільськогосподарському інституту, першому серед закладів освіти, підпорядкованих Міністерству сільського господарства України, Державну ліцензію на право здійснення освітнянської діяльності за найвищим (IV) рівнем акредитації.

31.07.1995 р. Постановою Кабінету Міністрів України за № 576 «Про створення Білоцерківського державного аграрного університету на базі сільськогосподарського інституту» було змінено статус навчального закладу на університет.



А в січні 2004 р. наказом Міністра освіти і науки України № 48 від 23.01.2004 р. «Про проведення педагогічного експерименту з кредитно-модульної системи організації навчального процесу відповідно до Болонської декларації» Білоцерківський державний аграрний університет було включено до переліку вищих навчальних закладів – учасників експерименту, що свідчить про високий авторитет університету.

За період ректорства В.М. Власенка було багато зроблено щодо розбудови матеріально-технічної бази університету: введено в експлуатацію студентський гуртожиток № 5 на 400 місць по вулиці Курсовій; побудовано табір відпочинку праці в Криму на березі Чорного моря; в мікрорайоні Піщаний побудовано студентські гуртожитки № 6, за проектом малосімейних квартир – № 7 і № 8, що дало змогу отримувати окремі квартири студентським сім'ям. У 2004 р. було здано в експлуатацію житловий будинок на 50 квартир з індивідуальним автономним опаленням, що дало змогу усім «черговикам» отримати квартири і залишити 5 квартир на майбутнє.

В 1979 році розпочалося будівництво комплексу ветеринарного факультету. У 1987 р. аудиторії, лабораторії та навчальні кабінети новозбудованого факультету були укомплектовані сучасним імпортним та вітчизняним обладнанням, якого було придбано більш як на 800 тис. карбованців.

У 1990-ті–2000-ні роки завершено будівництво і введено в експлуатацію біолого-експериментальний корпус, корпуси зооінженерного, екологічного факультетів (№ 9, № 10), студентську їдальню, овочесховище, утеплено корпус ветеринарного факультету; побудовано склад пального з паливно-заправною станцією, 3 автономні модульні котельні; зведено морфологічний корпус; повністю замінено автопарк. Навчально-дослідне господарство увійшло структурним підрозділом в університет як Навчально-науково-виробничий комплекс.

У ці непрості роки університет не тільки вистояв як навчальний заклад, він розвивався, розбудовувався і працював на повну потужність. Було відкрито нові факультети: юридичний, екологічний, лінгвістики.

Починаючи з 1992 р., університет налагодив зв'язки і успішно співпрацював із багатьма зарубіжними країнами над виконанням спільних міжнародних програм. Науково-педагогічні працівники

систематично підвищували свою кваліфікацію в зарубіжних університетах.

У 2002 році університет було включено до Державного реєстру, куди увійшло лише п'ять кращих вищих навчальних закладів України.

В.М.Власенко успішно поєднував адміністративну роботу ректора з широкою науковою діяльністю. Він започаткував в університеті новий науковий напрям – вивчення впливу променів лазера з різною дією на тваринний організм, клітину, ембріон. З цієї тематики В.М. Власенко захистив докторську дисертацію, отримав три авторські свідоцтва, написав чотири методичні рекомендації, які прийняв і затвердив Державний департамент ветеринарної медицини України.

Результати наукових досліджень В.М. Власенка викладені у понад 160 опублікованих працях, серед яких 24 підручники та навчальні посібники, монографії, три патенти на винаходи. За результатами його досліджень вперше у колишньому СРСР була видана монографія «Применение лазеров в ветеринарии» (1987 р.).

Під керівництвом академіка В.М. Власенка виконано і захищено дві кандидатські і дві докторські дисертації.

За ініціативи Володимира Максимовича та при його активному сприянні в університеті було впроваджено новітні методи досліджень: сонографія, імуноферментний аналіз та полімеразно-ланцюгова реакція.

Наукова спадщина В.М. Власенка відома у широких наукових колах. З 2003 р. він Голова президії Українського відділення Міжнародної ветеринарної академії (Росія), у 2005 р. обраний почесним професором Вищої національної ветеринарної школи Франції, у 2006 р. – почесним професором Харківської державної зооветеринарної академії.

Досвід практичної роботи, знання нагальних проблем аграрної галузі надихнули В.М.Власенка на розробку питань організації ветеринарного забезпечення тваринництва в ринкових умовах, участь у створенні законодавчої бази ветеринарної медицини України. Верховна Рада України прийняла Закон «Про ветеринарну медицину» (02.06.1992 р.), одним із співавторів якого був В.М. Власенко.

Визнаючи заслуги В.М. Власенка перед громадськістю міста, його у 1998 р. обрано почесним громадянином м. Біла Церква і внесено до «Золотого фонду» міста.

Майже 60-річна діяльність В.М. Власенка гідно оцінена державою. Він нагороджений орденами «Дружби народів», «За заслуги» III ст., «За заслуги» II ст.; медалями «За доблестный труд», «За спасение утопающих» та багатьма медалями учасника Великої Вітчизняної війни. Йому присвоєні почесні звання «Заслужений працівник вищої школи УРСР» та «Почесний працівник фізичної культури і спорту України», є лауреатом премії Національної академії аграрних наук «За видатні досягнення в аграрній науці».

Міжнародна спільнота також оцінила заслуги академіка В.М. Власенка. У 2002 р. Міжнародна рада Американського біографічного інституту визнала його «Людиною року», обрала членом Наукової дорадчої ради інституту та представила до американської «Медалі Честі».

## **Кашкін Борис Йосипович**

**1937 р. народження**

Народився в селі Сьомаки Славутського району Хмельницької області в родині колгоспників. Після школи закінчив ПТУ залізничного транспорту м. Київ. Працював кочегаром, помічником машиніста паровоза, 1960–1962 рр. служив у армії. З 1962 по 1967 рік – студент історичного факультету Київського університету ім. Т. Шевченка.

Понад 43 роки Борис Йосипович Кашкін працював у нашому навчальному закладі викладачем, старшим викладачем, а після захисту кандидатської дисертації – доцентом та майже 36 років завідувачем кафедри економічної теорії та історії. Очолована ним кафедра за рейтинговими оцінками постійно була серед кращих на економічному факультеті, а у 1998 р. колектив кафедри було внесено до Книги трудової слави університету.



Бориса Йосиповича завжди вирізняв високий професіоналізм, компетентність, великий особистісний потенціал, цілеспрямованість та активна життєва позиція. Він багато зробив для популяризації історії університету, патріотичного виховання студентів. Працюючи впродовж 1973–1978 та 1990–1991 рр. секретарем парткому БЦСГІ, Б.Й. Кашкін ініціював спорудження Пам'ятного знака викладачам і студентам, які загинули в роки війни, активно сприяв спорудженню Стели Героїв, поповненню експозиції музею університету. Ним були організовані поїздки на місце першого бою студентів і викладачів у м. Кременчук, пошуки учасників війни – співробітників і студентів інституту, організовано зустрічі з Героєм Радянського Союзу О. Кривцем та рідними Героїв Радянського Союзу А. Наконечного і П. Вернигори.

Ще з середини 70-х років хорошою традицією кафедри стало проведення екскурсій пам'ятними місцями України та за її межами. Викладачі та співробітники побували в Карпатах, відвідали гетьманські столиці Чигирин, Батурин і Глухів, Полтаву, Тульчин, Житомир, Рівне, Кам'янку, гоголівські місця Полтавщини, заповідник Асканія-Нова, побували в Почаївській Лаврі, Олеському замку, на озері Світязь, на місці битви під Берестечком, на меморіальному комплексі Букринський плацдарм, у Трипільлі, відвідали багато історичних місць колишнього СРСР. Такі поїздки розширювали світогляд викладачів, сприяли ефективності навчального процесу та виховної роботи студентів.

Б.Й. Кашкін – автор численних наукових статей та публікацій з історичного краєзнавства. Ним прочитано близько тисячі лекцій на підприємствах, в установах та навчальних закладах міста, району, області; йому єдиному в Білій Церкві у 1980 р. була присвоєна кваліфікація лектора республіканської категорії.

За свою подвижницьку діяльність нагороджений Почесною грамотою Кабінету Міністрів України, Почесною грамотою Міністерства аграрної політики та численними відзнаками, серед яких «Відмінник аграрної освіти і науки першого ступеня», «За подвижництво в культурі» та ін.

За великі заслуги перед містом Б.Й. Кашкіна внесено до «Золотого фонду» Білої Церкви.

## ЗМІСТ

НАПРЯМИ ПІДГОТОВКИ У НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ – ВІД КОЛЕГІУМУ ДО УНІВЕРСИТЕТУ, ЩО РОЗВИВАЛИ ІНТЕЛЕКТ, КУЛЬТУРУ, ІНІЦІАТИВУ.....	4
МЕЦЕНАТИ. БЛАГОДІЙНИКИ.....	12
ПОЧЕСНІ ПОПЕЧИТЕЛІ. ....	22
ЗАКОНОВЧИТЕЛІ .....	22
Лебединцев Петро Гаврилович .....	25
О. Нестор Шараєвський.....	26
О. Станіслав Райко .....	27
ПИСЬМЕННИКИ. ПОЕТИ. ....	29
Бодянський Осип Максимович.....	29
Руліковський Едвард .....	30
Ролле Юзеф Антоній .....	30
Дикий Андрій Іванович .....	31
Познанський Борис Станіславович .....	32
Рішаві Людвіг Альбертович .....	34
Яциневич Яків Михайлович .....	34
Покос-Будяк Юрій Якович .....	35
Глікберг Олександр Михайлович .....	36
БУНТАРІ. РЕВОЛЮЦІОНЕРИ. ....	38
Варинський Людвіг .....	39
Мойсей Соломонович Урицький.....	40
БІЛА ЦЕРКВА НА РУБЕЖІ СТОЛІТЬ .....	43
Радянський період .....	49
ГЕРОЇ ВІЙНИ.....	52
Дорофєєв Олександр Петрович.....	54
Капранов Василь Логвинович .....	56
Наконечний Анатолій Гаврилович.....	57

Кривець Олександр Єлисеєвич.....	58
Вернигора Петро Леонтійович.....	60
Івкін Іван Михайлович.....	61
<b>ВИДАТНІ ТВОРЧІ ОСОБИСТОСТІ .....</b>	<b>63</b>
Серговський Леонід Вітович .....	63
Ковжун Павло Максимович .....	64
Слабченко Євген Антонович .....	65
Смолич Юрій Корнельович .....	67
Солодкий Дмитро Іванович .....	68
Кульчицький Анатолій Іванович .....	68
Кисліцин Анатолій Полікарпович .....	71
Хоменко Олег Борисович .....	71
Грабовський Віктор Никанорович .....	71
Проценко Василь Олексійович .....	72
Андрусенко Микола Васильович.....	72
Приходько Андрій Петрович.....	74
Божок Віталій (Віктор) Михайлович .....	74
<b>ВИДАТНІ ВЧЕНІ .....</b>	<b>76</b>
Шимановський Олександр Федорович.....	76
Плотніков Володимир Олександрович .....	77
Потьомкін Микола Дмитрович .....	79
Линник Володимир Павлович .....	80
Томашевич Дмитро Людвигович.....	82
Вул Бенціон Мойсеєвич .....	84
Люлька Архип Михайлович .....	86
Задонцев Антон Іванович.....	88
Смирнов Ігор Васильович .....	89
Арінчин Микола Іванович .....	90
Гродзинський Андрій Михайлович .....	92
Гродзинський Дмитро Михайлович .....	94
Кононський Олексій Іванович.....	96
Панько Іван Семенович.....	98
Бусол Володимир Олександрович .....	100
Бурденюк-Тарасевич Лариса Антонівна .....	102

Якубовський Мирослав Вікторович.....	104
Левченко Володимир Іванович .....	106
Рудик Іван Адамович.....	108
Влізло Василь Васильович .....	109
Рубленко Михайло Васильович.....	112
<b>ВИХОВАНЦІ УНІВЕРСИТЕТУ ТА ВИКЛАДАЧІ, ЩО УСЛАВИЛИ АЛЬМА-</b>	
<b>МАТЕР</b> .....	<b>115</b>
<i>ПОЛІТИЧНІ ТА ДЕРЖАВНІ ДІЯЧІ</i> .....	115
Гаркуша Микола Андрійович.....	115
Попльовкін Трохим Трохимович .....	117
Собченко Володимир Федорович .....	118
Даниленко Анатолій Степанович .....	118
<i>ДЕПУТАТИ ВЕРХОВНОЇ РАДИ СРСР та УКРАЇНИ</i> .....	122
Авраменко Степан Степанович.....	122
Погребняк Петро Леонтійович.....	123
Бесараб Анатолій Миколайович.....	123
Ейсмонт Володимир Юхимович .....	124
Швець Валентин Родіонович .....	125
Михайлюк Василь Петрович .....	125
Гончаренко Іван Сергійович.....	126
Рябоконт Олександр Григорович .....	126
<i>ГЕРОЇ УКРАЇНИ</i> .....	128
Чернищенко Володимир Ілліч .....	128
Карасик Юрій Михайлович .....	129
Шаповал Михайло Васильович .....	130
Боримський Іван Арсеньови .....	131
Засуха Тетяна Володимирівна .....	132
Бобов Геннадій Борисович .....	134
<i>ГЕРОЇ СОЦІАЛІСТИЧНОЇ ПРАЦІ</i> .....	135
Мямліна Людмила Іванівна .....	135
Чарник Костянтин Тимофійович .....	136
Собідко Федір Васильович.....	136
Клименко Іван Петрович.....	137
Лавриненко Андрій Михайлович .....	138
Біліченко Віктор Григорович .....	138

Грицай Микола Іванович .....	140
Вертай Борис Прокопович .....	141
Окіпна Валентина Володимирівна .....	141
Ткаченко Олександр Миколайович .....	142
<i>ЗАСЛУЖЕНІ ПРАЦІВНИКИ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА</i> .....	143
Турчинович Анатолій Федорович .....	143
Дзевенко Анатолій Павлович .....	144
Мілюк Андрій Олександрович.....	145
Губенко Василь Іванович.....	147
Светільников Вільям Семенович.....	149
Ткачук Василь Микитович .....	149
Спека Семен Сергійович .....	150
Бунь Павло Іванович.....	151
Достоевський Павло Петрович .....	152
Ярошовець Василь Степанович .....	154
Хаврук Олександр Федорович.....	155
Дудник Василь Іванович.....	156
Носко Василь Якович.....	157
Савлюк Юрій Порфирійович .....	157
Білоус Іван Леонтійович .....	158
Топіха Віра Сергіївна.....	159
Єфіменко Михайло Якович .....	160
Пташник Микола Федорович.....	161
Лісовенко Василь Трохимович.....	162
Шаповалов Сергій Васильович .....	164
Бондарчук Володимир Сергійович.....	165
Даниленко Валентина Петрівна .....	166
Засуха Анатолій Андрійович .....	167
Хахула Валерій Семенович .....	168
<i>ЗАСЛУЖЕНІ ПРАЦІВНИКИ ВЕТЕРИНАРНОЇ МЕДИЦИНИ</i> .....	170
Чумаченко Володимир Юхимович .....	170
Белявська Валентина Олександрівна.....	171
Березовський Андрій Володимирович .....	172
Харута Григорій Григорович.....	174
Моркляк Михайло Іванович .....	175
Коломієць Сергій Дмитрович.....	177



<i>ЗАСЛУЖЕНІ ЗООТЕХНІКИ</i> .....	179
Ковбасюк Марія Семенівна .....	179
Мережко Петро Михайлович .....	179
Логвенюк Микола Кирилович .....	180
<i>ЗАСЛУЖЕНІ ПРАЦІВНИКИ ВИЩОЇ ШКОЛИ УКРАЇНИ</i> .....	180
Крикунов Михайло Степанович.....	180
Журбенко Арсен Михайлович .....	181
Новак Віталій Петрович .....	183
<i>ЗАСЛУЖЕНІ ДІЯЧІ НАУКИ І ТЕХНІКИ</i> .....	184
Поваженко Іван Омелянович.....	184
Ковальський Павло Олексійович.....	185
Адмін Євген Іванович .....	186
Молоцький Михайло Якович.....	188
Доротюк Едуард Миколайович .....	190
Сірацький Йосип Зенонович .....	191
Герасименко Віктор Григорович.....	192
Мандигра Микола Станіславович .....	194
Харьковщенко Євген Анатолійович.....	195
<i>ЗАСЛУЖЕНІ ЮРИСТИ УКРАЇНИ</i> .....	197
Сальман Ізяслав Юрійович.....	197
<i>ЗАСЛУЖЕНІ ПРАЦІВНИКИ КУЛЬТУРИ</i> .....	198
Найдьонов Василь Антонович .....	198
Сидоренко Іван Миколайович.....	200
Гудима Андрій Дмитрович.....	201
Крикунов Володимир Гаврилович .....	202
<i>ЗАСЛУЖЕНІ ПРАЦІВНИКИ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА СПОРТУ</i> <i>УКРАЇНИ</i> .....	203
Дудник Олександр Кирилович .....	203
<i>ЛАУРЕАТИ ПРЕМІЙ</i> .....	205
Лауреати Державної премії СРСР .....	205
Медведик Рувим Ісаакович .....	205
Карпович Іван Уласович .....	205
Гросман Рахіль Йосипівна.....	206
Комар Антон Пантелеймонович .....	207
Задвірний Федір Леонтійович.....	208
Каравашенко Володимир Федорович.....	209

Бесулін Віктор Іванович.....	210
Смертюк Василь Петрович.....	211
Ярчук Броніслав Миронович.....	211
Стадник Анатолій Петрович.....	213
Тихонюк Леонід Андрійович.....	214
Корнієнко Леонід Євгенович.....	215
<b>ВИДАТНІ ВИПУСКНИКИ.....</b>	<b>217</b>
Цехмістренко Георгій Митрофанович.....	217
Савчук Дмитро Іванович.....	218
Трончук Іван Самійлович.....	218
Топіха Іван Наумович.....	219
Вінничук Дмитро Тимофійович.....	221
Панасюк Іван Митрофанович.....	222
Осипчук Андрій Антонович.....	223
Куценко Василь Семенович.....	224
Тимченко Олександр Григорович.....	226
Польовий Леонід Васильович.....	227
Котик Анатолій Миколайович.....	228
Коваленко Микола Митрофанович.....	229
Борсук Микола Олександрович.....	230
Касянчук Вікторія Вікторівна.....	231
Дубін Анатолій Миколайович.....	232
Власенко Володимир Анатолійович.....	233
Галатюк Олександр Євстафійович.....	234
Куцан Олександр Тихонович.....	235
Косяченко Микола Михайлович.....	238
Якубчак Ольга Миколаївна.....	238
Кочмарський Валентин Сергійович.....	239
Багрій Борис Антонович.....	240
Дзюба Микола Федорович.....	240
Куць Олександр Іванович.....	241
Лисань Олексій Тимофійович.....	241
Марінчук Георгій Євгенович.....	242
Петруша Євген Захарович.....	242
Півторак Віктор Михайлович.....	243

Покотило Олександр Володимирович.....	243
ВИДАТНІ ПЕДАГОГИ, ЩО НАДИХНУЛИ СВОЇХ УЧНІВ НА ТВОРЧУ ПРАЦЮ.....	244
<i>БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИЙ ІНСТИТУТ</i>	
<i>(довоєнний та повоєнний час)</i> .....	244
Стеллецький Василь Іванович .....	244
Косач-Борисова Ізидора.....	246
Кораб Йосиф Йосифович.....	247
Кадиков Йосип Ілліч .....	249
Архангельський Михайло Петрович.....	251
Єремєєв Іван Максимович .....	252
Вавилов Микола Іванович .....	253
Толмачов Іван Михайлович .....	254
Лемішко Петро Мусійович .....	256
Гродзинський Михайло Карпович.....	257
Табенцький Олександр Олександрович .....	258
Акаєвський Анатолій Іванович.....	259
Коломієць Ольга Кирилівна .....	260
Денисьєвський Володимир Семенович .....	262
Лебедев Володимир Миколайович.....	263
Пушкарьов Іван Гнатович .....	265
Касьяненко Володимир Григорович .....	266
Чаговець Ростислав Всеволодович .....	267
Толстова-Парійська Надія Георгіївна.....	268
Тульчинська Віра Петрівна .....	269
<i>БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИЙ ІНСТИТУТ (60–80-ті роки ХХ століття)</i> .....	
Кудрявцев Георгій Олексійович .....	271
Горлач Андрій Андрійович.....	272
Соловйов Панас Абрамович .....	273
Загаєвський Йосип Станіславович .....	274
Ковбасенко Мусій Хомович .....	276
Бурденюк Антон Федорович.....	277
Доронін Микола Наумович.....	279
<i>БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ</i> .....	281

Хоменко Віра Семенівна .....	281
Павловський Юрій Олександрович .....	282
Бабак Іван Михайлович .....	284
Куліш Микола Юхимович .....	285
Власенко Володимир Максимович .....	287
Кашкін Борис Йосипович .....	291